ఓం పరబ్రహ్మణేనమః.

పూర్వమీమాంస, అపరకృష్ణీయ, నిర్ణయసింధు,

ప్రయోగ కమలాకర, స్మృతిశాస్త్ర,

ధర్మశాస్త్ర పురాణాద్యనుసారి

సంగృహీతంబై లోకోపకారార్థముగా

పురాణోక్తాపరకర్మప్రకాశికయను,

పురాణోక్త వైశ్యాపరచంద్రిక

ఈగ్రంథము,

బందరుపట్టణ నివాసులగు,

చెల్లా - నాగలింగశాస్త్రులవారి పుత్త్రుడగు

లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిచే

ఆంధ్రటీకా తాత్పర్యసహితముగా వ్రాయఁబడి,

స్వకీయ,

శ్రీ ఆర్యానంద ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

పంచమ ముద్రణము.—1500

దీని వెల రూ 1—8—0

మచిలీపట్టణము 1922 బచ్చుపేట

పీఠిక.

సుజనవర్యులారా?

జననీజనకులు మృతినొందిన సమయమునందు పుత్రులు ప్రేతకర్మములను జక్కఁగ నియమయుతముగ నెఱవేర్చి రేని వారు (ఆజననీజనకులు) తమపుత్రాదులొనరించిన దానాదికర్మములకు విధింపఁబడిన పుణ్యలోకములనుబొందుదురు. మఱియువారు పితృదేవత్వముగలవారగుదురు. వారట్లగుటచే వారానందనమునుబొంది తమపుత్రులు దీర్ఘాయుష్మంతులును, తేజోవంతులును, ధనవంతులును, అగుదురని యాశీర్వచనములను జేయుదురు. ఆయాశీర్వచన సామర్థ్యంబున పుత్రులుసుఖవంతులై యుందురు.

శ్లో॥ పితౄణాంచ ప్రసాదేన కర్తుర్వంశోభివర్ధతే।
ప్రేయసాంచాభివృద్ధిస్స్యాద్భూయసాముత్తరోత్తరమ్॥

తా॥ పితృదేవతల యొక్కయనుగ్రహముచేతఁ బుత్రాదుల యొక్కవంశమభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సులుగూడ విశేషించి కలుగును.

ఔర్ధ్వదైహిక కర్మమునకు పైతృమేధికమనిపేరు. పైతృమేధికమనఁగా చనిపోయిన, మాతాపితృ మాతామహాది కారుణ్యవర్గములోనివారలకు దహనసంస్కారము మొదలుకొని సపిండీకరణాంతమువఱకునుజేయుకర్మమని యభిప్రాయము.

జ్ఞాత్వాకర్మాణికుర్వీత” అనియుండెనుకాఁబట్టికాలము తెలిసిపుత్రులు కర్మమాచరింపఁదగును- యీకలికాలమహిమవలన గొందఱుపుత్రులు మాతాపితరులను సదాదూషింపుచు వారు మృతులైన వెనుక వారికినకాలమందు శ్రాద్ధముఁజేయక మాతల్లిదండ్రులు తినవచ్చినారా? పురోహితులకొఱకీశ్రాద్ధము లేర్పడినవనెడుముఖ్యాభిప్రాయముగలవారగుదురు.

శ్లో॥ పున్నామ్నో నరకాద్యస్మాత్పితరం త్రాయతేసుతః। తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవ స్వయంభువా॥ అనఁగా ఏకారణమువలన పున్నామయను నరకమునుండి తండ్రిని రక్షింపుచున్నాఁడో ఆకారణమువలన పుత్రుఁడని స్వయముగా బ్రహ్మచేఁజెప్పఁబడెను.

శ్లో॥ జీవతో ర్వాక్యకరణా త్ప్రత్యబ్దం భూరిభోజనాత్। గయాయాం పిండదానాచ్చ త్రిభిఃపుత్రస్యపుత్రతా॥

అనఁగా తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞను నడిపించుటయు, ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధము ఆనుశ్రాద్ధవిధిచే జరిపి పెట్టుట, తమతమబంధువుల కన్నదానము చేయుటయు, గయయందు పిండప్రదాన మిచ్చుటయును, ఈమూడు కార్యములాచరించుటచే పుత్త్రుఁడు పుత్త్రధర్మమును బొందినవాఁడగును.

అయ్యా? ప్రాచీనగ్రంథములయందు దహరము పురాణోక్తవిధిగా నొకచోట వ్రాయుచుండుఁ ధర్మశాస్త్రములయందుఁ బ్రవీణతగల యాజ్ఞికులకుఁదప్ప తక్కిన సామాన్యజనులకుఁ గానిఁజూచి గ్రహించుటకుఁ గఠినముగానుండెను. మఱియు నేమంత్రము చెప్పి యేక్రియఁ జేయవలయునని యెల్లరకుఁ దెలియకయు, నడుమనడుమ ధర్మశాస్త్రము నుడుటచేఁ ప్రయోగమును వరుసగా గ్రహించుటకుఁ దెలియకయున్నది. పెక్కుదేశములయందు ధర్మశాస్త్రరీతిగఁ జరుపు బ్రాహ్మణులు గ్రంథములు చూచుచుండిన కష్టము నుండెనయని చెప్పనలవిగాదు. ఈపురాణోక్త ప్రయోగములను కొందఱు కొంతకాలమునకుఁ జదివియు కొన్ని ప్రయోగాదుల యందు సందేహముగలవారై యీవిద్య దురవగాహంబని ప్రారంభింపక నేయున్నారు బుద్ధిమంతులు మఱికొందఱు ధర్మశాస్త్రగ్రంథములనే మిగుల కష్టముతో చిరకాలము పఠించి అనుజ్ఞానము గలిగి పిమ్మటఁ బ్రయోగములను దెలిసికొనుచున్నారు. బహుజనులిట్టి శ్రమపడుటను జూచి ఈ గ్రంథము ముద్రింపఁబడినది. వీనిలో పురుష పరంగా జరుపునప్పుడు పితుః...గోత్రస్య— గుప్తస్య ప్రేతస్య యనియును, స్త్రీవాచకమునందు మాతుర్గోత్రాః గుప్తాయాః...ప్రేతాయాః యని యును జరుపఁదగును. ప్రయోగాదులలో...స్య అనుచోట గుప్తస్య యని గ్రహించవలెను. అయ్యా! దీనియందు దెప్పుటయైనను షాలిగ్యాములుండిన పుటనుండు దానిని వివరముగా వ్రాసిమాకుఁ బంపించిన మఱియు దురాలోచన (రి)నూకస్సులోనవరించెదను. కాఁబట్టిబునోత్తములను ప్రార్థించెదను.

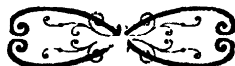
గ్రంథస్థవిషయములు.

విషయాస్సమాప్తాః

శ్రీరస్తు.

మృతికి దోషనక్షత్రములు.

నిర్ణయామృతే॥ శ్లో॥ రోహిణ్యాం వసుపంచకే త్రిపదభే యుగ్మాంఘ్రి భే పైతృభే। నందకామ చతుర్దశీ భృగుకుజార్కే ష్వేషు భద్రే తిథౌ। ప్రేత శ్రాద్ధమృతీసపిండ కరణ త్రైపక్షికోనత్రయా। శ్చే ద్వాంశత్రయ మాప్నువంతి కురుతే మాసద్వి పక్షద్వయే॥

తా॥ రోహిణి, ధనిష్ఠ- శతభిషము- పూర్వాభాద్ర- ఉత్తరాభాద్ర- రేవతి- కృత్తిక- మృగశీర్ష- పునర్వసు- ఉత్తర- చిత్ర- విశాఖ- ఉత్తరాషాఢ- మఘ- ఈనక్షత్రముల యందు ప్రేతకర్మము- మరణము- సపిండీకరణము- త్రైపక్షికము- ఊనమాసికములు మొదలుగాగల ప్రేతకార్యములు చేయకూడదు అనఁగా దోషముగల నక్షత్రములనిభావము

దోషయుక్తతిథివారములు.

పాడ్యమి- విదియ- షష్ఠి- సప్తమి- ఏకాదశి-ద్వాదశి- త్రయోదశి- చతుర్దశి- ఈతిథులు దోషముగలవి. వారములు- శుక్ర, కుజ, భానువారములు దోషముగలవి. శనివారము మాత్రము మధ్యమ పక్షమని కొందఱుచెప్పిరి.

మంచినక్షత్రములు.

జ్యోతిస్సంగ్రహే॥ శ్లో॥ మృతతిథిషు యదాస్యా త్సోమసౌమ్యార్య వారా। న్యాగిశుభ ఫలదాని ప్రోచ్యతే ధర్మవిద్భిః। తురగ భరణీ పుష్య స్వాతిహస్తార్ద్రమిత్ర। శ్రవణజల సమేతాః జ్యేష్ఠమూలా స్తథైవ। భుజగమపిచపూర్వా ఫల్గునీ నామధేయమ్। సకల ముదు గణానాం శస్యతే ప్రేతకార్యే॥

తా॥ అశ్వని- భరణి- ఆర్ద్ర- పుష్యమి- ఆశ్రేష- పుబ్బ- హస్త- స్వాతి- అనూరాధ- జ్యేష్ఠ- మూల- పూర్వాషాఢ- శ్రవణము- ఈనక్షత్రములు ప్రేతకార్యములకు మంచివి, వారములలో సోమ- బుధ- గురువారములు ప్రశస్తములు.

ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ మృతేతు దహనేచైవ ప్రేతధిష్ణ్య ప్రవేశనే । పుణ్యక్షేత్రే పుణ్యతీర్థే పుణ్యతీర్థేఽస్థినిక్షేపే । యుగ్మాంఘ్రి భే త్రిపదభే రోహిణ్యాం పైతృభే తథా ధనిష్ఠాపంచకే చాపి ప్రేతకార్యం న కారయేత్॥

తా॥ మృతతిథియందును, దహనమందును, ప్రేతయొక్క గృహమందు ప్రవేశించుటయందును, పుణ్యతీర్థములు సేవించుటయందును, అస్థినిక్షేపణమందును, ద్విపాది- త్రిపాది- రోహిణి- మఖానక్షత్రములయందును, ధనిష్ఠాపంచకమందును ప్రేతకర్మము చేయకూడదని భావము.

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ నందాభద్రా కామభూత । భౌమశుక్రార్కవాసరాః । దహనే మరణేచైవ । తద్దోషం త్రిగుణం భవేత్॥

తా॥ ౧-౨ ౬-౭-౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ ఈతిథులయందును, రవి-శుక్ర-కుజవారములయందును దహనమరణములు జరిగెనేని ఆమరణమొందిన స్థలమందు మరణమును దహనమును జరిగిన స్థలమునందు దహనమును మూడుపర్యాయములు జరుగునని తాత్పర్యము

కించ॥ శ్లో॥ తిథ్యుడు యోగే గ్రామే వారోడ్యోగే వాటికాయామ్ తిథివారోడ్యోగే గేహే మరణం పునర్భవతి॥

తా॥ పైనజెప్పిన దోషతిథులు నక్షత్రములు గూడగా మరణమునొందెనేని యాగ్రామములో తిరిగి మరణము జరుగుననియును, నక్షత్రవారములు గూడెనేని వాటికయందు తిరిగి దహనము జరుగుననియును, తిథివారనక్షత్రములు గూడియుండెనేని మరణమొందిన గృహమందు తిరిగి మరణము జరుగుననియును తాత్పర్యము.

మాసనిర్ణయము॥ శ్లో॥ ద్విపాదే త్రీణిమాసాని త్రిపాదేచ చతుష్టయమ్। తద్గృహం వర్జయేద్ధీమాన్ షణ్మాసం వసుపంచకే॥

టీక॥ ద్విపాదినక్షత్రములగు మృ- చి- ధ- ఈనక్షత్రములయందు మరణమునొందెనేని మూడుమాసములవఱకును- త్రిపాదినక్షత్రములగు- కృ- పున- ఉఫ- విశా- ఉత్తరాషాఢ ఈనక్షత్రములయందు నాలుగుమాసములవఱకును ధ- శత- పూభా- ఉభా- రే ఈనక్షత్రములయందు మరణమునొందెనేని ఆఱుమాసములవఱకును యేగృహమునందు మరణమొందెనో ఆగృహము విడువవలెనని తాత్పర్యము.

అథ మృతిచక్ర నిర్ణయము

మృతిచక్రము.

కృ | ఆశ్లేష | మ

పుష్య | పూఫ

మృ | పున | ఉఫ

ఆర్ద్ర

శ్లో॥ సూర్యాధిష్ఠితతారాకాదిగణయేచ్ఛాద్రిబాహ్యాంతరే।
బాహ్యాత్త్రీణి పునఃపునశ్చగణయేదీశాన్య దిక్క్రమాత్॥

తా॥ మృతిదినమునసూర్యుడేనక్షత్రమునందుండునో అది మొదలు ఈశాన్యదిక్కు నుంచి వక్రమధ్యమునకు ౪ నక్షత్రములును తదుపరినక్షత్రము మొదలుకొని క్రమముగా లిఖించవలెను. చక్రమధ్యస్థితినక్షత్రము మొదలుకొని తూర్పువరకు ౪ నక్షత్రములును, క్రమముగా ఆగ్నేయము మొదలు చక్రమధ్యమునకు ౪ నక్షత్రములను ఈప్రకారము ఈశాన్యదిక్కునుంచి ప్రాగాదిగావిదిక్కులయందు ౩ ను దిక్కులయందు ౪ ను ఆరోహణావరోహణక్రమముగా వ్రాసిచూడవలెను,

శ్లో॥ మృతికాలేందునక్షత్రం యత్రతిష్ఠతి తత్క్రమాత్।
అంతరంగే త్రిపక్షస్యాన్మధ్య కక్ష్యాద్విపక్షకమ్।
అంత్యేచ పక్షమేకంస్యాద్బాహ్యే శేషాననోపాభాక్॥

తా. మృతికాలనక్షత్రము చక్రమధ్యమందుంటే అగ్నిహోత్రము ౪౫ రోజులు విడువవలెను. దానికి చుట్టువున్న ౮ గదులలోవుంటే ౧ ఒకమాసము విడువవలెను, దానికి చుట్టువున్న ప్రహరీలోపలయుంటే ౧౫ రోజులు విడువవలెను, చక్రమునకు వెలుపటనుంటే అయింటివారికి దోషములేదు గాని ఆయా దిక్కులయందున్నవారికి దోషము.

ఇతి మృతిచక్ర నక్షత్రవిచార స్సమాప్తః.

అథమాతా పితృభక్తి.

లోకమునందుండు జంతుజాలములో నంతయు మానవజన్మము త్తమము అదిజన్మాంతర సుకృత పరిపాక విశేషముచేతఁగలుఁగవలసినదేకాని మఱియొక దానివలనఁగలుగునదికాదు, అట్టిదుర్లభమైన జన్మములభించియు మాతాపితృభక్తిజ్ఞాన మనునవి పట్టుపడకపోయిన ఈజన్మమువ్యర్థమైపోవును, కాఁబట్టి పురుషునెవ్వనికిగాని వానివానితల్లిదండ్రులు జగజ్జననీ జనకస్వరూపులై యుందురు. ఇట్టితల్లిదండ్రులయెడ భక్తిజేయుట ప్రథమకర్తవ్యమని తద్విషయకమైన ప్రమాణము.

శ్లో॥ నాస్తిమాతృ సమందైవం నాస్తిపితృసమోగురుః।
తయోఃప్రత్యుపకారోపి నకథంచనవిద్యతే॥

తా॥ తల్లితోసమానమైన దైవములేదు- తండ్రితోసమానమైనగురుఁడులేదు ఎందుచేతనఁగా ఆతల్లిదండ్రులకు (వారుకనిపెంచి కాపాడుచువచ్చిన ఉపకారమునకై) ప్రత్యుపకారమును యోచించితే యెన్నివిధములనుకానరాదు. కావునకృతజ్ఞులమైయుండవలె

శ్లో॥ మాతాపితాచసుప్రీతౌ స్యాతాం పుత్రగుణైర్యది।
సపుత్రస్సకలం ధర్మం ప్రాప్నుయాత్తేనకర్మణా॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల వానందపరచుటయే సర్వసుకృత మనఁబడును, అదిలేక యెన్ని పుణ్యములను జేసినను వ్యర్థమని భావము

పుత్రస్వరూపము.

శ్లో॥ పున్నామ్నో నరకాద్యస్మాత్పితరంత్రాయతేసుతః।
తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవ స్వయంభువా॥

టీక॥ యస్మాత్- ఏదుకవలన, పున్నామ్నః- పుత్తుఅను పేరుగల, నరకాత్=దుఃఖానుభవమునుండి, పితరం= తండ్రిని, సుతః= కొడుకు, త్రాయతే= కాపాడుచున్నాడో తస్మాత్= అందువలన, స్వయంభువ= స్వయముగా పుట్టిన బ్రహ్మచేత, స్వయమేవ= తానుగానే పుత్రః + ఇతి= పుత్రుఁడనిప్రోక్తః=అనఁబడుచు చెప్పఁబడుచున్నాడు అనఁ

గాపుత్త్రుడు పుట్టుటచే తండ్రికి సద్గతినిచ్చుచున్నాడు, వీడు పుట్టుటచేత తండ్రియొక్క నరక దుఃఖము నివర్తింపును-ధర్మమును ప్రజాసంతతి పరంపరను తనతో పోనియ్యక పెంచినదగుటయే తండ్రికిదుఃఖనివృత్తి.

శ్లో॥ అజాతమృతమూర్ఖాణాం మృతాజాతౌ వరౌసుతౌ।
తౌకించిచ్ఛోకదౌపిత్రోర్మూర్ఖస్త్వత్యంతశోకదః॥

టీక॥ (మూడువిధములు సంతానములు- పుట్టనివి- పుట్టిచచ్చినవి, పుట్టిమూర్ఖులయినవి,) అట్టి అజాత=పుట్టనివాడు మృత=చచ్చినవాడు, మూర్ఖాణాం=మూఢుండనెడు ముగ్గురిలో, మృత + అజాతౌ=చచ్చినవాడు పుట్టనివాడనెడు ఇద్దఱును-వరౌసుతౌ = శ్రేష్ఠులైనకొడుకులు, (ఎందువల్లననిన) తౌ=వారలు, పిత్రోః తల్లిదండ్రులకు, కించత్ + శోకదౌ= కొంచముగా తలచినప్పుడు శోకప్పుడుమాత్రమే వ్యసనమునిచ్చువారలు- మూర్ఖః + తు=మూఢుండైన కొడుకైతే- అత్యంతశోకదః= మిక్కిలి దుఃఖకరుండుగానుండును అనంగా కొడుకుమూర్ఖుడయ్యేనేని తల్లిదండ్రులు ఎప్పుడును దుఃఖపడుదురనుట

శ్లో॥ జీవతోర్వాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్దం భూరిభోజనాత్।
గయాయాం పిండదానాచ్చ త్రిభిఃపుత్రస్యపుత్రతా॥

టీ॥ జీవతోః= బ్రతికయున్న తల్లిదండ్రులయొక్క,వాక్యకరణాత్=మాట నెఱవేర్చుటచేతను-ప్రత్యబ్దం=తల్లిదండ్రులు చనిపోయినవెనుక ప్రతిసంవత్సరము నందును- భూరిభోజనాత్= విస్తారముగా శ్రాద్ధభోజనంబుల నిడుటచేతను-గయాయాం= గయాక్షేత్రమునందు-పిండదానాత్ చ= విష్ణుపదీశ్రాద్ధము చేయుటచేతను-త్రిభిః= ఈమూడింటిచేతనే-పుత్రస్య=కొడుకునకు-పుత్రతా=పుత్రత్వము అనంగా తండ్రిచెప్పినట్లు వినుచుండి పిదప కృతజ్ఞతతో పితృధర్మమునుపాలించువాండు గనుక పుత్రుడనంబడును,

శ్లో॥ ప్రజయా చపితౄన్పూర్వాననృణో దివిమోదతే।
పుత్రేణలోకాన్ జయతిపౌత్రేణానందమశ్నుతే।
అథపుత్రస్యపౌత్రేణనాకమేవాధిరోహతి।
అతోగృహీయోభవతి పుత్రస్స స్యాత్పుత్రతా॥

టీ, అనృణః= గృహస్థుండై పితృఋణ విముక్తిపందినవాండు-ప్రజాయా= సంతానముచేత-పూర్వాన్ పితౄన్=పితృపితామహ ప్రపితామహాదులకు తన వెనుకటి వారలగు పితృలనందరిని-(పుత్రోత్పాదన రూపధర్మాచరణచే సంతృప్తులంజేసి) దివి=తేజోలోకమునందు- మోదతే= సంతసించును, (మఱియు) పుత్రేణ= ధర్మముగా గలిగినకొడుకుచే-లోకాన్= ఐహికజనులను-జయతి= జయించుచున్నాండనంగా వీనిచే నారంభింపంబడిన కార్యములను కొనసాగించువాండుగను, తమయథ మన్వోత్తమన్వాదులను నిర్వహించు

కానువాఁడు గనుక ఉండునట్టివాఁడు కొడుకు గనుక లోకులతోఁ దాను తనకు లేకపోవుటయే జయమనవచ్చును, అటుగాక పోయిన- లోకాన్= పారత్రికలోకంబులను=జయించు ననఁగా। నా పుత్రునిచే నియ్యఁబడు తిలోదకాదులచే పుణ్యలోకంబుల నొందునని భావము పౌత్రేణ=పౌత్రునిచే-ఆనందముకున్నతే= సుఖము ననుభవించుననఁగా నావంశమిట్లే యభివృద్ధినొందెగదా నేను పితృఋణవిముక్తిఁ గొంటిని పుత్రుని బడసినట్లు పుత్రుఁడును పుత్రుని బడసెనని యానందించును - అథ=అటుపిమ్మట, పుత్రస్య పౌత్రేణ= కొడుకు యొక్క మనుమనిచే-నాకం+ఏవ= బ్రహ్మలోకమునే - అధిరోహతి=ఎక్కుననఁగా నతని పుణ్యం బపారంబని భావము-అతః=అందువలన యః పుత్రః=ఏ పుత్రుఁడు-గృహీ భవతి= సంసారిగా నేర్పడునో=తస్య= అట్టివానికే- పుత్రితా హి=పుత్రత్వము గలదుగదా- ఎవ్వఁడు కాని ఇట్టివానికొడుకని పేరుపొంది ధర్మమునవలంబించి సంసారియనంబడి పరోపకార నిరతుండై యుండునో వాఁడు కొడుకుగాని ఎవండో పీడాకరనామధేయుఁడు. అబ్బ పేరు చెరుచువాఁడనిపించు మూఢుఁడు కొడుకు కాఁడని తాత్పర్యము

దానస్వరూపము.

దానము సాత్వికమని- రాజసమని- తామసమనియు మూఁడువిధములు.

శ్లో॥ దాతవ్య మితియద్దానం దీయతేఽనుపకారిణే।
దేశేకాలేచ పాత్రేచతద్దానం సాత్వికంస్మృతమ్॥

తా॥ అనఁగా దానము యియ్యఁదగినదని తలఁచి తనకుపకారము నొ చేయనివానికే యుక్తదేశమందును యుక్తకాలమందును తగినపాత్రమందు నివ్వఁబడుచున్నదో ఆ దానము సాత్వికదానమనియును.

శ్లో॥ యత్తుప్రత్యుపకారార్థం ఫలముద్దిశ్యవాపునః।
దీయతేచ పరిక్లిష్టం తద్దానం రాజసంస్మృతమ్।

తా॥ ఏది ప్రత్యుపకారము కోరకుగాని ప్రతిఫలముకోరకుగాని వ్యసనముతో నియ్యఁబడుచున్నదో అది రాజసదానమనియును.

శ్లో॥ అదేశకాలే యద్దానం అపాత్రే భ్యశ్చదీయతే।
అసత్కృత మవజ్ఞాతం తత్తామ సముదాహృతమ్॥

తా॥ యే దానము అదేశమందును అకాలమందును, అపాత్రములందును, అమర్యాదతో తెలియకయియ్యఁబడుచున్నదో ఆదానము తామసదానమని భగవద్గీతా ప్రమాణముకలదు. ఈమూఁడువిధములైన దానముల

లో మొదటిదైన సాత్త్విక దానము శ్రేష్ఠతమైనదియు, ఆవిధముగ జేయుట చే మిగుల పుణ్యములభించుననియును, రెండవదైన రాజస దానము సాధా రణమైనదనియు, ఆరీతిని చేయుటచే పుణ్యములభించదనియు, మూఁడవ దగుతామస దానము నింద్యింపదగినదనియు, ఆవిధముగ దానము సేయు టచే పాపమే తప్పకలభించుననియు అనేక ప్రమాణములు గలవు.

శ్లో॥ కింతస్య దానైః కింతీర్థైః కింతపోభిః కిమధ్వరైః।
  హృదిస్థోయస్య భగవాన్మంగళాయతనోహరిః॥

తా॥ మనమున నీశ్వరధ్యాన నిష్ఠలేక బయట దాంబికుఁడై యెన్ని దానములు చేసి నను వ్యర్థము, ఎన్నితీర్థములు సేవించినను ఫలములేదు, ఎన్ని తపంబులు సలిపినను లాభములేదు, యెన్ని యజ్ఞముల నాచరించినను నిష్ఫలము హృదయశుద్ధితో దైవమును ధ్యానించుచు జేసిన దానతీర్థతపో యజ్ఞాదులు సఫలంబులని భావము, కావున నెల్లప్పుడును దైవధ్యానపరుండై కర్మాచరణము చేయుట మంచిదని ఫలితార్థము-

శ్లో॥ దేశేకాలేచ పాత్రేచతద్దానం సాత్త్వికం స్మృతమ్॥

అన్నట్లు సమయమును కనిపెట్టి దానము చేయవలసినది.

శ్లో॥ కన్యాగతే భాస్కరేతు పితౄణాం దత్తమక్షయమ్।
 తా॥ సూర్యేవృశ్చిక సంక్రాంతే నిరాశాః పితరోగతాః॥

సూర్యుని కన్యాయనము మొదలు మహాలయకాలంబున పితృదేవ తలకివ్వబడినకవ్యము అక్షయంబగును. వృశ్చికసంక్రమణము వెళ్లినపిమ్మ టపితృదేవతలు భగ్నాశులై తమవంశస్థులను శపించిపోయెదరన్నట్లుకా లమును దెలిసి కర్మమును చేయవలసినది.

శ్లో॥ దుర్భిక్షేచాన్న దాతారం సుభిక్షే ధనదాయినమ్।
  హేమంతే వస్త్రదాతారం గ్రీష్మేంబువ్యజనప్రదమ్।
  అతపేఛత్రదాతారం పాదుకా ప్రదమేవచ।
  ఆర్తత్రాణ విధాతారం దానశౌండం ప్రచక్షతే।
  తద్యోగకాలేయద్దత్తం కించదప్యధికం భవేత్॥

తా॥ కరువులో అన్నమును సుభిక్షకాలంబువధనంబును చలికాలంబున వస్త్రము ను గ్రీష్మకాలంబున నీరుగాని మొదలైనవాటిని ఎండకాలమున గొడుగును పాదరక్షలనుభ యార్తిసమయంబున అభయరక్షణంబును కోరినయొన నుపయోగించునటుల చేసినదా

డు గొప్పవాఁడగు వాని పేరుచెందఁగలఁడు, అన్నట్లుయే ద్రవ్యమేకాలంబున నెవ్వనికి ధర్మముగ నుపయోగపడఁగలదో దానిని వానికప్పుడే యిచ్చుట మంచిది

ప్రాయశ్చిత్త ప్రకరణము.

యజమానుఁడు బుద్ధిపూర్వకముగ నైనను, అజ్ఞానము వలన నైనను ప్రమాదమువలన నైనను, అనిచ్ఛవలన నైనను, పరేచ్ఛవలన నైనను చేసిన పాపములకు ప్రాయశ్చిత్తమును జేసికొనవలనని ప్రాయశ్చిత్తకాండము చెప్పుచున్నది

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తైరపైత్యేనః అనియుండెను. ప్రాయశ్చిత్తమును నాస్తిక్యాదిభావముచేఁ జేసికొనకయున్న వారలకు,

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తమకుర్వాణాః పాపేషునిరతానరాః।
అపశ్చాత్తాపినఃకష్టాన్నరకాన్ యాంతిదారుణాన్॥

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తాదులు జరిగించుకొనక పాపనిరతులై పశ్చాత్తాపరహితులైన మానవులు దారుణమైన నరకములను బొందుదురని స్మృతులు ఘోషించుచున్నవి ఆప్రాయశ్చిత్తములు అనేకవిధములుగానున్నవి వానిభేదములు స్మృతులయందును మూల గ్రంథములయందును చూడఁదగును

మను॥ శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తం చికిత్సాంచ జ్యోతిషం ధర్మనిర్ణయమ్।
వినాశాస్త్రేణ యోబ్రూయాత్తమాహుర్బ్రహ్మఘాతకమ్॥

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తమును, ఔషధమును, జ్యోతిషమును, ధర్మశాస్త్రంబును శాస్త్రమూలకముగ చెప్పువాడు బ్రహ్మహత్యఁ జేసినవాడగును, కావున యజమానుఁడు చేసినపాపములు జక్కఁగ విచారించి తగు ప్రాయశ్చిత్తముపదేశింపవలెను

వృద్ధహారీత సంహిత-షష్ఠాధ్యాయమందు,

శ్లో॥ అగ్నివర్ణాంసురాంపీత్వా సురాపానద్విజాతయః।
మరణాచ్ఛుద్ధిమృచ్ఛంతి శూద్రస్తువ్రతమాచరేత్॥

తా॥ సురాపానముచేసిన శూద్రునకు ప్రాయశ్చిత్తము కలదుగాని, ద్విజులకుకాక కాగిన సురను ద్రాగి మృతినొందుటయే ప్రాయశ్చిత్తము, ఈప్రాయశ్చిత్త భేదములు గ్రంథవిస్తరభీతిచే నిచ్చట వ్రాయనైతిని,

తాను జ్ఞానాజ్ఞానమువలన చేసిన పాపములకు నొంటనే ప్రాయశ్చిత్తము చేసికొనవలెను. ౬-౩-౧౪ సం॥ కాలపరిమితి ౭-౫-౩-౧ ఏడుగురుగాని యైనుగురుగాని ముగ్గురుగాని యొకరుగాని బ్రాహ్మణసభ చేసి తడిబట్టలతో సువర్ణముగాని వెండిగానివిశేషముగా దక్షిణ సమర్పించిసాష్టాంగ ప్రణామములు జేసి పిమ్మట సభికులు ఏమికార్యముఅనియడిగినపైని, (కర్త) మమజన్మ ప్రభృత్యే తావత్పర్యంతం సమనుష్ఠితానాంజ్ఞానాజ్ఞాన కామాకామసకృదసకృత్కాయిక వాచికమానసిక సాంసర్గికస్పృష్టాస్పృష్ట భుక్తాభుక్త పీతాపీత జ్ఞాతాజ్ఞాత సకలపాతకాఽతిపాతకోపపాతక సంకలీకరణాఽపాత్రీకరణ జాతిభ్రంశకరణప్రకీర్ణ పాతకానాం౦౨రాసార్థ మనుగ్రహం కృత్వాప్రాయశ్చిత్త ముపదిశంతు భవంతః॥ అనిపలికి॥

శ్లో॥ సర్వే ధర్మ వివేక్తారో గోప్తారస్సకలాద్విజాః॥
మమదేహస్య సంశుద్ధిం కుర్వంతుద్విజసత్తమాః।
మయాకృతం మహాఘోరంజ్ఞాతమజ్ఞాతకిల్బిషమ్।
ప్రసాదః క్రియతాం మహ్యం శుభానుజ్ఞాం ప్రయచ్ఛత।
పూజ్యైఃకృతః పవిత్రోఽహం భవేయంద్విజసత్తమైః॥

తా॥ ధర్మవిచారణజేసి రక్షించునో ద్విజులారా, నాయందనుగ్రహించి జన్మము మొదలుగ జ్ఞానాజ్ఞానములచే జేసినపాపము నివర్తించునట్లు ప్రాయశ్చిత్తముపదేశించి నన్ను పవిత్రునిజేయుండని ప్రార్థించవలెను. పుత్రాదులుచేయునపుడు॥ అస్యజన్మప్రభృతియని యుచ్చరించవలెను అటుపైని సభ్యులువానిశక్తికనుసారముగ ప్రాయశ్చిత్తము ననువాదకుడగు విప్రునిద్వారా తెలియజేయవలెను, అటుపైనిగంధాదిపరిమళ ద్రవ్యములచే సభ్యుల ననువాదకుని పూజించి యథానుసారముగ దక్షిణసమర్పించవలెను. అటుపైనిసభ్యులు అముక ప్రాయశ్చిత్తేన పూర్వోత్తరాంగయుతేనయథాశక్తిప్రత్యామ్నాయ ద్వారాచీర్ణేనత్వం శుద్ధోభవిష్యసి॥ యనియనువాదకునిచే తెలియజేసినపైని॥ అనుగ్రహోఽయం। అనిపలికి కర్త తిథియందు నదిమొదలగు పుణ్యక్షేత్రములందు స్నానము ఆచమనము జేసి దేశకాలముల గీర్తించి॥ మమజన్మప్రభృతియని మొదలుగమీద జెప్పినట్లుసంకల్పించి॥ సభ్యోపదిష్టమముక ప్రాయశ్చిత్తం పూర్వోత్తరాంగయుతమముక ప్రత్యామ్నాయద్వారాయథాశాలంకరిష్యే॥ అనియుచ్చరించి శ్లో॥ యానికానిచపాపానిబ్రహ్మహత్యాసమానిచ। కేశానాశ్రిత్యతిష్ఠంతితస్మాత్కేశాన్వపామ్యహం అనిపలికి॥ కక్షోపస్థములు వర్జించి విమీసము-గడ్డము,

గోళ్ళను తీయించుకొని ఆయుగ్మలక్షుని దంతధావనముచేసి" నదియందు స్నానము చేసి [illegible] ముచేస్న మునరించి "సమస్తపాపక్షయార్థం" అనిస్మరించి గోమయము మృత్తికయు గోమూత్రము- గోక్షీరము- పెరుగు- నేయి- కుశోదకము- వీట్లచే స్నానముచేసి-స్నానమహాసంకల్పము నువిని స్నానముజేసి సూర్యనారాయణమూర్తినిమనసా స్మరించి ॥ 3 మాఱును అర్ఘ్యమిచ్చి ॥శుద్ధవస్త్రమును ధరించి బొట్టునుంచుకొనిపిమ్మట గోప్రదక్షిణ మాచరించవలెను.

శ్లో॥ నమస్తేకపిలేభద్రే దేవమస్తోక పావని।
సర్వదేవప్రియేనిత్యం జగత్పావ్యైనమోనమః॥

యనుచు గోప్రదక్షిణము చేసి అనంతరమందు తన పాపనివృత్తి కొఱకు గోదానము చేయవలెను. ముందుగా బ్రాహ్మణ పూజనొనర్చి యథావిధిగా గోదానము జేయవలెను. అప్పుడు మంత్రము.

శ్లో॥ యజ్ఞసాధన భూతాయా విశ్వస్యాఘప్రణాశనీ।
విశ్వరూపధరో దేవః ప్రీయతాం మేనయా గవా।
గవామంగేషుతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ।
యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాదిహలోకేపరత్రచ॥

తనశక్తికొలది దానదక్షిణలిచ్చి పిమ్మట దశదానములు పాపహారుడగు విష్ణువునకు ప్రీతిగజేసి బ్రాహ్మణులను సంతోషపరచి తన శక్తికొలది బ్రాహ్మణసమారాధనము చేయించి లేదా బియ్యముమొదలగు పదార్థములనిచ్చి పంచగవ్యమునకు పూజజేసి పిమ్మట భక్షించి గాని, లేకయాదిన ముపవాసము జరిపి మఱుదినమునందు పంచగవ్యము భక్షింపవలయును.

హోమప్రకరణము.

పరాశరస్మృతియందు. శ్లో॥ తస్మాచ్ఛూద్రం సమాసాద్య సదాధర్మపథస్థితమ్। ప్రాయశ్చిత్తం ప్రదాతవ్యం జపహోమ వివర్జితమ్॥

అని హోమము నిషేధింపబడియున్నది కనుక విప్రద్వారము గహోమమనుట చింత్యము-పిమ్మట బంధుభోజనము- దేవతాదర్శనము జేయవలెను. తానుచేసిన పాపములకు ప్రాయశ్చిత్తము మరచిన మొ

డల హీనజన్మప్రాప్తి- నరకప్రాప్తి- రోగప్రాప్తి- మూకత్వాంధత్వాది ప్రాప్తి- దారిద్ర్యప్రాప్తి- మొదలగునవి పాపఫలము సారముగ తత్త్రాంతమ్మ్యాను సారముగా కలుగునని శాస్త్రములవలన తెలియుచున్నందున తాను తెలిసికలవాడై పాపనిదాన ములయిన రాజసాదిసకలవృత్తులవలనజనించెడి కామక్రోధాదులనువిడిచిప్రవర్తించుటముఖ్యకర్తవ్యము.

కర్మాచరణాఫలము.

శ్లో॥ సునిర్వృత్తా క్రియాచేత్స్యాదాశౌచనియమైస్సహ।
ప్రాప్నువంతి పితౄత్స్వాం హి ప్రయతాః కర్మబంధనః॥

తా॥ మాతాపితరులు మృతినొందిన సమయమునందు పుత్రులు ప్రేతకర్మములను చక్కగ నియమయుక్తముగ నాచరించిరేని యతనిమాతాపితృవులు తత్కాలానుకూలముగ నిర్ధిష్టపఱబడిన పుణ్యలోకములను బొందుదురు. యిదియేగాక మాతాపితృవులు పితృత్వశక్తియము కలవారగుదురు. అట్లగుటచేత ఆనందమును బొంది తమపుత్రులకు దీర్ఘాయువంతులును తేజోవంతులును ధనవంతులును అగునటుల వాశీర్వచనములను జేయుదురు, ఆయాశీర్వచనసామర్థ్యమున పుత్రులు సుఖవంతులై యుందురని తాత్పర్యము,

శ్లో॥ పితౄణాంచ ప్రసాదేన కిన్ను సర్వం శోభితే।
శ్రేయసంచాభివృద్ధిస్స్యాద్వంశానాముత్తరోత్తరమ్॥

తా॥ పితృదేవతలయొక్క యనుగ్రహముచేత పుత్రాదులయొక్క వంశము అభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సులుగూడ విశేషించి కలుగునని తా॥

పురాణోక్తమున చెప్పబడు ఆమశ్రాద్ధమేను॥ సుమంతు॥ శ్లో॥
సదా చైవతు మాతౄణామామశ్రాద్ధం విధీయతే॥ పృథ్వీచంద్రోదయే॥

శ్లో॥ పురాణోక్తోపి సామాన్యం వృద్ధిశ్రాద్ధంచ సర్వదా।
నమస్కారేణ మంత్రేణ కుర్యాదామాన్నవత్సదా॥

తా॥ పురాణోక్తమగు క్రియలతోను సామాన్యశ్రాద్ధమును వృద్ధిశ్రాద్ధమునుగూడ నమస్కారమంత్రముతో ఆమద్రవ్యముచేతనే చేయవలెనంట,

కించ॥ వేదవ్యాసీయేధర్మశాస్త్రే ప్రథమోధ్యాయః,

శ్లో॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశస్త్రయో వర్ణాద్విజాతయః।
శ్రుతిస్మృతిపురాణోక్త ధర్మయోగ్యాస్తునేతరే।

శూద్రోవర్ణశ్చతుర్థోపి వర్ణత్వాద్ధర్మమర్హతి।
వేదమంత్రస్వధాస్వాహా వషట్కారాదిభిర్వినా॥

తా॥ బ్రాహ్మ క్షత్రియ వైశ్యులు ముగ్గురు ద్విజాతులు, వీరలు శ్రుతి స్మృతి పురాణ ధర్మయోగ్యులు ఇతరులుకారు, శూద్రులు నాలవవర్ణమువారయినప్పటికిని వర్ణములలో చేరుటవల్ల ధర్మమునకు దగినవారు గాని వేదమంత్రస్వధాస్వాహావషట్కారాదుల కర్హులుగారు, తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువునందు చూడవలయును,

ఉత్క్రాంతి విషయము.

ఛందోగపరిశిష్టే॥ శ్లో॥ దుర్బలంస్నాపయిత్వాతు శుద్ధచేలాభిసంవృతే
దక్షిణాశిరసంభూమౌ బర్హిష్మత్యాం నిధాపయేత్।
ఘృతేనాభ్యక్తమాప్లావ్య శుద్ధవస్త్రోపవీతినా।
చందనోక్షిత సర్వాంగే సుమనోభిర్విభూషయేత్।
హిరణ్యశకలాన్యస్య క్షిప్త్వాఛిద్రేషు సప్తసు।
ముఖేష్వథాపిధానైనం నిర్హరేయుస్సుతాదయః॥
కర్ణేనేత్రేముఖేఘ్రాణే హిరణ్యశకలంన్యసేత్॥

తా॥ ప్రాణము లెడలునప్పుడే స్నానము చేయించి శుద్ధమైన బట్టబరచి దర్భలతో గూడిన భూమియందు దక్షిణశిరస్సుగా పండబెట్టి శుద్ధవస్త్రయజ్ఞోపవీతములు ఘృతము చేబూసి- చెవులు- నేత్రములు- ముఖము - ఘ్రాణరంధ్రములు నను ఏడింటియందు సువర్ణశకలములనుంచి ముఖముగప్పి కుమారుడు మొదలగువారు గొనిపోవలెననుట

దివోదాసీయమందు—ఋణధేనుదానము.

శ్లో॥ అజన్మప్రార్జితం పాపం మనోవాక్కాయ కర్మభిః।
తత్సర్వం నాశమాయాతు గోప్రదానేన కేశవ॥
యను మంత్రముతో ధేనుదానము చేయవలెను.

వ్యాసవచనము॥ శ్లో॥ ఆసన్నమృతు నాదేయ గౌస్సవత్సాతు పూర్వవత్। తదభావేతు గౌరేవ నరకోత్తారణాయవై॥

తా॥ మరణకాలమందు వత్సతో గూడిన గోవునుగానిలేనిగోవునైనను నరకముద్ధరించుటకు దానముచేయవలెననుట

మదనరత్నమందు జాతుకర్ణ్య వచనమెట్లనిన.

శ్లో॥ ఉత్క్రాంత్యాదీనిదానాని దశదద్యాస్స్మృతస్యతు।
గోభూతిల హిరణ్యాజ్య వాసో ధాన్య గుడానిచ।
రౌప్యం లవణమిత్యాహుర్దశ దానాన్యనుక్రమాత్॥
ఏతాని దశదానాని నరాణాం మృత్యుజన్మనోః।
కుర్యాదభ్యుదయార్థంతు ప్రేతత్వేపి పరత్ర నై॥

తా॥ గోభూతిల హిరణ్యాదిదానములు పదియును జన్మకాలమందభ్యుదయముకొఱకును మరణకాలమందు సుగతికొఱకును జేయవలెను "మరణాంతరమపి ఏతన్నామ మేవ కర్తవ్యః ప్రాణముపోయినపిమ్మటగూడ నైనజెప్పిన విధిప్రకారము" కర్మములజేయవలయును

అథ తిలపాత్రదానము.

బ్రాహ్మే॥ శ్లో॥ తామ్రపాత్రంతిలైః పూర్ణం ప్రస్థమాత్రం ద్విజాయతు।
సహిరణ్యంచయోదద్యాచ్ఛ్రద్ధావిత్తానుసారతః। సర్వపాప విశుద్ధాత్మాలభేత గతిముత్తమామ్॥

తా॥ రాగిపాత్రలో నొకశేరునువ్వులుపోసి యథాశక్తిహిరణ్యముతో బ్రాహ్మణునికి దానముజేసిన సర్వపాపములుపోయియుత్తమగతిని బొందుదురనుట

కర్ణమంత్రపఠనము.

పరిశిష్టే.—మ్రియమాణస్య కర్ణేతు పుణ్యాన్మంత్రాజపేత్తతః॥

తా॥ మరణకాలమందు పుణ్యమంత్రముల వానికర్ణమందుజపింపవలెననుట,

పద్మపురాణే॥— శ్లో॥ కృష్ణాయ వాసుదేవాయ హరయేపరమాత్మనే। ప్రణతః క్లేశ నాశాయ గోవిందాయ నమోనమః॥ ఇమం మన్త్రం జపం కుర్యాత్సకృద్వా ప్రత్యహం నరః। సర్వపాప వినిర్ముక్తో విష్ణులోకమవాప్నుయాత్॥

తా॥ కృష్ణాయనమః- వాసుదేవాయనమః విష్ణవేనమః- గోవిందాయనమః అను నీమంత్రంబును బ్రతిదినంబు నొక్కమాఱు జపించిన నరుండు సర్వపాపములనుండి తొలగి విష్ణులోకంబునుపొందుదురనుట

పఞ్చమిత్త ప్రాయశ్చిత్తవిధి.

స్మృతులయందు చెప్పఁబడిన ప్రకారము- ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టము- అధోచ్ఛిష్టము- అంతరిక్షమరణము- ఆశౌచమరణము- ఖట్వాదిమరణము- అను నాలువిధంబులగు మరణముల యందును-చండాలశ్వపచాకులవలనఁ గలిగిన మరణంబునందును విప్రవాక్యానుసారముగా కృచ్ఛ్రత్రయంబులను ప్రాయశ్చిత్తార్థంబుగ నాచరింపవలయును.

ఇందుకు ప్రమాణము.—స్మృతితత్త్వనిర్ణయే,

శ్లో॥ ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టే హ్యధోచ్ఛిష్టే అంతరిక్షమృతౌ తథా।
ఆశౌచమరణే చైవ కృచ్ఛ్రత్రయ ముదాహృతమ్॥

తథాచ॥ శ్లో॥ ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టేత్వధోచ్ఛిష్టే ఖట్వాయాం మరణే తథా।
అంతరామరణే చైవ ఆశౌచ మరణే తథా।
అగ్నిహోత్రీ మరణే చైవ త్రిభిఃకృచ్ఛ్రై ర్విశోధనమ్॥

స్మృతిసంగ్రహే॥ శ్లో॥ అస్నాత్వా మరణే ఘోరే ఆశౌచ మరణేసతి।
ఉచ్ఛిష్ట మరణే చైవ ఖట్వాయాంమరణేతథా॥
చండాల శ్వాన సంస్పృష్టే హ్యాకాశ మరణేసతి।
చండాలాన్మరణే వాపి త్రిభిఃకృచ్ఛ్రైః పృథక్ పృథక్॥

శ్లో॥ విప్రవాక్యానుసారేణ ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే।
కృత్వాతుదహనంకార్య మన్యథాకిల్బిషీభవేత్॥

శుధ్యతీతివిశేషః॥ ఇతిపఞ్చమిత్తప్రాయశ్చిత్తవిధి స్సమాప్తః

మధుపర్కదానము.

హారాహే॥ శ్లో॥ దృష్ట్వాసు విప్రాలాహ్వానం యమునాస్నానుతటినామ్ ప్రియాణాకాలేతునరో మంత్రేణవిధిపూర్వకమ్॥ మధుపర్కంప్రోక్ష గృహ్యా ఇమం మంత్ర ముదీరయేత్ ॥ గృహాణచేమం మధుపర్కమాద్యం । సంసారనాశనకరం త్వమృతేనతుల్యం । నారాయణేనర చిత్ర భగవత్ప్రియాణామ్ । దాహేంనశాంతి కరణం సురలోకపూజ్యమ్॥

అనేనైవతుమంత్రేణ దద్యాచ్చ మధుపర్కకమ్।
నరస్యమృత్యుకాలేతు పరలోకసుఖావహమ్॥

తా॥ మరణకాలమందు పుత్రులు మొదలైనవారు మధుపర్కము దెచ్చి గృహాణచే
మ। అనుశ్లోకమంత్రమునుచ్చరించు పురుషునకు పరలోకసుఖమునిచ్చు మధుపర్కము నిప్పించునది

మరణకాల దోషశాంతి విధానము.

యమః-, శ్లో॥ సంతాయాః గాః ప్రదాతవ్యా భద్రే భూమిరనంతరమ్।
విప్రేభ్యో దీయతే యేన సదోషస్తత్ర విద్యతే॥
గుష్టవాగేషుమృతిప్రాయశ్చిత్తమాహ॥ మార్కండేయః॥

శ్లో॥ భానౌకుజే శనౌ నక్షత్రే తత్త్రద్వ్యంగే ప్రదాపయేత్।
భూగోహిరణ్యసహితం వస్త్రదానం విశోధనమ్॥

తదాహ మరీచిః॥ శ్లో॥ భద్రే భూమిప్రదానంస్యాత్ త్రిపాదక్షే హిరణ్యదః। వాగేవారాఘ ద్వైవత్స్యం వాసోదానం విధీయతే॥ రక్తవస్త్రం కుజే భానౌ శ్వేతంశుక్రే ప్రకల్పితమ్। శనైశ్చరేతు నీలంస్యాద్దేహదోషోపశాంతయే॥ దద్యాచ్ఛుద్ధిమవాప్నోతి హ్యదత్వా దోషమాప్నుయాత్
ద్విత్రిపాది నక్షత్రి మరణె వస్త్ర సహిత హిరణ్యదానం కుర్యాత్॥
ధనిష్ఠా పంచక మరణె ప్రాయశ్చిత్తమాహ.—మదనరత్నే॥

శ్లో॥ ఏకాశీతిపలంకాంస్యం। తదర్థంవా తదర్థకమ్।
నవపత్త్రీపలంవాపి దద్యాద్విప్రాయశ్చిత్తికః॥

పక్షాంతరమాహ॥ శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యవేచాంతకాయచ। వైవస్వతాయకాలయ। సర్వభూతక్షయాయచ। ఔదుంబరాయ దధ్నాయ నీలాయపరమేష్ఠినే। వృకోదరాయచిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ వైకరిమాత్।

ఇతి ఆహుతిత్రయం హోమంకుర్యాత్- ప్రేతముఖే హిరణ్యా వా-పంచరత్నానివా నిక్షిపేత్। అథత్రిపుష్కర ద్విపుష్కరాదిమరణె గోభూతిలాదీన్ బ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥ విశేషోనిర్ణయసింధౌ జ్ఞేయః॥

త్రిపుష్కర మరణము.

వారములు.	తిథులు.	నక్షత్రములు
ఆది	ద్వాదశి	మఖ
సోమ	ఏకాదశి	విశాఖ
మంగళ	దశమి	ఆర్ద్రా
బుధ	తృతీయ	మూల
గురు	షష్ఠి	శతభిషక్
శుక్ర	ద్వితీయా	రేవతి
శని	సప్తమి	ఉ-షా

నిర్ణయామృతే। శ్లో॥ ద్వాదశ్యర్క మఖాయుక్తా। విశాఖైకాదశీందునా। కుజార్ద్రా దశమీచైవ। ద్వితీయాభృగు రేవతీ। తృతీయాబుధమూలేన। గురుషష్ఠి శతోడునా। సప్తమ్యాషాఢ మందాభ్యాం సప్తయోగాస్త్రిపుష్కరాః॥

అథద్విపుష్కరయోగః॥ మదనరత్నే గార్గ్యః॥
శ్లో॥ యదిభద్రాతిథీనాంస్యాద్భానుభౌమశనైశ్చరైః॥
త్రిపాన్నక్షత్రసంయోగోద్వయోర్యోగో ద్విపుష్కరః॥
అథదహననియమః

పితృ శవము దహనము చేయునపుడు పంచాంగము విచారించ నవసరము లేదు.

గాలవః॥—శ్లో॥ ప్రథమేహనికర్తవ్య వపనంచానుభావినామ్।
ప్రేతస్య కేశశ్మశ్రాది వాపయిత్వాథదాహయేత్॥

తా॥ ప్రథమదినమందు కర్తక్షౌరము జేసికొని ప్రేతకు కేశములు మీసముగడ్డము మొదలుగ క్షౌరము జేయించి యటుపైదహింపవలెనని గాలవవచనము.

మనుః—శ్లో॥ దక్షిణేన మృతంశూద్రం పురద్వారేణనిర్హరేత్॥

తా॥ శూద్రశవము దక్షిణముగ దీసికొనిపోవలెను- అనుప్రమాణముగలదు- లోకమందు సర్వజనులు వారివారి వీలు ప్రకారముపోవుచున్నారుగదా,

కమలాకరస్మృతౌ॥ మనుః— శ్లో॥ అనుపాత్రేన్నమాదాయ ప్రేత మగ్నిపురస్సరమ్। ఏకోనుగచ్ఛేత్తస్యార్ధమర్ధపథ్యుత్సృజేద్భువి। ఊర్ధ్వమాదహనంకార్య మాసీనోదక్షిణాముఖః। సవ్యంజాన్వాచ్యశనకైస్స తిలంపిండదానవత్। అథ పుత్రాదిరాప్లుత్య కుర్యాద్దారూచ్చయం మహత్। తతోత్తానంనిపాత్యైనం దక్షిణాశిరసంముఖే॥

తా॥ క్రొత్తకుండతో అన్నము అగ్నిహోత్రము దీసికొని ముందుగా కర్తనడువవలెను, వానివెనుక నందరునడుచుచు అర్ధమార్గమందు శవమునుంచి దక్షిణముఖముగా నెడమకాలువంచి తిలలతో పిండదానవిధిగా అన్నము భూమిపైనుంచి యిట్లుమూడు దింపులుజరిపి పుత్రులుమొదలయినవారు స్మశానమందు కర్రలుచాలా చితిగాచేర్చి దానిపై దక్షిణశిరస్సుగా శవమును వెల్లకిలబరుండబెట్టి ముఖమందగ్నినిచ్చునది కొందరు అన్నమునకుబదులు బియ్యమునుపయోగించుచున్నారు.

శుద్ధితత్త్వే - హారలతాయామ్॥ శ్లో॥ స్వగోత్రజైర్గృహీత్వాతు చితామారోప్యతే శవః। అధోముఖో దక్షిణాదిక్చరణస్తుపుమానపి। ఉత్తానదేహా నారీతు సపిండైరపిబంధుభిః॥

తా॥ తనగోత్రమువారు శవమును చితిపై బెట్టునప్పుడు పురుషుడైనచో నధోముఖముగను త్తరశిరముగను, స్త్రీయైనచో వెల్లకిలగానుంచవలెను.

ప్రచేతః శ్లో॥ నగ్నదేహం దహేన్నైవ కించిద్దేయంపరిత్యజేత్॥

తా॥ ప్రేతను దిగంబరునిగా దహింపఁగూడదు తీసివేయవలసినది మరియేదైనను పరిత్యజింపవచ్చును.

క్రియానిబంధే గరుడః॥ శ్లో॥ ఉదధారామవిచ్ఛిన్నాం సించేత్కర్తా ప్రదక్షిణమ్। స్కంధావసక్తకుంభేన పాదతఃపరితశ్చితేః॥

తా॥ నీళ్లతో నిండిన కుండను కర్త భుజముపైనుంచుకొని పాదములవైపు మొదలుకొని యెడతెగక దక్షిణము మొదలుగ చితిచుట్టును నీళ్లధారవిడుచుచు ప్రదక్షిణము చేయవలెను.

మరియు ఏకాలమునందు మాతాపితృమరణము బోధాయనస్మృతిలో దాహాంత మొక్కతంత్రము, సంచయనము నొకతంత్రము, ఉదకపిండదానాదికము వేరువేరుగ జేయునది. అనుగమనమందు నిట్లనేయున్నది.

ఇతి దహననియమము సమాప్తము.

తిలోదక వాసోదకనిర్ణయము.

కాలామృతే॥ శ్లో॥ కర్తారోప్యుదకాంజలీన్ తిలయుతాన్ త్రీన్ దద్యురాద్యేదినే। చైకైకోత్తరవృద్ధిరాదశదినాత్ త్రైవర్ణికానాం పితుః॥ మృతాన్నక్షత్రతిథౌ ప్రత్యేకదినం వస్త్రోదకానాం త్రయం। పిండం త్వేకమహర్నిశం ప్రతిదినం దద్యాద్గ్రహే ఖలఘ॥

తా॥ బ్రాహ్మణాదులకు పుత్రులందరును పితృప్రీతికొరకు తిలాంజలి తిలోదకమును ప్రథమదినంబున 3ను తరువాత మొదలుకొని ప్రతిదినమునకు ప్రతిదినము ఒక్కొక్కటి యధికముగ నిచ్చుచు ౧౦ దినములకును కలిపి మొత్తము ౫౫ అగునవియు, క్షత్రియులకు మొదటి దినము మొదలు ప్రతిదినంబును ౫ చొప్పున. ౧౨వ దినంబున సమాప్తమగునట్లుగ నవి యన్నియును ౬౩ అగునవియు, వైశ్యులకు ప్రతిదినంబును ౪ చొప్పున ౧౫ దినములకు ౬౦ అగునవియు, శూద్రులకు ప్రతిదినము 3 చొప్పున 3౦ దినములకు ౯౦ అగునవియు ౧౫ దినములలోనే ప్రతిదినము ౬ చొప్పున అవి అన్నియును ౯౦ యగునవియును, బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు, ఆశౌచనివృత్తివరకు ప్రతిదినము 3 మృత్తికాస్నానములు, 3 వాసోదకములు, ౧ పిండప్రదానము జేయవలెను. నిత్యానుష్ఠానకర్మలే యున్న ఆశౌచాంత్యదినంబునందే — ఆచరింపవలెను గాని మానగూడదని తాత్పర్యము.

ప్రాచీనగ్రంథే। శ్లో॥ ఏకమాతృప్రసూతానాం జ్యేష్ఠోదద్యాచ్చ వాససా। వినా పితృభ్యామన్యేషాం జ్ఞాతీనాం సస్నానాసనా॥

తా॥ అయ్యా! ఒకతల్లికి బహుమంది పుత్రులుండినయెడల అప్పుడు జ్యేష్ఠపుత్రునికే వాసస్స్నానంబధికారముగలదు. తక్కినపుత్రులందఱును వారివారిపై వస్త్రములతోనే జరుపవలెను. పితృవినా = తండ్రి వినాగా - జ్ఞాతులందఱును స్వస్వవాసస్సులచేతనే వాసోదకములు విడువవలయును అయితే లోకమందుకొందఱు జ్ఞాతులమాత్రము విడుచుటలేదు తిలోదకములుమాత్రమిచ్చుచున్నారు.

ఇతి తిలోదక వాసోదక నిర్ణయముసమాప్తము.

—తిలోదకాదినిషేధము.—

మాధవీయే- బృహస్పతిః॥ శ్లో॥ ఆశౌచమంతరాదర్శో యదిస్యాత్సర్వవర్ణానామ్। సమాప్తిం ప్రేతతంత్రస్య కుర్యాదిత్యాహ గౌతమః॥

తా॥ ఆశౌచమధ్యమందు దర్శసంభవించితే మిగిలినప్రేతకర్మతంత్రమును యావత్తును సమాప్తిచేయునది.

విశేషః - శ్లో॥ అంతస్స్యాహేదర్శశ్చే త్తత్రసర్వంసమాపయేత్। పిత్రోస్తుయావదాశౌచం దద్యాత్పిండాన్ జలాంజలీన్

తా॥ దశాహము కృత్యమునందు దర్శనమున్నను పుత్రుడు తల్లిదండ్రులకైనచో నాశౌచాంతము వఱకును పిండములు జలాంజలులు యివ్వవలెను, ఇతరులకైనయెడ దశాహాంతమున సమాప్తి చేయవలయును.

గాలవః॥ శ్లో॥ పిత్రోరాశౌచమధ్యేతు యది దర్శస్సమాపయేత్ । తావదేవాస్త్ర తంత్రం పర్యసాస్యే ప్రతిహాస్యరమ్ ॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల యాశౌచమధ్యమున మాసికదినములైన దర్శమైనచో నస్థితంత్రము మాత్రము సమాప్తి చేయవలెను ఇతరులకైనచో మాసికదినముల లోగా దర్శమచ్చినను పరిహారము చేయవలెను కాలామృతమందు నిర్ణయామృతమందును ఇట్లనే యున్నది మదనరత్న శాస్త్రములందు మాత్రము గాలవవచనమాపత్కాలమందు నా పత్రము కాకుండ మాసిక పుత్రుని విషయమై యున్నది. పనుకలేనియెడల మాసికదినములైన దర్శమచ్చినను పరిహారము లేదనియున్నది గాని కొందఱు మూలము చింత్యము.

ఇతి తగాదికాది నిషేధము సమాప్తము.

— శ్రాద్ధస్థల నిరూపణము. —

జాబాలిస్మృతి పద్మపురాణయోః॥ శ్లో॥ సువిధేన వివిక్తంచ గోమయేనోపలేపయేత్ । నదీతీరేషు తీర్థేషు స్వభూమౌ గిరిసానుషు ॥

శ్లో॥ వివిక్తేషు చైవ పుణ్యేషు దక్షిణాప్రవణం స్థలం । పరస్యభూమిభాగేతు పిత్రూణాం నైవనిర్వపేత్ ॥ స్వామినాలభివిహాస్యాత మోహాద్యత్క్రియతే నరైః ॥ శ్లో॥ అటవ్యః పర్వతాః పుణ్యాః తీర్థాన్యాయతనానిచ । సర్వాణ్యస్వామికాన్యాహుర్నహి తేషు పరిగ్రహః ॥ తిలాంశ్చ వికిరేత్తత్ర సర్వతో బంధయేదజాన్ ॥ అసురోపహతంసర్వం తిలైశ్శుద్ధ్యత్యజేనవా ॥

తా॥ పరిశుద్ధమగు ప్రదేశమును గోమయముచే నలుకవలయును. ఇంకనిట్లు నదీతీరములందు- పుణ్యక్షేత్రములందు- స్వగృహమందు- పర్వతచరియలందు రహస్యప్రదేశములందు శ్రాద్ధమును చేసినయెడల పితృదేవతలు తృప్తినిబొందుచున్నారు. ఎప్పటికిని పరగృహమందు పత్నిలకు శ్రాద్ధమును చేయరాదు. ఎవడుగాని మోహముచే పరగృహమందు శ్రాద్ధమును జేసిన నా గృహపతివలన హరింపబడుచున్నది అడవులు పర్వతములు పుణ్యతీర్థములు దేవాలయము లాదిగాగలవన్నియు అస్వామికములు గాన వానియందు చేయబడిన శ్రాద్ధము తిలలచే గ్రహింపబడవు. అంతటను నువ్వులజల్లి అజములను బంధింపవలయును. నువ్వులతో గాని మేకలచే రాక్షసులచే హరింపబడదు సగును

ఇతి శ్రాద్ధస్థల నిరూపణము సమాప్తము

ఔశనసస్మృతౌ పంచమాఽధ్యాయే॥—.. శ్లో॥ దత్వా శ్రాద్ధం తతో భుక్త్వా సేవతే యస్తు మైథునమ్। మహారౌరవమాసాద్య కీటయోనిం వ్రజేత్పునః॥ శుచిరక్రోధనశ్శాంత స్సత్యవాదీ సమాహితః। స్వాధ్యాయంచ తథాధ్వానం కర్తా భోక్తా విసర్జయేత్॥ శ్రాద్ధం దత్వాఽపరశ్రాద్ధం భుంజతే యే ద్విజాతయః॥ మహాపాతకినస్తుల్యా యాంతి తే నరకాన్బహూన్॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్తయును- భోక్తయును- మైథునమును జేసినయెడల మహారౌరవనరకమును పొంది పిమ్మట పురుగులరాశియందు బుట్టుచున్నారు. శ్రాద్ధకర్తయు భోక్తయు పరిశుద్ధులై క్రోధరహితులై శాంతులయి సత్యవాదులయి స్వస్థచిత్తులయియుండి వేదమును ధ్యానమును విడువవలయును ఏద్విజులు శ్రాద్ధమును బెట్టి యితరశ్రాద్ధమందు భుజింతురో అట్టివారు మహాపాతకిసములయి నరకములను బొందుచున్నారు.

కించ॥—శ్లో॥ ఆమంత్రితో బ్రాహ్మణో వై యోఽన్యస్మై కురుతే క్షణమ్। ఆమంత్రయిత్వా యో మోహాదన్యం వాఽఽమంత్రయేద్ద్విజః॥ స తస్మాదధికః పాపీ విష్ఠాకీటోఽభిజాయతే। శ్రాద్ధే నిమంత్రితో విప్రో మైథునం యోఽధిగచ్ఛతి॥ బ్రహ్మహత్యామవాప్నోతి తిర్యగ్యోనిషు జాయతే। నిమంత్రితస్తు యో విప్రో హ్యధ్వానం యాతి దుర్మతిః॥ భవంతి పితరస్తస్య తన్మాసం పాంసుభోజనాః। నిమంత్రితస్తు యః శ్రాద్ధే ప్రకుర్యాత్కలహం ద్విజః॥ భవంతి తస్య తన్మాసం పితరో మలభోజనాః॥ తస్మాన్నిమంత్రితశ్శ్రాద్ధే నియతాత్మా భవేద్ద్విజః॥

తా॥ శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మఱియొక శ్రాద్ధమందు క్షణమును గ్రహించువాడును, ఒకరిని పిలచి మోహమువలన మఱియొకరిని పిలుచువాడును వీరిద్దరధిక పాపులై పురుగులరాశియందు బుట్టెదరు. ఎవడు శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మైథునమును చేయునో వాడు బ్రహ్మహత్యను బొంది పశుపక్షిమృగాదులయందు జనించును, ఏదుష్టబ్రాహ్మణుడు నిమంత్రితుడై భోజనముచేసి ప్రయాణము చేయునో అతనిపితృదేవతలు మాసము మార్గధూళిని భుజించువారలగుచున్నారు, ఏద్విజుడు శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితుడై కలహమును చేయునో వానిపితరులు ఆమాసము మలమును భుజించువారగుచున్నారు, అందువలన శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితులగు ద్విజులు నియతచిత్తులయి యుండవలయును.

యుఙ్ఞాజియ్యే॥ శ్లో॥ దంతధావనమభ్యంగం నఖకేశనికృంతనమ్। కర్తా చైవ తు పూర్వేద్యు ర్భోక్తా చైవ పరేఽహని। దంతధావనతాంబూలం క్షౌరాభ్యంగమభోజనమ్। రత్యౌషధపరాన్నంచ శ్రాద్ధకర్తా వివర్జయేత్।

తా॥ శ్రాద్ధకర్తపూర్వదినమునందు శ్రాద్ధభోక్తపరదినమునందు దంతధావనమును అభ్యంగనమును నఖకేశనికృంతనమును తాంబూలమును క్షౌరమును అభోజనమును సురతమును పరాన్నమును విడువవలయును. శ్రాద్ధకర్తృభోక్తృ నియమములు సమాప్తము

సర్వప్రాయశ్చిత్తము.

కర్తాసచేలంస్నాత్వా ఆచమ్య॥ఏవం + ప్రీత్యర్థం + గోత్రస్యనామధేయస్య ఇహ జన్మని జన్మాంతరేషు సమస్తపాపక్షయార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ అస్తుపరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్త + స్వీకృత్య...జన్మాభ్యాసా జ్జన్మప్రభృతి ఏతత్క్షణపర్యంతం మధ్యేవర్తిసికాలే బాల్యయావన కౌమారవార్ధకేషు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయేంద్రియ వ్యాపారైః రహసిప్రకాశేచ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చత్వయాకృతానాం ప్రకాశకృతమహాపాతక చతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాఽతిదేశికరూపాతిపాతకానాం ప్రకాశకృతమహాపాతకసమరూపానుపాతకానాం ఉపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణాం-అవకీర్ణకానాం- ప్రకీర్ణకానాం-రహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం- రహస్యకృతమహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాతి దేశికరూపాతి పాతకానాం- రహస్యకృత మహాపాతకసమరూపాతి పాతకానాం ఉపపాతకానాం-సంకలీకరణానాం- మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం-జాతిభ్రంశకరాణాం అవకీర్ణకానాం- ప్రకీర్ణకానాం ఏవంబహూనాం బహువిధానాం సర్వేషాం పాపానాంఅజ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం- అజ్ఞానతోభ్యస్తానాం- జ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం- జ్ఞానతోభ్యస్తానాం- అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చాత్యంతా భ్యస్తానా - అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ నిరంతరాభ్యస్తానాం అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్యస్తానాం బహూనాం- బహువిధానాం- సర్వేషాం పాపానామపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం ఉపదిశేతివిజ్ఞాప్య- పునః ప్రణమ్యేతిష్ఠేత్। హేయజమాన- తవ జన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతంమధ్యేవర్తిసికాలే బాల్య

యౌవన కౌమార వార్ధకేషు జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కా-యకర్మేంద్రియవ్యాపారైః రహసి ప్రకాశే చ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చ స్వీయాకృతేభ్యః- ప్రకాశకృత మహాపాతక చతుష్టయవ్యతిరిక్తేభ్యః। ప్రకాశకృత మహాపాతకాఽతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాఽతి. దేశికరూపాతిపాతకేభ్యః ప్రకాశకృతమహాపాతక సమరూపానుపాతకేభ్యః ఉపపాతకేభ్యః- సంకలీకరణేభ్యః- మలినీకరణేభ్యః- అపాత్రీకరణేభ్యః జాతిభ్రంశకరేభ్యః- ప్రకీర్ణకేభ్యః- రహస్యకృతేభ్యో మహాపాతకేభ్యః రహస్యకృతమహాపాతకాఽతిదిష్టరూపమహాపాతకవ్రతాఽతిదేశిక రూపాఽపాతకేభ్యః- రహస్యకృతమహాపాతక సమరూపాను పాతకేభ్యః ఉపపాతకేభ్యః- సంకలీకరణేభ్యః- మలినీకరణేభ్యః- అపాత్రీకరణేభ్యః- జాతిభ్రంశకరేభ్యః- అవకీర్ణకేభ్యః- ప్రకీర్ణకేభ్యః- అజ్ఞానతస్సకృత్కృతేభ్యః-అజ్ఞానతోఽభ్యస్తేభ్యః- జ్ఞానతస్సకృత్కృతేభ్యః- జ్ఞానతోఽభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చాత్యంతాభ్యస్తేభ్యః అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ నిరంతరాభ్యస్తేభ్యః అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్యస్తేభ్యః- బహుభ్యః- బహువిధేభ్యస్సర్వేభ్యః పాపేభ్యః(త్వం)ముక్తో భూయాః ముక్తో భూయాః ఇత్యనుగృహ్ణంతు భవంతః- ఇత్యుచ్చైర్వదేత్॥ ఏవం + స్థం॥ మమ జన్మాభ్యాస జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం - సమస్తదోష పరిహారణార్థం స్వర్ణధాన్యఆజ్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం స్వర్ణంపాపప్రణాశనమ్। స్వర్ణంహి శంకరో యస్మాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ బ్రాహ్మణాయ సువర్ణదానం దద్యాత్॥

శ్లో॥ ధన్యాంకరోషి దాతారమిహలోకేపరత్రచ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ (ధాన్యం)

శ్లో॥ కామధేనోస్సముద్భూతం సర్వక్రతుషుసంస్థితమ్। దేవానామాజ్యమాహారం మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ (ఆజ్యం)

శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః। అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ (హిరణ్యం)

ఇదం కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ ॥ శ్రీగోవింద గో॥ ఏవం + గో॥ సర్వప్రాయశ్చిత్త గోదానమాచరిష్యే॥ నమః॥ తదంగ బ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యే ॥ నమః॥ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం దదామి॥ ఉభాభ్యామిదం పాద్యం దదామి॥

శ్లో॥ నమో స్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరోరుబాహవే। సహస్రనామ్నే పురుషాయ శాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారిణే నమః ॥ అయం వో గంధః + సకలారాధనైః స్వర్చితమస్తు॥

శ్లో॥ గవామంగేషు తిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మే స్యాత్ అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ + ప్రతిగృహీత్రే శ్రీమూర్తి శ్రీమతః + నాం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతయే సర్వప్రాయశ్చిత్త గోదానం తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ ॥

శ్లో॥ దేవస్య ప్రీతయే దానం గృహ్ణామ్యర్ఘ్యమతుష్టయే। బాహుభ్యాం పుష్టహస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మ ప్రసూతయే ॥

ప్రతిగృహ్ణాతు॥ గోదాన సాద్గుణ్యార్థం దక్షిణా తు + న మమ ॥. విధి ప్రకారేణ దశదానాని కుర్యాత్ ॥ సర్వప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్.

ఉత్క్రాంతి ప్రయోగము

యస్య పురుషస్య మరణే సంప్రాప్తే సతి- పుత్రాదిః కర్తా సుచిర్భూత్వా- శుచౌ దేశే గోమయేనానులిప్య। తత్ర శుద్ధోదకం సంప్రోక్ష్య। కుశాన్ పరిస్తీర్య। తిలానవకీర్య। పితరం దక్షిణశిరసం నిధాయ ॥ స్నాత్వా ఆచమ్య శ్రీగోవింద గోవింద- కేశవాయ నమః + + + పుణ్యతిథౌ + గోత్రస్య + స్య జన్మాభ్యాసాత్ జన్మప్రభృతి మరణకాల పర్యంతం సంభావిత సమస్త పాపక్షయార్థం సుఖేన ప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్క్రాంతి సంజ్ఞిక గోదానమాచరిష్యే॥ నమః ॥ తదంగ బ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యే॥ శ్రీమ

హావిష్ణుస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్యఇదమాసనందదామి। ఉభాభ్యామిదం పాద్యందదామి॥ నమః॥ అస్తు॥

శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షిశిరోరుబాహవే। సహస్రనామ్నే పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారిణేనమః॥ శ్రీమహా + అయంవోగంధః అలంకారార్థా ఇమేఅక్షతాస్సంతు తాస్సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥

శ్లో॥ అత్యుత్క్రాంతౌ పరివృత్తస్య సుఖోత్క్రమణ సిద్ధయే। తుభ్యం సంప్రదదేధేను మిమాముత్క్రాంతిసంజ్ఞికామ్॥ గవామంగేషు + ప్రయచ్ఛమే। అస్మైబ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ + గోత్రాయ + బ్రాహ్మణాయప్రతిగ్రహీత్రే। శ్రీమార్గగోత్రః + దాతా ధర్మపత్నీసమేతోహం యజమానస్యపితుః + గోత్రస్య ... స్యసుఖేన ప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్క్రాంతిసంజ్ఞికగోదానంతుభ్యమహంసం-దమమ। శ్లో॥ దేవస్యప్రీతయేదానం గృహ్ణామ్యార్యమతుష్టయే। బాహుభ్యాంపుష్టహస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మ ప్రసూతయే। ఇతిగృహ్ణీయాత్। గోదానసాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ। ఇతి దక్షిణాందద్యాత్॥ అనేనమయాకృతేనోత్క్రాంతిసంజ్ఞిక గోదానేన దక్షిణాదానేనచపితుః + గోత్రస్య + సుఖేనప్రాణోత్క్రమణ సిద్ధిరస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు। సుఖేన + రస్తు। (స్త్రీణాంతు। మాతృగోత్రాయాః + నామ్న్యాః జన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృతి + గోదానమాచరిష్యేనమః ఇతిస్త్రియః।) ఉత్క్రాంతిప్రయోగస్సమాప్తః

తిలపాత్రదాన ప్రయోగము.

శ్రీగోవిందగోవింద శ్రీమహావిష్ణోరాజ్ఞయా ప్రవర్తమానస్య + పుణ్యతిథౌ + పితుః + గోత్రస్య + + + స్య సమస్తపాతకక్షయార్థం సుఖేనప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థంతిలపాత్రదానమాచరిష్యే॥ నమః॥అస్తు॥

శ్లో॥ తిలాఃపాపహరానిత్యం విష్ణోర్దేహసముద్భవాః। పాపం హరతుమేక్షిప్ర మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే। అస్మైబ్రాహ్మణాయ +

శ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం తిలపాత్రదానంసదక్షిణాకం సతాంబూలం. పితుః × గోత్రస్య + + + స్యసుఖేనప్రాణోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం తిలపాత్రదానంతుభ్యమహం సంప్రదదే (నమమ) పాత్రాభావే హిరణ్యసహిత తిలదానంకుర్యాత్॥ ఆచమ్య॥ ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థంస్వర్ణధాన్యాజ్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే। బ్రాహ్మణమాహూయ॥

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం స్వర్ణంపాపప్రణాశనమ్। స్వర్ణంహి శంకరంయస్మాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥ ధన్యంకరోషి దాతార మిహలోకేపరత్రచ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మే స్యాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛ మే॥ కామధేనోస్సముద్భూతంసర్వక్రతుషుసంస్థితమ్। దేవానామాజ్యమాహారమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛ మే॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః। అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

స్వర్ణధాన్యఆజ్యకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయయథాశక్తిహిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతింకామయమానః తుభ్యమహంసంప్రదదే (నమమ) ఏవంగుణ + ఫలందశదానానికరిష్యే॥ నమః॥ అథదశ దానాని॥

శ్లో॥ గోభూతిలహిరణ్యాజ్యవాసోధాన్యగుడానిచ। రౌప్యంలవణమిత్యాహు ర్దశదానాః ప్రకీర్తితాః॥ గోభూతిల + నమమ (అభావేహిరణ్యదానంకుర్యాత్) ఇతి తిలపాత్రదానప్రయోగస్సమాప్తః.

— కర్ణమంత్రపఠనము. —

ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ పితుః + సమస్తపాపనివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం నారాయణాదిదివ్యనామస్మరణమాచరిష్యే। నమః॥

శ్లో॥ నారాయణో నామనరో నరాణాం ప్రసిద్ధచోరః కథితః పృథివ్యాం అనేకజన్మార్జితపాపసంచయం హరత్యశేషంస్తుతమాత్రఏవ॥ శ్లో॥ గోవిందేతిసదాస్నానం గోవిందేతిసదా జపః (?) — దేతికరబ్రహ్మాం గోవిందేతిత్రివర్ణకమ్। సకృదుచ్చారితం యేనవిష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయాత్॥ ప్రణతః క్లేశనాశాయ గోవిందాయనమోనమః॥

నారాయణ-గోవింద। కృష్ణ- వాసుదేవ- ఇత్యాదిదివ్యనామాని విష్ణో

శ్రావయంతి రక్షేరన్॥ మరణాంతరమపి ఏతన్నియమేన కర్తవ్యం స్మృతే ర్నైమిత్తికః॥ పుత్రాదిః కర్తా స్నాత్వా॥ ఆచమ్య॥

ఇతి నారాయణాది నామోచ్చారణం సమాప్తమ్.

షణ్ణిమిత్త ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగము.

ఆచమ్య + పవిత్రం ధృత్వా + పూర్వోక్త ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ (ప్రాచీనావీతీ) పితుః + గోత్రస్య + .. స్య ప్రేతస్య సకల పాపక్షయ ద్వారా సంభావితానాం చ పాపానాం ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాధోచ్ఛిష్టాస్నాన మరణ నారాయణాదిపుణ్యస్తోత్ర శ్రవణరాహిత్య పర్యుషిత శవస్పర్శాది మరణోత్క్రాంతి ధేను దానరాహిత్య తత్కాలదానరాహిత్య రూపాణాం షణ్ణిమిత్తానాం పాపానా మపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే న మః॥ అనుజ్ఞాం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ శ్లో॥ సమస్తసం పత్సమవాప్తి + యథోక్త దక్షిణాభిః స్వీకృత్య॥ (ప్రాచీనావీతీ) పితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య మరణకాలే సంభావితేభ్యః పాపేభ్యః ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాధోచ్ఛిష్టాస్నానమరణనారాయణస్తోత్ర రాహిత్య ప ర్యుషిత శవఖట్వాది మరణోత్క్రాంతి ధేను దానరాహిత్య తత్కాల ద హనరాహిత్య రూపేభ్యస్సర్వేభ్యః షణ్ణిమిత్తేభ్యః పాపేభ్యో ముక్తో భూయాదితి భవంతో బ్రువంతు॥ పితుః + + + ప్రేతస్య దహనాధికార యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు॥ ఇతి పరిషద్బ్రూయాత్॥ అథకృచ్ఛ్రత్రయాణి దద్యాత్॥ ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + .. స్య ప్రేతస్య మరణకాలే సంభావితానాం ఊర్ధ్వోచ్ఛిష్టాది నిమిత్తానాం పాపానాం అపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం పరిషదుపదిష్టం యథాశక్తి ప్రత్యామ్నాయ రూపేణ కృచ్ఛ్రత్రయాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణగంధపవిత్ర + ప్రయచ్ఛ మే॥ శ్లో॥ ధర్మంకరోషి + ప్రయచ్ఛ మే॥ శ్లో॥ కామధేనోస్సము + ప్రయ చ్ఛ మే॥ శ్లో॥ హిరణ్యగర్భ × ప్రయచ్ఛ మే॥ ఇదంస్వర్ణకృచ్ఛ్ర ధాన్యకృ చ్ఛ్ర ద్రవ్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి హిరణ్యం పితుః షణ్ణిమిత్త

ప్రాయశ్చిత్తసిద్ధిం కామయమానః తుభ్యమహంసంప్రదదే (ఉపనీతి) నమమ। ఏవంబహూఆచరిష్యేసతి (ప్రా...తీ) పితుఃదహనాంధకారసిద్ధిరస్తు స్వస్తిభవంతో బ్రువంతు॥ దహనాంధకార యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు॥

ఇ॥ షణ్మిమిత్త ప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్.

తిథ్యాదిశాంతిప్రయోగము.

శ్రీగోవిందగోవిందగోవింద పూర్వోక్తఏవంగుణ × తిథౌ పితుః × గోత్రస్య × ...స్య ప్రేతస్య మరణకాలే దుష్టతిథి వారనక్షత్ర ద్విపుష్కర త్రిపుష్కరాదిదోష పరిహారార్థం తిథుక్త ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే నమః॥ సమస్త + ... అంగీకారసంపదస్తు। తదంగ బ్రాహ్మణపూజాంకరిష్యే॥ నమః ప్రతిగృహ్ణంతు బ్రాహ్మణానుభవ్యర్థే॥ శ్రీమహావిష్ణో × ఇదమాసనం। ఉభాభ్యాంముఖం పాద్యం॥ నమోస్త్వనంతాయ + యుగధారిణే నమః॥ గంధాద్యాధనమే ఆసనపుష్పాధారే ఇమే తిలాః॥ నందాతిథిమరణే। గోదానం॥ గవామగ్రేషు × ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥ రిక్తాతిథిమరణే॥ ధాన్యదానందద్యాత్॥ ధాన్యంకర్షఫలా + చ్ఛమే॥ శిష్టాచారః॥ భద్రాతిథిమరణే॥ భూదానం దద్యాత్॥

శ్లో॥ సర్వసస్యసమాకీర్ణా ... ధరా ... ఫలదా తస్మాత్ ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥ ద్విపాదిత్రిపాదినక్షత్రమరణే॥ వస్త్రసహితహిరణ్యందద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ × చ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ × చ్ఛమే॥ దద్యాత్॥ ధనిష్ఠాది పంచకనక్షత్రమరణే॥ కాంస్యదానం కుర్యాత్॥ — శ్లో॥ కాంస్యం బ్రహ్మమయం ప్రోక్తం నక్షత్రోద్భవదోషహృత్। భాజనం మర్త్యదేవానాం మతిశ్చాంశంప్రయచ్ఛతు॥ దద్యాత్॥

ద్విపుష్కర త్రిపుష్కరమరణే గోభూతిలదానాని బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్॥ భృగువారమరణే॥ వస్త్రసహితహిరణ్యందద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ × చ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ × మే॥ భానుభౌమశనివారమరణే॥ వస్త్రదానందద్యాత్ శీతవాతోష్ణ × చ్ఛమే॥ దద్యాత్ అథ విశేషో నిర్ణయసింధౌ ద్రష్టవ్యః॥ ఇతి తిథ్యాది శాంతిప్రయోగస్సమాప్తః.

హోమప్రయోగము.

శ్రీగోవింద × పూర్వోక్త × పుణ్యతిథౌ × గోత్రస్య × స్య ప్రీతస్య జన్మాభ్యాసాది ఏతత్క్షణ పర్యంతం జ్ఞానాజ్ఞానకామాకామభుక్తాభుక్తపీతాపీతజ్ఞాతాజ్ఞాతాది సకలదోషనివారణార్థంఇంద్రాది హోమం ఆచరిష్యే॥నమః॥ ఆచార్యనుజ్ఞయా లౌకికాగ్నింసంస్థాప్య॥ తద్ధ్యానం॥ శ్లో॥ సప్తజిహ్వాద్విశీర్షశ్చ మేషారూఢ స్త్రిధైవచ। శక్తిద్వయసమేతశ్చవిశ్వమూర్తిస్తుతాశనః॥ త్రయస్త్రింశత్కోటిదేవాస్త్వన్ముఖేతృప్తిమాగతాః। ప్రార్థనాంమననావందే ఉష్ణ్వంమేసంప్రసాదయ॥

అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః- అగ్నయేనమః- యమాయనమః నిర్ఋతయేనమః- వరుణాయనమః - వాయవేనమః- కుబేరాయనమః- ఈశానాయనమః- అదపరిస్తరణాది ఆచార్యఃకుర్యాత్॥ తతోతూష్ణీం ప్రాగాదిపరిషిచ్య॥ (అత్ర చతుష్పాత్రప్రయోగః)

శ్లో॥ఇంద్రాదిదేవ హ్యాదిత్యా విశ్వేదేవామరుద్గణాః। తేసర్వేతృప్తిమాయాంతు జుహోమ్యద్యయథేప్సితమ్॥

ఇంద్రాదిదేవతాయనమః॥ ఇతి జుహుయాత్ ॥ అగ్నయేనమః- ఇంద్రాయనమః - అగ్నయేనమః - యమాయనమః - నిర్ఋతయేనమః- వరుణాయనమః- వాయవేనమః- కుబేరాయనమః - ఈశానాయనమః- అథాచ్యుతాదిహోమంకుర్యాత్॥ అచ్యుతాయనమః-అనంతాయనమః- గోవిందాయనమః- ప్రాగాదితూష్ణీంపరిషిచ్య॥ అగ్నిప్రార్థనమ్.

శ్లో॥ నమస్తేస్తిహోత్రాయ నమస్తేవిష్ణురూపిణె। నమస్తేసర్వభోక్త్రేచ అగ్నిహోత్రాయ తేనమః॥ అనేన ఇంద్రాదిహోమేన భగవాన్ సర్వా × పరమేశ్వరార్పణమస్తు॥

తండుల హోమము.

ఆచమ్య...ఏవంగుణ.. ర్థం తండులహోమంకరిష్యామి॥ తత్రధ్యానం॥ సప్తజిహ్వః × సంప్రసాదయ॥ ప్రాఙ్ముఖాగ్నే మమాభిముఖోభవ సుముఖోభవ- సుప్రసన్నోభవ- వరదోభవ - జలంసంప్రోక్ష్యప్రాగాది

ధూపాసంస్పృశ్య। అలంకృత్య। అగ్నయేనమః + × నమః॥ పూర్వపరిషేచనంనమః × ఉత్తరపరిషేచనంనమః ॥ తండులంగృహీత్వా॥ ద్వాభాగౌకృత్వా॥ వీతిహోత్రాయనమః॥ విధాత్రేనమః (ఇతిరాత్రౌ) మార్తాండరాయనమః విధాత్రేనమః । ఇతిప్రాతఃకాలహోమంకుర్యాత్॥ అనేనతండులహోమేనభగవా + + వతత్ఫలం శ్రీపరమేశ్వరార్పణమస్తు। ఇతి త డులహోమస్సమాప్తః॥

ఔర్ధ్వదైహికకర్మ ప్రయోగము.

శ్రీగోవింద × × ఏవంగుణ × తిథౌ [అపసవ్యం] అస్మత్పితుః + గోత్రస్య + + + స్య ప్రేతస్య ఔర్ధ్వదైహికకర్మకరిష్యే [నమః] [ఇతిసంకల్ప్య] అస్మత్ మాతుః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాఃఔర్ధ్వదైహిక కర్మకరిష్యేనమః॥ [ఇతిస్త్రియాః]

అగ్నౌ ఓదనంపక్త్వా అభిఘార్య।	కొత్తకుండతో నగ్నియందు బియ్యము వండి ఆ యన్నమును నేతితో నభిఘరించి
తతోవాహకానాం వస్త్రాణిదద్యాత్	అటుతర్వాత మోసెడి వారలకు వస్త్రమునీయవలయును.
ప్రేతస్య కేశశ్మశ్రులోమనఖాదివాపయిత్వా॥ఆచారోనవిద్యతే॥	ప్రేతకుండల వెంట్రుకలు గడ్డము మొదలగు వానిని వపనముం జేయింపవలయును ఈయాచారము లేదు.
స్నాపయిత్వా గోపీచందనాదిభిరలంకృత్య॥	ప్రేతను స్నానముంజేయించి గోపీచందనము మొదలగువానిచేత నలంకరించి
ప్రేతశయనే ప్రేతంనిధాయ॥	ప్రేతను పాడెమీఁదనుంచి.
ప్రేతస్యశిరఃప్రభృతిపాదపర్యంతం శ్వేతవస్త్రం ప్రచ్ఛాద్య॥	ప్రేతయొక్క శిరస్సు మొదలు పాదముల పర్యంతం తెల్లని వస్త్రమును గప్పి
కర్తాదీక్షావస్త్రాణి ధారయేత్॥	కర్తదీక్షా వస్త్రములు గట్టుకొని.

నాసా ధారణాం కృత్వా ఆచమ్య॥	వాసస్సును ధరించి యాచమనముఁ జేసి
నారాయణాది స్మరణం కార్యం॥	నారాయణ- గోవింద వాసుదేవ శ్రీకృష్ణ అని నామోచ్చారణముఁ జేయవలెను.

ఆచమ్య... పితుః × గోత్రస్య × స్య... ప్రేతస్య పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం పురాణోక్తమార్గేణ పైతృమేధికేన కర్మణా సంస్కరిష్యే నమః॥ అగ్నిం ప్రజ్వాల్య- అగ్నయే నమః ఇతి ఆజ్య హోమం కృత్వా॥ తూష్ణీం పరిషిచ్య॥ అథ మార్గాయ ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే॥ పితుః దహనాధికార సిద్ధిరస్తు॥

శ్మశాన మార్గస్య చతుర్థాంశం గత్వా॥	శ్మశానమార్గదూరము యొక్క నాలుగవ భాగము అనఁగా పాతికదగ్గఱకు వెళ్ళి.
త్రిః ప్రోక్ష్య॥	ప్రేతను చుట్టు స్థలమునందు మూఁడు మాఱులు ఉదకముఁ జల్లి
తత్ర ప్రేతం దక్షిణం శిరసం నిధాయ॥	ఉదకముఁ జల్లిన స్థలముమీఁద ప్రేతను దక్షిణపు శిరస్సుగా నుంచి.
తత్ర కాకపాదవల్లిఖ్య	[క్రి] అచ్చట కాకివలె మూఁడు గీతలుగీచి.
తత్ర దర్భానాస్తీర్య	అచ్చట దర్భలను బఱచి.
తిలోదకం దత్వా॥	తిలోదకమును విడిచి.
పథివాసిభ్యో భూతేభ్యః ఇదం బలిం దదామి॥	ఆ పఱచిన దర్భలమీఁద కొంచెము అన్నము నుంచవలయును.
పిండోపరి తిలోదకం దదామి నమః॥	ఆపిండముమీఁద తిలలును ఉదకము ను విడువవలయును.
యథాశక్తి దక్షిణాం దత్వా॥	తన శక్తికొలఁది దక్షిణను సమర్పించి.
గోవింద నామోచ్చారణం కార్యం॥	గోవింద గోవింద అని స్మరించవలెను

త్రిః ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ ॥	మూడుమాఱులు ప్రదక్షిణము చేయవలెను
దక్షిణకేశాన్విసృస్య ఇతి కేచిత్ నకుర్వంతి॥	[కర్త] కుడివైపు కేశములు విడదీసెడు యాచారము కొందఱు చేయుటలేదు.
అథపునః ప్రేతమావహేత్॥	అటుతర్వాత తిరిగి వాహకులు ప్రేతనెత్తికొని.
ద్వితీయమధ్వానోగత్వా॥	శ్మశాన దూరముయొక్క రెండవభాగముదగ్గఱకు వెళ్లి.
ప్రేతంనిధాయ॥ పూర్వప్రకారేణ త్రిః ప్రదక్షిణ పర్యంతం ప్రయోగంకుర్యాత్॥	ప్రేతనుంచి పూర్వమువలెనన్నిటిని జేసి మూడు మాఱులు ప్రదక్షిణము జేయవలయును.
తృతీయ మధ్వానోగత్వా॥	శ్మశాన దూరముయొక్క మూడవభాగము దగ్గఱకువెళ్లి.
తత్రికాక పాదవల్లిఖ్య॥ పూర్వప్రకారేణ పిండం దద్యాత్॥	అచ్చట కాకివలె మూడుగీతలనుగీచి పూర్వమువలెనన్నిటిని జేయువలయును.
త్రివారం అప్రదక్షిణం కుర్యాత్ ॥	పిమ్మట అప్రదక్షిణముగా మూడు మాఱులు ప్రేతచుట్టూ తిరుగవలయును.
ఓదనస్థాలీం భింద్యాత్ ॥	మూడవభాగమునందు బలియివ్వబడిన కాగానే అన్నపు కుండను బద్దలుగా గొట్టవలయును.

దహనప్రయోగము.

దహనదేశం గత్వాసం ప్రోక్ష్య ॥	శ్మశానమునకు వెళ్లి అచ్చట నుదకమును జల్లి.
దహనదేశే ప్రేతంనిధాయ	దహనదేశమందు ప్రేతనుంచి.
కాష్ఠైః చితింకృత్వా ॥	కట్టెలచేతఁ చితిఁబేర్చి.
తిలాన్ప్రకీర్య ॥	తిలలుజల్లి.

తత్రచితౌప్రేతం దక్షిణ శిరసంనిధాయ ।	తిలలుజల్లినప్రదేశంబున కట్టెలమీఁద దక్షిణశిరస్సుగా ప్రేతనుబరుండఁబెట్టి.
ప్రేతశయనంవిసృజ్య అగ్నింప్రజ్వాల్య ।	ప్రేతనుబరుండబెట్టినపాడెనుపారవేసి అగ్నినిచక్కగాజ్వాలచేసి
అపహృతంవాసః శ్మశానే పరిత్యజ్య ।	శవముమీఁది వస్త్రమునుదీసి స్మశానములోఁబడవేసి
చితౌ సుగంధద్రవ్యాది నిక్షిప్య ॥	చితియందుమంచివాసనగలవస్తువులు మొదలగునవి నుంచవలయును.

ఆచమ్య × పితుః + గోత్రస్య × ప్రేతస్య షథికృతేష్టి ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే। పరివద్దక్షిణాంగృహీత్వా సమస్త × కర్తుం అధికారసంపదస్తు। దహనాధికారసిద్ధ్యర్థం స్వర్ణధాన్యఆజ్య కృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥ కృచ్ఛ్రత్రయాణి దద్యాత్ ॥ దహనకాలే గోదానంకృత్వా ॥ దశదానానికృత్వా। అగ్నింప్రజ్వాల్య। ఇంద్రాదిహోమంకరిష్యే । ఇతిసంకల్ప్య। ఇంద్రాయనమః × ఈశానాయనమః। ఇతిహుత్వాతూష్ణీం పరిషిచ్య ।

అగ్నినిక్షేపణమాచరిష్యే	అనిమనసాస్మరించి
శ్లో॥ మృత్యుకాలవశంప్రాప్యనరంపంచత్వమాగతం ధర్మాధర్మసమాయుక్తంలోభమోహసమావృతం। దహేయంసర్వగాత్రాణివిశేల్లోకాన్సగచ్ఛతు। అగ్నింనిక్షిపేత్।	ఈమంత్రములో అగ్నిహోత్రమును ప్రేతయొక్క శిరస్సుయందుంచవలయును.
గోవిందనారాయణేతి కేచిత్కుర్వంతి।	కొందఱు గోవింద-నారాయణ-ఇత్యాదినామములచేత అగ్నిని వుంచుదురు। దేశాచారములప్రకారముజరుపవలెను।

శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ । మృత్యవే చాంతకాయచ। వైవస్వతాయకాలాయ । సర్వభూత క్షయాయచ॥ ౧॥ శ్లో॥ ఔదుంబరాయదధ్నాయనీలాయపరమేష్ఠినే । వృకోదరాయ చిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ వైకృమాత్ ॥ ఇతినామమంత్రైః ప్రత్యర్చ్యాతి ॥

యమాయనమః- ధర్మరాజాయనమః॥ మృత్యవేనమః- అంతకాయనమః- వైవస్వతాయనమః- కాలాయనమః - సర్వభూతక్షయాయ నమః॥ ౧॥ ఔదుంబరాయనమః దధ్నాయ. నీలాయ. పరమేష్ఠినే. వృకోదరాయ-చిత్రాయ- చిత్రగుప్తాయనమః॥ అనిమరణదినమందు తిథి వారనక్షత్రము మొదలగు దోషములు సంభవించినప్పుడుమాత్రంకొన్ని దేశములయందు పురోహితులు ఈహోమము జర్పింపుచున్నారు.

ప్రాచీనశిష్టాచారానుసారేణ తత్రత్రవిశేషనిర్ణయోవిజ్ఞేయమ్॥

ప్రాచీనశిష్టాచారముల ననుసరించి ప్రయోగములు జరుపవలసియుండును॥

యథాశక్తిసువర్ణం వా- తామ్రం వాతదభావే ఆజ్యం వాప్రేత ముఖేనిక్షిపేత్ ।

తనశక్తికొలది- సువర్ణముగాని, రాగిగాని, అభావమందు ఆజ్యముగాని ప్రేత ముఖమందు ంచవలయును.

క్వచిద్దేశేషుఅస్మిన్ సమయే ఋణమనోవాక్కాయనిర్వాహణార్థమితికించిద్ద్రవ్యం ప్రేతచితి సమీపే నిక్షిపంతి ॥ ఏవంవిధానేన ప్రేతస్య సుగుణపుణ్యలోకావాప్తిర్భవిష్యతి॥

కొన్ని దేశములయందు ఈసమయంబున మనోవాక్కాయఋణదోషనివారణార్థము కొంతద్రవ్యమును ప్రేతహస్తమందుంచుదురు - అనగా- ప్రేతసంకల్పించిన ఋణవిముక్తికొఱకు కొందరుచేయుదురు. ఈపని చేయుటవలన ప్రేతకుసుగుణము, పుణ్యలోకప్రాప్తియును సంభవించును.

తతోజలకుంభం సవ్యభుజేనిధాయ॥ శ్లో॥ జలధారామవిచ్ఛిన్నాం సించేత్కృత్వా ప్రదక్షిణం। స్కంధావసక్తకుంభేన పాదతః పరితశ్చితేః ॥ (ఛిద్రేణ) పృష్ఠతో జలం ప్రావయన్ త్రిః అపసవ్యం చితిం పరీత్య పరిః ఽప్రేత్య ప్రేతస్య శిరఃప్రదేశే కుంభం పృష్ఠతో విభజ్య ॥

అటుపిమ్మటనీటితో నింపఁబడిన కుండను దనయెడమ భుజమునఁ దబెట్టుకొని ఆకుండకు రంధ్రముఁ జేసిదానిగుండక క్రిందనుకట్టు ధారగానీటిని కార్చుచు చితికిజుట్టు అపసవ్యముచేత ప్రదక్షిణముగా మూఁడుమాఱులుతిఱిగితిఱిగి జూడక ప్రేతయొక్క శిరస్సుదగ్గర నాకుండను వెనుకతట్టుగా బగులఁగొట్టవలయును

చితిమపశ్యన్ వాసోపవీతీనోభూత్వా ॥ — కర్త చితిని జూడకుండ వాసస్సును సవ్యముగ వేసికొని

సూర్యావలోకనం కుర్యాత్ ॥సూర్యాయనమః॥ — సూర్యనారాయణమూర్తిని జూడవలయును. పిమ్మటనమస్కారము జేయవలయును

దహనానంతరం సర్వే జ్ఞాతయస్స్నాత్వా — దహనము జేసిన పిమ్మట జ్ఞాతులందఱును స్నానముఁ జేయవలయును.

కర్తృవపనము.

శ్రీగోవింద + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ప్రేతస్య ప్రథమేహని ఔర్ధ్వదైహికకర్మాంగ మమసమస్తపాపక్షయార్థం వపనం (ఉపస్థితి) కరిష్యే (నమః॥)

పుత్రులలోఁగడపటివాఁడు ముందుగలుగునట్లు వరుసక్రముముగ జ్యేష్ఠునివఱకు క్షౌరముఁ జేయించుకొనవలెను. శిరస్సుమాత్రము.

వపనాధికారయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛ్రత్రయాణ్యాచరిష్యే నమః॥ స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి హిరణ్యం + నమమ ! (దద్యాత్) మేరుమందరతుల్యాని పాపానిసు బహూనిచ। కేశానాశ్రిత్యతిష్ఠంతి తస్మాత్కేశాన్వపామ్యహమ్ ! ఇతి కనిష్ఠపూర్వాః - కంఠాదుపరి వాపయేయుః॥ ఇతికర్తృవపనము.

శిలాప్రతిష్ఠాపనము.

అత్ర శ్వేతశిలామాదాయ॥ శిలాంస్నాపయిత్వా॥ దర్భేణసంవేష్ట్య॥ అపామార్గేతుచౌదేశేఽవటంఖాత్వా॥ తస్మిన్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ ఆస్తీర్య॥ తిలాన్వికీర్య॥ తస్మిన్నవటేశిలాం స్థాపయిత్వాఆచమ్య॥ పవిత్రంధారయేత్॥ శ్రీగోవిందగోవింద + పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః + గోత్రస్య + ...స్య ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ప్రథమేహని కర్తవ్య ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నాన- మృత్స్నాన- వాసోదక- తిలోదక- పిండప్రదానార్థం శిలాస్థాపనమాచరిష్యే॥నమః॥శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే అనుజ్ఞార్థంయథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ నమః॥శ్లో॥సమస్తసంపత్సమవాప్తి + పదం [ప్రా...తీ]పితుః × కర్తవ్యప్రేతతృప్త్యర్థంశిలాస్నాన + అధికారసంపదస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥పూర్వోక్తఏవంగుణ × తిథౌపితుః × గోత్రస్య... ... ... శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే స్వర్ణధాన్యఆజ్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥స్వర్ణంపవిత్ర × మే॥ ధాన్యంకరోషి...మే॥ కామధేనో...మే॥ కృచ్ఛ్రత్రయంకృత్వా॥ అభావే యథాశక్తిహిరణ్యంవా దద్యాత్॥

శ్లో॥ ఆయాహి ప్రేతగంభీరైః పూర్వైస్సౌమ్య పథోత్తమైః। ప్రజామస్మభ్య మాయుచ్ఛ రయిందీర్ఘాయు రేవచ॥పితరం...గోత్రం ... ...ప్రేతంఅస్యాం శిలాయామావాహనంనమః॥ (ఇత్యావాహ్య) అథాభ్యంజనంకృత్వా॥ తిలచూర్ణస్నానంకారయిత్వా॥

శుక్లపక్షే.	కృష్ణపక్షే.
కేశవ - నారాయణ - మాధవ-	సంకర్షణ- వాసుదేవ-ప్రద్యుమ్న
గోవింద-, విష్ణో- మధుసూదన-త్రి	అనిరుద్ధ-పురుషోత్తమ-అధోక్షజ,
విక్రమ- వామన- శ్రీధర- హృషీ	నారసింహ- అచ్యుత- జనార్దన,
కేశ- పద్మనాభ- దామోదర.	ఉపేంద్ర- హరే- శ్రీకృష్ణ.

త్రివారంశిలాంస్నాపయేత్॥ పితుః...గోత్రస్య ... ...స్య ప్రేతస్యప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలేగోదానంకరిష్యే॥నమః॥

శ్లో॥ గవామంగేషు...ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇతిగోదానంకుర్యాత్ ॥ గోభూ
తిలహిరణ్యాజ్యవాసోధాన్యగుడానిచ । రౌప్యంలవణమిత్యాహుర్దశదా
నాఃప్రకీర్తితాః॥ ఇదిదశదానానికృత్వా॥ శిలాప్రతిష్ఠాపనంసమాప్తమ్॥

నిత్యకర్మప్రయోగము.

శ్రీగోవింద...పూర్వోక్తఏవంగుణ...పుణ్యతిథౌ. పితుః గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + కర్తవ్య దహనజనితతాపతృష్ణాక్షుదుపశమనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థంశిలాస్నానమృత్తికాస్నాన వాసోదక తిలోదకపిండప్రదానానికరిష్యేనమః ॥ ఇతిసంకల్ప్య ॥ కాలేఅనుజ్ఞాంద యథాశక్తిసంభవత్ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ నమః॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సము + పదం॥ (ఇతిప్రదక్షిణంకృత్వా) (ప్రా...తీ) పితుః + ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + కర్తవ్యదహనజనితతాపతృష్ణాక్షుదుపశమనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నాన మృత్తికాస్నాన వాసోదకతిలోదక పిండప్రదానానికర్తుం అధికారసంపదస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ అధికారసంపదస్తు॥ అథశిలాంస్నాపయిత్వా॥ కేశవ + దామోదర॥ ఇతిశుక్లపక్షే త్రివారం శిలాంస్నాపయేత్ ॥ సంకర్షణ + శ్రీకృష్ణ॥ ఇతికృష్ణపక్షే శిలాంత్రివారంస్నాపయేత్ ॥ శ్రీగోవిందగోవింద + ఏవంగుణ + పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః + గోత్రస్య + + + స్యప్రేతస్య దహనజనిత తాపోపశమనార్థం మరణదినాదారభ్య ...కర్తవ్యమృత్తికా స్నానాని కరిష్యేనమః ॥ (ప్రాచీనావీతీ) తద్వామేమృదంగృహీత్వా ॥ ఆదిత్యాయమృత్తికాందర్శయిత్వా॥ శ్లో॥ మృత్తికేబ్రహ్మరూపేత్వం మృత్తికే విష్ణురూపిణి । సుకృతందుష్కృతంచైవ। మమపాపయయపరాంగతిమ్ ॥ ఇతిమస్తకాదిపాదపర్యంతం ముల్లేపనంకృత్వా ॥ అథస్నాత్వా ॥ జలం గృహీత్వా అగత్యఅన్యాంశిలాయాం॥ పిత్రే...గోత్రాయ..... యప్రేతాయమరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యదహనజనితతాపోపశమనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థమేతన్మృత్తికాస్నానం దదామి॥ ఏవంత్రిః ఇతిమృత్తికాస్నానానికుర్యాత్ । ధారాదత్తం॥ పూర్వోక్తఏవంగుణ...పుణ్యతిథౌ పిత

రం...గోత్రం .. ...ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతైః మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యమృత్తికాస్నానైః పితుః ...గోత్రస్య ప్రేతస్య దహనజనితతాపోపశమనమస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు। తిలోదకం త్యజేత్। దహనజనిత తాపోపశమనమస్తు ॥

వాసోదక దానము.

దక్షిణాభిముఖః। శ్రీగోవింద...ఏవంగుణ...తిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః గోత్రస్య.....స్య ప్రేతస్య ప్రేతత్వనివృత్త్యర్థం మరణదినాదారభ్య...కర్తవ్యదహనజనిత పిపాసాశమనార్థం వాసోదకదానం [సవ్యం] కరిష్యే నమః— మాతుః గోత్రాయాః...దాయ్యాః ప్రేతాయాః ఇతిస్త్రియాః॥

[ప్రా.. తీ] పిత్రే...గోత్రాయ ... ప్రేతాయ మరణదినాదారభ్య ...కర్తవ్యదహనజనిత పిపాసాశమనార్థమేతద్వాసోదకం దదామి॥ ఏవం త్రిః [ఇతిశిలాయాం వస్త్రం నిష్పీడయేయుః] ధారాదత్తం॥ పితరం... గోత్రం ... ... ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతైః మరణదినాదారభ్య ... కర్తవ్యదహనజనిత పిపాసాశమనార్థం వాసోదకప్రదానైః పితుః...గోత్రస్య ....స్య ప్రేతస్యదహనజనిత ... బ్రువంతు ॥ [ఇతితిలోదకంత్యజేత్] [దహనజనిత పిపాసాశమనమస్తు ॥

తిలోదక దానము.

పూర్వోక్తఏవంగుణ... పుణ్యతిథౌ (ప్రా...తీ) పితుః... గోత్రస్య..... స్య ప్రేతస్య ప్రేతత్వనివృత్త్యర్థం మరణదినాదారభ్య...కర్తవ్యదహనజనితతృష్ణోపశమనార్థం తిలోదకదానం కరిష్యే॥ నమః॥ ప్రాచీనావీతీత్రైస్సహోదకమంజలినాగృహీత్వా సవ్యంజాన్వాచ్య॥ పిత్రే... గోత్రాయ..... య ప్రేతాయ మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యదహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థంమేతత్తిలోదకందదామి॥ ఇతితిలోదకాంజలీన్ దద్యాత్॥ తిలోదకనిర్ణయముల ప్రకారం పురోహితులు జర్పించతగినది. ...ధారాదత్తం॥ పూర్వోక్త... పితరం... గోత్రం... ...ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతైః మరణది...నాదికర్తవ్య దహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థం తిలోదకప్రదానైః పితుః... గోత్రస్య ... ...స్య ప్రేతస్య దహనజనిత

తృష్ణోపశమన...బ్రువంతు ॥ (తిలోదకంత్యజేత్) దహానజనిత తృష్ణోపశమనమస్తు ॥

పిండప్రదానము.

ముద్గసహితశిలాం నూతనభాండేపక్త్వాఽభిఘార్య॥ శ్రీగోవింద గోవింద... ఏవంగుణ...పుణ్యతిథౌ(ప్రా)...తీ)పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హాని అతిపన్నప్రథమేహాని...హానిక ర్తవ్య దహానజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనార్థం పిండప్రదానాని(సవ్యం)కరిష్యేనమః॥ (ప్రా)...తీ)గోమయేనోదకేనోపలిప్య॥ తత్రదర్భానాస్తీర్య-దర్భోపరిపిత్రుదకందదామి॥ ౧౫॥ యజమానస్యపిత్రే...గోత్రాయ........ప్రేతాయ మరణదినా...హానిక ర్తవ్యదహానజనిత క్షుదుపశమ నార్థమేతం పిండందదామి ॥ గతించినదినములకుకూడా పిండప్రదానముచేయించవలెను॥ (పిండోపరిపిత్రుదకందదామి॥ ౧౫॥ ఇతితిలోదకానిదత్వా॥ అంజనాభ్యంజనందదామి॥ భోగనివృత్త్యర్థం తాంబూలందత్వా॥ యథాశక్తిదక్షిణాందత్వా॥ అత్ర ఉదకపాత్రంనిధాయ॥ అద్యపూర్వోక్తఏవంగుణ...తిథౌ(ప్రా)...తీ) పితరం...గోత్రం.....ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతైః మరణదినాదారభ్య...హాని అతిపన్నప్రథమేహాని...హానికర్తవ్యదహానజనిత ప్రేతక్షుదుపశమన మస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ దహానజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనమస్తు॥

శిలానైవేద్యము.

ప్రోక్ష్య-పరిషిచ్య-అమృతమస్తు॥ ప్రేతరూపశిలా దేవతాయైనమః నైవేద్యంసమర్పయామి॥ ప్రాణాయనమః ... సమానాయనమః॥ ప్రేత అత్రస్నాహి - అత్రపిబ - అత్రఉపభుంక్ష్వ॥

వాయసపిండము.

పితః...గోత్ర..... ప్రేత - ఇమంపిండం వాయసగృధ్రజలచరముఖేన ప్రేతఉపభుంక్ష్వ॥ శ్లో ॥ నారాయణనమస్తేస్తు। శంఖచక్రగదాధర।అక్షయ్యం పిండదానేన। ప్రేతతృప్తికరోభవ(ఇతిపిండంవాయసేభ్యో

దద్యాత్) కాకాద్యభావేఉదకే క్షిపేత్ (కర్తా స్నాత్వా గృహం ప్రవిశ్య దీపదర్శనం కుర్యాత్ మృతస్థలే క్షీరాది పాత్రద్వయే- అత్రస్నాహీత్యుదకం - అత్రపిబేతి క్షీరం నిక్షిపేత్॥ ఇతి కేచిత్ప్రాహుః

అత్ర సంకల్పవిశేషః

ప్రథమదినే మూర్ధాక్షి దంతావయవ సంభూత్యై దేహాక సిద్ధ్యర్థం॥
౨—ది॥ చక్షుశ్శ్రోత్ర నాసాముఖావయువ నిష్పత్త్యర్థం॥
3—ది॥ కరాంసభుజవక్షో నిష్పత్త్యర్థం॥
౪—ది॥ నాభిలింగగుద నిష్పత్త్యర్థం॥
౫—ది॥ జానుజంఘపాదావయు సిద్ధ్యర్థం॥
౬—ది॥ సర్వమర్మావయవ నిష్పత్త్యర్థం॥
౭—ది॥ మజ్జామేదోమాంసస్నాయునాడీరూపావయవసిద్ధ్యర్థం॥
౮—ది॥ దంతలోమనఖావయవ సిద్ధ్యర్థం॥
౯—ది॥ వీర్యావయవ సిద్ధ్యర్థం॥
౧౦—ది॥ దేహపూర్ణతాతృప్తతాక్షుద్విపర్యయ సిద్ధ్యర్థం॥.

తత్తన్మా దినములకు దేహపూర్ణత్వ సిద్ధ్యర్థమనే పిండప్రదాన సంకల్పమునుజెప్పవలెను. కొందఱు ప్రేతత్వాదుపశమనార్థమని సంకల్పమును జెప్పుచున్నారు. దేశాచారముల ననుసరించి ఆచార్యుడు ప్రయోగముజర్పించవలెను. ఇతినిత్యకర్మప్రయోగస్సమాప్తః॥

సంచయనప్రయోగము.

దహనదినమునందుగాని అట్లుగాక రెండవదినమునందుగాని అట్లుగాక పంచాంగశుద్ధిగల వేసిదినమునగాని సంచయనము చేయతగినది. ఆజ్యము, క్షీరము, దధి, తిలలు, మొదలగుకావలసిన పదార్థములన్నిటిని వెంటబెట్టుకొని శ్మశానమునకుబోయి పరిశుద్ధ ప్రదేశమునందుంచి (కర్త) కట్టుకొనియున్న వస్త్రములతో స్నానముజేసి సంచయనము ప్రారంభించవలయును. తత్ప్రయోగః.

బ్రాహ్మణానుజ్ఞాతః॥ పవిత్రంగా సచ్ఛిధృత్వా॥ శ్రీగోవింద...పూర్వోక్తఏవంగుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ...మానికర్తవ్య అస్థిసంచయనకాలే శవ గ్నానప్రాప్తేసతి తద్దోష పరిహారార్థం శ్వానకుక్కుట గాదర్భజ బూక చండాలస్పర్శ దోషాదిపరిహారార్థం యథోక్త ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యేఽహం॥ (ఇతిసంకల్ప్య) పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥ సమస్తసం...పదం॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ... మానికర్తవ్య అస్థిసంచయన కాలేశవాగ్నానప్రాప్తేసతి తద్దోషపరిహారార్థం యథోక్తప్రాయశ్చిత్తంకర్తుం అధికారసంపదస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ కర్తుంఅధికార ... దస్తు॥

పూర్వోక్తఏవంగుణ ... తిథౌపితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా...మానికర్తవ్య శ్వానకుక్కుటగార్దభ జంబూక చండాలస్పర్శదోషపరిహారార్థం స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర...ప్రయచ్ఛమే॥ ధన్యంకరోషిదాతార... చ్ఛమే॥ కామధేనోస్సము...చ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ... చ్ఛమే॥ ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతిం కామయమానః ...నమమ॥ ఇతిహిరణ్యందద్యాత్॥ అద్భిఃభస్మప్రోక్షణమ్.

అద్భస్త్వః ప్రోక్ష్యామిశుచయేదేవాశ్చన్నః ప్రయచ్ఛత। పవిత్రంకురుతాత్యర్థం సర్వాసి ప్రీతచేతసః॥ అయోధ్యామధురామాయా కాశీ కాంచీహ్యవంతికా। పురీద్వారావతీచైవ సప్తైతామోక్షదాయకాః॥ అహంకాశీంగమిష్యామి తత్రైవనివసామ్యహం। ఇతిబ్రువాణస్సతతం కాశీవాసఫలంలభేత్॥ ఇతిభస్మాద్భిరవోక్ష్య॥

శవాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తహోమము.

శ్రీగోవిందగోవింద పూర్వోక్త... తిథౌపితుః... గోత్రస్య.....స్య ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య + మానికర్తవ్యం శవాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్త హోమంకరిష్యేఽహం॥ అథలౌకికాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య॥ అథ ధ్యానం॥ శ్లో॥ ఏహ్యగ్నేఇహలోకేచ ఇంద్రాదిక్పాలసంస్థితాః। జ్వలి

తంసప్తజిహ్వానాం। త్వచోవర్ణంహుతాశనమ్॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయన
మః- అగ్నయేనమః - యమాయనమః - నిర్‌ఋతయేనమః - వరుణా
యనమః- వాయవేనమః- కుబేరాయనమః - ఈశానాయనమః॥ అథ
పరిస్తరణాది ఆచార్యఃకుర్యాత్ ॥ ఏకదగ్ధేణకార్యం॥ కర్తాతూష్ణీంపరి
షిచ్య॥ తదగ్నింప్రజ్వాల్య॥ దర్వ్యాఽజ్యమాదాయ॥ ఇంద్రాదిహో
మంకుర్యాత్॥ ఇంద్రాయనమః × ఈశానాయనమః॥(ఇతిహుత్వా)అథ
కేశవాదిహోమంకుర్యాత్॥ కేశవాయనమః × శ్రీకృష్ణాయనమః॥(ఇతి
హుత్వా) శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యవేచాంతకాయచ। వై
వస్వతాయకాలాయ చిత్రగుప్తాయతేనమః॥ [ఇతిహుత్వా] అథ పరిషే
చన.కుర్యాత్॥ ఏతత్కర్మసాద్గుణ్యార్థం కృచ్ఛ్రత్రయాణిదద్యాత్॥ హి
రణ్యగర్భ × చ్ఛమే॥ ...ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి
హిరణ్యాం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ఇతిహిరణ్యం బ్రాహ్మణాయ
దద్యాత్॥

సంచయన ప్రయోగము.

ఏవంగుణ × తిథౌపితుః + గోత్రస్య × ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య
× హనిఅస్థిసంచయనంకరిష్యేనమః॥ అస్థిసంచయన యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం
స్వర్ణధాన్యాజ్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే। శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం ×
చ్ఛమే॥ శ్లో॥ ధన్యంకరోషిదాతారం × చ్ఛమే॥ శ్లో॥ కామధేనోస్సము
ద్భూతం + చ్ఛమే॥ శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం + చ్ఛమే॥ ఇదంకృచ్ఛ్
రత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం + నమమ॥ అథకుంభోద
కమాదాయఅత్ర క్షీరంనిసీయఅస్థిప్రోక్షణం।త్రిః॥ అయోధ్యామథురా
మాయాకాశీ కాంచీహ్యవంతికా। పురీద్వారావతీచైవ సప్తైతామోక్ష
దాయకాః॥ అహంకాశీం గమిష్యామితత్రైవనివసామ్యహం। ఇతిబ్రువా
ణస్సతతం కాశీవాసఫలంలభేత్॥ శ్లో॥ సర్వతీర్థసముద్భూతాః॥ పావనాః
పాపహారిణః॥ అతశ్శరీరస్సంశుద్ధిం। కుర్వంతుద్విజసన్నిధౌ॥ ఇతి అస్థిప్రో
క్షణంకృత్వా। సంకల్ప్యపూర్వోక్త ఏవంగుణ + తిథౌపితుః × గోత్ర
స్య × ...ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య + హనిఅస్థిసంచయన హోమం

కరిష్యే౽ఽ నమః॥ దహనదేశే అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః × ఈశానాయనమః॥ తూష్ణీం పరిషిచ్య॥ శ్లో॥ యమాయ ధర్మరాజాయ మృత్యవే చాంతకాయచ। వైవస్వతాయ కాలాయ। సర్వభూతక్షయాయ చ॥ అగ్నయే నమః॥ [ఇతిహుత్వా] ఔదుంబరాయ దధ్నాయ నీలాయ పరమేష్ఠినే। వృకోదరాయ చిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ తే నమః॥ అగ్నయే నమః॥ ఇతిహుత్వా॥ ఇంద్రాయనమః...ఈశానాయనమః॥ ఇతిహుత్వా॥ ప్రాగాదితూష్ణీం పరిషిచ్య॥

పంచభిఃకుంభైరపఆనీయన్వ వోక్షితమస్థీన్యవోక్ష్య అగ్నింశమయేత్	౫ కుండలచేత నుదకమును దీసికొని వచ్చి చక్కగా నస్థులం బ్రోక్షించి యగ్నిని జల్లార్చవలెను.

శ్రీగోవింద గోవింద పూర్వోక్త ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హానికర్తవ్య అస్థిసంచయనకాలే గోదానం కరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య॥ తదంగ బ్రాహ్మణ పూజాం కరిష్యే౽ఽ నమః॥ ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణ మభ్యర్చ్య। శ్లో॥ యదిచ్ఛసి మహారాజన్ సర్వతీర్థావగాహనం। విప్రపాదవినిర్ముక్త తోయం శిరసి ధారయ॥ గంధార్థా ఇమే అపః పుష్పార్థా ఇమే తిలాః॥ శ్లో॥ ×గవామంగేషు...చ్ఛమే॥ గోదానంతతః దక్షిణాదానం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్॥ ×వాథావేయథాశక్తిహిరణ్యంవాదద్యాత్॥ అథ దశదానాని కుర్యాత్॥

కుంభే అస్థినిధానమ్.

శ్లో॥ ప్రేతస్యాస్థీని మృత్పాత్రే నిక్షిపామి సమాహితః। పితరశ్శాశ్వతాల్లోకా౯ సనేనసుఖమాప్నుయుః॥

ప్రేతస్య శిరఃప్రదేశే అస్థీన్యాదాయ నిశ్శబ్దం కుంభే నిధాయ	[కర్త] ప్రేతయొక్క శిరఃప్రదేశ మందుండు అస్థిని చప్పుడు లేకుండఁ గుండలో నుంచవలయును.
దంతాస్థీన్యాదాయ నిశ్శబ్దంకుంభే ధాయ॥	దంతయెముకలు చప్పుడు లేకుండఁ గుండలో నుంచవలయును.

హస్తాభ్యాంబాహుభ్యాంవాఅస్థీన్యాదాయ నిశ్శబ్దం కుంభే నిధాయ॥ — భుజములనుండియు చేతులనుండియు నెముకలనుచేరి చప్పుడు లేకుండా కుండలో నుంచవలయును.

పార్శ్వాభ్యాం అస్థీ...నిధాయ॥ — ప్రక్కల నెముకలనుచేరి చప్పుడులే కుండఁ గుండలోనుంచి

పాదాభ్యాం అస్థీన్యాదాయ...నిధాయ॥ — పాదముల నెముకలచేరి చప్పుడు లే కుండఁ కుండలోనుంచి.

[కర్త] దహనదేశమందలి బూడిదెను బోగుచేసి జలమందు కల్పవలయును. 3-౫-౭ మాఱులని లోకాచారము.

శ్లో॥ యావదస్థిమనుష్యాణాం గంగాతోయేషుతిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణి పుణ్యలోకే మహీయతే॥

అథదహనదేశేజలం సంప్రోక్ష్య తత్రశరీరాకృతిం కృత్వా తత్రశిలాత్రయంనిధాయ — దహనదేశమందు నుదకముజల్లి నచ్చట శరీరాకారముగాఁ జేసి నచ్చట మూఁడు రాళ్లుంచి

శ్లో॥ ఇహలోకం పరిత్యజ్య గతోసిపరమాంగతిం। మనసావాయురూపేణ శిలేత్వాహంనియోజయే॥ మధ్యే ప్రేతమావాహ్య॥ ఉత్తరతో రుద్రమావాహ్య॥ దక్షిణతో యమమావాహ్య॥ యథాశక్తిసంపూజ్య॥ దహనదేశేలాజ బలిం దదామి॥ (కర్త)సర్వోపహారైః అన్నాపూపసూపాద్యైః పిండత్రయంకృత్వా శ్రీగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌపితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య ఉత్తమలోకప్రాప్త్యర్థం శ్మశానభూతబలిప్రదానానికరిష్యే॥ నమః॥ పిండపాద్యర్థః ఏతద్దర్భాస్తరణందదామి॥ ఏతత్తిలోదకందదామి [ఇతి తిలోదకందత్వా)మధ్యే ప్రేతరాజాయ మహాత్మన్నివారణార్థం ఏతంపిండందదామి॥ ఉత్తరతో రుద్రాయ...ర్థం ఏతంపిండం దదామి॥ ప్రేతస్యదక్షిణతో యమాయ మహాత్మన్నివారణార్థం ఏతం పిండందదామి॥ పిండత్రయందత్వా॥ పిండస్యోపరి ఏతత్తిలోదకందదామి॥3॥ అంజనాభ్యంజనతాంబూలాదీన్ దదామి॥ఏవందత్వా॥ అథదహన

దేశే ఉదకుంభంనిధాయ॥ అద్యపూర్వోక్తఏవంగుణ × తిథౌ పితుః × గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య ఉత్తమలోకప్రాప్త్యర్థం శ్మశానభూతబలి ప్రదానేషు పితరం + గోత్రం × ... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతైః ఏభిఃమ రణదినాదారభ్య + హానిఅస్థిసంచయనాంగశిలాత్రయ వేదికారాధన బలిపిండప్రదానైశ్చపితుః .... ప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిద్వారాప్రేత తృప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ ప్రేతతృప్తిరస్తు॥ [ఇతి తిలోదకంత్య జేత్॥] శ్లో॥ నారాయణనమస్తేస్తు శంఖచక్రగదాధర। అస్యాంపిండ దానేన। ప్రేతతృప్తికరోభవ॥ ఇత్యస్థిసంచయనప్రయోగస్సమాప్తః.

గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణము.

(కర్తా)అస్థికుంభమాదాయ॥ గంగాతీరేస్థాప్య॥ స్నాత్వాఽఽచమ్య శ్రీగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్యమరణ దినా + హానికర్తవ్య గంగాంభస్యస్థినిక్షేపణమాచరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞా ర్థం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ పరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వా॥ శ్లో॥ నమస్సదసంప + పదం॥ (పా + తీ) పితుః + + + ప్రేతస్య ప్రేత తృప్త్యర్థం మరణదినా + హాఃగంగాంభస్యస్థినిక్షేపణంకర్తుం అధికార సంప + బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ కాలశ్చముఖ్యకాలోస్తు॥ ఏవం గుణ × తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ప్రేతస్యఅస్థినిక్షేపణకాలేస్వర్ణ ధాన్యఆజ్యకృచ్ఛ్రాభ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర + ప్రయచ్ఛమే। ధన్యాంకరోషి + ప్రయచ్ఛమే। కామధేనో + ప్రయచ్ఛమే। హిరణ్యగర్భ + మే॥ఇదంకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయయథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్య + నమమ॥ అస్థినికేశవనామాదిభిః స్నాపయిత్వా॥ తతఃపంచగవ్యేనశు ద్ధోదకేనచస ప్రోక్ష్య॥ శుద్ధప్రదేశే మృదమాదాయశరావాకృతింకృ త్వా తత్రదక్షిణాగ్రాన్దర్భానాస్తీర్య॥ తిలానవకీర్య॥ తత్రాస్థినిధాయ॥ సువర్ణ మధుదధిక్షీరాదిభిషేచేత్॥ అస్థ్యభిషేకార్థం బ్రాహ్మణావర యేత్॥ ఋక్సంజంత్వాపఃపాంవృణే॥ శ్లో॥ సురాస్త్వాభిషించంతు

+ సిద్ధయే। శ్రీకాశ్యాంచగయాప్రయాగ + యోగ్యంఫలం॥ (ఇత్యేతై ర్మంత్రైః ప్రార్థయిత్వా) అథగోదానం-పూర్వోక్త + పుణ్యతిథౌపితుః × గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినాదా + హనిగంగాంభస్యస్థినిక్షేపణ కాలే గోదానాదిదశదానాని కరిష్యే॥నమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) శ్లో॥ గవా మంగేషు + ప్రయచ్ఛమే॥ గోదానందద్యాత్। గోభూతిలహిరణ్యాజ్య। వాసోధాన్యగుడానిచ। రౌప్యంలవణమిత్యాహుర్దశదానాఃప్రకీర్తితాః॥ దశదానానికుర్యాత్॥పుశ్మృత్తికయాశరావాకృతింకృత్వా తేనాస్థీన్యపి

ధాయ॥ హస్తాభ్యాంతత్సర్వంగృహీత్వా॥ వామభుజేనిధాయ॥గంగాప్రా ర్థనం॥ శ్లో॥ ప్రసీదపరమేదేవి। సర్వపాపప్రణాశిని। అముకస్యప్రయచ్ఛ త్వం। గతింపుణ్యాంచశాశ్వతీమ్॥ అథ గంగాజలంప్రవిశ్య॥ నమోస్తు ధర్మరాజాయ + నమ్రప్రీతః॥ యావదస్థిమనుష్యాణాం గంగాతోయేషు తిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణిస్వర్గలోకేమహీయతే॥ ఇతిమంత్రేణ అస్థిని క్షేపణంకుర్యాత్॥ కర్తాస్నాత్వాఽచమ్య॥ శ్రీగోవింద × పూర్వోక్త + పుణ్యతిథౌపితుః × గోత్రస్య అంధత్వమూకత్వకాణత్వబధిరత్వ పై శాచికబాధా నివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం మృత్తికాస్నానా దౌ కూర్చప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తిప్రాయశ్చి త్తంకరిష్యేనమః॥ ఫమస్తసంప + పద॥అధికారసంపదస్తు॥అథకృచ్ఛ్ర త్రయాణిదద్యాత్॥ శ్లో॥ ఆయాహిప్రేతగంభీరైః పూర్వైస్సౌమ్యపథో త్తమైః ప్రజామస్మభ్యమాయచ్ఛ। రయిందీర్ఘాయు శేవచ॥ పితరం × గోత్రం × ... ప్రేతమావాహ్య॥ అథగోదానాదిదశదానానికుర్యాత్॥ అథ మృత్తికాస్నానార్థం బ్రాహ్మణాన్వరయేత్॥ మృత్తికాస్నానార్థం వృణీమహే॥ బ్రాహ్మణేభ్యోనూతనవస్త్రాణిదద్యాత్॥ తతః గంగాప్రార్థ నంకృత్వా॥ మృదంగృహీత్వా॥ ఆదిత్యాయ మృత్తికాందర్శయిత్వా॥ శ్లో॥ మృత్తికేబ్రహ్మరూపేణ్యం। మృత్తికేవిష్ణురూపిణి। సుకృతందు ష్కృతంచైవ। మాంపావయపరాంగతిం। మృల్లేపనంకృత్వా॥ పూర్వో క్త + తిథౌ యజమానస్య పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య పుణ్యలో

కాలావ్యక్త్యర్థం అన్యోన్యసహాయేన అష్టోత్తరశతంవా-తదర్ధంవాయథాశక్తిసంప్తత్తికాస్నానాన్యాచరిష్యే॥ విధిప్రకారేణసమాపయేత్॥ పితరం + గోత్రం + ... ప్రేతంఅన్యోన్యసహాయేనమృత్తికాస్నానైః పితుః × గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థ.. రస్తు ॥ (ఇతితిలోదకంత్యజేత్)త్వన్నమిత్రంమయాకృతేన అనేనపుణ్యేనత్వంపుణ్యవాన్భవ॥అథ హిరణ్యశ్రాద్ధంవా ఆమశ్రాద్ధంవా కుర్యాత్॥ అథ బ్రాహ్మణాన్ సంతోషయేత్॥ ఇతిగంగాంభస్యస్థినిక్షేపణం॥ సమాప్తమ్॥

నగ్నప్రచ్ఛాదనము.

బ్రాహ్మణమాహూతా॥ కర్తాస్నాత్వాఽఽచమ్యపవిత్రంధృత్వా శ్రీగోవిందగోవింద × అద్యపూర్వోక్త...పుణ్యతిథౌ(ప్రా...తి)పితుః... గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హానిఅతిపన్నప్రథమేహాని కర్తవ్యనగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధమాచరిష్యే॥ కాలేఅనుజ్ఞార్థం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః ॥ పరిపద్దక్షిణాంగృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్తసమ్పన్న...పదం॥(ప్రా...తి)పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్యమరణదినా...హాని అతిపన్నప్రథమేహానికర్తవ్యనగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధంకర్తుంఅధికారసంపద...బ్రువంతు ॥ కర్తుఅధికారసంపదస్తు॥ ఏవంగుణ.. తిథౌపితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య అంధత్వమూకత్వబధిరత్వకాణత్వపంగుత్వ నగ్నత్వపిశాచత్వ నివారణార్థం నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం ఆమాద్రిద్రవ్యేణప్రేతోద్దేశేన అద్యకరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య,పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్యనగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థేక్షణంకరవాణి॥ అథపాద్యస్థానేగోమయేన వర్తులమండలంకృత్వా॥ తత్రదర్భానాస్తీర్య - దర్భోపరి- తిలాన్వికీర్య॥పితుః...గోత్ర......ప్రేతనగ్న ప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ప్రేతార్థేస్వాగతం నమః ॥ పితః × గోత్ర × ప్రేతనగ్న ... ప్రేతార్థే ఇదంతే పాద్యంనమః॥ శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ । గోబ్రాహ్మణహితాయచజగద్ధితాయ కృష్ణాయ॥ గోవిందాయనమోనమః॥ (ఇతిబ్రాహ్మణస్యపాదాప్రక్షాళ్య)

(ఉపవీతీ) కర్తా పాదౌ ప్రక్షాళ్య। ఆచమ్య। కృష్ణకృష్ణకృష్ణ। (ప్రా..తీ) ప్రేతవిష్టరార్థమయం కుశః॥ [ఇత్యాసనందత్వా] ఉదఙ్ముఖముపవిశ్య। అద్యపూర్వోక్త...తిథౌ [ప్రా..తీ]పితుః...గోత్రస్య ప్రేతస్యమరణదినా ..హాని నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధంకర్మకరిష్యే నమః॥ శ్లో॥ తిలా హి రక్షంత్యసురాత్ దర్భారక్షంతు రాక్షసాత్। పంక్తిం వై శ్రోత్రియోరక్ష త్యేదతిథిస్సర్వరక్షకః॥ ఇతితిలాన్వికిరేత్। శ్రాద్ధార్థం సంపాదితద్రవ్యాణి ఉదకేనసంప్రోక్ష్య। పుండరీకాక్షపుండరీకాక్షాయనమః॥ పితుః...గోత్ర స్య...ప్రేతస్యమరణదినా...హానిఅతిపన్న...కర్తవ్యనగ్న ప్రచ్ఛాదనై ...ప్రేతార్థే ఇదమాసనందదామి। పితుఃగో...ప్రేతస్య మరణదినా ...హాని అతిపన్నప్రథమేఽహనికర్తవ్యనగ్న...ప్రేతార్థే క్షణం దదామి

అథ బ్రాహ్మణస్యపురతః అర్ఘ్యపాత్రం నిక్షిప్య। సర్వతీర్థసముద్భూతాః పావనాః పాపహారిణః। అపశ్శరీరసంశుద్ధిం కుర్వంతుద్విజసత్తమా। ఇత్య ర్ఘ్యపాత్రే ఉదకంనినీయ। పితరం...గోత్రం.....ప్రేతం ప్రేతపాత్రే తిలా న్నిక్షిప్య। ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే గంధార్థంపుష్పార్థం తిలసహితకుశాంద దామి। ప్రేతాయస్వర్చితమస్తు। ప్రేతపాత్రంసంపన్నం। సుసంపన్నం॥ పితః...గోత్ర.....ప్రేతనగ్న ప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధే। ఇదం తేఽ ర్ఘ్యందదామి। నమః॥ శ్లో॥ ఇమాంలోకం పరిత్యజ్యగతోఽసి పరమాంగతిం। మనసావాయురూపేణ విప్రేత్వాఽహంనియోజయే। ఇత్యర్ఘ్యపాత్రం విసృజేత్) తతఃమూర్ధానమారభ్యపాదపర్యంతం తిలైరభ్యర్చ్య। గంధా ర్థా ఇమే ఆపఃపుష్పార్థా ఇమేతిలాః॥ శీతవాతోష్ణ... ప్రయచ్ఛమే। వస్త్రద్వయందత్వా। సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు। అథయథాశక్తి ఆ మాదిసమస్తపదార్థాన్నిధాయ। ఉదకంసంప్రోక్ష్య। శ్రీవిష్ణోఅమంరతు స్య- పితః...గోత్ర.....ప్రేత మరణదినాదారభ్య...హానికర్తవ్య నగ్న ప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధే ఏతత్తేఆమంసపరికరంసవ్యంజనంసతాం బూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం- బ్రాహ్మణస్తు...పితః... గోత్రాయ...ప్రేతాయ ఇదమామంసపరికరం సవ్యంజనంసతాంబూలం

సదక్షిణాకం-సతిలాపిధానోదకుంభం సగ్నప్రచ్ఛాదనా ఖైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ప్రేతతృప్త్యర్థం సంప్రదదే న మమ ॥ (అమాదిపదార్థాన్ దద్యాత్ ॥(అంగుళ్యాభరణ- కరణాభరణ- కట్యాభరణ-వ్యంజన పాదుకాదిఛత్రాది యథాసంభవం దేయం॥

అథ ధారాదత్తమ్.

[ప్రా...తీ] పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినా...హాని అతిపన్న ప్రథమే హానిక ర్తవ్య సగ్నప్రచ్ఛాదనాఖైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే పితరం...గోత్రం + ...ప్రేతం ఉద్దిశ్యత్వయాక్రియమాణేన మరణదినాదారభ్య + హాని అతిపన్న ప్రథమే హానిక ర్తవ్యసగ్న ప్రచ్ఛాదనా ఖైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్తిసాధనమస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు। ప్రేతతృప్తి...మస్తు॥

పితుః...గోత్రస్య.....స్య ప్రేతస్య మరణదినా...హాని అతిపన్న ప్రథమే హాని సగ్నప్రచ్ఛా...తిలోదకపిండప్రదానం కరిష్యే । నమః॥ [ప్రా...తీ] గోమయేనానులిప్య। పిండపాత్రః దర్భాసనం నమః॥ దర్భోపరి ఏతత్తిలోదకందదామి॥ పిత్రే...గోత్రాయ.....ప్రేతాయ మరణదినా...హాని అతిపన్న ప్రథమే హానిక ర్తవ్య సగ్నప్రచ్ఛాదనా...శ్రాద్ధేప షః పిండో నమః । పిండోపరి ఏతత్తిలోదకందదామి । అంజనాభ్యంజనం నమః॥ ధారాదత్తం॥ అద్యపూర్వోక్త...పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణదినా...హాని అతిపన్న ప్రథమే హాని సగ్న ప్రచ్ఛా...పిండప్రదానే ...పితరం...గోత్రం.....ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాకృతేన అనేన సగ్నప్రచ్ఛా ...పిండప్రదానేన-పితుః... గోత్రస్య...ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతతృప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు। ప్రేతతృ...స్తు ॥ దత్తం శ్రాద్ధం అభిరమ్యంతామితి కర్తా। అభిరమతాస్మః ఇతివిప్రః॥ సగ్నప్రచ్ఛాదన శ్రాద్ధప్రయోగః

నవశ్రాద్ధప్రయోగము.

మృతిదినము మొదలు చేసి దినములయందొక్కొక్క శ్రాద్ధము చేయవలెను. కొందరుఅశక్తతచే నన్నింటిని ఒక్కదినంబునకే నాదరింపు

చున్నారు. అప్పుడు అతిపన్న దినములు అనగా గతించిన దినములను కలిపి సంకల్పము జేయునది. కడమ విషయములు ధర్మశాస్త్రమునందు జూడవలెను.

శ్లో॥ నవశ్రాద్ధానిసర్వాణి। ప్రేతత్వప్రకరాణితు।
ఆద్యాద్యేకాదశాంతాని। ప్రేతత్వస్యనివృత్తయే॥

(కర్త) స్నాత్వాఽచమ్య॥ పవిత్రంధృత్వా॥ పితుః × గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హాని అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక × హ్నికనవా మైకోద్దిష్టాను శ్రాద్ధమాచరిష్యే॥ అనుష్ఠాంపరిమత్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమ ...పదం [ప్రా...త] పితుః ... గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హాని అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక...హ్నికనవామైకోద్దిష్టాను శ్రాద్ధంకరిష్యప్రాయశ్చిత్తంకర్తుంఅధికారసంపత్ + బ్రువంతు॥అధికారసంపదస్తు॥ఏవం + తిథౌపితుః + గోత్రస్య × ...ప్రేతస్యమరణదినా + హాని అతిపన్నప్రథమాహ్నిక × హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధమేకోద్దిష్టవిధానేన ఆమాదిద్రవ్యేణ ప్రేతోద్దేశేన సద్యః కరిష్యేనమః॥ పితుః... గోత్రస్య...... ప్రేతస్య మరణదినా...హాని... దశాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టాను శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే క్షణః కర్తవ్యః॥ పితుః... గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య మరణదినా... హాని అతిపన్నప్రథమాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే క్షణఃకర్తవ్యః॥ ఏవంక్షణానిదత్వా॥పాద్యస్థానేగోమయేన వర్తులమండలంకృత్వా॥ప్రేత పాద్యస్థానే దర్భాసనం దదామి। దర్భోపరి ప్రేత తిలోదకం దదామి॥ (తిలోదకంత్యజేత్) కుశతిలోదకమంజలినా గృహీత్వా। పితః...గోత్ర......ప్రేత...హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదం తేపాద్యందదామి॥ పితః...గోత్ర..... ప్రేత...హాని అతిపన్నప్రథమాహ్నిక నవామైకో + ర్థే ఇదం తేపాద్యందదామి॥ఏవం పాద్యందద్యాత్॥ కర్తాపాదాప్రక్షాళ్య॥ ఆచమ్య। బ్రాహ్మణాన్ ఉదఙ్ముఖముపవేశ్య॥ పితః × గోత్ర.....ప్రేతవిష్టరార్థను కుంకుః॥ ఆసనందద్యాత్॥ పూర్వోక్తఏవం

గుణ...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య మరణదినా...హని ... హ్నికఅతిపన్న
ప్రథమాహ్నిక ... హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేదేవానుజ్ఞ
యాప్రక్రాంతా........ ఆమశ్రాద్ధకర్మకరిష్యేనసః॥
శ్లో॥ పితృస్థానపిశాచత్వాం । రాక్షసానాంవిముచ్యతే। తత్రిస్థానాంనివృ
త్యర్థం। తిలోదకముపస్పృశేత్॥ ఇతి తిలోదకంసంప్రోక్ష్య ॥ మృదమా
దాయతిలాన్వికిరేత్। శ్లో॥ తిలాహిరక్షంత్వసురాత్ దర్భారక్షంతురా
క్షసాత్। పంక్తింవైశ్రోత్రియోరక్షే దతిథిస్సర్వరక్షకః॥ ఇతితిలదర్భాన్
నిక్షిప్య॥ శ్రాద్ధార్థసంపాదిత ఆ..ద్రవ్యాణిప్రోక్షణం॥ పుండరీకాక్షపుం
డరీకాక్ష ॥ శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలేగయాంధ్యాత్వా ధ్యాత్వా దేవంగదాధరం।
తాభ్యాంచైవనమస్కృత్యతతశ్శ్రాద్ధం ప్రవర్తయే॥ పితుః...గోత్రస్య...
ప్రేతస్య మరణదినా...హని...హ్నికన..మై ... ర్థేఇదంతేఆసనందదా
మి॥ పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య... మరణదినా...హని॥ అతిపన్నప్ర
థమా...ర్థేఇదంతేఆసనందదామి॥ సర్వత్రఆసనందద్యాత్॥ పితుః...గో
...ప్రేతస్య...హాని ... హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేక్షణందదామి॥పి
తుః...గో.....ప్రేతస్య ... హానిఅతిపన్నప్రథమా...శ్రాద్ధేక్షణందదా
మి॥ ఏవంక్షణానిదద్యాత్॥ బ్రాహ్మణస్యపురతఃదర్భాన్ ..స్తీర్య॥ అర్ఘ్య
పాత్రంనిధాయ॥ ప్రోక్ష్య॥అర్ఘ్య పాత్రేతిలనిక్షేపణంకృత్వా ॥ శ్లో॥ ఆ
పోదేవిభవంతుష్టం । ప్రేతార్థేసర్వదేహినాం। అభిస్రవంతుయేదేవి । స
ర్వతీర్థసమానమః॥ ...... యజమానస్య పితరం...గోత్రం......ప్రేతం
తిలాన్దత్వా॥ అర్ఘ్యపాత్రేగంధార్థంపుష్పార్థంతిలాన్దదామి॥ ప్రేతా
యస్వర్చితమస్తు॥ పితః... గోత్ర...ప్రేత- మరణదినా.. హని...హ్నికన
వామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థేఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ పితః...గోత్ర
...ప్రేత మరణదినా...హానిఅతిపన్నప్రథమాహ్నిక నవామైకోద్ది...ర్థే
ఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి (ఏవంసర్వత్ర అర్ఘ్యందత్వా) శ్లో॥ ఇహలో
కం పరిత్యజ్యగతోసి పరమాంగతిం। మనసావాయురూపేణకుశేత్వాం
యోజయామ్యహమ్— (కర్త) ఇతిమార్గాదిపాద్యపర్యంతం తిలైర

భ్యోర్చ్యః॥ పితః...ర్థే గంధం దదామి॥ పుష్పాక్షంతిలాన్ దదామి॥ శ్లో॥ శీత
వాతో...ప్రయచ్ఛమే పితః.. గోత్ర...ప్రేతమరణది...హాని...హ్నిక
నవామైకో...ర్థే వస్త్రం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ ఇతివస్త్రం॥
సర్వత్రదద్యాత్॥ అక్షకర్ణాభరణకట్యాభరణఅంగుళ్యాభరణానిదద్యాత్॥
సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ భోజనపాత్రే తండులాదీన్ నిధాయ॥ ఆమం
ద్విగుణంవాచతుర్గుణంవాదద్యాత్॥ శ్రీవిష్ణోఆసనంరక్ష॥ పితః...గోత్ర...
ప్రేతమరణదినా...హాని...హ్నికనవామై...ప్రేతార్థేపత్తేఆమంసపరిక
రంసదక్షిణాకం సతాంబూలం సతిలాపిధానోదకుంభం॥ పితా...గోత్రః
...ప్రేతఃఇదమామం సోపస్కరం అక్షయవటచ్ఛాయేయం పిత్రే...గో
త్రాయ...ప్రేతాయ మరణది...హాని...హ్నికనవామై...ర్థే ఇదమా
మం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం సలిలాపిధానోదకుంభం
ప్రేతతృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ ప్రేతతృప్తిరస్తు॥ (తిలోదకంత్యజేత్)
ఏవంసర్వత్ర ఆమందద్యాత్ (ధారాదత్తం)॥ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేత
స్యమరణదినా...హాని...హ్నికఅతిపన్నప్రథమాహ్నిక ... హ్నికనవా
మైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేపితరం...గోత్రం...... ప్రేతముద్దిశ్యత్వయాకృతేన
మరణది ...హాని ..హ్నికఅతిపన్నప్రథమాహ్నిక...ఆమశ్రాద్ధేన పితుః
...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినా...హాని... హ్నికఅతిపన్నప్రథమా
హ్నిక...శ్రాద్ధేప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిరస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు॥ (తిలో
దకంత్యజేత్) ప్రేతతృప్తిరస్తు॥ అథపిండప్రదానం॥ ఏవంగుణ.. తిథౌపితుః
గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినా...హాని...హ్నికఅతిపన్నప్రథమాహ్ని
క...హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయతిలోదకపిండప్రదానానికరిష్యే॥
నమః॥ కర్తాతిలమిశ్రతండులైఃపిండాన్ కృత్వాదక్షిణాభిముఖః భూమింగో
మయేనోపలిప్య॥ పిండస్థానే దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ ఆస్తీర్య॥ దర్భోపరి
ఏతత్తిలోదకందదామి॥ పిత్రే...గోత్రాయ ప్రేతాయ మరణదినా...హా
ని...హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థేఏతంపిండం దదామి॥ పిత్రే
...గోత్రాయ...ప్రేతాయమరణది...హాని అతిపన్నప్రథమాహ్నికనవా

మైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేనానపిండదందామి ॥ ఏవం పిండాన్ దద్యాత్ ॥ పిండోపరి ఏతత్తిలోదకం దదామి ॥ అంజనాభ్యంజనం దత్వా॥ తాంబూలం దక్షిణాదికం దత్వా॥ ధారాదత్తం॥ ఏవంగుణ...పుణ్యతిథౌ (ప్రా)...తౌ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హాని...హ్నిక అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక.. హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేషు తిలోదక పిండప్రదానే పితరం...గోత్రం...... ప్రేతముద్దిశ్యత్వయాక్రియమాణేన మరణాది...హాని...హ్నికఅతిపన్న ప్రథమాహ్నిక...పిండప్రదానేన పితుః ...గోత్రస్య......ప్రేతస్య ప్రేతత్వ ప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ॥ తిలోదకం విసృజేత్ ॥ ప్రేతత్వ ప్తిరస్తు॥......దత్తం శ్రాద్ధం- అభిరమ్యతామితి కర్తా బ్రూయాత్ ॥అభిరమతాస్మః ॥ తతః పిండమప్సుప్రక్షిప్య॥ స్నాత్వా॥ ఇతినవశ్రాద్ధ ప్రయోగస్సమాప్తః.

దశాహ ప్రయోగము.

కర్తా స్నాత్వా॥ నిత్యకర్తవ్యశిలాస్నాన వాసోదక తిలోదక పిండప్రదానాంతం కృత్వా॥ అథకర్తా సచేలం స్నాత్వా॥ ఆచమ్య॥ ఏవం గుణ...తిథౌ (ప్రా...తౌ పితుః... గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ...హాని జ్ఞాతిభిస్సహ అశుచి పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశవపనం కరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞార్థంయథాశక్తిదక్షిణాం గృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమ...షదః॥ పితుః...గోత్రస్య.. ...ప్రేతస్య మరణాది...హాని జ్ఞాతిభిస్సహ అశుచిపరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశవపనం కారయితుః అధికారసంప...బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ అథవపనాధికారయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛ్రత్రయాణిదద్యాత్ ॥ పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్యమరణాది...హాని అశౌచ పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం వపనంకారయిష్యే॥ (ఇతిసంకల్ప్య) (పిహితి) ఏకంకుశం శిరసిధృత్వా॥ — శ్లో॥ మేరుమందరమాత్రాణి తుల్యాని । పాపానివివిధానిచ। కేశాన్ ్రిత్యతిష్ఠంతి । తస్మాత్కేశాన్వపామ్యహం । ఆత్మనశ్శుద్ధికామోవా పితౄణాం ముక్తిపేటికే। వపనంకారయిష్యామితి బ్రాహ్మణసన్నిధౌ॥ ఇతిక్ర్తానస్యాజ్ఞతయః క్షౌరంకార

యిత్వా॥ స్నాత్వాఽచమ్య॥ జ్ఞాతయః ప్రేతతృప్త్యర్థం తిలోదకాం జలిం దద్యుః॥

{ జ్ఞాతులలో వయస్సుచేత మృతినికంటె చిన్నవాండ్రైన మృతపితృకులు కర్తతోగూడ క్షౌరము చేసికొనవలెనను తక్కిన విషయములు ధర్మశాస్త్రములయందు చూడదగినవి గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతి }

అథ హోమము.

ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...గో.....ప్రేతస్య మరణాది...హానిసద్గ్య... ర్థం అఘాపనుత్తి హోమం కరిష్యే॥ శుద్ధప్రదేశే అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ సప్తజిహ్వోద్విశీర్షశ్చ। మేషారూఢస్తథైవచ। శక్తిద్వయసమేతశ్చ। విశ్వమూర్తిర్హుతాశనః॥ అభిముఖోభవ వరదోభవ॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః...ఈశానాయనమః॥ ఆజ్యపాత్రాదిసిక్షిప్య॥ తూష్ణీం పరిషిచ్య॥ అగ్నేః పశ్చిమభాగే దర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ శ్లో॥ జ్ఞాతీనాం లోహితంతిష్ఠ। శరీరాయుష్యవర్ధనం వర్ధతే సర్వజ్ఞాతీనాం। ఉపవేశ్య చ చర్మణి॥ చర్మణ్యుపవిశ్య॥ అథాజ్యహోమః॥ ఆజ్యహూనాయ॥

శ్లో॥ అగ్నేపహ్నేకృతేనేన జ్ఞాతిపాపాపనుత్తయే। అఘాపనుత్తి హోమేన తృప్తోభవ భవాంత్సదా॥——అథ ఇంద్రాది హోమం కుర్యాత్॥ ఇంద్రాయనమః...ఈశానాయనమః॥ (ఇతిహుత్వా) ఆజ్యపాత్రాదిఅగ్నౌప్రహృత్య॥ తూష్ణీం పరిషిచ్య శ్లో॥ స్పృష్ట్వాఽనడ్వాహమగ్నేః ప్రాగ్దిశిస్థాప్యతేతురం। అనడ్వాహం నమస్కృత్య పుణ్యలోకే మహీయతే॥—— ఇతి అనడ్వాహం స్పృష్ట్వా అథపర్వతారోహణం కుర్యాత్॥ అనేన అఘాపనుత్తిహోమేన-పితుః...పుణ్యలోకావాప్తి + రస్తు

అథశిలాశ్రయ వేదికారాధనం॥ వేదికాం కృత్వా॥ తస్యాం మధ్యే ప్రేతపాషాణం స్థాపయిత్వా॥ తస్యోత్తరతో దక్షిణతశ్చ పాషాణద్వయం స్థాపయిత్వా॥ పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణాది ..హాని వేదికాయాం ప్రేతశిలాపూజాం కరిష్యే॥ నమః॥ శిలార్చనం కుర్యాత్॥ తండులం నివేద్య॥ ఓషధీస్తంభం ప్రతిష్ఠాప్య॥ శ్లో॥ శివంభవతు శేషాణాం జాయం

తాంస్థిరజీవినః (ఇతిపఠిత్వా) అథప్రేతభార్యాకంఠసూత్రాదివిసర్జనంకుర్యాత్॥ సూత్రవిసర్జనం గోదానంకృత్వా॥ అథబంధుభిః ఉదకదానం కేచిత్కుర్వంతి॥ తత్కాలే॥ యజమానస్య పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య...మరణది...హాని ఉదకదానార్థం కూర్చప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య॥ అధికారసంపదస్తు॥ పితరం...గో......ప్రేతం ఆవాహ్య॥ యాజమానస్యపిత్రే గోత్రాయ...ప్రేతాయ మరణదినా...హాని ఏతత్తర్పోదకందదామి॥ ఏవంత్రిః॥ ధారాదత్తంకుర్యాత్॥

శిలోద్వాసనము.

ఆచమ్య + శ్రీగోవిందగోవింద...ఏవంగుణవిశేషణ...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణది...హాని శిలభాండవాసోద్వాసనాని కరిష్యే నమః॥ అధికారసంపదస్తు॥ అథకృచ్ఛ్రత్రయాణిదద్యాత్॥ ఏవంగుణ...తిథౌపితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణది...హాని శిలభాండవాసోద్వాసనకాలే గోదానానికరిష్యేనమః॥ గోదానాని దశదానానిబ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్॥——శ్లో॥ శరీరస్థాశ్చయేదోషాః యేదోషాగర్భబీజమోః॥ తేసర్వేనాశమాయాంతుకర్మణానేనభోద్విజాః॥ ఇతివాసస్త్రిధాభిత్వా॥ శిలాత్రయంసంవేష్ట్య। శ్లో॥ యదత్రసంస్థితంభూతంస్థానమాశ్రిత్యసర్వదా। స్థానంత్యక్త్వాతుతత్సర్వం యత్రస్థంతత్రగచ్ఛతు॥ యావచ్ఛిలా మనుష్యాణాంగంగాతోయేషుతిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకేమహీయతే॥ (జలమధ్యేవిసృజేత్) శిలాదేవినమస్తుభ్యం ప్రేతరూపం విమోచయ। జలాంతేబ్రహ్మకల్పస్థా స్థాయినీదేవరూపిణీ॥ ఇతి నమస్కుర్యాత్। అథతిలామలకస్నానమహం కరిష్యేనమః॥ జ్ఞాతిభిస్సహతిలామలకస్నానం కుర్యాత్॥ శుభ్రవస్త్రాణిధృత్వా॥ ఆనందహోమమపిరోగఃవక్ష్యతే॥ ఆచమ్య శ్రీగోవింద...ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్యమరణదినా...హాని ఆశౌచనివృత్త్యర్థం శేషాణామాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం అపరం నామ ప్రత్యర్థం ఆనందహోమంకరిష్యేనమః॥ [ఇతిసంగల్ప్య] శుద్ధప్రదేశే అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య॥ పరిజ్వాల్య॥ ఇం

ద్రాయనమః...ఈశానాయనమః॥ తూష్ణీంసమంతంపరిషిచ్య॥ (ఇతి నమః)
శ్లో॥ ఆయుర్బలంయశఃపుష్టిం సర్వరక్షంచవృద్ధిదః॥ అంగమితిపుష్టిం చఅగ్నే రేకాంగమితిగ్రావేత్॥ అగ్న ఆయూంషిపవస ఇదంనమః॥ సువమగ్నా ప్రిహరతి॥ తూష్ణీంసమంతంపరిషిచ్య॥ సర్వేజ్ఞాతయః అశుచిపక్షిహోరా ర్థం యవోదనంప్రాశ్నంతి॥ అనేన ఆనంద హోమేనభగవాన్ ...రస్తు॥

కర్మణః పుణ్యాహవాచనం.

ఆదౌ గణపతిప్రార్థనా॥ శ్లో॥ యశ్శివోనామ...మహాజనేభ్యో నమః॥ శ్రీగోవింద...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణాది... హాని శరీరశుద్ధ్యర్థం కర్మాంతేకర్మణః పుణ్యాహవాచనం కరిష్యేనమః॥ [ఇతిసంకల్ప్య]అథగణాధిపతిపూజాంకృత్వా॥ పుణ్యాహంఅథసోదకంక లశంతండులతాంబూలయుక్త పాత్రేనిధాయ॥ బ్రాహ్మణాన్ప్రార్థయేత్॥ కర్మణః పుణ్యాహంభవంతోబ్రువంతు॥ పుణ్యాహంకర్మణోఽస్తు॥ఏవం త్రిః॥ శ్లో॥ స్వస్తివాక్యావనాశాఖ్యా పుణ్యకల్యాణవృద్ధిదా। వినాయ కప్రియానిత్యంతాంస్వస్తింభోబ్రువంతునః॥ కర్మణేస్వస్తిభవంతో బ్రు వంతు॥ స్వస్తికర్మణోఽస్తు॥ ఏవంత్రిః॥ శ్లో॥ సాగరస్యతుయాఋద్ధిర్మహా లక్ష్మ్యాదిభిఃకృతా। సంపూర్ణాపూర్ణచంద్రేయా తామృద్ధింభోబ్రువం తునః॥ కర్మణఃఋద్ధిం భవంతోబ్రువంతు॥ కర్మఋధ్యతాం॥ ఏవంత్రిః॥ శ్లో॥ పృథివ్యాముద్ధృతాయాంతుయత్కల్యాణంపురాకృతం। ఋషిభిస్సి ద్ధగంధర్వైస్తత్కల్యాణంబ్రువంతునః॥ మమగృహేకల్యాణంభవంతో బ్రువంతు॥కల్యాణమస్తు॥ శ్లో॥ క్షీరోదధిసముద్భూతా మధ్యమానేమ హోదధౌ। విష్ణోశ్చైవప్రియానిత్యం తాంశ్రియంభో బ్రువంతునః॥ మమగృహే శ్రీరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు॥ అస్తుశ్రీః॥ ఏతత్కర్మసిద్ధిర స్తు॥ కర్మణఃపుణ్యాహ సమృద్ధిరస్తు॥ వర్షశత సంపూర్ణమస్తు। గోత్రాభి వృద్ధిరస్తు॥ శివమస్తు॥ వంశాభివృద్ధిరస్తు॥ ప్రజాపతిః ప్రియతాం॥ శ్లో॥సు రాస్త్వామభిషించంతు + కామార్థసిద్ధయే॥ అథమార్జనం॥ శ్రీకాశ్యాం చగయాప్రయాగ...స్వర్గేత్రిసౌభాగ్యంఫలం॥ ఇమేశ్రీయేపద్మహస్తే ×

దీర్ఘమాయుః॥ ప్రాచ్యాం మార్జనమస్తు॥ ఊర్ధ్వాయాం మార్జనమస్తు॥ కర్మణః పుణ్యాహవాచన సాంగ్రజపదక్షిణాం + తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ॥ అగ్నిరివశుచిర్భవ + దీర్ఘమాయుః॥ ఇతి ఆశీర్వాదః॥ జ్ఞాతిభిర్బంధుభిస్సహ గృహం గచ్ఛేత్॥ ఇతి దశాహ ప్రయోగస్సమాప్తః

{ దశాహ ప్రయోగమునందు అఘాపనుత్తిహోమమును ఆనంద హోమమును వ్రాసితిని కొన్ని దేశములయందు చేయుటలేదు దేశాచారవ్యవస్థలను ముఖ్యముగ నాచరింపవలయును. }

అథగృహశుద్ధి విషయము.

శ్లో॥ ఆశౌచాంతే తు సంప్రాప్తే గోమయాదివిలేపనైః। గృహశుద్ధిం విధాయాథ పుణ్యాహం చైవవాచయేత్॥ ఇతి గృహశుద్ధిస్సమాప్తా॥

{ తా॥ ఆశౌచ పరిసమాప్తిదినమునందు గోమయము మొదలగు పవిత్రకరములైన వస్తువులచేత గృహశుద్ధినిచేయవలయును, మఱియును పుణ్యాహవాచనమునుగూడఁ జేయవలయునని తాత్పర్యము. }

పుణ్యాహవాచనము.

(కర్తా) సచేలం స్నాత్వా బ్రాహ్మణమాహూయ॥ పవిత్రంకృత్వా॥ శ్లో॥ యశ్శివో నామరూపాభ్యాం యాదేవీసర్వమంగళా॥ తయోస్సంస్మరణాత్పుంసాం సర్వతో జయమంగళం॥ శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం। ప్రసన్నవదనం ధ్యాయే త్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే॥ తదేవలగ్నం సుదినం తదేవ.... సర్వేభ్యో మహాజనేభ్యో నమః॥

ఆచమ్య... శ్రీగోవింద గోవింద...ఏవంగుణవిశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ (అపసవ్యం) పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య(?)... హాసి నవామైకోద్దిష్టాఖ్య శ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః అంసత్వముక్తత్వబధిరత్వకాణత్వ పంగుత్వపిశాచత్వనివారణార్థం వృషోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః- ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధకర్మకరిష్యమాణః ద్విరావృత్త్యాద్యాది షోడశైకోద్దిష్టాఖ్య శ్రాద్ధ కర్మకరిష్యమాణః- సపిండీకరణాఖ్యమ శ్రాద్ధ కర్మ కరిష్యమాణః గృహభూభాండ ఆత్మద్రవ్య దేహస్థలశరీర శుద్ధ్యర్థం

మహాజనైస్సహస్వస్తి పుణ్యాహవాచనం (సవ్యం) కరిష్యేనమః ॥ (ఇతి సంకల్ప్య) ఆదౌనిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధి పతి పూజాం కరిష్యేనమః ॥ విధిప్రకారేణ గణపతి మభ్యర్చ్య పుణ్యాహం కుర్యాత్॥ విఘ్నేశ్వరపూజ, పుణ్యాహవాచనప్రయోగములు పురాణోక్త కర్మప్రకాశికయందు పూర్వము వ్రాసియుంటిని. కనుక సుజనులు అచ్చటచూడవలయును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నిచ్చట వ్రాయనైతి.

వృషోత్సర్జన విషయము.

హేమాద్రౌ॥ శ్లో॥ నకరోతివృషోత్సర్గం సుతీర్థేవాజలాంజలిం । నదదాతిసుతోయస్తుపితురుచ్చారఏవసః॥ ఏష్టవ్యాబహవఃపుత్రాఃయద్యేకోపిగయాంవ్రజేత్। యజేతవాశ్వమేధేననీలంవావృషముత్సృజేత్ ॥

షట్త్రింశన్మతే॥ శ్లో॥ పతిపుత్రవతీనారీ భర్తురగ్రేమృతాయది । వృషోత్సర్గంనకుర్వీత గాందద్యాచ్చపయస్వినీం । ఏకాదశేహ్ని ప్రేతస్య యస్యనోత్సృజ్యతేవృషః । ప్రేతత్వంసుస్థిరంతస్య దత్తైః శ్రాద్ధశతైరపి ॥

తా॥ పుత్రులుగలస్త్రీ భర్తకంటె ముందుమృతిబొందెనేని వృషోత్సర్జనము చేయగూడదు, మంచిపాలుగలగోవును దానముజేయవలెను భర్తమృతిబొందినచో వృషోత్సర్జనము చేయనియెడ నూఱుశ్రాద్ధములుచేసినను వానికి ప్రేతత్వముపోనేరదు. ఇంకననేకవిషయములు ధర్మశాస్త్రమందుఁజూడదగును.

ఇతి వృషోత్సర్జన విషయస్సమాప్తః.

వృషోత్సర్జన ప్రయోగము.

(కర్త) తతఃఏకహాయనంద్విహాయనంవా నీలవర్ణంవాయథా సంభవ వర్ణంవా వృషంసంపాద్యఆనీయ స్నాపయిత్వా ॥ అలంకృత్య ॥ తత్ర గోవత్సతరీశ్చ, చతస్రః ఏకాంతిస్రోద్వేవాఆనీయ స్నాపయిత్వా ॥ అలంకృత్య॥ పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్యమరణదినాత్ + ప్రాప్త ప్రేతత్వ నివృత్త్యర్థం అంధత్వ + పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారాశాశ్వతరుద్ర లోకావాప్త్యర్థం వృషోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యేనమః అథనూతనవస్త్రేణమంటపద్వయమాసాద్య॥ తస్యోపరిగోమయేనోపలిప్య॥మంటపద్వయే తామ్రమృణ్మయకలశద్వయంనిధాయ ॥ తత్రపంచపల్లవాని నారికేళంచని

క్షిప్య॥ నూతనవస్త్రముమావేష్ట్య ॥ తదంగత్వేన గోమిథునాష్ట దిక్పాలక పూజాంకరిష్యే నమః ॥ శ్లో॥ కపిలంచసువర్ణ చ రజితాదేహా సుకః । అతిలోహితస్యామంచ। రుద్రతేజస్వినే నమః॥ మంటపేస్మిన్వృషభమావాహయామి॥ శ్లో॥ నీలోత్పలదళశ్యామాం। దీర్ఘశృంగోపశోభితాం। యూర్ధ్వజంపాశదండంచ। తస్మై రుద్రదేవ్యై నమోనమః॥ గామావాహయామి॥ గోవృషభదేవతాభ్యోనమః (ఇత్యావాహ్య) ప్రాణప్రతిష్ఠాపనంకృత్వా ॥

{ కొందరు శక్తిలేనివారు వానికి ప్రత్యామ్నాయము
దర్భలుంచి యావాహనముజేసిపూజ జరిగించుదురు }

(కర్త) తతః ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలకానావాహ్య॥ శ్లో॥ ఇంద్రోమరావతీనాథః శచీదేవ్యాస్సునాయకః॥ వజ్రాయుధశ్చపాణిభిః॥ తస్యచైరావతోగజః॥ ఇంద్రలోకపాలక మావాహయామిస్థాపయామి పూజయామి ॥ అగ్నిస్తేజోవతీవాసీ। స్వాహాదేవ్యాః ప్రియఃపతిః। మేషారూఢశ్శక్తిధరః। దిశ్యాగ్నేయాం ప్రతిష్ఠితః ॥ అగ్నిలోకపాలకమా + మి ॥ శ్లో॥ యమస్సంయమనీనాథః శ్యామలాయామనఃప్రియః। దండభృన్మహిషారూఢో దక్షిణస్యాందిశిస్థితః ॥ యమలోకపాలకమా × మి॥

శ్లో॥ కృష్ణాంగనా పురంయస్య దీర్ఘాభార్యా నరోహయః । శస్త్ర కుంతో నిరృతిశ్చ । నైరృత్యాం దిశిసంస్థితః ॥ నిరృతిం లోకపాలక మా + మి ॥ శ్లో॥ పురీశ్రద్ధావతీయస్య । ప్రియభార్యా చకాళికా। నక్రవాహః పాశధరో। వరుణః పశ్చిమేశ్వరః ॥ వరుణలోకపా + మి॥ శ్లో॥ వాయుర్గంధవతీనాథః। కి చతస్యాంజనాప్రియా। సారంగవాహనోధ్వజభృత్ । వాయవ్యాందిశివర్తతే ॥ వాయులోకపా × మి॥ శ్లో॥ కుబేరశ్చాలకాయాంతు। చిత్రరేఖాప్రియాంగనా। హయోవాహః ఖడ్గధరః । ఉదీచ్యాందిశివర్తతే॥ కుబేరలోకపా × మి ॥ శ్లో॥ యశోవతీశఈశానః॥ పార్వతీపరమేశ్వరః॥ ఈశాన్యాందిశిసంభాతి। వృషారూఢస్త్రిశూలభృత్ ॥ ఈశానలోకపా + మి॥ శ్లో॥ జ్వాలామాలాపరివృతం। వహ్నిమండలమధ్యగం। ధ్యాయేత్కాలాదశయుతం । శక్తిధారిణమీశ్వ

రం॥ రుద్రమా × మి॥ శ్లో॥ బ్రహ్మాణంరక్తగౌరాంగం। చతుర్వక్త్రంజగత్ప్రభుం। అక్షస్రక్కుండికాభీతివరపాణింవిచింతయే॥ బ్రహ్మాణంవాగం × మి॥ శ్లో॥ మహావిష్ణుంశంఖపద్మం।సుదర్శనగదాధరం। ధ్యాయేహం నీలగౌరాంగం। పద్మస్థకమలాపతిం॥ విష్ణుమా × మి॥ అచ్యుతమా × మి॥ అనంతమా + మి॥ గోవిందమా × మి॥ (ఇత్యావాహ్య) ఏవంగుణ + స్థా ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలక సహితగోవృషభపూజాం కరిష్యే నమః॥ అథషోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥

వృషోత్సర్జన హోమప్రయోగము.

{ ఇచ్చటకొందరు ప్రయోగము చేయించుటలో గోవృషభము లేనప్పుడు దర్భలచేజర్పుదురు- దేశాచారములను తెలిసికొని ప్రయోగము జరుపవలెను (యథాచారస్తథా చరణీయః) }

శ్రీగోవింద గోవిం × ఏవంగుణ + తిథౌ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మనుజాది + హాని అంధత్వ + పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారా శాశ్వత రుద్రలోకావాప్త్యర్థం మోక్షవృషోత్సర్జన హోమంకరిష్యే నమః॥ అథ హోమార్థం ఏకాదశఋత్విగ్వరణం దద్యాత్ ॥ తదంగమగ్నిప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే నమః॥ శ్వేతతండులచూర్ణేన ప్రాదేశమాత్రం స్థండిలం చతురశ్రమండలం వా కల్పయిత్వా॥ ద్వాభ్యాం దర్భాభ్యాం ముల్లిఖ్య॥ శ్లో॥ ప్రాచీః పూర్వముదక్సం + లిఖేత్॥ శ్లో॥ మహాతేజం స్వర్ణవర్ణం। తేజోవంతం హుతాశనం। ద్విశీర్షమహితం దేవం। కుండే శేషాసనస్థితం॥ ఇత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ తదగ్నిం ప్రజ్వాల్య॥ ధ్యానం॥ శ్లో॥ సప్తజిహ్వాద్విశీర్షశ్చ। మేషారూఢస్తథైవచ। శక్తిద్వయసమేతశ్చ। విశ్వమూర్తిః హుతాశనః। త్రయస్త్రింశతిదేవాశ్చ। త్వన్ముఖేత్ప్రీమాంసహా॥ ప్రార్థయామి జనార్దనదే। క్షిప్రం మే సంప్రసాదయ। అభిముఖో భవ-సుముఖో భవ- సుప్రసన్నో భవ- వరదో భవ-అగ్నిం పరిసమూహ్య॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః + ఈశానాయనమః॥ పూర్వపరిస్తరణం నమః దక్షిణాప + నమః॥ పశ్చిమప + నమః॥ ఉత్తర + నమః అగ్నిముఖాంతే దేశే

పరిస్తరణం నమః॥ తస్యోపరిషట్పాత్రాణినిక్షిప్యద్వాదర్భాపవిత్రంకృత్వా॥ సపవిత్రేణప్రోక్షణపాత్రాది షట్పాత్రాణి జలంసంప్రోక్ష్య॥ప్రోక్షణ పాత్రమాదాయ జలేనాపూర్య। పూర్ణపాత్రమాదాయ॥ తత్పాత్రే అక్షతాన్నిక్షిప్య॥ జలేనాపూర్య॥ ముఖసముద్ధృత్య॥ ఉత్తరేణాగ్నిం తండులధాన్యస్యోపరిపూర్ణ పాత్రంనిధాయ॥ గంధాక్షతైస్సహఆచార్యం సంపూజ్య॥ ఆజ్యపాత్రమాదాయ। ఆజ్యమాపూర్య॥ త్రిఃపర్యగ్నికరణం కృత్వా। పవిత్రగ్రంథి-విస్రస్య- ప్రక్షాళ్య-అగ్నౌప్రక్షిపేత్ స్రుక్స్రువావాదాయ। ప్రోక్ష్య-నిధాయ-ఇధ్మమాదాయ॥ శ్లో॥ భూతప్రేతపిశాచాద్యా। రాక్షసావిఘ్నకారిణః। రక్షణార్థం క్రియామత్ర। సమిధందిక్షిపేత్॥ త్రిఃపరిధిం ప్రత్యేకం పశ్చిమదక్షిణోత్తరేషు సధాయ॥తతః ప్రాగ్దేశే ఆఘార సమిధావాదధాతి॥ పూర్వపరిషేచనంనమః- దక్షిణ + నమః॥ పశ్చిమ + నమః॥ ఉత్తర + నమః॥ తతఃఇధ్మపూజాంకరిష్యే నమః॥ శ్లో॥ మత్కర్మసఫలంకుర్యాత్। పావకోదేవహవ్యవాట్। సర్వత్రా శుచిరవ్యగ్రా మేషారూఢస్తుపావకః॥ ఆజ్యంసమిద్భిస్సహఅగ్నౌనిధాయ- ఇధ్మప్రక్షేపణము + అస్తు వాయువ్యాది ఆగ్నేయపర్యంతం నైరృత్యాది ఈశానాంతంఆజ్యధారాంహుత్వా॥ ప్రథమముఖాహుతిః॥ శ్లో॥ వనస్పతేమహీజాత సర్వాభీష్టఫలప్రద। జుహోమ్యద్యైవతే ప్రీత్యైఆజ్యాదిభిరతంద్రితః॥ వనస్పతేనమః॥ ద్వితీయముఖాహుతిః॥ శ్లో॥ సర్వప్రాణిహితాకార। వాగీశానంతము లేవహి। గృహాణాజ్యమిమయాదత్తం। మంగ్రాహకహుతాశన॥ అగ్నయేనమః॥

(తతఃకర్తాఅథాజ్యసంమిశ్రిత తండులైస్సహహోమం కుర్యాత్।

శ్లో॥ త్రిశూలధారిణందేవం వృషవాహనయోరపి। శిరాంజవకృతేదైవ్యగ్రుద్రాయసహతేనమః॥(ఇతిహుత్వా) రుద్రమృడాయనమః॥ శ్లో॥ పర్జన్యస్సగ్రుదాభ్యాం గోధనాన్యంచవృద్ధయే। కుప్రిదైవత్యేక్షేప్రేతః పైశాచత్వంవిముచ్యతే। పర్జన్యాయనమః॥ శ్లో॥ ప్రజాపతిశ్చ సోమశ్చ అగ్నిరింద్రా నలేతథా। గవామిథుంచసుప్రీత। స్సర్వదేవత

కేజసే । ఇంద్రాయనమః॥ శ్లో॥ ప్రజాపతిః చపితృభిః॥ విశ్వేదేవాశ్చతశ్శివః॥ వృషభోమహిరిత్యష్టౌ। రుద్రలోకాయ తేనమః॥ ప్రజాపతయేనమః॥ ఇతిహుత్వా॥ ధృత్యైనమః॥ విధృత్యైనమః ॥ రంత్యానమః॥ రమతయేనమః॥ (ఇతిహుత్వా) శ్లో॥ పశుంపశుపతిందేవం సర్వదేవస్వరూపిణే । వృషభాయచ దేవాయ ప్రీతిత్వ వినివృత్తయే ॥ ఉగ్రాయనమః (ఇతిహుత్వా) ఆదిత్యాయనమః ॥ అథ స్విష్టకృద్ధోమః॥ శ్లో॥ మంత్రహీనం క్రియాహీనం యత్ హుతంత్రిహుతాశన । సమస్తంవరదోదేవ శేషేణాహుతికంవహ ॥ అగ్నయేనమః । శ్లో॥ సర్వకామ సమృద్ధ్యర్థం సర్వాభీష్టప్రదాయక । క్రియామంత్రసమృద్ధ్యర్థం శేషేణాహుతికంవహ । అగ్నయేస్విష్టకృతఇదంనమమ॥ (ఇతిహుత్వా) సమిధమిద్ధ్మసన్నహనంఅగ్నౌప్రహరతి । శ్లో॥ పృథివ్యాదిషుభూతాని తుష్ట్యర్థంపావకోనలః । వేదీపూర్ణేనహోమేనదత్తమాజ్యంసమర్పయ॥ రుద్రాయనమః । (ఇతిహుత్వా) జలముపస్పృశ్య॥ కర్మసమృద్ధ్యర్థం కేశవాది హోమంకరిష్యే నమః॥ కేశవాయ నమః × శ్రీకృష్ణాయ నమః ॥ అగ్నయే నమః - వాయవేనమః ॥ సూర్యాయ నమః- ఆఘారసమిధౌ ప్రహరతి॥ అస్మిన్ పురాణోక్త వృషోత్సర్జనకర్మణి మంత్రవిపర్యాస - తంత్ర విపర్యాస కాలవిపర్యాస కర్మవిపర్యాస సమస్త దోషనివారణార్థం విశేషాజ్యహుతిం కరిష్యేనమః ॥ అగ్నయేనమః - అగ్నివరుణాభ్యాం నమః । ఇంద్రాయనమః । శ్రీవిష్ణవేనమః । త్ర్యంబకాయనమః । ఇంద్రాదిదేవతాభ్యోనమః । వస్వగ్నిభ్యోనమః॥ ప్రజాపతయేనమః ॥ ప్రాగాదికరిషేచనంనమః॥ పూర్ణపాత్రోదకమార్జనం॥ శ్లో॥ సునాస్త్వామభిషించంతు + సర్వకామార్థసిద్ధయే॥ (ఇతిప్రోక్షణంకుర్యాత్)

అథరుద్రకలశపూజా.

ఆచమ్య ఏవం + పితుః... ...ర్థః రుద్రకలశపూజాం కరిష్యే ॥ రుద్రకలశంసంస్థాప్య॥ అస్మిన్ కలశేరుద్రమావాహయామి ఇతి షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య ॥ అథ వృషభం సమానీయ - మార్జనం కృత్వా ॥

మూర్ధ్నేనమః- శంఖాంకేనమః- చక్రాంకేనమః- లలాటేనమః - నేత్ర
యోఃనమః - నాసికాయాంనమః - ముఖేనమః - గ్రీవాయాంనమః -
హృదయేనమః-నాభ్యాంనమః- కట్యాంనమః- ఊరౌనమః-జంఘయోః
నమః-జాన్వోఃనమః - స్కంధేనమః - పృష్ఠేనమః-లింగేనమః - ఉదరే
నమః- పుచ్ఛేనమః- ఏవంస్పృష్ట్వా నమస్కృత్వాఆచమ్య ॥

గోవృషభవివాహ ప్రయోగము.

గృహస్య ప్రాగ్భాగే యూపస్తంభం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ అలంకృత్య ॥
అథ గణాధిపతిపూజాం- పుణ్యాహవాచనంచకృత్వా॥ఏవంగుణ...తిథౌ
లోకసంరక్షణ సిద్ధ్యర్థం రక్షాబంధనంకరిష్యేనమః - రక్షాబంధనపూ
జాంకృత్వా॥ శ్లో॥ బధ్నామిదక్షిణేపాదే । నవసూత్రంచకంకణం । లోక
రక్షణసిద్ధ్యర్థం । వృషభస్యసుఖప్రదం ॥ రక్షాబంధనముహూ...అస్తు॥
బధ్నామి వామపాదేతు। పంచసూత్రంచకంకణం । లోకరక్షణసిద్ధ్యర్థం।
మమాభీష్టప్రదోభవ ॥ ఇతిబధ్నీయాత్ ॥ శాస్త్రోక్తగోభ్యోవృషభవి
వాహసమయే తాంబూలదక్షిణాదికందద్యాత్ ॥ అథ మధుపర్కద్రవ్యే
ణపూజయిష్యే॥లక్ష్మీనారాయణస్వరూపవృషభస్య ఇదమాసనం ఇదం
పాద్యం॥ శ్లో॥ నమోస్త్వనంతాయ...నమః॥ గంధార్ఘాఇమేఅక్షతాః...
అస్తు॥

అథ వత్సతరీదానము.

ఏవంగుణ...తిథౌ మమపితుః శాశ్వత పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం
సర్వాభీష్ట సిద్ధ్యర్థం లోకసంరక్షణార్థం వత్సతరీదానంకరిష్యేనమః॥
అత్రమహాసంకల్పంపఠిత్వా॥ అస్యశ్రీమదాదినారాయణస్య (మహాసంక
ల్పం) సౌరభేయ గోత్రోద్భవస్య ప్రజాపతిశర్మణః-కాశ్యపపౌత్రాయ-
ధర్మపుత్రాయ- లక్ష్మీనారాయణస్వరూప వృషభాయవరాయ- చతు
స్సాగరపరి...సౌరభేయ గోత్రోద్భవ గంగాయాఃనప్త్రీం - యమునా
యాః పౌత్రీం- సరస్వత్యాః పుత్రీం- ఇమాం వత్సతరీంధర్మ ప్రజాసం
తానార్థం స్వయంవృషభరాజ వత్సతరీదానం తుభ్యమహం సంప్రదదేన
మమ॥ అనేన వత్సతరీదానేన శ్రీపరమేశ్వరః ప్రీయతాం ॥ తతోలగ్నే

ష్టక మూర్ణికాదిక రేత్॥ స్వస్త్యష్టాశీతి సహస్ర్యాంద్విజగురుదైవతా
నాం ...సుప్రీతాస్సుముహూర్తా...భవంతు॥ లోకసంరక్షణసిద్ధిరస్తు॥

మాంగల్య ధారణము

ఏవం గుణ × ప్రీత్యర్థం మాంగల్యపూజాం కరిష్యే నమః॥ మాంగల్యసూత్రార్చనం కుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ మాంగల్యతంతునానేన । లోకరక్షణహేతునా॥ కంఠేబధ్నామి సుభగే పూర్ణాష్టైశ్వర్యవర్ధని॥ వత్సతరీగ క్షేమం గళసూత్రం బధ్వా॥ మాంగల్యధా + అస్తు॥ తూష్ణీం ఆర్ద్రాక్షతారోపణం కుర్యాత్ ॥ ప్రజామే కామస్సమృధ్యతాం॥ భక్త ప్రజామే కా + తాం॥ యజ్ఞో మేకామ + తాం॥ జగత్ప్రియో మేకామ + తామ్॥

గోవృషభ మార్జనము.

ఏవంగుణ + ర్థం వృషభమార్జనార్థం ఏకాదశ బ్రాహ్మణాన్ ప్రార్థయేత్ ॥

అథ శ్రీకృష్ణాష్టోత్తర శతనామపారాయణమ్.

శ్రీకృష్ణః కమలానాథో వాసుదేవస్సనాతనః । వసుదేవాత్మజః పుణ్యో లీలామానుషవిగ్రహః॥ ౧॥ శ్రీవత్సకౌస్తుభధరో యశోదావత్సలోహరిః । చతుర్భుజాత్తచక్రాసి గదాశంఖాద్యుదాయుధః॥ ౨॥ దేవకీనందనః శ్రీశో నంద గోపప్రియాత్మజః । యమునావేగ సంహారీ బలభద్ర ప్రియానుజః ॥ 3 ॥ పూతనాజీవితహరశ్శకటాసుర భంజనః । నందవ్రజజనానందీ సచ్చిదానందవిగ్రహః॥ ౪॥ నవనీతవిలిప్తాంగో నవనీతనటోఽనఘః॥ నవనీతనవాహారో ముచుకుంద ప్రసాదకః॥ ౫॥ షోడశ స్త్రీసహస్రేశ స్త్రిభంగి మధురాకృతిః । శుకవాగమృతాబ్ధీందు గోవింద యోగినాంపతిః ॥ ౬॥ వత్సవాటచరోఽనంతో ధేనుకాసురమర్దనః । తృణీకృతతృణావర్తో యమళార్జునభంజనః ॥ ౭॥ ఉత్తాలతాలభేత్తా తమాలశ్యామలాకృతిః । గోపగోపీశ్వరో యోగీ కోటిసూర్యసమప్రభః ॥ ౮॥ ఇళాపతిః పరంజ్యోతి ర్యాదవేంద్రో యదూద్వహః । వనమాలీ పీతవాసాః పారిజాతాపహారకః॥ ౯॥ గోవర్ధనాచలోద్ధర్తా గోపా

లస్సర్వపాలకః। అజో నిరంజనః కామజనకః కంజలోచనః ॥ ౧౦॥ మధు
హా మధురానాథో ద్వారకానాయకో బలీ। బృందావనాంతసంచారీ తుల
సీదామభూషణః॥ ౧౧॥ శ్యమంతకమణేర్హర్తా నరనారాయణాత్మకః॥
కుబ్జా కృష్ణాంబరధరో మాయీ పరమపూరుషః॥ ౧౨॥ ముష్టికాసురచా
ణూరమల్లయుద్ధవిశారదః। సంసారవైరీ కంసారిర్మురారిర్నరకాంతకః॥
౧౩॥ అనాదిబ్రహ్మచారీచ కృష్ణావ్యసనకర్శకః। శిశుపాల శిరచ్ఛేత్తా
దుర్యోధనకులాంతకః॥ ౧౪॥ విదురాక్రూరవరదో విశ్వరూపప్రదర్శకః॥
సత్యవాక్సత్యసంకల్ప స్సత్యభామారతో జయీ॥ ౧౫॥ సుభద్రాపూర్వ
జో విష్ణుర్భీష్మముక్తిప్రదాయకః। జగద్గురుర్జగన్నాథో వేణునాదవిశా
రదః ॥ ౧౬॥ వృషభాసురవిధ్వంసీ బాణాసురకరాంతకః। యుధిష్ఠిర
ప్రతిష్ఠాతా బర్హిబర్హావతంసకః॥ ౧౭॥ పార్థసారథిరవ్యక్తో
గీతామృతమహోదధిః। కాళీయఫణిమాణిక్యరంజిత శ్రీపదాంబుజః॥
౧౮॥ దామోదరో యజ్ఞభోక్తా దానవేంద్రవినాశకః। నారాయణః పరం
బ్రహ్మ పన్నగాశనవాహనః॥ జలక్రీడాసమాసక్త గోపీవస్త్రాపహారకః।
పుణ్యశ్లోకస్తీర్థపాదో వేదవేద్యో దయానిధిః॥ ౨౦॥ సర్వతీర్థాత్మక
స్సర్వగ్రహరూపీ పరాత్పరః। ఏవం శ్రీకృష్ణదేవస్య నామ్నా మష్టోత్తరం
శతం॥ ౨౧॥ కృష్ణనామామృతం నామ పరమానందకారకం। అత్యుప
ద్రవదోషఘ్నం పరమాయుష్యవర్ధనమ్॥ ౨౨॥ శివో మహేశ్వర శ్శం
+ శతః। శ్లో॥ సురాస్త్వామభిషించంతు × సిద్ధయే॥ పూర్ణపాత్రోద
కేనఅభిషించ్య। గోవృషభ పూజా. ఆచమ్య... పితుః...
+ ర్థం గోవృషభపూజాం కరిష్యే నమః - షోడశోపచారై రభ్యర్చ్య॥
అథాగ్నేః గోవృషభ ప్రదక్షిణం కారయిత్వా॥ ప్రదక్షిణం.

అథ నమస్కారం.

శ్లో॥ గావో మమాగ్రతస్సంతు। గావో మే సంతు పృష్ఠతః। గావో
మే హృదయే సంతు। గవాం మధ్యే వసామ్యహమ్॥ శంఖచక్ర పూజా.
అగ్నేః పూర్వతః వస్త్రగంధకుంకుమకరి శంఖంచక్రం నిధాయ॥ షోడ

శోపచారైరభ్యర్చ్య॥ శ్లో॥ సుదర్శనమహాజ్వాల। కోటిసూర్యసమప్రభ। అజ్ఞానాంధస్య మేనిత్యం। విష్ణోర్మార్గం ప్రదర్శయ ॥ త్వంపురాసాగరోత్పన్నః! విష్ణునావిధృతఃకరే। సర్వదేవహితార్థాయ। పాంచజన్యనమోస్తుతే॥ ఇతి నమస్కుర్యాత్ ॥—ముద్రణకాలే తతఃవస్త్రదానందద్యాత్ ॥

అగ్నౌ శంఖ చక్రంనిధాయ॥ అగ్నింప్రజ్వాల్య- చక్రముద్రేణ పశ్చాద్వామే శంఖముద్రేణవాకంయిత్వా॥ అథముద్రణమంత్రః॥ త్రిశూలందక్షిణే పార్శ్వే వామేచక్రం ప్రదాపయేత్ । వృషస్యశివవిష్ణ్వోశ్చచిహ్నానాందర్శనాత్సదా । సర్వపాపవిముక్తిస్స్యాత్తస్మాత్తచ్చిహ్నధారణమ్। వృషస్యావశ్యకం సర్వం దేవసంతుష్టి సాధకమ్। హేవృషభరాజప్రాగ్దేశం గత్వా ప్రాక్పర్వతేషు తృణానిభక్ష్వా ప్రాక్సముద్రోదకంపీత్వా- తత్రత్య గవాంపతిర్భూత్వా- దేవబ్రాహ్మణక్షేత్రాణి పరిహృత్య యథేష్టంవిహార॥ హేవృషభరాజ దక్షిణదేశంగత్వా + విహార॥ హేవృషభరాజ పశ్చిమదేశంగత్వా + విహార॥ హేవృషభరాజ ఉత్తరదేశం గత్వా × విహార॥ ఇతిపఠిత్వా॥ (పా + తీ) పితుః గోత్రస్య × × ప్రేతస్య ప్రేతత్వ విముక్త్యర్థం మరణదినా × హాని అంధత్వ + పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారాశాశ్వతరుద్రలోకావాప్తిరస్త్వితి భవంతోబ్రువంతు- (ఏషవృషఃసుయోత్సృష్టః)ఇతిపఠిత్వా॥ శ్లో॥ ప్రత్యక్షరూపాధిమారభ్య। ప్రాగబ్ధేర్గోధపోభవ। తథైవదక్షిణాంబోధిం సౌమ్యాబ్ధేరధపోభవ॥ శ్లో॥ హిత్వాదేవం ద్విజక్షేత్రం యథేష్టంచరగోధిప। గవామధిపతిర్భూత్వా అభీష్టఫలదోభవ॥ ఇతివృషభం ప్రార్థయేత్॥ విసృజేత్॥

బలిప్రదానము.

పరిస్తరణముత్తరేవిసృజేత్॥ హోమశేషతండులానాదాయ॥ అగ్నింఅష్టదిక్షునిదధాతి॥ ఇంద్రబలిందదామి ॥ అగ్నిబలిం × మి॥యమ...మి॥ నైరృతి...మి॥వరుణ...మి॥ వాయవ్య...మి॥ కుబేరబలిం.. మి॥ ఈశాన...మి॥ తతః తిలోదకానిదద్యాత్ ॥౮॥ తతఃగోదానంకుర్యాత్ ॥

అథ బ్రాహ్మణేభ్యోయథాశక్తిదక్షిణ తాంబూలాదికందద్యాత్।
ఇతివృషోత్సర్జన ప్రయోగస్సమాప్తః॥

ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధవిషయము.

ఈశ్రాద్ధమందు ఎనమండ్రుగురునుగాని యొకరినిగాని విప్రునివ రించివసుగణశ్రాద్ధము- రుద్రగణశ్రాద్ధమందు పదకొండుగురికిగాని- శక్తిలేనియెడ యొకనికిగాని- తనశక్తికొలది- బియ్యము మొదలగు భోజనపదార్థములును- వస్త్రములను- హిరణ్యములను- బ్రాహ్మణులకు సమర్పించునది ఈశ్రాద్ధము ప్రేతప్రీతికరమని కొందఱును - రుద్రప్రీతికరమని కొందఱును జెప్పుదురు. దేశాచారానుసారముగ చేయవలెను.

రుద్రోద్దేశపక్షమునందు దిలలు గ్రహింపగూడదు, అక్షతాదులచేతనే జరుపవలెనుఅప్పుడుఅక్షతాదులను గ్రహించిఏకాదశరుద్రుల నుద్దేశించి ఆయాశ్రాద్ధము చేయవలెను. అశక్తుడు శక్త్యనుసారముగ జేయువలయును వసుగణమునుగూడ ప్రేతోద్దేశము చేతనైనను అష్టవసూద్దేశము చేతనైనను జేయవలయునువసూద్దేశమునందు తిలలచే నేకోద్దిష్టవిధానము లేదు. ఉపవీతియై యక్షతాదులచేత అష్టవసువులనుద్దేశించిబ్రాహ్మణులకు భోజనద్రవ్యములను సమర్పించవలయును. ఇక్కడవిషయములు నిర్ణయసింధువునందుఁజూడదగును. ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధవిషయస్సమాప్తః.

ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధప్రయోగము.

(కర్తాస్నాత్వా) పవిత్రంధృత్వా। శ్రీగోవింద గోవింద...ఏవంగుణ విశిష్టా పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యావస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం కరిష్యేనమః॥అనుజ్ఞాంయథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః॥ సమస్తసంప...పదం॥పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధంకర్తుంఅధికార సంపదస్త్విత భవంతో బ్రువంతు॥ కర్తుం అధికారసిద్ధిరస్తు॥

శ్రీగోవిందగోవింద × ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య × ప్రేతస్య మరణదినా × హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాది రూపప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ మామాదిద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన సద్యఃకరిష్యేనమః॥ పితుః + గోత్రస్య + ...ప్రేతస్య మరణదినా + హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యావస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధేప్రేతార్థేక్షణః కర్తవ్యః॥
యజమాని శక్తికొలది బ్రాహ్మణులకు క్షణములు నివ్వవలయును.

శ్లో॥ అక్రోధనైశ్శౌచపరైస్సతతంబ్రహ్మచారిభిః॥
భవితవ్యం భవద్భిశ్చ మయాచశ్రాద్ధకర్మణి॥

తతః— పాద్యస్థానే సోమయేనలిప్య॥ పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య పాద్యస్థానే- దర్భాన్ ఆస్తీర్య-గంధాక్షతాన్నిక్షిప్య- సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ పితుః...గోత్ర......ప్రేతమరణదినా...హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే పాద్యందదామి॥(సర్వత్రపాద్యందద్యాత్)శ్లో॥నమోబ్రాహ్మణ్య...నమః॥ అథ కర్తాపాదాన్ప్రక్షాళ్య॥ శ్రీకృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥ బ్రాహ్మణాన్ ఉదఙ్ముఖముపవేశ్య॥ పితుః...గోత్ర... ...ప్రేత శిష్టరార్ధ మయంకుశః ఆసనం దద్యాత్॥ ఏవంగుణ...తిథౌపితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినా ...హాని ప్రేతత్వ నివృత్త్యావస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధకర్మకరిష్యే॥ నమః॥ శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవింద వాసుదేవ జనార్దన। మయార్పితమిదంద్రవ్యం పవిత్రంకురుసర్వదా॥ ఇతి ఆవుద్రవ్యాదిసంప్రోక్షణం కుర్యాత్ ॥ పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాది రూపప్రాప్త్యర్థం ఇదమాసన దదామి॥ పితుః ...క్షణంద దామి॥ పితుః...గోత్ర...ప్రేతమరణదిన...హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి।తిలైరంభస్సహ॥ గంధాద్వాయిమే ఆపః పుష్పార్థాయి మేతిలాః॥ శీతవాతోష్ణ ..మే॥వస్త్రద్వయందత్వా॥ సకలారాధనైః ప్రేతాయస్వర్చితంనమమ॥ యథాశక్తి

ఆమ్రదన్యాశిపిథాయ ॥ విష్ణో ఆమంరక్షస్వపితః...గోత్రి..... ప్రేతమర
ణదినా...హాసి ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాది రూపప్రాప్త్యర్థం ఏతత్ తిలామం
సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుం
భం పితృ...గోత్రాయ.....ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజ
నం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం ఏకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధే వస్వాదిరూపప్రాప్త్యర్థం సంప్రదదే నమమ॥ ధారాదత్త॥
తుః.. శ్రాద్ధే పితరం...గోత్రం.....ప్రేతముద్దిశ్య త్వయా క్రియమాణేన
మరణదినా...హాసి ఏకోద్దిష్టాఖ్య శ్రాద్ధే పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య
...బ్రువంతు॥ ప్రేత...రస్తు॥ అథపిండప్రదానం ॥ పితః...హాసిఏకోద్దిష్టా
మ శ్రాద్ధే...పిండప్రదానం కరిష్యే నమః॥ అథ గోమయేనానులిప్య॥ పిండ
పాత్ర్యాః ఏతద్దర్భాసనం దదామి॥ దర్భోపరితిలోదకం దదామి॥ పితృ...గో
త్రాయ.....ప్రేతాయ మరణదినా...హాసి ప్రేతత్వనివృత్త్యావస్వాది
రూపప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఏతం పిండం దదామి॥
(ఇతిపిండందత్వా) పిండోపరితిలోదకం దదామి॥ అథయథాశక్తిదక్షిణాం
దద్యాత్॥ పిండనైవేద్యంకుర్యాత్॥ ధారాదత్తం॥ ఏవంగుణ...తిథౌ
పితుః...గోత్రస్య.. ...ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ప్రేతత్వనివృత్త్యా
వస్వాది రూపప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధీయ...పిండప్రదానేన పిత
రం...గోత్రం.....ప్రేతముద్దిశ్య మయా కృతేనానేన పితుః ...గో...
ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ఏకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధీయ...పిండప్రదానేన ప్రేత
త్వవిముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ॥ ప్రేతతృప్తిరస్తు॥ దత్తంశ్రాద్ధం
అభిరమ్యతాం । (ఇతికర్తావదేత్) అభిరమతాస్మః ॥ ఇతి బ్రాహ్మణో
వదేత్ ॥ జలేపిండనిక్షేపణం కుర్యాత్ ॥ (కర్తాస్నాత్వాచమ్య) కర్మణః
పుణ్యాహవాచనంకుర్యాత్ ॥ ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధప్రయోగస్సమాప్తః.

షోడశ శ్రాద్ధవిధి.

శ్లో॥ సపిండీకరణాదర్వాక్ కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధానిషోడశ ।
ఏకోద్దిష్టవిధానేన కుర్యాత్సర్వాణితానితు ॥

తా॥ సపిండీకరణమునకంటె ముందుగఁ బదునాలుగు శ్రాద్ధంబులను ఏకోద్దిష్టవిధానంబులచేతఁ జేయవలయునని పైశ్లోకమున వచించె.

శ్లో॥ శ్రాద్ధాని షోడశాదత్వా నైవ కుర్యాత్సపిండనం ॥ తా॥ షోడశ శ్రాద్ధములు చేయక సపిండీకరణము చేయఁగూడదని లౌకాక్షిస్మృతి యందున్నది.

శ్లో॥ యస్య సంవత్సరాదర్వాక్సపిండీకరణం కృతమ్ ।
మాసికం చోదకుంభం చ దేయం తస్యాపి వత్సరమ్ ॥

తా॥ సంవత్సరములోపల సపిండీకరణమైనచో తిరుగ మాసికము ఉదకుంభ శ్రాద్ధము సంవత్సరపర్యంతము చేయునది.

గాలవః — శ్లో॥ సపిండీకరణాదర్వాగపకృష్య కృతాన్యపి ।
పునరప్యపకృష్యంతే వృద్ధ్యుత్తరనిషేధనాత్ ॥

తా॥ సపిండీకరణములోగా నపకర్షించి మాసికములు చేసినను వృద్ధిశ్రాద్ధముపైని నిషేధింపఁబడినందున తిరుగ మాసికములు చేయవలెను. విశేషమేమనిన - సపిండీకరణమునకుముందు ఏకోద్దిష్టవిధిచేతను నటుపైని పార్వణవిధిచేతను చేయవలయును తక్కిన విషయములు నిర్ణయసింధువునందుఁ జూడనగును

కాత్యాయనః ॥ శ్లో॥ ద్వాదశ ప్రతిమాస్యాని ఆద్యషాణ్మాసికే తథా। సపిండీకరణం చైవ ఇత్యేతచ్ఛ్రాద్ధషోడశం । త్రిపక్షే చాబ్దికే చేతి శ్రాద్ధాన్యేతాని షోడశ॥ జాతూకర్ణ్యపాఠః ॥ ఇతి షోడశశ్రాద్ధవిధిః

తా॥ పండ్రెండు మాసికములు- ఆద్యషాణ్మాసికములును-సపిండీకరణమును ఇవి పదియారు శ్రాద్ధములు, త్రైపక్షికాబ్దికము లని జాతుకర్ణ్యపాఠము- ఆద్యమనఁగా ఊన మాసికము- షాణ్మాసికమనఁగా ఊనషణ్మాసము- అబ్దికమనఁగా ఊనాబ్దికము అని తాత్పర్యము

షోడశశ్రాద్ధప్రయోగము.

బ్రాహ్మణానాహూయ ॥ కరాన్ప్రక్షాళ్య ఆచమ్య ॥ పవిత్రం ధృత్వా శ్రీగోవింద + ఏవంగుణవిశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ ॥ (అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య × ... ప్రేతస్య మరణాదినాదారభ్య + వాసి ప్రేత తృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టాన్ శ్రాద్ధం కరిష్యే నమః ॥ కాలే అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే నమః॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమవాప్తి + పదం ॥ (అపసవ్యం) పితుః × గోత్ర

స్య + ... ప్రేతస్య మరణదినా + హాని ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిము క్త్యర్థం ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం కర్తుం అధికారసంపదస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ అధికారసిద్ధిరస్తు॥ శ్రీగోవిందగోవిం॥ + పూర్వోక్త ఏవంగుణ + తిథౌ - (అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య + × ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య × హాని దేశకాల దేహధర్మవైపరీత్యాశంకయాశ్వస్స పిండీకరణంకర్తు కామస్సన్ ఊనమాసిక, ద్వితీయమాసిక, త్రైపక్షిక మాసిక, తృతీయమాసిక, తురీయమాసిక, పంచమమాసిక, షాణ్మాసిక, ఊనషాణ్మాసిక, సప్తమమాసిక, అష్టమమాసిక, నవమమాసిక, దశమమాసిక, ఏకాదశమాసిక, ఆబ్దిక మాసిక, ఊనాబ్దిక మాసికాఖ్యాని పంచదశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధాని స్వేస్వేకాలే కర్తవ్యాని స్వకాల విహితే నాద్యమాసికేన సహాపకృష్య ప్రేతోద్దేశేన వసుగణాఖ్యశ్రాద్ధం రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధం వృషోత్సర్జనాఖ్యశ్రాద్ధం అవశిష్టబ్రాహ్మణంచ ఆమద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన సమానతంత్రేణ ప్రేతోద్దేశేనఅద్య(ఉపవీతి) కరిష్యేనమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) అథక్షణాదిదద్యాత్॥ యథా(అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య × + ప్రేతస్యమరణదినా + హాని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే క్షణందదామి॥ ఏవమూనాదిమాసికేషువసుగణాఖ్య శ్రాద్ధేషుచ పృథక్పృథక్ క్షణాని సర్వత్రదద్యాత్॥

అథ మండలపూజా.

పాద్యస్థానే గోమయేనమండలముపలిప్య॥ తత్రదర్భాన్ స్తీర్త్వా। గంధాక్షతాన్ నిక్షిప్య [illegible] (ఇతితిలోదకం త్యజేత్) కుశతిలోదకమంజలినాగృహీత్వా॥ పితుః × గోత్ర × ... ప్రేత మరణదినా...హాని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ఇదంతేపాద్యం దదామి॥ శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్య...నమః॥ ఏవమూనాద్యవశిష్టాంతశ్రాద్ధేషునవ్యేషాం తత్తద్బ్రాహ్మణానాం పృథక్పృథక్ పాద్యందద్యాత్॥ కర్తాపాదౌప్రక్షాళ్య॥ ఆచమ్య॥ — *అథవిష్టరః.* సర్వత్రదద్యాత్

యాథా॥(అపసవ్యం) పితః...గోత్ర......ప్రేత మరణదినా...హాని ఆద్య మాసికై కోద్దిష్టాముశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఇదం తేః ష్టరం దదామి(ఇతి విష్టరం దత్వా) ఏవ ప్రకారేణ సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం ఊనాద్యవశిష్టాంతే షుశ్రాద్ధేషు ప్రత్యేకంవిష్టరందత్వా॥శ్రీగోవిందగోవింద + ఏవంగుణ + తిథౌ(అపసవ్యం) పితుః + గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య ...హాని ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టాముశ్రాద్ధేషు రుద్రగణాఖ్య వసుగణాఖ్య వృషోత్సర్జనాఖ్యాద్యవశిష్టై కోద్దిష్టాముశ్రాద్ధేషు భవదనుజ్ఞయా ప్రక్రాంతంశ్రాద్ధకర్మకరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ పితౄణామపిశాచత్వం। రాక్షసానాం విముక్తయే। తత్రైస్థానాంనివృత్త్యర్థం। తిలోదకముపస్పృశేత్॥ ఇతి తిలోదకం సంప్రోక్ష్య॥ మృదమాదాయ తిలాన్వికిరేత్॥ తిలాహిరక్షం త్వసురాత్ దర్భారక్షంతురాక్షసాత్। పంక్తింవై శ్రోత్రియోరక్షేదతిథిస్సర్వరక్షకః॥ ఇతి తిలదర్భాన్ నిక్షిప్య॥ శ్రాద్ధసంపాదనద్రవ్యాది ప్రోక్షణం కుర్యాత్॥పుండరీకాక్షపుండరీకాక్ష॥ శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలేగయాంధ్యాత్వా ధ్యాత్వాదేవంగదాధరం। తాభ్యాంచైవనమస్కృత్య। తతశ్శ్రాద్ధంప్రవర్తయే॥ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్యమరణదినా...హానిఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టాముశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఇదం తేఆసనందదామి॥(ఇతి వామభాగేఆసనం దత్వా) పితుః...గోత్రస్య......ప్రేతస్య మరణదినా...హాని ఊనమాసిక...ప్రేతార్థేఇదం తే ఆసనందదామి॥ పృథక్పృథక్ సర్వేషామాసనాని దత్వా॥పితుః.........ప్రేతార్థేఇదం తేక్షణందదామి॥ ఏవమూనాదిమాసికేషువసుగణాఖ్యాది శ్రాద్ధేషుచ పృథక్పృథక్ క్షణాని సర్వత్ర దద్యాత్॥

అర్ఘ్యపాత్రాసాదనమ్.

బ్రాహ్మణస్యపురతః దర్భానాస్తీర్య॥తత్రఅర్ఘ్యపాత్రంనిధాయ॥ తిలాన్ వికీర్య॥ పాత్రేఉదకంనినీయ॥ శ్లో॥ ఆపోదేవిభవంతుష్టం। ప్రేతార్థే సర్వదేహినాం। అభిస్రవంతు యేదేవి। సర్వతీర్థసమోనమః॥ పితరం ...గోత్రం......ప్రేతార్ఘ్యపాత్రేతిలాన్ దత్వా॥ అర్ఘ్యపాత్రేఅయం గంధః॥ పుష్పార్థంతిలందదామి॥ అయంకుశః...ప్రేతాయస్వర్చితమస్తు॥

పునః ఉదకంపూరయిత్వా- ప్రేతపాత్రం సంపన్నం॥ అస్తు॥ ఇతి బ్రాహ్మణోవదేత్॥

—అర్ఘ్యదానమ్.—

...పితః...గోత్ర..... ప్రేతమరణదినా ...హాని ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టామ్రశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి॥ (అర్ఘ్యం దత్వా) ఏవమూనమాసికాదిషు వసుగణాఖ్యాద్య వశిష్టాం తేషుచ తత్తన్మాసికముక్త్వా ఆపోదానపూర్వకం సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం హస్తేఅర్ఘ్యం దద్యాత్॥ శ్లో॥ ఇహాగచ్ఛకంఠరిత్యజ్య। గతోసిపరమాంగతిం। మనసా వాయురూపేణకుశే (సిపేశి) త్వాం యోజయామ్యహం॥ అర్ఘ్యపాత్రాణి విసృజేత్॥

అర్చనమ్.

అథతైరభ్యర్చ్య॥ గంధార్థం పుష్పార్థం అలంకరణార్థం తిలాక్షతాః॥ శ్లో॥ శీతవాతోష్ణ ..ప్రయచ్ఛమే॥ పితః... గోత్ర... ..ప్రేతమరణదినా... హాని ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టానుశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే వస్త్రయుగ్మం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ॥ ఇతి సర్వత్రపవిత్రైకం వస్త్రద్వయం దద్యాత్॥ అథకర్ణాభరణకట్యాభరణఅంగుళ్యాభరణానిసర్వత్రదద్యాత్॥ సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ తతఃయథాసంభవభోజనపదార్థాన్ పాత్రేషువిధాయ॥ ఆనుద్విగుణంవా చతుర్గుణంవా దద్యాత్॥

బ్రాహ్మణులయొద్ద (విస్తళ్ళు) వేసి- బియ్యము- పెసలు - మినుములు - నేయి మిర్చి- మొదలగుభోజనపదార్థములను వడ్డించి - తిలలోఁగూడిన యుదకుంభమును తాంబూలమును- దక్షిణను బ్రాహ్మణుల కందఱికి తనశక్తికొలది ద్విగుణముగాగాని, చతుర్గుణముగాగాని, సమర్పింపవలయును.

శ్లో॥ పుండరీకాక్షగోవింద వాసుదేవజనార్దన। మయార్పితమిదంద్రవ్యం పవిత్రంకురుసర్వదా॥ (ఇత్యన్నాదికం సంప్రోక్ష్య) (అపసవ్యం) బ్రాహ్మణహస్తంగృహీత్వా॥ విష్ణోఆనుంరక్షస్వ (ఇత్యమద్రవ్యం ద్విజాంగుష్ఠేనస్పర్శయిత్వా) పితుః × గోత్ర + ...ప్రేతవత్తే ఆమంసఘరకరం పితా + గోత్రః + ... ప్రేతదేవతేదమామం సఘరికరం బ్రాహ్మణస్తు తత్సర్వం గయేయం భూర్దగాధగోవిప్రః రాజతం పాత్రమక్షయవటచ్ఛాయేయం- పిత్రే + గోత్రాయ + ... ప్రేతాయ

ఇదమామం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం సతిలాపిధానో దకుంభం - పితుః + గోత్రస్య × ...ప్రేతస్య మరణదినా + హాని ఆద్య మాసికైకోద్దిష్టశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే సంప్రదదే నమమ ॥ ప్రేతతృప్తి రస్తు॥ (తిలోదకంత్యజేత్)

(కర్త) ఈలాగున నితరములయిన ఊనమాసికము మొదలగు శ్రాద్ధములయందు విష్ణోఆమంరక్షస్వ అనునది మొదలుకొని తృప్తిరస్తు॥ అనువఱకు ఆయాశ్రాద్ధముల యందుఁజెప్పి దత్తముఁజేసి తిలోదకము విడువవలయును.

స్త్రీకైతే॥ మాతః + గోత్రే × ప్రేతేప్రత్తే ఆమసంపరికరం- మాతా × గోత్రా...ప్రేతా దేవతేదమామంసపరికరం బ్రాహ్మణస్తు- తత్సర్వం గయేయం భూర్గదాధరోభోక్తా రాజతం పాత్రమక్షయ వట చ్ఛాయేయం మాత్రే...గోత్రాయై.... ప్రేతాయై ఇదమామం సోప స్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం...నమమ ॥

ధారాదత్తమ్.

పితుః... గోత్రస్య... ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హానిద్విరా వృత్తాద్యమాసికాద్య వశిష్టాంతైకోద్దిష్టశ్రాద్ధేషు పితరం ...గోత్రం .....ప్రేతముద్దిశ్యమయా క్రియమాణైర్భిః మరణదినా...హాని ఆద్య మాసిక- ఊనమాసిక- ద్వితీయ... ... త్రైపక్షిక - తృతీయమాసిక- చతుర్థమాసిక- పంచమమాసిక- షాణ్మాసిక ఊనషాణ్మాసిక- సప్తమ మాసిక- అష్టమమాసిక - నవమమాసిక - దశమమాసిక - ఏకాదశ మాసిక - ఆబ్దికమాసిక - ఊనాబ్దికమాసికాఖ్యై ష్షోడశైకోద్దిష్టాను శ్రాద్ధైః స్వే స్వే కాలే కర్తవ్యైః దేశకాలవైపరీత్య శంకయాశ్వ స్సపిండీ కరణంకర్తుం ఆమాదిద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన స్వకాలవిహితే నాద్య మాసికేనసహ సమానతంత్రేణానుపకృష్యకృతైః- వసుగణాఖ్య శ్రాద్ధేన రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధేన వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధేనచపితుః... గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రు

వ. తు॥ (తిలోదకం త్యజేత్) ప్రేతత్వ విముక్తిరస్తు ॥ ఇతి బ్రాహ్మణాః వదేయుః ॥

అథ పిండప్రదానమ్.

పూర్వోక్తఏవంగుణ... తిథౌ పితుః...గో... ...ప్రేతస్య మరణ దినాదార ... హాని ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేషు వసుగణాఖ్య శ్రాద్ధే రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధే వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధేచ పిండప్రదానం కరిష్యే సమః॥ ఇతిసంకల్ప్యఆమేనఏకోనవింశపిండాన్ కృత్వా॥ గోమయే నానులిప్య॥ తత్రిదక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ నిధాయ॥ దర్భోపరిఏత త్తిలోదకందదామి॥౧౯॥ పితే...గోత్రాయ...ప్రేతాయమరణదినాదారభ్య... హాని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతా ర్థేఏగం పిండందదామి ॥౧॥

పిత్రే... గోత్రాయ... ప్రేతాయమరణదినా...హాని ఊనమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేఏతంపిండం దదామి ॥౨॥ పిత్రే... గోత్రాయ... ప్రేతాయమరణదినా...హానిద్వితీయమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థే ఏతంపిండందదామి ॥౩॥ పిత్రే...గోత్రాయ ... ప్రేతాయమరణదినా... హాన్యైత్రిపక్షికమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థే ఏతంపిండ దదామి॥౪ పిత్రే...గోత్రాయ...ప్రేతాయమరణదినా...హానితృతీయమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థేఏతంపిండందదామి॥౫॥పిత్రే...గో... ప్రేతాయమర ణదినా... హాని చతుర్థమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే... ఏతంపిండం దదామి ॥౬॥ పిత్రే...గో... ప్రేతాయమరణదినా...హానిపంచమమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే...ర్థేఏతంపిండందదామి॥౭॥పిత్రే.........షాణ్మాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే...దదామి॥౮॥ పిత్రే... ఊనషాణ్మాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే...దదామి ॥౯॥ పిత్రే.........సప్తమమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే...ఏతంపిండా...మి॥౧౦॥ పిత్రే....... అష్టమమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ..ఏతం పిండం...మి ॥ ౧౧ ॥ నవమమాసికైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ... ఏతం పిండం ... మి॥ ౧౨ ॥ పిత్రే......... దశమమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే...ఏతం పిండ ...మి॥౧౩॥ పిత్రే.........ఏకాదశమాసికైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే...ఏతం పిండం...మి॥౧౪॥ పిత్రే...ఆబ్దికమాసికైకోద్దిష్టా

మశ్రాద్ధే.. ఏతంపిండం...మి॥౧౫॥పిత్రే... ఊనాబ్దికమాసికై కోద్దిష్ట
మ్యశ్రాద్ధే...ఏతంపిండం...మి॥ ౧౬॥ పిత్రే...వసుగణాఖ్య ఏకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధే...ఏతంపిండం...మి॥౧౭॥ పిత్రే...రుద్రగణాఖ్య...ప్రేతశ్రాద్ధే ఏతం
పిండం...మి ॥౧౮॥ పిత్రే...వృషోత్సర్జనాఖ్య ఏకోద్దిష్టామ్యశ్రాద్ధే ప్రేతా
ర్థే ఏతంపిండందదామి॥౧౯॥ ఇతి ఏకోనవింశపిండాన్ దత్వా॥ పిండస్యో
పరి ఏతత్తిలోదకందదామి॥ ౨౦॥ (ఇతితిలోదకాని దత్వా) తతః గోదా
న చకృత్వా। అంజనాభ్యంజనందదామి (అంజనందత్వా) భోగనివృ
త్త్యర్థం తాంబూలం దక్షిణాం చదత్వా॥ అథధారాదత్తం॥ పూర్వోక్త
తిథౌ పితుః గోత్రస్య... ... ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం మరణదినా
+ హాని ఆద్యమాసిక + ఊనాబ్దికపర్యంతేషు వసుగణాఖ్య రుద్ర
గణాఖ్యవృషోత్సర్జనాంగ నాన్దీచపితరం + గోత్ర + × ప్రేతముద్దిశ్య
మయాదత్తైః పిండైః పితుర్గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య
× నా ఆద్యమాసిక + వృషోత్సర్జనాంగఏకోద్దిష్టామ్యశ్రాద్ధీయతిలో
దక పిండప్రదానైశ్చపితుః + గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్తి
రస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ [ఇతితిలోదకంత్యజేత్] ప్రేతస్య ప్రేతత్వ
విముక్తిరస్తు॥ ఇతి బ్రాహ్మణాఃవదేయుః॥ దత్తాని శ్రాద్ధాని అభిరమతా
మితికర్తావదేత్॥ అభిరమతాస్మః ఇతి బ్రాహ్మణాఃవదేయుః॥ తతః జలే
పిండప్రక్షేపణంకుర్యాత్॥ తతస్స్నాత్వాఽఽచమ్య॥ [కర్తా] గృహమా
గత్యపుణ్యాహం వాచయేదితి కేచిత్ ।

ఇతి షోడశశ్రాద్ధప్రయోగస్సమాప్తః.

సపిండీకరణ ప్రయోగము.

అథనిమంత్రణం- బ్రాహ్మణాన్ నిమంత్రయేత్। విశ్వేదేవార్థం
ద్వౌ। ప్రేతార్థమేకం। తత్పిత్రాదీనాంత్రీన్। విష్ణ్వర్థమేకంచ క్రమేణ
నిమంత్రయేత్॥ కర్తా స్నాత్వా। పవిత్రంధృత్వా॥ అపకామన్తుభూ
తానిపిశాచాః సర్వతోదిశం। సర్వేషామవిరోధేన ప్రేతకర్మ సమారభే॥
గృహీతతిలాన్వికీర్య శ్రీగోవింద గోవిందపూర్వోక్త + తిథౌ [అపసవ్యం]

పితుః...గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ... హానిసపిండీ
కరణాఖ్యామశ్రాద్ధకర్మకరిష్యేనమః (ఇతిసంకల్ప్య) కాలే అనుష్ఠాతుం
యథాసంభవ ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్సము ...
పదం॥ (అపసవ్యం) పితుః ... గోత్రస్య ... ... ప్రేతస్య మరణదినా
దారభ్య...హాని ప్రేతస్య ప్రేతత్వవిముక్తిద్వారా వస్వాది పితృలోకా
వాప్త్యర్థం మరణదినాదారభ్య... హాని దేశకాల దేహాధర్మ వైపరీత్యా
కాలాయా అద్యసపిండీకరణాఖ్యాము శ్రాద్ధం కర్తుం అధికారసంపద స్త్వి
తిభవంతో బ్రువంతు ॥ కర్తుంఅధికార సంపదస్తు ॥ సర్వే అనుద్రివ్య
పదార్థాశ్చచయోభవంతు॥ పురోక్త...తథా (అపసవ్యం) పితుః...
గోత్రస్య... ...ప్రేతస్య... మరణదినాదారభ్య... హాని సపిండీకరణా

ఖ్యామశ్రాద్ధే పితుః ... గోత్రస్య ... ...ప్రేతస్య తత్పితృపితామహ
ప్రపితామహానాం... గోత్రాణాం... ...ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ వాసుదేవరూపై
స్సహాసమానోదక సపిండ్యసిద్ధ్యర్థం వస్వాది పితృలోకావాప్త్యర్థం
పితుః ... గోత్రస్య ... ...ప్రేతస్య ఏకోద్దిష్టవిధానేన ప్రేతోద్దేశేన,
తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం...గోత్రాణాం... ప్రద్యుమ్న సం
కర్షణ వాసుదేవరూపాణాం అనుపార్వణ విధానేన ఏన ముభయాత్మకం
ఉభయతోద్దైవికం కాలకామ సంజ్ఞక విశ్వేదేవపూర్వకం షష్ణ్వతం
పితుః...గోత్రస్య.....ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య.. హాని సపిండీకర
ణాఖ్యామశ్రాద్ధంఆమాన్నేనహపిషా పార్వణవిధానేన ఆమాద్రివ్యేణ
సమానతంత్రేణ సద్యఃకరిష్యేనమః ॥ పితుః + శ్రాద్ధే దర్భచ్ఛేదనంకృ
త్వా॥ కాలసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానేక్షణః కర్తవ్యః
కామకసంజ్ఞకవిశ్వేషాం దేవానాం స్థానేక్షణఃకర్తవ్యః॥ ద్వౌబ్రాహ్మణౌ
దైవేసమంత్ర్య॥ [అపసవ్యం] పితుః.. గోత్రస్య.....ప్రేతస్యమరణది
నా...హాని సపిండీకరణాఖ్యే ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధేప్రేతార్థేక్షణఃకర్తవ్యః॥
ఇతి ప్రేతార్థమేకం నిమంత్ర్య॥తత్పితుః...గోత్రస్య.. ...ప్రద్యుమ్నరూ
పస్యస్థానేక్షణఃకర్తవ్యః॥ [ఇతిపితృర్థమేకంనిమంత్ర్య] తత్పితామహస్య

...గోత్రస్య......సంకర్షణ రూపస్య స్థానేక్షణః కర్తవ్యః॥ [ఇతి పితామహార్థ మేకం నిమంత్ర్య॥ తత్ప్రపితామహస్య...గోత్రస్య......వాసుదేవరూపస్య స్థానేక్షణః కర్తవ్యః [ఇతి ప్రపితామహార్థే మేకం నిమంత్ర్య] [సవ్యం] శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్థానేక్షణః కర్తవ్యః [ఇతి విష్ణ్వర్థమేకం నిమంత్ర్య] కేచిత్ - స్థానేక్షణగ్రహణం నేచ్ఛంతి॥ శ్లో॥ అక్రోధనైశ్శౌచపరైస్సతతం బ్రహ్మచారిభిః। భవితవ్యం భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్మణి॥ అథగోమయేన మండలత్రయంకృత్వా॥ విశ్వేదేవార్థం విష్ణ్వర్థ చ ప్రథమమండలం ప్రేతార్థం మధ్యమమండలం॥ తత్పిత్రాద్యర్థం తృతీయం॥ [సవ్యం] కాలకామక సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం విష్ణోశ్చ పాద్యస్థానే సాక్షతా ఇమేకుశాః - పుష్పసహితా ఇమే అక్షతాః అయం గంధః- ఇమేకుశాః- సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ [అపసవ్యం] పితుః...ప్రేత పాద్యస్థానే ఇమేకుశాః ఇమేతిలాః-అయంగంధః సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం పాద్యస్థానే సతిలా ఇమేకుశాః పుష్పసహితా ఇమేతిలాః - అయం గంధః- ఇమేకుశాః- సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు [సవ్యం] కాలకామక సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః స్వాగతం నమః॥ కాలకామక సం పాద్యస్థానే ఇదమాసనం నమః- కాలకామక సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదంవః పాద్యంనమః-సుపాద్యం॥ పవిత్రంత్యక్త్వా॥ పాదాగ్రే అజ్యపూరితం నమః॥ శ్లో॥ యదీచ్ఛసి మహారాజన్ సర్వతీర్థావగాహనం। విప్రపాదవినిర్ముక్తం తోయం శిరసిధారయ॥ పవిత్రంధృత్వా॥ కాలకామక విశ్వేదేవబ్రాహ్మణయోర్ద్వయోః పాదాప్రక్షాళనం కృత్వా॥ [అపసవ్యం] పితుః...గో...స్య ప్రేతస్య మరణాది నా...హాని సపిండీకరణాఖ్య కోద్దిష్టాన్న శ్రాద్ధే ప్రేత స్థానే ఇదం తే పాద్యం దదామి॥ శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ.. నమోనమః॥ ఇతిపాదప్రక్షాళ్య॥ [సవ్యం] తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః స్వాగతంనమః॥ అపసవ్యం॥ తత్పితృ..ఇదమాసనంనమః॥ సుఖాసనం॥ తత్పితృ...మహాః...గోత్రాః...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాః ఇదంవః పాద్యంనమః॥

సుపాద్యం ॥ పవిత్రంత్యక్త్వా ॥ పాదార్ఘేఆజ్యంపూతం నమః ॥ (సవ్యం)
శ్లో॥ యదీచ్ఛసి మహారాజ... ధారయేః పవిత్రి ధృత్వా॥ పితృపాదోదకం శిరసిధృత్వా॥ (సవ్యం) శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్వాగతం నమః॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమాసనం నమః॥ సుఖాసనం ॥ శ్రాద్ధసం... పాద్యం నమః॥ సుపాద్యం ॥ పవిత్రంత్యక్త్వా పాదార్ఘే ఆజ్యపూతం నమః- నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ... నమః॥ పవిత్రంధృత్వా॥ విష్ణుపాదోదకం శిరసిధృత్వా॥ [కర్తా] ఈశాన్యభాగే పవిత్రం విసృజ్య ॥ పాదౌప్రక్షాళ్యాచమ్య॥ పునఃపవిత్రంధృత్వా॥ విశ్వేదేవాన్ ప్రాఙ్ముఖాన్ ఉపవేశయేత్। ప్రేతం పత్న్యఙ్ముఖముపవేశయేత్॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాన్ ఉదఙ్ముఖాన్ - విష్ణుం ప్రాఙ్ముఖం ఉపవేశయేత్। (సవ్యం] కాలకామకవిశ్వేదేవాః విష్టరం నమః॥[అపసవ్యం] పితుః...గోత్రస్య...

స్య ప్రేతస్య మరణాదినాదారభ్య... హాని సపిండీకరణాఖ్యకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదం తేవిష్టరం నమః॥తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః ...గోత్రాః...ప్రపిత్రస్య సకర్మణ సుదయోహానః విష్టరం నమః॥సవ్య ॥ శ్రాద్ధసం...విష్టరం నమః॥ శ్లో॥ బ్రాహ్మణానాస్సంతుమే శాంతాః పాపాత్మాం తుసమాహితాః। దేవానాం చైవదాతార స్త్రాతారస్సర్వదేహినాం॥ శ్రాద్ధకాలేగంధాంధ్యాత్వా। ధ్యాత్వాదేవ జనార్దనం। ప్రద్యుమ్నాదిపితౄన్ ధ్యాత్వా। తత్ప్రదం ప్రవతేయే॥ పూర్వోక్త... గోత్రస్య ... ప్రేతస్యమరణాదినా... హాని సపిండీకరణాఖ్యకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధకర్మణి క్షణః క్రియతాం[అపసవ్యం] శ్లో॥ అక్షయ్యకామస్తుభూతానిపిశాచాస్సర్వతోదిశం। నశ్యంతు పాపినోభేచ్ఛ పితృకర్మసమాంభే॥ ఇతితిలాన్వికీర్య॥ ప్రేతస్థానే తుష్ణీం వర్తులమండల కృత్వా । తత్పిత్రాదిస్థానేషు భూమింసమ్మృజ్య ॥ తూష్ణీంమండలత్రయం కృత్వా॥ సవ్యం॥ విశ్వేదేవ విష్ణుస్థానేషు భూమి సమ్మృజ్య॥ తత్రచతురశ్రమండలంకృత్వా॥ అథామాదిద్రవ్యేషుతూష్ణీం సంప్రోక్ష్య॥ కాలకామక ✕ ఆవాహనం నమః॥ కాలకామకసంజ్ఞకవిశ్వేషాం దేవానా మిదమాసనం దదామి॥ ౨॥ అథమండందదామి॥ విశ్వేదేవ

స్థానే భువి దర్భాన్ ఆస్తీర్య॥ పాత్రద్వయం నిక్షిప్య। ఉదకం పూరయిత్వా॥ దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య॥ యవాన్ వికీర్య। గంధార్థం పుష్పార్థం ఇమే కుశాః॥ స్వర్చితమస్తు॥ కాలసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదం వో అర్ఘ్యం నమః॥ కామసంజ్ఞక...ఇదం వో అర్ఘ్యం నమః॥ యవైరభ్యర్చ్య। కాలకామసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః గంధం దదామి॥ అలంకారార్థం అక్షతాన్ దదామి॥ శ్లో॥ శీతవాతో...చ్ఛమే॥ విశ్వేదేవాః...వస్త్రద్వయం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ॥ (వస్త్రద్వయం దద్యాత్) అథ కర్ణాభరణ కట్యాభరణ అంగుళ్యాభరణాని దద్యాత్। అభావే యథాశక్తి సువర్ణం వా హిరణ్యం వా దద్యాత్॥ సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ అథ ప్రేతపితృస్థానం కరిష్యే నమః॥

శ్లో॥ ఆయాహి ప్రేత గంభీరైః॥ పూర్వైః సౌమ్య పథోత్తమైః। ప్రజామస్మభ్యమాయుచ్ఛ। రయిం దీర్ఘాయ రేవచ॥ పితరం...గోత్రం..... ప్రేతమావాహనం నమః॥ (ఇతి ప్రేతమావాహ్య) తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాన్...గోత్రాన్... ...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాన్ ఆవాహనం నమః॥ అస్తు॥ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినాత్...మాససపిండీకరణాఖ్యై కో(ఏ)ద్దిష్ట శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదం తే ఆసనం దదామి॥ తత్పితుః...గోత్రస్య...స్య ప్రద్యుమ్నరూపస్య పితృస్థానే ఇదమాసనం దదామి॥ తత్పితామహస్య...గోత్రస్య.. సంకర్షణరూపస్య పితామహస్థానే ఇదమాసనం దదామి॥ తత్ప్రపితామహస్య...గోత్రస్య...స్య వాసుదేవరూపస్య ప్రపితామహస్థానే ఇదమాసనం దదామి॥ (ఇత్యాసనం దద్యాత్॥) పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతార్థే ఇదం తేక్షణం దదామి॥ తత్పితః సపిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధే క్షణం దదామి। తత్పిత మహ సపిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధే క్షణం దదామి॥ తత్పితామహ సపిండీకరణాఖ్యశ్రాద్ధే క్షణం దదామి॥ తత్ప్రపితామహ సపిండీ...ర్థే క్షణం దదామి॥ ఇతి క్షణం దద్యాత్। ప్రేతార్థం బ్రాహ్మణాగ్రే కుశాన్ పరిస్తీర్య। తత్ర పాత్రం ప్రసన్నం సుసంపన్నం॥ తత్పితృత్రాద్యర్థం బ్రాహ్మణాగ్రే దర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ తేషు తత్పితృత్రాద్యర్థం త్రీణి పాత్రాణి నిధాయ॥ తిలాన్ వికీర్య॥ త్రిషు పాత్రేషు ఉదకం నినీయ॥

శ్లో॥ పితృస్థానవటేభాగే రాక్షసా విఘ్నకారిణః। తత్రస్థానేవిశుద్ధ్యర్థం తిలోదకముపస్పృశేత్॥ తత్పితరం...గోత్రం...ప్రద్యుమ్నరూపం తిలాన్ క్షిప్త్వా॥ తత్పితామహం.. గోత్రం + ... సంకర్షణరూపం తిలాన్ క్షిప్త్వా॥ తత్ప్రపితామహం ...గోత్రం... ...వాసుదేవరూపం తిలాన్ క్షిప్త్వా॥ ప్రేతపాత్రే మధుం కించిన్నిధాయ॥ తత్పితృపితామహప్రపితామహ పాత్రేషు మధుం నిధాయ॥

శ్లో॥ పితృలోకనివాసిభ్యః పితృభ్యోస్తు నమో నమః। ప్రద్యుమ్నరూపపితరః ప్రసీదంతు సదా మయి॥ కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ॥ పూర్వోక్త ఏవం ...శర్మా పితుః ..గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణాదినా...హాని సపిండీకరణార్థైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధే ఉదకసంయోజనం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య॥ పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥ సముస్తసంక...దః॥ పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణాదినా... హాని సపిండీకరణార్థైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధే ఉదకసంయోజనం కర్తుం అధికారసంపదస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ ఉదకసంయో...సిద్ధిరస్తు॥ అపిక్వచ్ఛ్రితయాణి దద్యాత్॥ శ్రీగోవింద గోవింద...ఏవం ...శర్మా పితుః ..గోత్రస్య ...ప్రేతస్య మరణాదినా...హాని సపిండీకరణార్థైకోద్దిష్టాఖ్యశ్రాద్ధే తత్పితృపితామహ ప్రపితామహైః ..గోత్రైః .. ...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపైః స్వమానసమానోదక సాపిండ్యసిద్ధిద్వారా వస్వాది పితృలోకావాప్త్యర్థ పితుః... గోత్రస్య.. ప్రేతస్య పాత్రస్థోదకం ప్రథమద్వితీయ తృతీయాంశే తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం ... గోత్రాణాం ... ... ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాం పాత్రస్థోదకైస్సహ సంయోజయిష్యే॥ సంయోజయ॥ తతః సంయోజనకాలే గోదానం దద్యాత్॥ అథ ప్రేతపాత్రస్థోదకం కించిత్ ఏకాంశ మాదాయ॥ తత్పితృపాత్రే నిషిచ్య॥ శ్లో॥ అయోధ్యామధురామాయా కాశీకాంచీహ్యవంతికా। పురీద్వారావతీచైవ సప్తైతా మోక్షదాః॥ అహం కాశీం గమిష్యామి వత్రైవ నివసామ్యహం॥ పితృలోకనివాసిభ్యః పితృభ్యోస్తు నమో నమః॥ పితుః...గోత్ర.....ప్రేతతత్పా

స్వహాసంయోజయేనమః॥ కృష్ణస్మరణంకృత్వా॥ పునరపిప్రేతపాత్రో కంకించిత్ (ద్వితీయాంశం) ఆదాయ ॥ అయోధ్యా ... పితృభ్యోస్తు నమోనమః॥ పితః...గోత్ర......ప్రేత తత్పాత్రోదకం తత్పితామహైః ...గోత్రైః...... సంకర్షణరూపై స్వహాసంయోజయేనమః ॥ ఇతిపితామహపాత్రేనినీయ ॥ నారాయణనారాయణ॥పునరపి ప్రేతపాత్రోదకం కించిత్ (తృతీయాంశం) ఆదాయ॥ అయోధ్యా ... పితృభ్యోస్తునమోనమః॥ పితః...గోత్ర...... ప్రేత తత్పాత్రోదకం తత్ప్రపితామహైః... గోత్రైః...... వాసుదేవరూపైస్వహాసంయోజయేనమః॥ ప్రేతపాత్రోదకం ప్రపితామహపాత్రేనినీయ॥ నారాయణనారాయణనారాయణ॥

స్త్రీవిషయేసంకల్పవిశేషః.

(స్త్రియః)మాతుః...గోత్రాయాః...దాయ్యాఃప్రేతాయాఃపాత్రోదకం త్వన్మాతృపితామహీప్రపితామహీనాం...గోత్రాణాం... దాయీనాం ...రూపాణాంపాత్రోదకై స్వహాసంయోజనంకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య॥ తత స్సర్వంసమానం॥ ప్రేతార్ఘ్యదానం॥ పితః... గోత్ర ...... ప్రేతమరణదానాదారభ్య...మానిసపిండీకరణాత్ప్రాక్యోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థేఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి॥ అర్ఘ్యందత్వా॥ తత్పితః...గోత్ర......ప్రద్యుమ్నరూపఃఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి। తత్పితామహ...గోత్ర...... సంకర్షణరూపఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ తత్ప్రపితామహ...గోత్ర...వాసుదేవరూపఇదం తేఅర్ఘ్యందదామి॥ ఇతిబ్రాహ్మణహస్తేఅర్ఘ్యందద్యాత్ ॥

శ్లో॥ ఇహలోకంపరిత్యజ్య గతోసిపరమాంగతిం। మనసావాయురూపేణవిప్రేత్వాంయోజయామ్యహం॥ ఇతిఅర్ఘ్యపాత్రాణివిసృజేత్ ॥ అథతిలైరభ్యర్చ్య॥ పితః...ప్రేతార్థేఃగంధందదామి॥ అథాంగుళ్యాభరణ కర్ణాభరణ కట్యాభరణానిదద్యాత్ ॥ తదభావేయథాశక్తి హిరణ్యంవా దద్యాత్ ॥ అలంకరణార్థంతిలైరభ్యర్చ్య॥ శివావాతోష్ఠ...ప్రయచ్ఛమే॥ పితః...గోత్ర...మరణదినా... ప్రేతార్థేవస్త్రద్వయందదామి ॥ సకలా

రాధనైస్స్వర్చితంనమః॥అస్తు॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహార్చనంకరి ష్యేనమః॥ తిలైరభ్యర్చ్య ॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః గంధం దదామి॥ అంగుళ్యాభరణాదిదద్యాత్ ॥ ఇమానిపుష్పాణి॥ శీతావాతోష్ణ ...మే॥తత్పితృపితామహాప్రపితామహానాం...వస్త్రయుగ్మంతుభ్యమహం ...నమమ॥ వస్త్రద్వయంప్రత్యేకంప్రత్యేకందద్యాత్ ॥ సకలారాధ ... నమః॥ అస్తు ॥ (సవ్యం) విష్ణోరారాధనంకరిష్యేనమః ॥ శ్రాద్ధసంరక్షక

శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమావాహనంనమః ॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమాసనందదామి॥ క్షణందదామి॥ కుశాన్పరిస్తీర్య ॥ అర్ఘ్యపాత్రం నిధాయ ॥ ఉదకంపూరయిత్వా॥ దర్భైః పరిచ్ఛాద్య॥ యవాన్స్వీకృత్య ॥ గంధార్థం పుష్పార్థం ఇమేకుశాః ॥ స్వర్చిత మస్తు ॥ శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోఇదంతే అర్ఘ్యందదామి ॥ యవైరభ్యర్చ్య ॥ శ్రాద్ధసంర

క్షక ... గంధందదామి ॥ అలంకరణార్థంఅంగుళ్యాభరణాదిదద్యాత్ ॥ ఇమానిపుష్పాణి॥ శీతవాతోష్ణ...మే॥ శ్రాద్ధసంరక్షక... వస్త్రయుగ్మం తుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ॥ సకలారాధనై స్వర్చితంనమః ॥ అస్తు ॥ అథమండలోద్వర్తనం కరిష్యేనమః॥ అథసర్వత్రఆమభోజన పాత్రేష్వ భిఘార్య॥ కృష్ణ కృష్ణ ॥ సర్వత్రిసమస్త భోజనపదార్థాని పాత్రేషు

నిధాయ॥ (అసంగాబిత్యంపప్పుమిర్చికూరలుమొదలగు సమస్తమునను ర్పించవలయును॥ ద్విగుణంవాచతుర్గుణంవాదద్యాత్ ॥కాలసంజ్ఞకవిశ్వే దేవాః ఇదంవః ఆమంసపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలంసదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం కాలసంజ్ఞకవిశ్వేభ్యోదేవేభ్యః అక్షయతృప్త్య ర్థం ఇదమామం సోపస్కర మమృతరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యం నమః॥ గయాయాందత్తమక్షయ్య మస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ గయా యాందత్తమస్తు ॥ కామసంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదంవః ఆమంసపరికరం సవ్యజనంసతాంబూలం సదక్షిణాకంసతిలాపిధానోదకుంభం కామసం జ్ఞక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః అక్షయతృప్త్యర్థం ఇదమామం సోపస్కర

మమృతరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యంనమః॥ గయాయాం దత్త + బ్రువంతు॥ గయాయాందత్తమస్తు ॥

(అపసవ్యం) పితః + గోత్ర × × ప్రేత మరణాదినాదారభ్య + హానిసపిండీకరణాత్ప్రాక్ ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఏతత్తే ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపి ధానోదకుంభం పిత్రే × గోత్రాయ ...... ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం సంప్రదదేనమమ॥ ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వ విముక్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ ఇతిసదర్భ తిలోదకంభూమావిసృజేత్॥ ప్రేతతృప్తి...విముక్తిరస్తు॥ తత్పితః.. గోత్ర......ప్రద్యుమ్నరూపఏతత్తేఆమం సపరికరం తత్పితా...గోత్రః... ప్రద్యుమ్నరూపో దేవతే యిదమామం తత్పిత్రే గోత్రాయ......ప్రద్యుమ్నరూపాయ ఇదమామంసపరికరంసవ్యంజనం సతాంబూలం సతిలాపిధానోదకుంభం అక్షయతృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ అమృతరూపేణ సంపద్యంతాంకవ్యంనమః॥ గయాందత్త... బ్రువంతు॥ గయాయాందత్తమస్తు॥ తత్పితామహా...గోత్ర...సంకర్షణరూపఏతత్తేఆమం సపరికరం తత్పితామహః...గోత్రః......సంకర్షణరూపో దేవతే ఇదమామం తత్పితామహాయ...గోత్రాయ......సంకర్షణరూపాయ ఇదమామంసపరికరం...అక్షయతృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ అమృతరూపేణ సంపద్యతాంకవ్యంనమః॥ గయాయాందత్తం + బ్రువంతు॥ గయాయాందత్తమస్తు॥

తత్ప్రపితామహా + గోత్ర + ...వాసుదేవరూప ఏతత్తే ఆమం సపరికరం తత్ప్రపితామహః × గోత్ర + ...వాసుదేవరూపో దేవతేయిదమామం తత్ప్రపితామహాయ + గోత్రాయ...... వాసుదేవరూపాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలంసతిలాపి ధానోదకుంభం అక్షయ తృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ అమృతరూపేణస సంపద్యంతాంకవ్యంనమః గయాయాందత్త × బ్రువంతు గయాయాందత్త

మస్తు ॥ (సవ్యం) శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోఏత త్తే ఆమం సపరికరం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే శంఖచక్రగదాధరాయ లక్ష్మీసమేతాయ గరుడవాహనాయ ఇదమామంసపరికరంసవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం అక్షయతృప్త్యర్థం సంప్రదదే నమమ॥ అమృతరూపేణసంవద్యంతాం హవ్యంనమః ॥ ...... గయాయాంశ్రీవిష్ణుపాదే దత్తమక్షయ్యమస్తు॥

ధా రా ద త్తమ్.

(అపసవ్యం) పితుః × గోత్రస్య...స్య ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హాని సపిండీ కరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేపితరం × గోత్రం... ప్రేతం తత్పితృపితామహ ప్రపితామహాన్ × గోత్రాన్ × ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాన్ కాలకామసంజ్ఞకాన్ విశ్వాన్ దేవాన్ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుంచ ఉద్దిశ్యమయాక్రియమాణేనానేన పితుస్సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితుః × గోత్రస్య + స్య ప్రేతస్యతత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం + గోత్రాణాం + + నాం ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాంకాలకామసంజ్ఞకవిశ్వేషాందేవానాం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ పితుః + గోత్రస్య × స్య ప్రేతస్య తత్పితృపితామహ ప్రపితామహైః + గోత్రైః × × ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపైః స్వహాసమానోదక సాపిండ్యసిద్ధిద్వారా పితృలోకావాప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ ఇతితిలోదకముత్సృజేత్॥ పితృలోకావాప్తిరస్తు॥ ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య × స్యప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య + హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే తిలోదకపిండప్రదానంకరిష్యేనమః॥ అథశాలిచూర్ణం తిలమధ్వాజ్యక్షీరేణ మిశ్రయిత్వా॥ ప్రేతస్య ఏకపిండంకృత్వా ॥ తత్పిత్రాదేః పిండత్రయంకుర్యాత్॥ అథగోమయేనోపలిప్య॥ తత్రదర్భానాస్తీర్య॥ దర్భోపరిఏత త్తిలోదకందదామి॥ పితః + గోత్రాయ × + ప్రేతాయ మరణదినా..హాని సపిండీకరణాఖ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేప్రేతార్థే ఏతత్పిండం

దదామి॥ పిండందత్వా॥ పిండోపరిపత త్తిలోదకందదామి॥ ప్రేతపిండస్య పశ్చిమతః గోమయేనానులిప్య ॥ తత్రిదర్భానాస్తీర్య ॥ దర్భోపరిపత త్తిలోదకందదామి॥ 3 తత్పితః + గోత్ర + + ప్రద్యుమ్నరూపతత్పితే + గోత్రాయ × ప్రద్యుమ్నరూపాయ ఏష తేపి ణ్డోనమను గయాయాంద త్తమస్తు ॥ తత్పితామహ × గోత్ర × × సంకర్షణరూప తత్పితామహాయ + గోత్రాయ + + సంకర్షణరూపాయ ఏష తేపిండో నమమ॥గయాయాంద త్తమస్తు॥ తత్ప్రపితామహ × గోత్ర + + వాసుదేవరూప తత్ప్రపితా మహాయ × గోత్రాయ + + వాసుదేవరూపాయ ఏష తే పిండోనమమ॥ గయాయాంద త్తమస్తు ॥ పిత్రాదిపిండేప్రేత పిండేచ మధుంనిధాయ॥ శ్రీగోవిందగోవింద...ఏవంగుణ...తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః...గోత్రస్య మరణదినాదారభ్య...హాని సపిండీకరణాఖ్యామశాస్త్రోక్తతత్పితృపితామహ ప్రపితామహైః...గోత్రైః...ప్రద్యుమ్నసంకర్షణవాసుదేవరూపైస్సహసమానోదకసాంపిడ్యసిద్ధిద్వారా పిత్వలోకావాప్త్యర్థం పితుః.. గోత్రస్య...స్య ప్రేతస్య పిండం (ప్రథమద్వితీయతృతీయాంశం) తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం...గోత్రాణాం...రూపాణాం పిండైస్సహసంయోజయిష్యే॥ ఇతిసంకల్ప్య అథ కృచ్ఛ్రత్రయందద్యాత్॥ అథ పిండసంయోజనాంగ గోదానంబ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥ తతఃప్రేతపిండం త్రేధావిభజ్య ॥ ఏకభాగమాదాయ॥ పితః...గోత్ర... ప్రేతప్రేతపిండ (ప్రథమాంశం) త్వత్పితృభిః...గోత్రైః..... ప్రద్యుమ్న రూపైస్సహసంయోజయేనమః॥ కృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥ ప్రేతస్య ద్వితీయ పిండభాగమాదాయ॥ పితః...గోత్ర......ప్రేత ప్రేతపిండద్వితీయాంశంత్వత్పితామహైః...గోత్రైః...... సంకర్షణరూపైస్సహసంయోజయేనమః॥ కృష్ణకృష్ణ॥ ప్రేతస్యతృతీయపిండభాగమాదాయ ॥ పితః...గోత్ర...ప్రేత ప్రేత పిండ తృతీయాంశంత్వత్ప్రపితామహైః... గోత్రైః......వాసుదేవరూపైస్సహసంయోజయేనమః॥కృష్ణకృష్ణకృష్ణ॥ ఏవంస

పూజయేత్॥ శ్లో॥ ఏష వోనుగతః ప్రేతః పితృసామన్య వాస్తవాన్ ।శివం భవతు శేషాణాం జాయంతాంచిరంజీవినః॥ ఇతఃపరం ప్రేతశబ్దోనాస్తి॥

• స్త్రీసపిండనేపి శేషః॥ శ్లో॥ ఏషావోనుగతా ప్రేతా పితృసామాన్యమాయుషి । శివంభవతు శేషాణాం జాయంతాంస్థిరజీవినః॥ ఇతఃపరం ప్రేతశబ్దోనాస్తి॥ చతుర్థోపినివర్తతే॥

అథ వైతరణీ గోదానమ్.

పితుః...గోత్రస్య.....ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేన వైతరణీనద్యుత్తరణార్థం శ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థంమహావైతరణీసంజ్ఞికగోదానంకరిష్యే నమః॥ తదంగ బ్రాహ్మణపూజాంకరిష్యేనమః॥ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం నమః ॥ ఉభాభ్యామిదం పాద్యం ॥

శ్లో॥ నమో స్త్వనంతాయ + యుగధారిణేనమః ॥ అయంవోగంధః ॥ అలంకారార్థాఇమే అక్షతాః x మస్తు॥ అథగోపూజా కృత్వా ॥ ప్రదక్షిణాకారయేత్ ॥ మంత్రః ॥ శ్లో॥ యమద్వారేమహాఘోరే తప్తావైతరణీనదీ । తాంతర్తుంగాం ప్రదాస్యామి ఉత్తరాయసుఖేంతాం ॥ గవామంగేషు + చ్ఛసే॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ + + పితుః x గోత్రస్య + + ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేన వైతరణీ నద్యుత్తరణార్థం వైతరణీసంజ్ఞకగోదానం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ ఇతిధేనుపుచ్ఛంగృహీత్వా॥ సకుశతిలోదకందద్యాత్॥ శ్లో॥ దేవస్య ప్రీతయేదానం గృహ్ణామ్యర్యమ తుష్టయే । బాహుభ్యాం పుష్టహస్తాభ్యాం పుణ్యాకర్మప్రపూతయే॥ గోదానందద్యాత్ ॥ గోదానసాద్గుణ్యార్థం దక్షిణాంతుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ ఏవం...ప్రీత్యర్థం త్వయాకృతేన వైతరణీసంజ్ఞిక గోదానేన భగవాన్ .. పితుః ... గోత్రస్య ... ... ప్రద్యుమ్నరూపస్యసుఖేన వైతరణీ నద్యుత్తరణం కరోతు॥ అభావే గోమూల్యంవాదద్యాత్ ॥ అథదశదానాని విశేషదానానిచకుర్యాత్ ॥ అతః పరంమనసోద్దిష్ట దానానికుర్యాత్ ॥

స్వర్గపాథేయమ్.

ఏవంగుణ + తిథౌ వృద్ధప్రపితామహస్య...గోత్రస్య...వాసుదేవ
రూపస్య స్వర్గలోక ప్రాప్త్యర్థం స్వర్గపాథేయ ఆమదానంకరిష్యేన్నమః ॥
ఇతిసంకల్ప్య॥ అథబ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యేనమః ॥ అస్మత్ వృద్ధప్రపి
తామహాయ...గోత్రాయ...వాసుదేవరూపాయ ఇదమామంసహిరకరం
సదక్షిణాకంసతాంబూలంఅక్షయతృప్త్యర్థంసంప్రదదేనమమ॥ఇతిస్వర్గ
పాథేయందద్యాత్॥ యథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్॥ తూష్ణీంపిండశేషం
నిధాయ॥ పిండోపరితిలోదకం దదామి॥3॥ సవ్యేన పిండపార్వణపూజాం
కరిష్యేనమః॥ పిండపితృ దేవతాభ్యోనమః॥ దర్భపత్రకుశతిలాక్షతాంత్స
మర్పయామి॥ నైవేద్యం కుర్యాత్॥ పిండదక్షిణాం దద్యాత్॥ పితుః...
గోత్రస్య...ప్రద్యుమ్నరూపస్య సపిండీకరణాఖ్య మహాశ్రాద్ధేయజమాన
స్యపితృపితామహప్రపితామహాః...గోత్రాః... ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ
వాసుదేవరూపాః ఉద్దిశ్యత్వయాకృతేనతిలోదకపిండదానేనపితృపితా...
నాం × గోత్రాణాం + ప్రద్యుమ్నసంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాం అక్ష
య్యతృప్తిర్భూయాత్ పితుః......పితృలోకప్రాప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువం
తు॥ (తిలోదకంత్యజేత్) పితృలోకావాప్తిరస్తు॥పిండానుద్వాసయిష్యే॥
ఉద్వాసయ॥ అయోధ్యా మథురా మాయాకాశీకాంచీ హ్యవంతికా
పురీద్వారవతీచైవ సప్తైతామోక్షదాయకాః। అహంకాశీంగమిష్యామి
తత్రైవ నివసామ్యహమ్॥ ఇతిబ్రువాణసతతం కాశీవాసఫల లభేత్॥
యావత్పిండంమనుష్యాణాంగంగాతోయేషుతిష్ఠతి। తావద్వర్షసహస్రాణి
పుణ్యలోకేమహీయతే॥ పిండస్థానేశాంతిరస్తు...గృహేధనధాన్యసమృ
ద్ధిరస్తు॥ అథబ్రాహ్మణాన్ సంతుష్టయేత్॥ అథకర్తాస్నాత్వా కర్మణః
పుణ్యాహవాచనంకారయిత్వా॥ ఊనమాసికంకుర్యాత్॥ తతఃబంధుభి
స్సహభోజనం కుర్యాత్॥ తతఃనూతన వస్త్రధారణానంతరం సువర్ణ
స్పర్శనంకృత్వా తతః బ్రాహ్మణాశీర్వచనంకార్యం॥ ఇతి సపిండీకరణ
ప్రయోగస్సమాప్తః॥

ఈశ్రాద్ధ ప్రయోగమందు ఉదక సంయోజనము పిండసంయోజనము చేర్చితిని దేశాచారశిష్టాచారములప్రకారము జరిపించవలయును.

మాతుస్సపిండీకరణమ్.

ఏవం... మాతుః... గోత్రాయాః ప్రేతాయాః మరణదినాదారభ్య...హాని సపిండీకరణాఖ్యమ్ శ్రాద్ధం కరిష్యే నమః ॥ అనుజ్ఞార్థం ప్రాయశ్చిత్తంకుర్యాత్ ॥ ఏవం... మాతుః... గోత్రాయాః... ప్రేతాయాఃమరణదినా...హానిసపిండీకర... శ్రాద్ధేతద్భర్తృ మాతృపితామహీ ప్రపితామహీభిః...గోత్రాభిః... దాయీభిః ప్రద్యుమ్న సంకర్షణవాసుదేవ రూపాభి స్సహసమానోదకత్వ సాపిండ్యసిద్ధిద్వారా పితృలోకావాప్త్యర్థం మాతుః... గోత్రాయాః... ప్రేతాయాః ఏకోద్దిష్టవిధానేన తద్భర్తృమాతృపితామహీ ప్రపితామహీనాం... గోత్రిణాం... నాం ప్రద్యుమ్న ... రూపాణాం పార్వణవిధానేన ఏవముభయోశ్మకం కాలకామకసంజ్ఞక విశ్వేదేవపూర్వకం పిణ్డాంతం మాతుః... గోత్రాయాః ...ప్రేతాయాఃసపిండీకరణాఖ్యమ్ శ్రాద్ధంకరిష్యేనమః॥ (ఇతిసంకల్ప్య) బ్రాహ్మణనిమంత్రణాది సర్వంపూర్వవత్ ।

పితృసపిండీకరణమువలెనే మాతృసపిండీకరణమును గూడఁజేయవలయును. అందుమాతృసపిండీకరణమున పితామహి మొదలగువానితోఁగూడ స్త్రీలింగముగానూహించి ప్రయోగమంతయును పూర్వమువలెనే జరుపవలయును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే చేర్చనైతిని

గర్భిణీమరణ ప్రయోగము.

గర్భిణీమృతాచేత్ శ్మశానంనీత్వా ॥ గర్భిణీస్త్రీ ప్రసవింపలేక బిడ్డనుగడుపున నుంచుకొని చచ్చినట్టయిన నాప్రేతను శ్మశానమునకు దీసికొనిపోయి,

తత్ర దక్షిణశిరసం నిధాయ	పిమ్మట దక్షిణశిరస్సుగానుంచి
షాణ్మాసాదూర్ధ్వంచేత్తస్యానాభేర్వామభాగేచతురంగుళప్రమాణేనోదరం లాంఛయిత్వా	గర్భము ఆరునెలలకుఁ పైబడెనేని యాప్రేతయొక్క నాభికిఁ గుడిప్రక్క కడుపున నాలుగంగుళముల ప్రమాణము గురుతుచేసి

నారాయణ మన్త్రేణ గర్భంభిత్వా శిశుమాదాయ ప్రక్షాళ్య భూమావాసక్షిపేత్।	నారాయణనామోచ్చారణమును జెప్పుచు గర్భమును ఛేదించి శిశువును తీసికొని కడిగి భూమియందుంచవలెను.
శిశుర్జీవేద్యది-జీవంతం పుత్రమభిమన్త్ర్య।	శిశువు బ్రతికియుండినట్టయిన జీవించియున్న పుత్రుని యభిమంత్రించి
శ్లో॥ సర్వతీర్థ సముద్భూతాః పావనాః పాపహారిణః। ఆపశ్శరీరసంశుద్ధిం కుర్వంతుమమసర్వదా। ఇతిస్నాపయిత్వా॥	ఈమంత్రమును జెప్పుచు నాశిశువునకు స్నానముఁజేయించి
భూమౌసువర్ణం నిధాయ తత్ర శిశుం నిక్షిప్య	భూమియందు బంగారమునుంచి ఆబంగారముమీఁద నాశిశువునుంచి
పృథివ్యాపస్తేజో వాయ్వాకాశాద్యైః శిశుంపంచప్రాణ మభిమంత్ర్య॥	పృథివ్యా + శిశువును పంచ ప్రాణముల నభిమంత్రించి॥
అన్యస్త్రియాః స్తనంప్రతిధాప్య శిశుంగ్రామంప్రాపయిత్వా తతః గర్భచ్ఛేద దేశే ఆజ్యం నిధాయ	ఇతర స్త్రీవలన చన్నునిప్పించి ఆశిశువును గ్రామమునకు బంపించి గర్భమును ఛేదించినచోట నేతిని ఉంచవలెను.
అచ్యుతాయనమః - అనంతాయనమః-గోవిందాయనమః- గ్రీష్మాయనమః + హేమంతాయనమః -వసంతాయనమః - పరమాత్మనేనమః	అచ్యుతాయనమః అనునది మొదలు పరమాత్మనేనమః అనువఱకు గర్భమందు హోమము జేసి

అథ కేశవాది స్వాహాంతం కేచి త్కుర్వంతి.	కొందరు కేశవాయనమః అనునది మొదలు కేశవనామముల చేతనే చేయుచున్నారు.
ఛేదప్రదేశం సూత్రేణ సంగ్రథ్య	గర్భమును ఛేదించిన స్థలమును నూలితో కుట్టవలెను.
ఏవం × ఖండోదర ఛేద ప్రాయశ్చిత్తార్థం గోదానంహిరణ్య దానంచకుర్యాత్ ॥	గోదానహిరణ్య దానమును చేయవలయును.
శిశుఃమృతశ్చేత్ ఖననంకుర్యాత్ ॥	శిశువుమృతి పొందినట్లాయెనా భూమియందు పాతిపెట్టవలెను.

ఇతిగర్భిణీమృతిప్రయోగస్సమాప్తః

సూతికా [రజస్వలా] ప్రాయశ్చిత్తము.

ప్రథమంశుద్ధజలేనస్నాపయిత్వా। కస్నాత్వా। పూర్వవస్త్రం పరిత్యజ్య। నూతనవస్త్రంధృత్వా॥ శ్రీగోవిందగోవిందఏవంగుణ × తిథౌ మాతుః + గోత్రాయాః × దాయ్యాః ప్రేతాయాః జాతిసూతకమధ్యే [రజోమధ్యే]మరణేసతితద్దోష పరిహారార్థంసూతికామరణ రజస్వలామరణ] ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ ప్రేతంశుద్ధజలేన స్నాపయిత్వా॥శుద్ధవస్త్రంధృత్వా॥ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా॥కృచ్ఛ్రత్రయాణిగోదానానిచకుర్యాత్ ।తద్దోషపరిహారార్థంతిలపాత్రిదానంకుర్యాత్ । అథపాగ్రే శిగోమయేనానులిప్య॥ నూతనవస్త్రేణమంటపంనిర్మాయ॥ తత్రతండులాన్నిక్షిప్య॥ చతుర్దిక్షుకలశాన్ ప్రతిష్ఠాప్య॥ తీర్థరాజాయనమః ఇతిఉదకంనిధాయ॥తత్కలశేషుపంచపల్లవాన్ పంచామృతాని క్షిప్య॥ నూతనసూత్రమావేష్ట్య । శ్లో । మృత్తికే బ్రహ్మరూపేత్వం । మృత్తికే విష్ణురూపిణీ। శుక్రరేతందుమత్కృతం చైవ మాంప్రాపయపరాంగతిం॥ కలశేషుమృత్తికాంనిధాయ । ఋత్విగ్వరణం కృత్వా॥ అథవరుణపూజాం సమాచరేత్ ।శివ మహేశ్వరేత్యాభిః...శతం॥ సురాస్త్వా మభిషిం...

సర్వకామార్థసిద్ధయే ॥ అయోధ్యా మధురా...దాయకా॥ ఇతికలశో దకైః సూతికాయాః [రజస్వలాయాః] శిరసి మార్జయిత్వా శ్వేతవస్త్ర మాచ్ఛాదయ్య॥ బ్రాహ్మణేభ్యోదక్షిణాం దద్యాత్ ॥ రజస్వలామృతావ ప్యేవంకుర్యాత్ ॥ శ్రీరామరామరామ॥

౧౦౮ పసుపుముండలు గేసి ౧౦౮ మాఱులు ఆ పేతికు మృత్తికా స్నానములు చేయించవలెను. పిమ్మట మార్జనము చేయువలెను.

ఇతి సూతికా[రజస్వలా]మృతిప్రాయశ్చిత్తస్సమాప్తః॥

విధవా ప్రాయశ్చిత్తము.—

స్నాత్వా॥ పూర్వోక్త...థౌ అముక గోత్రాయాః అముకనా మ్న్యాః అస్యాః జన్మాభ్యాసాదిజన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం సంభావితానాం పాపానాం అన్నభోజన తాంబూలచర్వణ మలినవస్త్రధారణ దే హారక్షణ పుష్పాదిధారణ రాహిత్య-గంధపుష్పపరిమళాది ద్రవ్యధారణ- ఏకా దశ్యుపవాసరాహిత్య బృందావనతులసీ తీర్థరాహిత్య తిష్ఠమాత్రవిసర్జ న- పాపకర్మకరీకరణ-రహసి పరపురుషభాషణ- నానావిధ దుష్కర్మ యుక్త మాతాపిత్రాది దూషణశ్వశురాదీనాం శుశ్రూషరాహిత్య సదా పరదూషణ దేవబ్రాహ్మణ గురుతిరస్కార పరస్త్రీపోషణ పశుపోషణ అశ్మ విక్రయ శిశుహనన గోహననపరద్రవ్యాపహారణ మిత్రద్రోహ భోజన సమయే పంక్తిభేదన అజ్ఞానతో రజస్వలాన్యోన్య స్పర్శాది సంపాదిత మహాపాపానాం కాయికవాచిక మానసిక పాతివ్రత్య ధర్మలోపానాం అజ్ఞానతస్స కృత్కృతానాం అజ్ఞానతో భ్యస్తానాం ప్రకాశ కృతా నాం మహాపాతక చతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహా పాతకాఽతిదిష్టరూప మహాపాతక న్యూనాఽతిదేశిక రూపాఽతిపాతకా నాంప్రకాశకృత మహాపాతకసమరూపాను పాతకానాంఉపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరా ణాం అనకీర్ణ కానాంప్రకీర్ణకానాంరహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం ఉపపాతకానాంఏవంబహూనాం బహువిధానాంస ర్వేషాంపాపానామప

నోదకప్రాయశ్చిత్తం నిశ్చిత్య। మామనుగృహ్ణంతుభవంతః । అధికృచ్ఛ్రత్రయాణిచగోదానత్రయంచకుర్యాత్ । శేషంసర్వప్రాయశ్చిత్తవత్॥

ఇతి విధవాప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్॥

సువాసినీప్రాయశ్చిత్తము.

ఆచమ్య। ఏవం + గుణ జన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం... నిర్హరణార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే। దక్షిణాం గృహీత్వా అముకగోత్రాయాః అముకనామ్న్యాః జన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం మధ్యవర్తికాలే సంభావితానాం పాపానాం వ్యక్షక్రియాపరత్వ హీనజాతిపరపురుషసహవాస దేవబ్రాహ్మణదూషణ గురుతిరస్కార ఆత్మవిక్రయ- రసద్రవ్యాదివిక్రయ, పతివచననిరాకరణ- పరదూషణ- పరస్త్రీదోషనిరూపణ- ఆరంభవ్రతత్యాగ సదాదుర్భాషణ అన్యగృహవాస- సదాకోపస్వభావ- శిశుహనన- గోహనన- పరద్రవ్యాపహరణ- మిత్రద్రోహ- భర్తృశ్వశురశుశ్రూషారాహిత్య భర్తరిదేశాంతరగతే దేహాలంకరణ, కన్యావిక్రయ- విశ్వాసఘాతుక- విషదాయకత్వ- పంక్తిభేదన- శిశువధ- గృహస్థద్రవ్యాదీనాంచౌర్యవిక్రియ- సదామలినత్వ- అజ్ఞానతః రజస్వలాభాండస్పృశ్యాదీనాం సర్వేషాం పాపానాం- మహాపాతకానాం ఉపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణాం అవకీర్ణకానాం ప్రకీర్ణకానాం రహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం రహస్యకృతమహాపాతకసమరూపఉపపాతకానాం ఉపపాతకానాం ఏవం బహూనాం బహువిధానం సర్వేషాం పాపానామపనోదకం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం నిశ్చిత్య ఉపదిశంతు మామనుగృహ్ణంతు భవంతః॥ అనుగృహీతః॥ అధికృచ్ఛ్రత్రయం కుర్యాత్। గోదానానిచకుర్యాత్। శేషంపూర్వవత్॥ ఇతి సువాసినీ ప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగస్సమాప్తః

దుర్మరణ ప్రాయశ్చిత్తము.

ఏవంగుణ × తిథౌ యజమానస్య పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య ప్రమాదాచ్చండాలైర్హతస్య దుర్మరణ... ప్రాయశ్చి

స్త్రం కరిష్యే నమః । పరుషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥ నమస్తసంత...పద...పి
తుః + దుర్మరణప్రాయశ్చిత్తార్థ కారసిద్ధిరస్తు॥ అథ కృచ్ఛ్ర త్రయం కుర్యాత్
బ్రాహ్మణానుజ్ఞయా మహానదీస్నాన ధేనుదానాదియథాశక్త్యాచరిష్యే॥
ఇతి సర్వప్రాయశ్చిత్తాది సర్వం పూర్వవత్ గ్రంథవిస్తరభయాన్న లిఖ్యతే॥

నారాయణ బలి ప్రయోగము.

పితుః + గోత్రస్య + ... ప్రేతస్య పూర్వసంచిత ఇహజన్మనిదుర్మరణజనిత పైశాచికనివృత్తిద్వారా శాశ్వతపుణ్యలోకావాప్త్యర్థం దుర్మరణనారాయణ బల్యాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణస్తదంగత్వేన తిలదానాదౌ x పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే నమః॥ ఆదౌ గణపతిపూజాం కరిష్యే। గణపతిపూజాం పుణ్యాహం కృత్వా॥ పవిత్రం ధృత్వా॥ శ్రీగోవింద గోవింద పూర్వోక్త x తిథౌ పితుః + గోత్రస్య x స్వపూర్వసంచిత ఇహజన్మనిదుర్మరణజనిత పైశాచిక నివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే నమః కరిష్యే దక్షిణాం గృహీత్వా నమస్తసంత x కృత్వా॥ పితుః + గోత్రస్య + స్వదుర్మరణజనిత పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం నారాయణబల్యధికారం. సిద్ధిరస్తు॥ అథ కృచ్ఛ్రత్రయం దద్యాత్॥ అథ నదీతీరే గోమయేన చతురస్రమండలం కృత్వా॥ తన్మధ్యే రంగవల్లీం కృత్వా॥ నూతన వస్త్రద్వయం పరిస్తీర్య॥ తత్ర పంచప్రస్థపరిమిత తండులాన్ని క్షిప్య॥ పంచకలశాన్ నిధాయ॥

శ్లో॥ ఆయాహి ప్రేతగంభీరైః పూర్వైస్సౌమ్యైః పథోత్తమైః॥ ప్రజానస్మభ్యమాయచ్ఛ రయిందీర్ఘాయు దేవచ ॥ ఇతిమంత్రేణమధ్యకలశే ప్రేతమావాహ్య॥

శ్లో॥ పూషాంశో మాయమేశానా త్సర్వపాపాపనుత్తయే! సహానని కరసంకేత స్సుస్తాంశతరాంతరః । ఇతి పూర్వకలశే నారాయణమావాహ్య॥

శ్లో॥ వృషాధిరూఢం దేవేశం సర్వలోకైకకారకం। ధ్యాయేద్బ్రహ్మదిభిస్తుత్యం మమపాపం వ్యపోహతు॥ ఇత్యుత్తరకలశే రుద్రమావాహ్య॥

శ్లో॥ విరించిం వాక్పతిం శ్వేతం పద్మస్థం పద్మసన్నిభం। అక్షస్రక్కుండి
కాభీతిదానహస్తం విభావయే। ఇతి పశ్చిమకలశే బ్రహ్మాణమావాహ్య।
శ్లో॥ రక్తదృష్టిం పాశహస్తం యమం మహిషవాహనం। కాలం కరాళ
వదనం నీలాంగం భీషణం భజే॥ ఇతి దక్షిణకలశే యమమావాహ్య॥ అథ
ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకానావాహ్య॥
శ్లో॥ ఇంద్రోమరావతీనాథః శచీదేవ్యాస్తు నాయకః। వజ్రాయుధశ్చ ప్రా
చీశః తస్యచైరావతో గజః॥ ఇంద్రం సాంగం + స్థాపయామి పూజయామి॥
శ్లో॥ అగ్నిస్తేజోవతీవాసీ స్వాహాదేవ్యాః ప్రియః పతిః। మేషారూఢ
శ్శక్తిధరః దిశ్యాగ్నేయ్యాం ప్రతిష్ఠితః॥ అగ్నిం లోకపాలకమా + మి॥
శ్లో॥ యమస్సంయమినీనాథః శ్యామలాయామనః ప్రియః। దండభృ
న్మహిషారూఢో దక్షిణస్యాం దిశి స్థితః॥ యమం లోకపాలకమా + మి।
శ్లో॥ కృష్ణాంగనాపురం యస్య దీర్ఘాభార్యానరోవాహః స్త్రకుంతో
నిరృతిశ్చ నైరృత్యాం దిశి సంస్థితః। నిరృతిం లోకపాలకమా + మి॥
శ్లో॥ పురీ శ్రద్ధావతీ యస్య ప్రియభార్యా చ కాళికా। నక్రవాహః పాశ
ధరో వరుణః పశ్చిమేశ్వరః॥ వరుణం లోకపా + మి॥
శ్లో॥ వాయుర్గంధవతీనాథః కించనస్యాంజనాప్రియా। సారంగవా
హనో ధ్వజభృత్ వాయవ్యాం దిశి వర్తతే॥ వాయుం లోకపా + మి॥
శ్లో॥ కుబేరస్యాలకాయాంతు చిత్రరేఖా ప్రియాంగనా। వాయూవా
హః ఖడ్గధరః ఉదీచ్యాం దిశి వర్తతే॥ కుబేరం లోకపా + మి॥
శ్లో॥ యశోవతీశ ఈశానః పార్వతీపతిరీశ్వరః। ఈశాన్యాం దిశి సంభా
తి వృషారూఢ స్త్రిశూలభృత్। ఈశానం లోకపాల + మి॥
శ్లో॥ శుద్ధస్ఫటికసంకాశం సహస్రాదిత్యవర్చసం। నీలజీమూతసంకా
శం నీలాంజనసమప్రభం॥ క్షేత్రపాలకమావా + మి॥
శ్లో॥ మహావిష్ణుం శంఖపద్మ సుదర్శనగదాధరం। ధ్యాయే హం నీలగా
త్రాంగం పద్మస్థకమలాపతిం॥ విష్ణుమా + మి॥ అచ్యుతమావాహయామి॥
అనంతమావాహయామి॥ గోవిందమావాహయామి॥ అథ కలశేషు

పంచామృతాని పంచరత్నాని పంచత్వక్పంచపల్లవానిచనిధాయ॥ అథకల
శపూజాంకరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ కలశస్యముఖే + సమాశ్రితాః॥ గంగేచయ
మునేకృష్ణే...కురు॥ ఆయాంతు...సంప్రోక్ష్య॥ శ్లో॥ శిరశ్శ్రోత్రంతథా
ఘ్రాణాన్యోష్ఠ జిహ్వాంతథైవచ। కంఠంకుక్షించహృదయం కటింబాహూ
తథాంగుళీః। ఊరూజానూచపాదాంతంతత్తన్న్యాసంవినిర్దిశేత్॥ స్థిరో
భవ...స్థిరాసనంకురు॥ అథషోడశోపచారపూజాంత్సమాపయేత్॥ అత్ర
కేశవాది చతుర్వింశతినామపూజాంకుర్యాత్॥ క్షీరాన్నంనివేద్య॥ పితుః
దుర్మరణజనితపైశాచిక విముక్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తింకరోతు॥ పు
ణ్యలోకావాప్తిరస్తు॥ అథ హోమవిషయో వైకల్పికః॥ తత్కరణేబ్రాహ్మ
ణైః కార్యం॥ హోమార్థంఋత్విగ్వరణంకుర్యాత్॥ ఏవంగుణ...తిథౌ
పితుః...గోత్రస్య...స్యశర్మణ పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం- అంధత్వమూ
కత్వకాణత్వబధిరత్వపైశాచికబాధానివృత్త్యర్థం తదుక్తహోమంకరిష్యే
నమః॥ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది హోమప్రయోగాంతంబ్రాహ్మణైఃకార్యః॥
అత్రతిలాజ్య తండులకుశసహిత హోమంకుర్యాత్॥ యజమానస్యాపి

ప్రేతే...గోత్రాయ...ఇదంనమమ॥ బ్రహ్మణేనమః॥ రుద్రాయనమః॥ య
మాయనమః॥ వైవస్వతాయనమః॥ శ్లో॥ పూషాతోషాయమేభూయా
త్సర్వపాపానుత్తయే। సహస్రకిరణసంవీత స్సముస్తాశాంతరాంతరః॥
శ్రీనారాయణాయ...ఇదంనమమ॥ శ్లో॥ శంఖచక్రగదాపద్మరాజమాన
కరాంబుజం। సువర్ణవర్ణపురుషమూర్తింహృదివిభావయే॥ నారాయ
ణాయ ఇదంనమమ॥ ఇతి అష్టోత్తరశతహోమంకుర్యాత్॥ ౧౦౮॥ అథా
ష్టదిక్పాలకహోమంకరిష్యే॥ ఇంద్రాయనమః॥=== ఈశానాయనమః॥
ఊర్ధ్వపురుషాయనమః॥ పృథివ్యైనమః॥ అగ్నయేనమః॥ రుద్రాయనమః॥
అస్మిన్ కర్మణిమంత్రవిపర్యాస కాలవిపర్యాస కర్మవిపర్యాస సమస్త
ప్రాయశ్చిత్తార్థం కేశవాదిహోమం కరిష్యేనమః॥ కేశవాయనమః॥...
శ్రీకృష్ణాయనమః॥ అథశుద్ధోదకమార్జనంకుర్యాత్॥ ఆచార్యాయబ్రాహ్మ
ణే దక్షిణాందద్యాత్॥ తతోబలిప్రదానార్థం దక్షిణాభిముఖోభూత్వా॥

గోమయేన అష్టదిక్షు మండలాని కృత్వా। తత్ర దర్భాన్ పరిస్తీర్య। దర్భోప
రి తిలోదకం దదామి॥ ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః... గోత్రస్య...స్య దుర్మర
ణజనిత పైశాచిక బాధా నివృత్త్యర్థం నారాయణబలి ప్రదానాని కరిష్యే
నమః। నారాయణాయ ఇమం పిండం దదామి। రుద్రాయ ఇమంపిండం
దదామి। వైవస్వతాయనమః। ఇమంపిండం దదామి॥ తతః సంకర్షణాది
కృష్ణాంతం పిండాన్ దద్యాత్। ఏతేషాం తిలోదకాని కుర్యాత్। అథ గో
దానాని దశ దానాని చ కుర్యాత్॥ అనేక దుర్మరణ జనిత పైశాచిక బాధా
నివృత్త్యర్థం దుర్మరణ బలిప్రదానైః...పితుః...గోత్రస్య...స్య శాశ్వత
విష్ణులోకావాప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు। శాశ్వత...గస్తు। నారా
యణ-బ్రహ్మ-రుద్ర-యమానాం కలశోదకాని మధ్యమకలశే కించిన్నిక్షిప్య।
కర్తా శేషోదకేన ఆత్మానం మార్జయేత్। బలిపిండాన్ ఉద్వాస్య। మంటప
దానం ఆచార్యాయ దద్యాత్॥ మధ్యమ కలశోదకం దహనదేశే అథవా
అన్యదేశే వా నిక్షిపేత్॥ స్నాత్వా॥ శుద్ధవస్త్రాణి ధారయేత్॥ బ్రాహ్మ
ణానాహూయ॥ పవిత్రం ధృత్వా॥ ఏవంగుణ...తిథౌ పితుః...గోత్రస్య...
స్య దుర్మరణ నారాయణ బలి శ్రాద్ధం కరిష్యే నమః॥ పరిషద్దక్షిణాం గృ
హీత్వా॥ సమస్త సంప...కర్తుం అధికార సంపదస్తు॥ ఏవం...తిథౌ పితుః...

గోత్రస్య...స్య దుర్మరణ నారాయణబలి శ్రాద్ధం ఏకోద్దిష్ట విధానేన సదై
వముద్య కరిష్యే నమః॥ పితుః...స్య నారాయణ బలి శ్రాద్ధే కుశచ్ఛేదనం
కుర్యాత్। విష్ణు సానుగ స్థానే క్షణః కర్తవ్యః క్షణం దదామి॥ బ్రహ్మసా
నుగ స్థానే క్షణం దదామి। రుద్రసానుగ స్థానే క్షణం దదామి। యమసాను
గ స్థానే క్షణం దదామి। వైవస్వత సానుగ స్థానే క్షణం దదామి। పితుః... గో
త్రస్య...స్య స్థానే క్షణం దదామి। అక్రోధనైః శౌచ...శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే।
అథ గోమయేన షణ్మండలాని కృత్వా। పాద్యస్థానే నాంతుత్తా ఇమకుశాః-
పుష్పసహిత ఇమే అక్షతాః- అయంగంధః-ఇమకుశాః సకలారాధనైః...
మస్తు॥ ఏవం షణ్మండలాన్యభ్యర్చ్య। పితృమండలే తిలేన కార్యం। విష్ణు
సానుగ స్వాగతం నమః స్వాగతమిదం తే పాద్యం నమః॥ నమో బ్రహ్మణ్య...

నమోనమః॥ ఏవంక్రమేణపాదాప్రక్షాళనంకుర్యాత్ ॥ కర్తాస్వయంచ పాదాప్రక్షాళ్య॥ అథ సర్వత్రవిష్టరందద్యాత్ ॥ ఏవం...పితుః...గోత్రస్య.. స్య నారాయణబలి శ్రాద్ధకర్మకరిష్యేనమః॥తిలాఃపాః॥ శేత్॥ సర్వే ఆమద్రవ్య పదార్థాశ్చుచయోభవంతు॥ అథ సర్వత్రావాహనాఽసనతుణాసదద్యాత్ ॥ అథార్ఘ్యం ॥ విష్ణుసానుగఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ బ్రహ్మసా + అర్ఘ్యందదామి ॥ రుద్రసా × అర్ఘ్యందదామి ॥ యమసానుగ ఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి॥ వైవస్వత సానుగఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి॥ పితః × గోత్రి...ఇదంతేఅర్ఘ్యందదామి ॥ ఇతి ప్రత్యేకప్రత్యేకం బ్రాహ్మణహస్తేఅర్ఘ్యందద్యాత్ ॥ సర్వత్రిగంధందద్యాత్ ॥ అలంకారార్థం అతుతాః దద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ...ప్రయచ్ఛమే॥ సర్వత్రవస్త్రదానం దద్యాత్॥ తదథా పెఇమేకుశాః॥ ఇతిఅర్చనం సంపూర్ణమ్...స్తు॥

{ బ్రాహ్మణులవద్ద (విస్తళ్ళు) వేసి- బియ్యము- పెసలు-మినుములు-నేయి-మిర్చి మొదలగునవి తనశక్తికొలదిసమర్పింపవలయును. }

శ్లో॥ పుండరీకాక్షగోవింద వాసుదేవజనార్దన ॥ మయార్పితమిదంద్రవ్యం పవిత్రింకురుసర్వదా॥ విష్ణుసానుగఇదమామంసోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం విష్ణుసానుగప్రీతియే సంప్రదదేనమమ॥ బ్రహ్మసానుగఇదమామం...సంప్రదదేనమమ॥రుద్రసానుగఇదమామం...నమమ వైవస్వతసానుగఇదమామం + నమమ॥ప్రేతగోత్రాయ + య ఇదమామం + నమమ॥గయాయాంద త్తమస్తు॥ ఏవంగుణ × తిథౌ పితుః + గోత్రిస్య × స్య నారాయణ బలిశ్రాద్ధేపితరం + గోత్రం + ఉద్దిశ్యత్వయా కృత నారాయణ బలిశ్రాద్ధేనపితుః + గోత్రస్య × స్య దుర్మరణజనిత పైశాచికబాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు॥ దుర్మరణ + రస్తు॥ (తిగదకంత్య శేత్) ఆమవాత్రేఅమృతభోజనేతృప్తిరస్తికర్తాతృప్తోభవఇతిబ్రాహ్మణాఃవదేయు॥ఏవం + తిథౌపితుః ...గోత్ర...స్య దుర్మరణజనిత పైశాచికబాధానివృత్త్యర్థం తిలోదకపిండ ప్రదానానికరిష్యేనమః॥ పూర్వభాగేవిష్ణుపిండం- పశ్చిమభాగే బ్రహ్మ

పిండం- ఉత్తరభాగే రుద్రపిండం- దక్షిణభాగే యమపిండం- పురోభాగే వైవస్వతపిండం- మధ్యే ప్రేతపిండం దద్యాత్। అథగోమయేనానులిప్య। దర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ దర్భోపరి తిలోదకం దదామి। విష్ణుసానుగ ప్రీతయే ఏష తే పిండో నమః। గయాయాం దత్తమస్తు॥ బ్రహ్మసానుగ ప్రీతయే ఏష తే పిండో నమః॥ గయాయాం దత్తమస్తు। రుద్రసా... మస్తు। యమసానుగ ...మస్తు। వైవస్వతసా...మస్తు॥ పితృ... గోత్రాయ...య ఏష తే పిండో నమః। గయాయాం దత్తమస్తు॥ తూష్ణీం పిండశేషం నిధాయ। పిండోపరి తిలోదకం దదామి॥ పిండపూజాం కృత్వా। గోదానం కృత్వా॥ పితుః... గోత్రస్య...స్య దుర్మరణజనిత నారాయణ బలిశ్రాద్ధ పిండప్రదానేన పితుః...దుర్మరణజనిత పైశాచిక బాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు॥ యజమానస్య పితుః...దుర్మరణ...రస్తు। తిలోదకం త్యజేత్। అంధత్వ మూకత్వ కాణత్వ బధిరత్వ పైశాచిక బాధానివృత్తిరస్తు। గయాయాం పిండసదృశా భవంతు। పిండానుద్వాసయిష్యే। ఉద్వాసయ (సవ్యం) అయోధ్యా మధురా...శతం। పిండస్థానే శాంతిరస్తు- పుష్టిరస్తు- తుష్టిరస్తు- వృద్ధిరస్తు- గృహే ధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు। తతః బ్రాహ్మణాశీర్వాదః॥ గోత్రాభివృద్ధిరస్తు। వంశాభివృద్ధిరస్తు। అస్యగృహే శ్రీమహా...రస్తు। ఏవం నారాయణబలిశ్రాద్ధం పూర్వాహ్ణే కార్యం। దుర్మరణబాధావిముక్తిం కరోతు। ఇతి అపరచంద్రికాయాం దుర్మరణ నారాయణ బలిప్రయోగస్సమాప్తః॥

{ కొందరు కేశవాది పదిరెండు నామంబులు చేత పన్నిద్దఱు బ్రాహ్మణులను ప్రేతోద్దేశంబుగా నొకవిప్రుని న్ని మొత్తము ౧౩ గురిని నియమించుదురు- ప్రేతశబ్దములు వసుశబ్దములు మొదలగునవి దేశాచారముల ననుసరింపవలయును. }

పునర్దహన క్రియ.

స్మృత్యంతరే। శ్లో। దేశాంతరమృతానాంతు రాజభిర్వా విషాదిభిః।
తేషామంగం కళాశాద్యైః కృత్వా దేహం పునర్దహేత్।

తా॥ దేశాంతరమందు మరణము నొందినవానియొక్కయు, రాజదండనచే మృతి నొందిన వానియొక్కయు, విషాదులచే మరణము నొందినవానియొక్కయు, శరీరమును పలాశాదులచే నిర్మించి పునర్దహన సంస్కారమును జేయవలెను.

అథ విషూచీ మశూచీ జాద్యమృతిః

శ్రాద్ధమయూఖే మార్కండేయః॥ శ్లో॥ మారీతుద్వివిధా ప్రోక్తాతంత్రేషువివిధేష్వపి। మశూచి రేక మగదం విషూచిరపరోవిదుః ॥ ఏతద్వ్యాధి మృతా యేచ హ్యసంస్కార్యాన రైస్తదా। ఖననంకార్యమిత్యాహుర్మునయః కాలకోవిదైః॥ పంచమేచైవ పక్షేతుకార్యాచోత్తరక్రియా । నియమంచైత దుల్లంఘ్యకామాదజ్ఞానతోపివా । కుర్వంతియేనరాస్తేతు హ్యశుభంప్రాప్నువంతిహి॥ ప్రేతస్యచాంధ్యనరకప్రాప్తి రేవనసంశయః। కేచిత్తంత్రం ప్రకుర్వంస్తేస్వస్య వర్ణానుసారతః॥

తా॥ కలరావ్యాధులచేతగాని. మశూచిబాధలచేగాని ప్రజలు మృతిబొందినప్పుడు వెంటనేఖననముచేసి ౫ పక్షమందు ప్రేతకుజరుపవలసిన మంత్రసల్లాపము మొదలగు ప్రేతశ్రాద్ధములన్నియు జరుపవలెను కొందరు యీమార్గమును అవలంబింపక వెంటనే శ్రాద్ధములుచేయుదురు అపక్షమందు ప్రేతకు, నరకప్రాప్తియు, కర్తలకశుభమును వాటిల్లునని శ్రాద్ధమయూఖమందు చెప్పఁబడినది,

నారాయణబలి కాలపరిమితిః.

దుర్మృతస్య పురుషస్య సంస్కారాత్పూర్వం వత్సరాంతే షాణ్మాసే త్రిమాసేవా త్రిపక్షేవాసద్యోవా యథోక్త ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా నారాయణబలింకృత్వా మంత్రిసంస్కారంకుర్యాత్ ॥

కేచిత్పక్షః॥ ప్రేతతంత్రం నిర్వర్త్యతతః ఏతన్నియ మేననారాయణబలింకార్యమితి కేచిత్ ॥

పవిత్ర నిర్ణయము.

లిఖితధర్మశాస్త్రే॥ శ్లో॥ చతుర్భిర్దర్భపుంజైస్తు బ్రాహ్మణస్యపవిత్రకమ్।
ఏకైకంన్యూనముద్దిష్ట్య వర్ణానాంతుపవిత్రకమ్॥

తా॥ బ్రాహ్మణునికి నాలుగుదర్భలచేతను, క్షత్రియునికి మూడుదర్భలచేతను, వైశ్యునికి రెండుదర్భలచేతను, శూద్రునికి నొకదర్భచేతను, పవిత్రమును జేయవలయును.

శ్లో॥ కుశమూలే స్థితో బ్రహ్మా కుశమధ్యే జనార్దనః।
కుశాగ్రే శంకర స్తిష్ఠే త్త్రయో దేవ వ్యవస్థితాః॥

తా॥ కుశమొదలు బ్రహ్మ- కుశమధ్యమందు విష్ణువు అగ్రమందు శంకరుండు నుందురు. కాబట్టి ఈముగ్గురు దేవతలు దర్భయందు వ్యవస్థితులైరి.

శ్లో॥ జపే దానే చ హోమే చ స్వాధ్యాయే జలతర్పణే। యజ్ఞోపవీతే మౌంజ్యాం చ తథా కుశపవిత్రకే। బ్రహ్మగ్రంథిం విజానీయా దన్యత్రతు యథారుచి ।

తా॥ జపకాలమందు, హోమకాలమందు, దానకాలమందు, అధ్యయనకాలమందు జలతర్పణకాలమందు, యజ్ఞోపవీతమందు, మౌంజియందు అటువంటి కుశలోఁ జేయఁబడిన పవిత్రమందు బ్రహ్మముడి, వేయవలయునని తెలిసికొనవలయును ఇతరకర్మలయందు ఇష్టమైనముడి వేయవలయును.

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలే చ తథా ప్రాజాపత్యం విచక్షణైః । అంగుళ్యగ్రే స్మృతం దైవం పిత్ర్యం తర్జనిమూలకే ।

తా॥ బొట్టనవ్రేలిదుగున బ్రహ్మతీర్థము, వ్రేళ్లకొనయందు దైవతీర్థము, తర్జని వ్రేలిదుగున పితృతీర్థము, చెప్పఁబడినదని తాత్పర్యము.

ఇతి అపరచంద్రికాయాం పవిత్రనిర్ణయస్సమాప్తః.

మండల విధానము.

లిఖితస్మృతౌ పంచమోఽధ్యాయః॥ శ్లో॥ చతురశ్రం బ్రాహ్మణస్య త్రికోణం క్షత్రియస్య చ । వర్తులం చైవ వైశ్యస్య శూద్రస్యాభ్యుక్షణం స్మృతమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణునకు చౌకము - క్షత్రియునకు ముక్కోణము - వైశ్యునకు గుండ్రము - శూద్రునికినీరుచల్లుట చెప్పఁబడియున్నవి.

లఘుఅత్రిసంహితాయాం పంచమోఽధ్యాయః॥ శ్లో॥ బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ శ్రీహుతాశన ఏవ చ । మండలాన్యుపభుంజంతే తస్మాత్కుర్వంతి మండలం । యాతుధానాః పిశాచాశ్చ క్రూరాశ్చైవ తు రాక్షసాః॥ హరంతి రసమన్నస్య మండలేన వివర్జితే। గోమయం మండలం కృత్వా భోక్తవ్యమితి నిశ్చితమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణుని మండలమునకు బ్రహ్మయును, క్షత్రియుని మండలమునకు విష్ణువు, వైశ్యునిమండలమునకురుద్రుఁడు, శూద్రునిమండలమునకు శ్రీహుతాశనుఁడు నధిదేవతలై యామండలమునను ధివసింతురు గావునమండలములనెల్లప్పుడు చేయవలయును అట్లు చేయనియెడల రాక్షసులు పిశాచాదులు క్రూరులైన యసురులు యన్నాగమును నపహరించెదరు. ఇతి అపరచంద్రికాయాం మండలవిధి స్సమాప్తః.

ఉదకుంభశ్రాద్ధము.

హేమాద్రౌ స్మృతిసముచ్చయే॥ శ్లో॥ ఏకాదశాహాత్ప్రభృతి ఘటస్తోయాన్నసంయుతః॥ దినేదినే ప్రదాతవ్యో యావత్సంవత్సరం సుతైః॥

తా॥ ౧౧ డో దినము మొదలు నుదకుంభముతో గూడిన అన్నద్రవ్యములను ప్రతి నిత్యము సంవత్సరమువఱకు నొక విప్రునికి దానము చేయవలయును.

మదనరత్నే గౌతమః ॥ శ్లో॥ అదైవం పార్వణశ్రాద్ధే సోదకుంభ మధర్మకం । కుర్యాత్ప్రత్యబ్దికాచ్ఛ్రాద్ధా త్సంకల్పవిధినాన్వహమ్ ।

తా॥ ప్రత్యాబ్దికపర్యంతము పార్వణశ్రాద్ధ ధర్మములన్నియు నక్కఱలేకుండగ దైవహీనముగ సంకల్పవిధిచే నుదకుంభశ్రాద్ధము మాత్రము ప్రతిదినము చేయవలెననుట.

ఉదకుంభశ్రాద్ధమందు పిండము వైకల్పికము. "అహరహరన్న మస్మై బ్రాహ్మణా యోదకుంభంచ దద్యాత్పిండమప్యేకే నిపృణంతి" యని హేమాద్రిలో పారస్కరవచన మున్నది. తక్కిన విశేషములు నిర్ణయసింధువునఁ జూడఁదగును.

దేవజ్ఞాసీయే గరుడః॥ శ్లో॥ ప్రత్యహం దీపకో దేయో మార్గేతు విషమే నరైః । యావత్సంవత్సరం ప్రేతిస్య సుఖలిప్సయా । కుర్యా ద్యాస్యోసుఖం ప్రేత్య మద్భిస్సంకల్ప్య సుస్థితమ్ ।

తా॥ సంవత్సరపర్యంతము ప్రతిదినము విషమమార్గమందు ప్రేతసుఖమునకు గాను సంకల్పించి దక్షిణాభిముఖముగ దీపదానముఁ జేయవలయునని తా॥

ఇతి అపరచంద్రికాయాం ఉదకుంభశ్రాద్ధం సమాప్తమ్.

— శ్రాద్ధభోక్తృ ప్రశ్నావిషయము. —

బృహత్పారాశరీయే పంచమోఽధ్యాయే.

శ్లో॥ ప్రాఙ్ముఖౌ దైవికౌ విప్రౌ పిత్ర్యే త్రయ ఉదఙ్ముఖాః । ఏకైక ముభయత్రవా దనుకత్వాపి తిక్రమః । పాత్రం వా దైవికం కృత్వా పిత్ర్యే ఏకస్తు పైతృకే ।

తా॥ విశ్వేదేవస్థానమందు తూర్పుముఖముగ నిద్దరిని పితృస్థానమునం దుత్తరముఖముగ ముగ్గురిని లేక ఉభయస్థానములయందు ఒకరొకరినైనను భుజింపజేయవలయును. లేదా పితృస్థానమందొక బ్రాహ్మణుని నియమించి విశ్వేదేవస్థానమందు పాత్రనుంచి పూజింపవలయును.

కించ॥ యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ శుచీన్నిమంత్ర్య ద్వాదైవే త్రీన్విప్రాన్పితృకర్మణి। దైవేపి త్ర్యేథవైకైకం సపిండీకరణంవినా॥

తా॥ సపిండీకరణమునందు తప్ప ప్రతిసంవత్సరముచేయు శ్రాద్ధమునందు విశ్వేదేవస్థానమందు పరిశుద్ధులగు బ్రాహ్మణులనిద్దరిని పితృస్థానమునందు ముగ్గురుని లేక ఒకరొకరిని గాని నియమింపవలయును.

కొందఱు విష్ణుస్థానమునుగూడ నుంచుదురు దేశాచారముల ననుసరింపవలెను

ఇతి అపరచంద్రికాయాం శ్రాద్ధభోక్తృసంఖ్యావిషయస్సమాప్తః.

—వైతరణీ గోదాన విషయము.—

శ్లో॥ హంససంయోజనాదూర్ధ్వం ప్రేతత్వస్యనివృత్తయే।
మార్జనాదిషుసర్వేషు చతుర్థేహనివర్తయే॥

ఏతస్మిన్కాలే బ్రాహ్మణవిసర్జనాంతే వా వైతరణీగోదానంకార్యమ్।
స్మృతిసారే॥ శ్లో॥ ప్రేతలోకాత్పితృలోకగమనార్థంచవైతతః।
నద్యావైతరణీనామ్న్యాశ్చ గాందద్యాత్తరణాయవై॥

తా॥ ప్రేత తన నివాసస్థానమునుంచి పితృలోకమునకుపోవునప్పుడు వైతరణీనదిని దాటుటకుగాను వైతరణీగోదానం చేయవలెనుట.

ఇతి అపరచంద్రికాయాం వైతరణీ గోదాన విషయస్సమాప్తః.

—పాలాశవిధి.—

యది పితుర్మరణకాలే దేశకాలాది భిన్నంస్కారకృత్యం నకుర్వీతచేత్। తదాసంవత్సరమధ్యే గురుశుక్రమౌఢ్య మలమాసచాతుర్మాస్యాదిదోష రహితకాలే భద్రాతిథిత్రిపదతుర్యభృగ్వంగారార్కార్కే వా రధనిష్ఠాపంచకవ్యతిరిక్తశుద్ధదినే చంద్రతారాబలాన్వితే పునస్సంస్కారముపక్రమేత్। యద్యస్థ్యస్తిచేత్తదా అస్థిభిరేవపునర్దాహః అస్థ్యభావశ్చేత్తదాపలాశవృంతైః శరీరాకృతిం కృత్వాపునర్దాహః [illegible]।

తా॥ తండ్రియొక్క మరణకాలమునందు దేశకాలాది వైపరీత్యముల[illegible]సంస్కారకృత్యమును చేయనియెడల సంవత్సరకాల మతిక్రమించకమునుపే గురుశుక్రమౌఢ్యముల

మాసాది దోషరహితమైనదియును త్రిపదఘాటాదిదుష్టనక్షత్ర వ్యతిరిక్తదినమునందు తారా బలచంద్రబలములు గలిగియుండఁగా వానిల సంస్కారమును జేయునట్టివిధమును నుప క్రమించవలయును, అప్పుడస్థులున్న యెడల ఆ అస్థులచేత ఘనస్థాహమును జేయవలయును అస్థులునష్టమైనయెడల పలాశవృంతములచేత శరీరాకృతిని జేసి దహనము జేయవలయునని తాత్పర్యము

ఇతి అపరచంద్రికాయాం పాలాశవిధిః.

దేశాంతరగత మృతినిర్ణయము.

దేశాంతరంబునకుఁబోయినవానియొక్క వృత్తాంతము ౧౫ సంవత్సరములలోపలఁ దెలియఁబడక పోయెనేని పుత్రుఁడు ౧౬ వ॥ సంవత్సరమందు ఔర్ధ్వదైహిక క్రియలను జేయవలయునని జాతుకర్ణ్యుఁడు వచించెను, పితృవ్యతిరిక్తులకు ౧౨ సంవత్సరములు గడచిన పిమ్మట పైతృమేధికకర్మలను జేయవలయునని బృహస్పతి వచించెను.

కర్మానంతరమందు తండ్రిజీవించియుండుట.

కర్మానంతరమందు తండ్రి జీవించియున్నాఁడని తెలిసినను లేక తామే స్వయముగ గృహమునకు వచ్చినను చేయఁదగిన విధినిజెప్పుచున్నాను. అప్పుడావచ్చినవానిని ఘృతకుంభము నందుఁబెట్టి జ్యోతిశ్శాస్త్రముచే నిర్దుష్టమైన లగ్నమునందు లేవఁదీసి జాతకర్మ మొదలు చూడాకర్మాది సంస్కారంబులనుజేసి యేదైననొకపర్వతిథియందు ౧౨ దినములు ఉపవాసములను జేయించి పూర్వము పరిణీతయైన భార్యను గాని యట్టిభార్య లేనప్పుడు వేరొకభార్యనుగాని పాణిగ్రహణము వారి వారి విధిచేచేసి గ్రహించవలయునని వృద్ధమనువు వచించె. ఘృతకుంభాదున్మగ్నం పునర్జాతకర్మణా సద్యస్కాలం సంస్కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య — తక్కిన ప్రయోగము ఆచార్యునియొక్క అనుమతి ప్రకారము జరుపవలెను. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతి.

ఇతిఅపరచంద్రికాయాం కర్మానంతరే పిత్రాద్యాగమనశ్రవణాదిః.

రజస్వలా క్షౌరసూత్రవిసర్జనము.

శ్లో॥ దశాహాభ్యంతరే దైవాత్ ప్రేతభార్యా రజస్వలా । తదా

శ్రాద్ధాదిగం కార్యం స్నాత్వా సూత్రం విసర్జయేత్ ।

తా॥ పదిదినములలోపల పితృభార్య రజస్వలయయ్యెనేని అప్పుడు శ్రాద్ధము మాత్రము నిలుపక చేసి స్నానానంతరమందు కంఠసూత్రాదికము విసర్జించవలయును.

శ్లో॥ సపిండాన్ భోజయేత్సర్వాన్ సావశాహం స్వశక్తితః । విషమాహస్సు వాన్యాం వా పుణ్యాం ప్రేతస్య దుర్లభమ్ ।

తా॥ మరణాది పదిదినములవఱకును కర్తయగువాడు జ్ఞాతులతోఁ గూడభోజనము సేయవలయును లేదా బేసిదినములయందైనను భోజనము సేయించవలయును. సపిండులు తృప్తినొందినయెడల ప్రేతకు సర్వోత్తమమైన తృప్తి గలుగును.

ఇతి రజస్వలాకంఠసూత్ర విసర్జనం సమాప్తమ్.

సపిండీకరణమునకు ముఖ్యకర్తలు.

శ్లో॥ పితుస్సపిండీకరణం బంధుభిస్తుకృతం యది । పునః ప్రేతత్వముక్త్యర్థం సుతః కుర్యాత్సపిండనమ్ ।

తా॥ తండ్రికి సపిండీకరణము బంధువులచేఁ జేయఁబడెనేని ప్రేతత్వవిముక్తికొఱకు పుత్రుఁడు మఱల సపిండీకరణము చేయవలయునని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠపుత్రస్య సద్భావే కనిష్ఠః కురుతే క్రియామ్ । ప్రేతత్వాన్న విముచ్యేత పితృత్వం న చ గచ్ఛతి ।

తా॥ జ్యేష్ఠపుత్రుండుండఁగఁ గనిష్ఠుఁడు ప్రేతకృత్యంబులు చేసినయెడల తండ్రికి ప్రేతత్వంబు పోదు పితృలోకంబును గలుగదు.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠో వాఽథ కనిష్ఠో వా జ్యేష్ఠభార్యాసుతో దహేత్ । అగ్నికార్యే ప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యాసుతోఽగ్రజః । అనేకపత్నీపుత్రాణాం యస్తు జ్యేష్ఠస్స ఏవ హి । పితుస్సపిండీకరణం కుర్యాదిత్యాహ శౌనకః ॥

తా॥ జ్యేష్ఠుఁడైనను కనిష్ఠుఁడయినను జ్యేష్ఠభార్యాపుత్రుఁడు అగ్నికార్యము నందుఁ బ్రధానుఁడు. అనేకపత్నులయొక్క పుత్రులలో జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికి సపిండీకరణము చేయవలయునని తా॥

తక్కిన విషయములు ధర్మసింధువు మొదలగు గ్రంథములయందుఁ జూడఁదగును. ఇతి సపిండీకరణ కర్తృవిషయస్సమాప్తః.

కర్తృపత్నీ ప్రేతపత్నీ రజోదర్శన విషయము.

స్మృతిసంగ్రహే । శ్లో॥ దశాహాభ్యంతరే దైవాత్ ప్రేతభార్యా

రజస్వలా। తదా శ్రాద్ధాదికం కార్యం స్నాత్వా సూత్రం విసర్జయేత్॥

శ్లో॥ దశాహామధ్యే తు రజస్వలా చేత్ప్రేతస్య భార్యా యది వా ప్రసూతా। తత్స్నాతకాంతే విధరత్రసర్వం తదుక్తకాలేపి సపిండనం స్యాత్॥ ప్రేతస్య భార్యా యది వా రజస్వలా కర్తుశ్చ భార్యాప్యథవా రజస్వలా। సపిండనం నైవ విధీయతేత్ర స్వాద్వాద కేషాంచిదిదం రేష ఉక్తః॥

శ్లో॥ ఏకాదశేహ్ని సంప్రాప్తే కర్తృభార్యా రజస్వలా। ఆద్యశ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత దాహాదీంశ్చ విసర్జయేత్॥ రజస్వలా పతిశ్చైవ సూతికాయాః పతిస్తథా। భాండస్పర్శనపర్యంతం భర్తుః కేవలశుద్ధతా॥ ఉపరాగే పరదినే సూతకా వేకాదశేస్మృతాః। మృతాహేపుత్రయోదశ్యా మార్తవేకం చ మేహాని॥—— తా॥ ప్రేతకృత్యము మధ్యయందు కర్త ప్రేతలయొక్క భార్యలు రజస్వలలైనను. ప్రసవించినను అప్పుడు శ్రాద్ధాదికంబును వదలివేసి పిమ్మట భార్య స్నానము చేసిన వెనుక మిగిలిన కృత్యంబుల నన్నింటిని జేయవలెను. శుద్ధదినంబున కర్తయొక్క భార్య రజస్వలయైనను. ప్రసవించినను ఆద్యశ్రాద్ధంబును మాత్రము చేయవలెను. శుద్ధదినంబున మిగిలినకృత్యంబులను జేయవలయును. ఉపరాగమునందు పరదినంబునందును, ప్రసూతియందు శుద్ధిదినమునందును. రజస్వలయందైదవదినమునందును. మరణంబునందు పదుమూడవదినమునందును, శుద్ధిదినంబులని తా॥ ఇతి కర్తృప్రేతయోః భార్యాణాం రజోవిషయః

సర్పహతశ్రాద్ధప్రయోగము.

ఈ శ్రాద్ధమునే కొందఱు నాగబలియని చెప్పుదురు. భార్యకు గర్భోత్పత్తి కాకున్నను. మృతాపత్యముగలిగినను అట్లు ప్రతిబాధకమైన ప్రేతోపద్రవమునివర్తించుటకై నారాయణబలియు నాగబలియు జేయవలయును. అందు నారాయణబలి శుక్లైకాదశియందుగాని పూర్ణిమయందుగాని చేయవలెను. ఇక నాగబలి దర్శయందుగాని పూర్ణిమయందుగాని, పంచమియందుగాని యాశ్లేషతో కూడిన నవమియందుగాని చేయవలెను. తత్రాయం ప్రయోగః॥ ఏవం + స్థం బ్రాహ్మణభార్యాం

మమ ఇహజన్మని జన్మాంతరేవా జాతసర్పవధ దోషపరిహారార్థం
ప్రాయశ్చిత్తముపదిశంతుభవంతః॥ బ్రాహ్మణులతో మనవిచేయవలెను.
పిమ్మటసభయందు గోమూల్యమునుంచి ప్రార్థించునది. "సర్వేధర్మవివే
క్తారః"॥ అనిప్రార్థింపగాసభ్యులు॥ చతుర్దశకృచ్ఛ్రప్రాయశ్చిత్తేనాముక
ప్రత్యామ్నాయద్వారా పూర్వోత్తరాంగ సహితేనాచరితేన తవశుద్ధి
ర్భవిష్యతి॥ అనియుపదేశించినపైన దేశకాలములుచ్చరించి। పరిషదుప
దిష్టచతుర్దశ కృచ్ఛ్రప్రాయశ్చిత్తమముక ప్రత్యామ్నాయేనా.హమా
చరిష్యే॥ యనిసంకల్పించి క్షౌరముమొదలగునవి చేసికొనవలెను. అథ
సర్పవధదోషపరిహారార్థంగోవాదండదానంకుర్యాత్॥ శాలిచూర్ణేనస
ర్పప్రతిమాంకృత్వా॥తతఃప్రార్థనం॥ శ్లో॥ఏహిపూర్వమ్మృతస్సర్ప అస్మిన్
పిష్టేసమావిశ సంస్కారార్థమహంభక్త్యా ప్రార్థయామిసమాహితః॥
ఇత్యావాహ్య॥ సంపూజ్య॥ అథబలిః॥ భో॥సర్పఇమంబలిం గృహాణమ
మాభ్యుదయంకురు॥ ఇతిబలింకుర్యాత్॥ కర్తాపాదప్రక్షాళ్య॥ ఏవం
+ర్థం సభార్యస్య మమేహ జన్మని జన్మాంతరేవా జ్ఞానాదజ్ఞానా
ద్వాజాతసర్పవధ దోషపరిహారార్థం సర్పసంస్కారకర్మకరిష్యే॥ ఇతి
సంకల్ప్య॥ అథాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య॥ ప్రజ్వాల్య॥ అస్మిన్ సర్పసంస్కార
కర్మణి దేవతాపరిగ్రహార్థ మన్వాధానంకరిష్యే॥ అథసర్పముఖేఆజ్యం
నిధాయ॥ శ్లో॥ త్రాహిత్రాహిమహాభోగిన్ సర్పోపద్రవదుఃఖితః॥ సం
తతిందేహిమేపుణ్యాం నిర్దుష్టాందీర్ఘదేహినీం॥ ప్రపన్నంపాహిమాం
భక్త్యా కృపాళోదీనవత్సల॥ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోవాపి కృతస్సర్పవధో
మయా॥ జన్మాంతరేతథైతస్మిన్ మత్పూర్వైరథవావిభో॥ తత్పాపం
నాశయక్షిప్రం మమపరాధం క్షమస్వమే॥ ఇతిసంప్రార్థ్య॥ నాగేంద్రం
స్నాత్వాఽగత్యతతః పునః॥ అగ్నయేనమః ఇతిసర్పదహనంకార్యం॥
(సర్పముహుతముకాగానే జలముచేజల్లార్పవలయును.) సవ్యముచేతనే
సర్పసంస్కారకర్మయు చేయవలెను. అస్థిసంచయన మక్కరలేదు.
స్నానముచేసి గృహమునకు రావలెను. భార్యతోగూడదనకుత్రిరాత్రి

శౌచము. రవ దినమందు సచేలస్నానముజేసి ఏవం + ర్థం సర్ప
స్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయ యథాశక్తి అన్నదానం కరిష్యే నమః॥ అథ
ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా॥ ఏవం + ర్థం సర్పశ్రాద్ధం సద్యః కరిష్యే నమః॥
సర్ప- అనంత- శేష కపిల- నాగ- కాలిక- శంఖ పాల- భూధర- ఇత్యష్ట
బ్రాహ్మణాన్ నిమంత్ర్య॥ ఆసనం దద్యాత్॥ మండలం కుర్యాత్॥ సర్ప
స్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయ ఇదం పాద్యం దదామి॥ అనంతస్వరూపిణే +
దదామి॥ శేషస్వరూపిణే + దదామి॥ కపిలస్వరూపిణే + మి॥ నాగ
స్వరూపిణే ...మి॥ కాలికస్వరూపిణే ... దదామి॥ శంఖపాలస్వ ...మి॥
భూధరస్వరూపిణే...మి॥ సర్వత్ర పాదప్రక్షాళ్య॥ నమో బ్రహ్మణ్య...
నమః॥ యద్యేచ్ఛసి మహారాజ...నమోనమః॥ శ్లో॥ ఇమం శిరసి ధారయేత్॥

కర్తా పాదప్రక్షాళ్య॥ సర్పస్వరూపిణే బ్రాహ్మణాయ ఇదమాసనం
దదామి॥ సర్వత్ర ఆసనం దద్యాత్॥ అథావాహనం కుర్యాత్ తిలానిద
ద్యాత్॥ భోస్సర్ప ఇదం తే అర్ఘ్యం దదామి॥ అనంతాయ అర్ఘ్యం దదామి॥
శేషాయ..., మి॥ కపిలస్వరూపాయ... మి॥ నాగస్వ... మి॥ కాలికస్వ
...మి॥ శంఖపాలస్వ... మి॥ భూధరస్వ...మి॥ గంధాక్షత ధూపదీప
వస్త్రాది దానం సర్వత్ర కార్యం॥ (పిన్నటబియ్యము మొదలగునవి బ్రాహ్మ
ణులకు సమర్పించవలెను.) సర్పాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం
సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం బ్రాహ్మణాయ సం
ప్రదదే న మమ॥ అనంతాయ...న మమ॥ శేషాయ...మ॥ కపిలస్వ...మ॥ నాగ
స్వ...మ॥ కాలికస్వ...మ॥ శంఖపాలస్వ...మ॥ భూధరస్వ...మ॥ బ్రాహ్మ
ణాన్ సంతుష్టయేత్॥ ఏవం.. ర్థం సర్పబలిపిండప్రదానాని కరిష్యే నమః॥
గోమయేనానులిప్య॥ దర్భాన్ పరిస్తీర్య॥ యవోదకం దదామి॥ సర్పా
య ఇమం పిండం దదామి॥ అనంతాయ ఇమం పిండం దదామి॥ శేషాయ ఇమం
పిండం దదామి॥ కపిలస్వరూపాయ ఇమం పిండం దదామి॥ నాగస్వరూపాయ
ఇమం పిండం దదామి॥ కాలికస్వరూపాయ ఇమం పిండం దదామి॥ శంఖ
పాలస్వ...మి॥ భూధరస్వ...మి॥ తూష్ణీం పిండశేషం నిధాయ॥ పిండానా

ముకరియుతోదకందదామి ॥౮॥ అథపిండపార్శ్వేణ పుజాంకరిష్యేనమ॥
పిండేవస్త్రం నిధాయ॥ దర్భవస్త్రాంత్సమర్పయామి॥ ధూపమాఘ్రాప
యామి॥ దీపందర్శయామి॥ధూపదీపానంతరం శుద్ధాచమనం సమర్పయా
మి॥ అథనైవేద్యంకుర్యాత్ ॥ యథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్ ॥ అథగోదా
నం బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥ అనేనసర్వబలిపిండప్రదానేన భగవాన్సర్వ
ర్వాత్మా...భోసర్వపుణ్యలోకప్రాప్తిరస్తు॥ మమవంశవృద్ధింకురు॥ అయ్యో
ధ్యాయుధురా...లభేత్ ॥పిండానుద్వాసయేత్ ॥ కర్తాపాదౌప్రక్షాళ్య॥
ప్రాగ్భాగేనూతనవస్త్రంపరిస్తీర్య॥ తత్రతండులంపూరయిత్వా॥ ఏకంకల
శంసంధాయ॥ తదుపరివస్త్రంనిక్షిప్య॥ నాగస్వరూపసువర్ణప్రతిమాంని
ధాయసర్పస్వరూపమావాహయామి॥ అనంతస్వరూప మావాహయా
మి॥ శేషస్వరూపమావాహయామి॥ కపిలస్వ...మి॥ నాగస్వ...మి॥ కాలి
కస్వ...మి॥ శంఖపాలస్వ...మి॥భూధరస్వ...మి॥ కేచిదష్టకలశస్థాపనం
కుర్యుః॥ అథ షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ అథప్రార్థనా॥ శ్లో॥ బ్రహ్మలో
కేచ యేసర్పాశ్శేషనాగపురోగమాః॥ నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రస
న్నాస్సంతుతేసదా॥ విష్ణులోకేచయేసర్పా వాసుకిప్రముఖాశ్చయే॥ న
మోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతుతేసదా ॥ రుద్రలోకేచయేస
ర్పా స్తక్షకప్రముఖాశ్చయే ॥ నమోస్తుతేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సం
తుతేసదా॥ ఖాండవస్యతథాదాహేస్వర్గంయేచసమాశ్రితాః॥ నమోస్తు
తేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతుతేసదా॥ సర్పసత్రేచయేసర్పాఆస్తీకే
నచరక్షితాః॥ నమోస్తు...సదా ॥ మలయేచైవయేసర్పాఃకర్కోటప్రము
ఖాశ్చయే॥ నమోస్తు...సదా॥ ధర్మలోకేచయేసర్పావైతరణ్యాంసమా
శ్రితాః॥ నమోస్తు...సదా॥ యేసర్పాఃపార్వతీయేషుదరీసంధిషుసంస్థితాః॥
నమోస్తు...సదా॥ గ్రామేవాయదివారణ్యే యేసర్పాఃప్రచరంతిహి॥ న
మోస్తు...సదా॥పృథివ్యాంచైవయేసర్పాయే సర్పాబలిసంస్థితాః॥నమో
స్తు...సదా॥ రసాతలేచయేసర్పా అనంతాద్యామహాబలాః॥ నమోస్తు
తేభ్యస్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతుతేసదా ॥ తతఃఆచార్యంసంపూజ్య॥

ఏవం...ర్థం కృతస్యసంస్కారకర్మణస్సద్గతి సిద్ధ్యర్థమిమాం నాగం సౌవర్ణం సకలశం సవస్త్రం సదక్షిణాకం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ అనేనస్వర్ణనాగదానేన అనంతాదయో నాగదేవతాః ప్రీయంతాం॥ యస్యస్మృత్యాచనమోక్త్యా + తం॥ మయాకృతం సర్వసంస్కారాఖ్యం కర్మ తద్భవతాం విప్రాణాం వచనాత్ప్రగమేశ్వర। ప్రసాదాత్సర్వం పరిపూర్ణమస్తు॥ తథాస్తు॥ ఇతి ప్రతివదేయుః॥ బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణాం దద్యాత్॥ ఆశీర్వాదః॥

శ్లో॥ కృత్వాసర్వస్యసంస్కార మనేనవిధినానరః॥ నిరోగోజాయతే క్షిప్రం సంతతింలభతేశుభామ్॥

ఈశ్లోకోక్తప్రకారముగ సర్వసంస్కారము చేయువానికి మహారోగమైనను శీఘ్రముగనివర్తించును శుభమైనసంతతియుగలుగును.

ఇతి సర్వసంస్కారవిధస్సమాప్తః.

మృతాశౌచాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయము.

యాజ్ఞవల్క్యః॥ శ్లో॥ మాతుర్దశాహమధ్యేతు పితుః ప్రత్యాబ్దికం యది। యదాహే షోడశాత్పూర్వం పితుశ్శ్రాద్ధం సమాచరేత్॥ పితుర్దశాహమధ్యేతు మాతుః ప్రత్యాబ్దికం యది। యదాహే షోడశాదూర్ధ్వం మాతుశ్శ్రాద్ధం సమాచరేత్।

(షోడశాత్ సపిండీకరణాదిత్యర్థః॥)

తా॥ తల్లియొక్క మరణదినము మొదలుకొని దశాహములోపల తండ్రియొక్క ప్రతిసాంవత్సరిక శ్రాద్ధముతటస్థించెనని- ౧౧వ దినమునందు శ్రాద్ధసామాన్యమైన పిమ్మట షోడశముకు పూర్వమునందు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధమును జేయవలయును అప్రకారముగానే తండ్రియొక్క మరణదినము మొదలుకొని పదిదినములలోపల తల్లియొక్క ప్రతిసాంవత్సరిక శ్రాద్ధముతటస్థమైన యెడల ౧౧వ దినమునందు షోడశశ్రాద్ధమైనపిమ్మట తల్లియొక్క ప్రతిసాంవత్సరిక శ్రాద్ధమును జేయవలయునని యాజ్ఞవల్క్యమునివరుడు చెప్పె. ఇచ్చటషోడశమనగా సపిండీకరణమని యర్థము॥ ఇతి మృతాశౌచాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయస్సమాప్తః॥

దశ దాన మంత్రములు.

దేశ కాలౌ సంకీర్త్య మమపితుః పాపక్షయార్థం దశ దానాని కరిష్యే నమః ఇతిసంకల్ప్య॥ ప్రత్యేకం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥

గోదానం॥ శ్లో॥ గవామంగేషుతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా దత శ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥ ఇతిగోదానంకుర్యాత్॥

భూదానం।— సర్వసస్యాశ్రయాభూమిర్వరాహేణసముద్ధృతా। అనంతపుణ్యఫలదాఅత శ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥

తిలదానం।— తిలాఃపాపహరాసత్యం విష్ణోర్దేహసముద్భవాః। పాపంహారంతుమేక్షిప్రమత శ్శాంతింప్రయచ్ఛమే।

హిరణ్యదానం॥ — హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః॥ అనంతపుణ్యఫలద మత శ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥

ఆజ్యదానం— కామధేనోస్సముద్భూతం సర్వక్రతుషుసంస్థితం। దేవానామాజ్యమాహార మత శ్శాంతి ప్రయచ్ఛమే॥

వస్త్రదానం— శీతవాతోష్ణసంత్రాణం లజ్జాయాలక్షణంకరం। దేహాలంకరణంవస్త్ర మత శ్శాంతింప్రయచ్ఛమే॥

ధాన్యదానం— ధనంకరోసిదాతార మిహాలోకేపరత్రచ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా దత శ్శాంతింప్రయచ్ఛమే।

గుడదానం— ఇక్షుకాండసముద్భూతో గుడోమధువిరాజితః॥ యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా దత శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

రజతదానం— పితౄప్రీతికరంత్వంహి శాంభ్యచ ద్రసముద్భవ। త్వద్దానాదిహచాముత్ర శ్రేయస్స్యాద్రజతోత్తమ॥

లవణదానం— రసానాముగ్రజం శ్రేష్ఠం లవణంబలవర్ధనం। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యా దత శ్శాంతి ప్రయచ్ఛమే॥ ఇతి దశదానాని బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాత్॥

ఇతిదశదానమంత్రా స్సమాప్తాః.

హిరణ్యదానం — హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః। అనంత పుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే ।

తిలపాత్రదానం — తిలాః పాపహరాం నిత్యం విష్ణోర్దేహసముద్భవాః । తిలపాత్రప్రదానేన ప్రీయతాం కమలాపతిః ॥

ఛత్రదానం — ఇహాముత్రాతపత్రాణాం కురు కేశవమే ప్రభో। ఛత్రం త్వత్ప్రీతయే దత్తం బ్రాహ్మణాయమయా శుభమ్ ॥

పాదుకాదానం — కంటకోచ్ఛిష్టపాషాణ వృశ్చికాదినివారణే। పాదుకే సంప్రయచ్ఛామి గృహాణత్వం ద్విజోత్తమ ।

కటదానం — కటం దాస్యామి విప్రేంద్ర గృహాణత్వం సుఖప్రదం। అనేన కటదానేన ప్రీయంతాం పితరస్సదా ॥

చందనఖండదానం — మలయావాసమందార సఖబృందారకార్చిత । చందనత్వత్ప్రదానాన్మే సాంద్రానందం ప్రవర్ధయ ॥

దీపదానం — దీపం దాస్యామి విప్రేంద్ర తుభ్యం ధ్వాంతనివారకం ॥ అస్య ప్రదానాత్సకలాన్ దోషాన్నాశయ కేశవ ॥

ఘంటాదానం — దేవానామిష్టద ఘంటా సర్వదైత్యనివాశినీ । తస్మాద్దాస్యామి తే ఘంటాం తద్దానేన సుఖం కురు॥

చామరదానం।— శశాంకకరసంకాశ హిమడిండీరపాండుర। ప్రోత్సారయాశు దురితం చామరామరవల్లభ॥

శయ్యాదానం।— యథా నకృష్ణశయనం శూన్యం సాగరజాతయా। శయ్యా మమాప్యశూన్యాస్తు తథా జన్మని జన్మని॥

సప్తధాన్యాని।— తృప్తింకరోతి భూతాని మిహలోకే పరత్ర చ । తస్మాత్ప్రదీయతే ధాన్యమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

సువర్ణదానం।— సర్వపాపక్షయకరం సువర్ణం [illegible] భూషణం । అగ్నేర్బీజం ప్రదాస్యామి తస్మాచ్ఛాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

తండులదానం।— జీవనం సర్వభూతానాం బలపుష్టివివర్ధనం । తండులం దీయతే తస్మాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

సరస్వతీదానం॥ — సరస్వతీజ్ఞానదాత్రీ విద్యానామధిదేవతా। విద్యా
సాధకకోశస్య దానాన్మే కింసమాప్నుయాత్॥
వేణుదానం॥ — వేణుదండశ్శుభకరో దశావస్థాసురక్షకః। వేణుదండ
స్య దానేన తృప్తిర్దండధరస్య వై॥
యజ్ఞోపవీతదానం॥ — యజ్ఞోపవీతం పరమం పవిత్రంకర్మసాధకం।
యజ్ఞోపవీతదానేన తుష్టాస్సర్వామరాస్సదా॥
అతఃపరంమనసోద్దిష్టదానానికుర్యాత్॥ విశేషదానమంత్రాస్సమాప్తాః.

౧౦౮ దానమంత్రములు అష్టోత్తర శతదానకల్పమందు వ్రాసి వున్నాను. ఆగ్రంథమందు జూడందగును.

షోడశమహాదానములు.

ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ కన్యాదానసువర్ణంచ శకటాశ్వగజాగృహం।
లాంగలంసస్యధాత్రీచ కాలచక్రంతిథాత్మికః॥
మేషశ్చమహిషశ్చైవ అజినంశయనంతథా।
సాలగ్రామశ్చవిజ్ఞేయా మహాదానానిషోడశ॥

తా॥ ౧ కన్యాదానము, ౨ గోత్రిదానము, ౩ సువర్ణదానము, ౪ బండిదానము ౫ అశ్వదానము, ౬ ఏనుగదానము, ౭ గృహదానము, ౮ నాగలిదానము. ౯ పైరుతోనున్న సస్యభూదానము, ౧౦ కాలచక్రదానము, ౧౧ భూదానము ౧౨ మేకదానము ౧౩ దున్నపోతుదానము, ౧౪ కృష్ణాజినదానము, ౧౫ శయ్యాదానము, ౧౬ సాలగ్రామదానము, ఈ ౧౬ మహాదానములని తెలియవలెను.

కేచిత్॥ శ్లో॥ కన్యాకనకదాసీచ శకటాశ్వగజాగృహం।
లాంగలంకాలపురుషః కాలచక్రంతథాత్మికః॥
మేషశ్చమహిషశ్చైవ భార్యానోధయుతోముఖీ।
తిలపర్వతవిజ్ఞేయామహాదానానిషోడశ॥ ఏవంకేచిత్ప్రాహః॥
దానకాలేవిశేషః॥ శ్లో॥ అశ్వంకర్ణేగజందంతే ధాసీంకేశేఅజాంగళే।
గృహంస్తంభేవృషంపృష్ఠేగాంపుచ్ఛేకన్యకాంకరే।
స్పృష్ట్వాచైతానిదానాని తిష్ఠేద్దద్యాన్నసంశయః॥

ఈషోడశ మహాదానములు చేయుటవలన మహావిశేషముగలదు గ్రంథ విస్తరభీతిచే ఈగ్రంథమందు వానివాని ఫలములు వ్రాయనైతి.

ఇతి షోడశమహాదానాన్యసమాప్తాః.

మృతాహస్సు దెలియనిచో నిర్ణయము,

దేశాంతరమందు మృతుడగుటచే మాసముమాత్రము దెలిసిమృతి దినము దెలియనిచో నామాస మందమావాస్య యందైననుశుక్లకృష్ణైకా దసులందైనను ప్రతివార్షికశ్రాద్ధము జేయవలెను. మృతదినము తెలిసి మాసముదెలియనిచో మార్గశీర్షము మాఘము భాద్రపదము ఆషాఢము వీనిలో నొకదానియందాతిథిలో వార్షికశ్రాద్ధము మాసముతిథియు రెండును దెలియనిచోనింటినుండి బయలుదేరినతిథియు మాసముగ్రహించునది, మఱియు ప్రయాణమందలి తిథిమాసములు దెలియనిచో మృతవార్తవినుపించిన తిథిమాసములుగ్రహించునది. ప్రయాణమందును మృతవార్తయందును మాసముదెలిసి తిథితెలియనిచో నామాసమందలి దర్శాదికమందు వార్షికము, ప్రయాణాదులయందు తిథిమాత్రముదెలిసి మాసముదెలియనిచో మీాదజెప్పిన మార్గశీర్షాదులలో నొకమాసమందాతిథియందు వార్షికము. ప్రస్థానమరణచ్ఛ్రవణములలో దినముమాసము నెఱుగనియెడల మాఘమందుగాని మార్గశీర్షమందుగాని దర్శయందుగాని వార్షికము జేయునది. దేశాంతరమృతి మొదలగునవి సంభవించితే పాలాశవిధిచే శ్రాద్ధము జేయవలయును. అప్పుడు దాహదినమందే వార్షికము దెలియునది. ప్రతిసంవత్సరమునందు జ్యేష్ఠశ్రాద్ధాదులలో నొకవేళమృతాహస్సుకు విఘ్నంబు గలిగినను మృతదినము దెలియఁబడకపోయినను కృష్ణపక్షైకాదశియందు శ్రాద్ధంబును జేయవలెనుగాని మానగూడదు. జాతాశౌచమృతాశౌచములు సంభవించినచో శుద్ధిదినంబుననే కర్తవ్యము.

ఇతి మృతాహనిర్ణయము సమాప్తము.

గ్రంథవిస్తరభీతిచే ఈగ్రంథమందు మూలముల్వ్రాయనైతి.

మృత్తికాస్నానప్రయోగము.

శ్లో॥ విష్ణుశక్తిసముత్పన్నే। శంఖవర్ణేమహీతలే।
అనేకరత్నసంపన్నే। భూమిర్దేవినమోస్తుతే॥

ఆదౌభూప్రార్థనంకృత్వా॥ ఏవంగుణ + తిథౌపితుః + గోత్రస్య... స్య మమసమస్తపాపక్షయార్థం పితౄణాంపుణ్యలోకావాప్త్యర్థం అష్టోత్తరశతమృత్తికాస్నానాంగ కూర్చప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యేనమః॥ అనుజ్ఞార్థం పరిషత్ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా ॥ కృచ్ఛ్రత్రయందద్యాత్ । కూర్చం ప్రతిష్ఠాప్య॥ ఆవాహ్య।ఏవం...ర్థంమృత్తికాస్నానార్థం ఋత్విగ్వరణం యథాశక్తిబ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥తతఃబ్రాహ్మణేభ్యోనూతనవస్త్రాణిదద్యాత్ ।

అథమంత్రాః॥ శ్లో॥ మృన్మేహరతుకృతంపాపం। మృన్మేభవతుభద్రదా। మూర్ధ్నిత్వల్లేపనాద్దేవి। పరమాస్తుగతిర్మమ ॥౧॥ మృత్తికేబ్రహ్మరూపేత్వం । మృత్తికేవిష్ణురూపిణి । సుకృతందుష్కృతంచైవ । మాంపాపయపరాంగతిం।౨॥ మయేదానీంపురాయత్తు। మృత్తికేకృతమంజసా।పాపంనాశయమేపుష్టిం। ప్రయచ్ఛాశువసుంధరే॥3॥ ఓజస్తేజఃప్రకాశశ్చ। దేహివిశ్వంభరేసదా। ఐహికాముష్మికసుఖం । తవమేధారణాద్భవేత్ ॥ ౪॥ పృథివ్యయాధృతాలోకా దేవిత్వంవిష్ణునాధృతా । త్వంచధారయమాందేవి పవిత్రంకురుమాంసదా ॥౫॥

స్నాత్వా॥ ఆచమ్య॥ ఏవం...ర్థంయజమానస్యపితుః... గోత్రస్య ...స్య అథత్వమూకత్వకాణత్వబధిరత్వపంగుత్వపిశాచత్వ నివారణార్థం అన్యోన్యసహాయేన ప్రథమమృత్తికాస్నాన మహంకరిష్యే॥ స్నాత్వా॥ తేబ్రాహ్మణాఃజలమాదాయ ॥ కూర్చేనిధాయ॥ఏవం...ర్థంయజమానస్యపితుః ...గోత్రస్య...స్య అథత్వమూక...ర్థం అన్యోన్యసహాయేన ద్వితీయమృత్తికాస్నాన మహంకరిష్యే॥ అవశేషమృదంగృహీత్వా॥ ఆదిత్యాయమృత్తికాందర్శయిత్వా॥ శ్లో॥ మృన్మేహరతుకృతం + ర్మమ॥ మృత్తికేబ్రహ్మ + పరాంగతిం॥ మయేదానీం...వసుంధరే॥ ఓజస్తేజఃప్రకా +

ద్భవేత్॥ పృథ్వీత్వయా + సదా॥ స్నాత్వా॥కూశ్మజలంనిధాయ॥ ఏవం అష్టోత్తరశత మృత్తికాస్నానానికుర్యాత ॥ యజమానస్య పితరం ... గోత్రం...మయాకృతైః అంధత్వమూక...ర్థం మృత్తికాస్నానైఃయజమానస్యపితుః × గోత్రస్య...అంధత్వమూక... పైశాచికబాధానివృత్తి రస్త్వితిభవంతోబృవంతు॥ అంధత్వ...రస్తు॥ త్వయానిమిత్తేనమయాఃలతేన అనేనపుణ్యేన పుణ్యవాకా భవ ॥ బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణాదికం దద్యాత్ ॥ దశదానాని కుర్యాత్ ॥ కేచిత్ ఆమశ్రాద్ధం కుర్వంతి ॥ శ్లో॥ సర్వపాపహరందేవం సర్వాభరణభూషితం । సర్వాయుధధరం ధ్యాయేత్సర్వలోక మహేశ్వరమ్ ॥ బ్రాహ్మణాఃపతిత్వా మృత్తికాస్నానదోషపరిహారార్థం మహాస్నానమహంకరిష్యే ॥ తక్కినస్నానాది విధులు వారివారి వర్ణాచారములనుబట్టి తెలియదగినవి. (కర్త) తిరిగి స్నానముజేసి పితృదేవతలకర్ఘ్యమిచ్చి స్నానముజేసి సూర్యునికర్ఘ్యమిచ్చి స్నానముచేయవలయును. తక్కినవిషయములు పురాణోక్తకర్మ ప్రకాశికయందుఁజూడవలయును.ఇతిమృత్తికాస్నానప్రయోగస్సమాప్తః॥

గయాశ్రాద్ధఫలము.

శ్లో॥ పిత్రాదేర్బహుమానకర్మఫలదం తృప్తిప్రదంస్వర్గదమ్।
సాయుజ్యప్రదమేవవాతిదపి యత్కించిద్గయాపార్వణమ్॥
సాయాత్రావ్యగహా మహాసుఖకరీదైవాచ్ఛకర్తుర్మృతిః।
స్యాదత్రైవహిముక్తిదైన సహతత్కార్త్రాపితౄణాంభవేత్॥

తా॥ గయయందు స్వల్పముగనైన పిండప్రదానము చేసినవాని పితృదేవతలకు షోడశమహాదానాదికర్మలఫలనగలిగెడి ఫలమును సంతుష్టియు స్వర్గంబును మోక్షంబును గలుగునని గయాయాత్రవలన యపారమగు నానందములుగలుగజేయుననియు దైవవశము వలన గయకు బోవుచుండగ మార్గమధ్యంబున దేహత్యాగముసంభవించుచనను గయయందు పిండదానముచేసిన ఫలముసంభవించుననిః ప్రాచీనగ్రంథము లభిప్రాయము.

గయాశ్రాద్ధఫలం సమాప్తమ్.

సువాసినీత్వ నిర్ణయము.

దక్షః॥ శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పూర్వం మృతా స్త్రీ యదివా పుమాన్। తేనాగ్నినా దహేత్తౌతు నవైధవ్యమితి స్త్రియాః॥ దశాహామధ్యే యదినాస్థి సంచయ స్తదాపిమాతా మ్రియతే సుతిస్స్య। పుణ్యాంగనాంఙ్ఞాప్యసువాసినీ నాం సౌగంధపుష్పాణ్యఖిలానిదద్యాత్॥ చితిభేదేనదాహేస్యా త్తత్కార్యాంతంపృథక్క్రియాః॥ భర్తుర్దశాహామధ్యేతు తద్భార్యాచమృతాయ ది। సువాసినీతివిఙ్ఞేయా పుణ్యస్త్రీ పూజనం క్రియాత్॥ ....

సుమంతుః॥ శ్లో॥ భర్తృసూతికవ్రాగస్థి చయనాత్పూర్వమేవవా। తద్భార్యాతుమృతా పూజ్యా సానైసావాసినీభవేత్॥.......................

అత్రసిద్ధాన్తపక్షః॥ శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పూర్వం ప్రేతపత్నిమృతింగతా। సువాసినీతిఖ్యాతాపి పరంవైధవ్యమాప్నుయాత్॥ భర్తృసంచయనాత్పూర్వం భార్యాయదివిపద్యతే। సువాసినీత్వంతిస్యాస్థి అన్యథావిధవాభవేత్॥ ఇతి సువాసినీత్వనిర్ణయస్సమాప్తః॥

—కర్తృనిరూపణము.—

శ్లో॥ పుత్రఃపౌత్రః ప్రపౌత్రశ్చ। పుత్రికాపుత్రఏవచ। పత్నిభ్రాతాచ తత్పుత్రః। పితామాతాస్నుషాతథా॥ భగినీభాగినేయశ్చ పిండదోధన హార్యపి। పూర్వంపూర్వంపరఃకర్తా తదభావేపరఃపరః॥

తా॥ పుత్రుఁడు- పౌత్రుఁడు- ప్రపౌత్రుఁడు- పుత్రికాపుత్రుఁడు- భార్య, భ్రాతయు- అతనిపుత్రుఁడును- తండ్రియు- తల్లియు- కోడలును- చెల్లెలును- మేనల్లుడును పిండదుఁడును- ధనహర్తయు. వీరుపూర్వపూర్వాభావమునందు ఉత్తరోత్తరకర్తృత్వముగల వారని తల్పర్యము.

మరీచిః॥ శ్లో॥ స్త్రీకర్త్రీభర్తృకృత్యేషు పిత్రోఃకర్మణచేద్యది। దశాహాభ్యంతరేదైవా ద్రజోదోషేణదూషితా। తత్కర్మవ్యస్థితామేతి నాస్నాత్వాపంచమేహని। సగ్నశ్రాద్ధంసమారభ్య పునఃకర్మ సమారభేత్॥

తా॥ భర్తయొక్క ప్రేతకృత్యంబులయందు భార్యయేకర్తయైయుండి పదిదినములలోపల రజోదూషితురాలయ్యేనేని అపవరపచేసిన కర్మయంతయు వ్యర్థమగును,

కావున పంచమదినమునందు స్నానంబుజేసి నగ్నశ్రాద్ధంబును ప్రారంభించి మిగిలిన కర్మను చేయవలయునని మరీచివచించె.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠో వాఽథ కనిష్ఠో వా జ్యేష్ఠభార్యా సుతోదహేత్ । అగ్నికార్యే ప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యా సుతోఽగ్రజః ॥ అనేకపత్నీ పుత్రాణాం యస్తుజ్యేష్ఠస్సఏవహి। పితుస్సపిండీకరణం కుర్యాదిత్యాహ కాశ్యపః ॥

తా॥ జ్యేష్ఠుఁడైనను, కనిష్ఠుఁడైనను జ్యేష్ఠభార్యాసుతుఁడు అగ్నికార్యమునందుఁ బ్రధానుఁడు. అనేక పత్నులయొక్క పుత్రులలో జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికిసపిండీకరణమును జేయవలయునని కాశ్యపుఁడువచించె.

శ్లో॥ ఔరసః క్షేత్రజశ్చైవ పుత్రికాపుత్రఏవచ । భ్రాతావా భ్రాతృపుత్రోవా సపిండీకరణం చరేత్ ॥ అత్రభ్రాతా కేవలసోదరః ॥ ఏషామభావేపత్నీచ ధనహార్యపి వాభవేత్ ॥

కేచిత్॥ శ్లో॥ పుత్రాభావేతుపత్నీస్యాత్పత్న్యభావేతుసోదరః॥ పత్న్యభావేతుసాపత్న్యః పుత్రఏవనియుజ్యతే । తదభావేతుతత్పుత్రః ఆసన్నోన్యస్తతఃపరం। ఆద్యశ్రాద్ధమశుద్ధోపి కుర్యాదేకాదశేహని ॥

తా॥ ఔరసపుత్రుఁడు లేనప్పుడు క్షేత్రజాదులును, పుత్రికయును, పుత్రికాపుత్రుఁడును, సోదరుఁడును, తత్పుత్రుఁడును, సపిండీకరణమును జేయవలయును. వీరులేనప్పుడు భార్యయు, ధనహర్తయును జేయవచ్చును కొంతమంది పుత్రాభావమందుపత్నిని పత్ని అభావమందు సోదరుఁడును అట్లుగాక భార్యాభావమందు సవతితల్లియు, ఆమె లేనప్పుడు ఆమెపుత్రుఁడును వీరులేనప్పుడు వీరిపుత్రుఁడును పిమ్మటదగ్గఱ సంబంధులును కర్తృత్వముగలవారని తా॥ ఆద్యశ్రాద్ధము ౧౧ దినమునందుజేయవలెను. ఇందువలన కర్తకు శుద్ధిగలదని తాత్పర్యము. తక్కిన విషయములు నిర్ణయసింధువు మొదలగువాని యందుజూడవలయును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతి.

ఇతి కర్తృనిరూపణం సమాప్తమ్.

కర్తృభార్యారజస్వలా విషయము.

శ్లో॥ ఏకాదశేహ్ని సంప్రాప్తే కర్తృభార్యారజస్వలా । ఆద్యం శ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత ఊనాద్యాదివిసర్జయేత్ । శ్రాద్ధకర్తుర్యదాభార్యా ఆశౌచాంతేరజస్వలా । శ్రాద్ధశేషం ప్రకుర్వీత వర్జయిత్వాసపిండనమితి। శ్రాద్ధశేషంప్రకుర్వీతేత్యనేన వాక్యేన ఏకాదశేహని విహిత

మాద్య మాసికం రుద్రగణాఖ్య శ్రాద్ధం వృషోత్సర్జనాఖ్య శ్రాద్ధంచ కుర్యాత్ । వర్జయిత్వా సపిండనమితి తదర్థమపకృష్య పంచదశైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధానివర్జయేత్ । కేచిత్పంచమదినే శుద్ధింసంపాద్య ఆద్యాదిషోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధం సపిండీకరణశ్రాద్ధంకుర్యుః ॥

తా॥ పదునొకండవదినము సంప్రాప్తమగుచునుండగా కర్తయొక్క భార్య రజస్వలయయ్యెనేని ఆద్యశ్రాద్ధంబును చేయవలయును ఊనాబ్దికాదులను వదలవలయును. శ్రాద్ధకర్తయొక్క భార్య ఆశౌచాంతమునందు రజస్వలయయ్యెనేని సపిండనమును వదలి శ్రాద్ధశేషమును జేయవలయును అనగా ౧౧వ దినమునందు శాస్త్రోక్తప్రకారముగ జేయదగిన పుణ్యాహవాచనము ఆహ్నికము రుద్రగణాఖ్య శ్రాద్ధము వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధంబును జేయవలయును షోడశశ్రాద్ధములలో ఆద్యశ్రాద్ధముతప్ప పంచదశైకోద్దిష్ట శ్రాద్ధము మాత్రము వదలవలయును కొందఱు ఆద్యశ్రాద్ధముగూడ భార్యరజస్వలయైన ౫వ దినంబున స్నానము చేసిన పిమ్మట ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టశ్రాద్ధము సపిండీకరణ శ్రాద్ధము ఒకదినమునందే ఆచరింపుచున్నారు తక్కినవిషయములు దేశాచారములను బట్టి జరుపవలయును. ఇతి కర్తృభార్యారజస్వలావిషయస్సమాప్తః

ఏకాదశాహదినంబున జ్ఞాత్యాశౌచము.

కాలామృతే॥ శ్లో॥ త్యక్త్వా బాంధవసూతకేతు సకలం చాద్యాదిషశ్చాచ్ఛరే । తత్కార్యంత్రిర్లఘుసూతకేతువిహితం చాద్యాదియచ్చోదితమ్ । సాపిండ్యార్థమథాపకృష్యమఖిలం శ్రాద్ధంపరిత్యజ్యతి । త్యాపిండ్యాద్విహితోదకుంభమనవా పూర్వ్యానంచపశ్చాచ్చరేత్ ।

తా॥ దశాహదినమునైన ఏకాదశాహదినమునైనను జ్ఞాతిసంబంధ దశరాత్రాశౌచము సంభవించెనేని ౧౧ వదినంబున నేకాదశాహశ్రాద్ధముచేసి ఆశౌచము నివృత్తియైనపిమ్మట తక్కిన కృత్యముల జేయవలయునని యు, త్రిరాత్రాశౌచము సంభవించెనేని అయ్యేకాదశాహశ్రాద్ధముతోడనప్పుడు చేయదగిన అన్ని శ్రాద్ధములు జేయవచ్చునని యు ౧౨వ దినంబున సపిండీకరణముజేయువిచ్చగల పురుషుడాదినంబున చేయదగిన సోదకుంభశ్రాద్ధమును వదలి తక్కిన ౧౫వ ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధమునందు చేర్చి ౧౧ వ దినంబున చేయగలెను. సపిండీకరణంబైనపిమ్మట మిగిలనాయాకాలములందు ఊనాదిమాసశ్రాద్ధములను తక్కిన సోదకుంభశ్రాద్ధములను జేయవలెనని తాత్పర్యము.

వా॥ మధ్యేప్రత్యాబ్దికే ప్రాప్తే ఏకాదశాహాని ఆద్యాదీని శ్రాద్ధాదీనికృత్వా తదహరేవ ప్రత్యాబ్దికం కుర్యాత్ ॥ ఇతి బ్రాహ్మణవిషయః ॥
క్షత్రియవైశ్యశూద్రాణాం శుద్ధిదినే కర్తవ్యం ।

తా॥ ఆశౌచదినంబులలోపల శ్రాద్ధంబు సంభవించినయెడల పదునొకొండవదినమునందు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధముచేయవలెను. ఇది బ్రాహ్మణవిషయము, క్షత్రియులకుశుద్ధిదినము ౧౩ వందును, వైశ్యులకు ౧౬ దినమునందును శూద్రులకు, న్యాయానిధిప్రకారము ౩౧ వ దినమునందును శుద్ధిగలదు కొన్నిస్మృతులలో "త్రింశద్దినానిశూద్రస్య తదర్ధం న్యాయవర్తినః॥ అనిచెప్పియుండెను" కాబట్టిదేశాచారప్రకారము ౧౫ దినములవఱకు ఆశౌచము నవలంబించి ౧౬ వ దినంబునశుద్ధిస్నానముచేసి పిమ్మట ఆబ్దికము జరుపవలయును.

ఆశౌచాంతర్గత ఆబ్దికవిధిః.

త్రైపక్షికాది శ్రాద్ధకాలము.

తిథిదర్పణే । శ్లో॥ కుర్యాత్త్రైపక్షికం శ్రాద్ధం త్రిపక్షే విషమేహని । అపరః । త్రిపక్షే ద్వాదశే పక్షే చతుర్వింశతిపక్షకే । పక్షత్రిపంచకం కృత్వా ఆదిమధ్యాంత్యపంచకే ।

తా॥ త్రైపక్షిక శ్రాద్ధమును మూఁడవపక్షములో విషమదినమందుఁ జేయవలయునని తిథిదర్పణమను గ్రంథమునందుఁ జెప్పఁబడియె. మూఁడవపక్షంబున నాదియందు ౧౦ దినములకు పిమ్మట ౫ దినములలో నొకదినంబున త్రైపక్షిక శ్రాద్ధముచేయవలెను అనఁగా మృతదినమునకు ౪౦ రోజులకు పిమ్మట ౪౫ది॥ లోగా, అట్లుగాక కొందఱునక నెలమీఁద అయిదుదినములలోగా కొందఱు జరుపుచున్నారు ఆఱవమాసమున యిరువదిదినములు మొదలు యిరువదిఅయిదుదినములకు లోపుగా శుద్ధిగల యొకదినంబున ఊనషాణ్మాసికంబును, పండ్రెండవమాసంబున యిరువదిఅయిదుదినములకుపైన నొకశుద్ధిగలదినమునందు ఊనాబ్దికశ్రాద్ధంబును జేయవలయునని తాత్పర్యము.

ఊనత్రయములకు నిషిద్ధకాలములు.

కాలామృతే॥ శ్లో॥ నందాదర్శచతుర్దశీ భృగుశనిష్వగ్నిత్రిపూర్వాసు రేషూనాన్యేవనహిత్రిపుష్కరదినే ష్వన్యేష్వపి। కుర్యాదుత్తరమాసికేన సహితత్వాచ్చాణ్మాసికంచాకృతం । న త్రైపక్షికమూనకర్మచతథాపశ్చాచ్చరేదేవతత్ ।

తా॥ పాడ్యమి-షష్ఠి, ఏకాదశిఈనందతిథులుఅమావాస్యయు. ఉభయపక్షచతుర్దశితిథులును, శుక్రశనివారంబులును కృత్తిక, పూఫ, పూషా, పూభా, మూలద్విపాత్త్రిపాన్నక్షత్రంబులును, పూర్వోక్తతిథ్యాదికాంతిప్రకరణమునందు యీగ్రంథములోవ్రాయఁబడిన త్రిపుష్కరదినంబులును ఊనత్రయములకునిషిద్ధంబులనియు, ప్రతిమాసంబున జేయవలసినమాసికములు అనుపపత్తిచేతనిలిచియున్నయెడల ఆమాసికములు పైమాసికముతోఁ జేర్చి చేయవచ్చుననియు, ఊనత్రైపక్షికమాసికములట్లు చేయఁగూడదనియు తా॥

శ్లో॥ త్రైపక్షికోనషాణ్మాసికోనాబ్దికమథాశ్నుతే।
ఏతేషామన్యథాలోపే సపుణ్యకరణాన్నృణామ్॥

తా॥ త్రైపక్షికోనషాణ్మాసికోనాబ్దిక శ్రాద్ధములనుట ఈశ్రాద్ధములకువిధ్యుక్తకాలమతిక్రమించదగనునుపే జేయువలయునుగాని అతిక్రమించినవిమ్మట జేయగూడదని యభిప్రాయము విశ్వాదర్శమునందును నీయర్థమేప్రతిపాదింపబడినది.

స్మృత్యంతరే॥ శ్లో॥ గణాక్రియమాణేషు మాసికేష్వనుభావిషు।
త్రీణిస్యుర ర్ఘ్యపాత్రాణి పిండార్థ త్రీన్స్వవనిర్వపేత్॥

తా॥ అనేకములగు మాసికముల నొక్కసారిచేయునెడల అర్ఘ్యపాత్రపిండము లుమూడేసియుండవలెను.

వ్యాసః॥ శ్లో॥ నాసపిండీకృతే ప్రేతే పితృత్వముపపద్యతే। అకృతస్యతు పుత్రస్య శుభంకించిన్నవిద్యతే॥ నచనైమిత్తికం కామ్యమిష్టాపూర్తాదికంచన। నాసపిండీకృతేపిత్రోరన్యేషాం శ్రాద్ధమేవచ॥

తా॥ సపిండీకరణము చేయనియెడల ప్రేతత్వము విడిచిపోదు. చేయనిపుత్రునకు శుభముకొంచెమైనను లేదు. తల్లిదండ్రులకు సపిండీకరణమును జేయక మునుపు ఇతరులకు శ్రాద్ధములను జేయగూడదని వ్యాసుడు వచించె.

ఇతి త్రైపక్షికాది శ్రాద్ధకాలాః సమాప్తాః.

స్నానోదక నిర్ణయము.

శ్లో॥ మృతౌజన్మని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధేపర్వణిపర్వణి। అస్పృశ్యస్పర్శనేచైవ నస్నాయాదుష్ణవారిణా॥ జానన్నాపదితథా యస్స్నాయాదుష్ణవారిణా। సగోహత్యాకృతం పాపం ప్రాప్నోత్యేవనసంశయః॥

(తా॥ వ్యాపోనద్యాదితీర్థేషు పవిత్రతమాః॥ అలాభేమంత్రపూతాఇతి॥)

తా॥ జనన మరణములయందును సంక్రమణమునందును, శ్రాద్ధమునందును, దర్శమొదలగు పర్వములయందును, అస్పృశ్య స్పర్శయందును-ఉష్ణోదకముచేత స్నానమును జేయగూడదు. గోగరహితుడై యుండి యుని కార్యములయందుష్ణోదకముచేతస్నానమును జేయువాడు గోహత్యకుదుల్యమైన పాపమును జేసినవాడగును నద్యాదితీర్థములయందు స్నానమును జేయుట యుత్తమము అలభించనియెడల మంత్రపూతోదకములచే స్నానముచేయవలయును ఇతి స్నానోదక నిర్ణయస్సమాప్తః.

జీవత్పితృకకు శ్రాద్ధనిషేధము,

తండ్రిజీవించియున్న ఇతరులగుజ్ఞాతులుమాత్రము తిలోదకాదులనీయ

గూడదు. జ్ఞాతులతోఁగూడ నాశౌచదినంబులయందు సహవాసంబును జేయఁగూడదు. తండ్రిబ్రతికియున్నను తనతల్లిశ్రాద్ధమమాత్రము యథావిధిగా వారివారి కులాచారములనుబట్టి తప్పక జేయవలెను. తండ్రి జీవించియుండగ జ్యేష్ఠభ్రాతయైనను కనిష్ఠభ్రాతయైనను మృతినొందిన యెడలతిలోదకాది ప్రేతకృత్యములన్నిటిని తనతండ్రే జేయవలెను. కర్తృత్వమువహించినను తల్లిదండ్రులకాయుర్వృద్ధిని గోరుపుత్రుఁడు ప్రేతకృత్యంబులను జేయఁగూడదని తెలియవలెను. (ఇతిశ్రాద్ధనిషేధః)

తిలతర్పణ నిషేధము.

స్మృతిసారసంగ్రహే॥ శ్లో॥ తీర్థశ్రాద్ధేగయాశ్రాద్ధే పైత్రశ్రాద్ధేనుమాసికే సపిండీకరణేచైవ నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్॥ వృద్ధిశ్రాద్ధేసపిండ్యాంచ మాసికేచాఽనుమాసికే। అబ్దికేప్రథమేచైవ నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్॥ దర్శేతిలోదకంపూర్వం పశ్చాద్దద్యాన్మహాలయే। ప్రత్యబ్దేవాపరంపూర్వం పరేహనితిలోదకం। ప్రత్యబ్దాంగంతిలందద్యాన్నిషిద్ధేపి పరేహని। వర్గైకస్యవచోయేషామన్యేషాంతువిసర్జయేత్॥

తా॥ తీర్థశ్రాద్ధమునందు-గయాశ్రాద్ధమునందు-పైత్రశ్రాద్ధమునందునుఅనుమాసికశ్రాద్ధమునందు-ప్రథమాబ్దికశ్రాద్ధంబునందు-సపిండీకరణశ్రాద్ధమునందునువృద్ధిశ్రాద్ధమునందును- సాపిండ్యమునందును-మాసికాఽనుమాసికమునందును తిలతర్పణమును -జేయకూడదు-దర్శ శ్రాద్ధమునందు శ్రాద్ధకర్మాచరణమునకు ముందుగాను మహాలయశ్రాద్ధమునందు పిమ్మటను తిలతర్పణమును జేయవలయును ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధమునందుసద్యస్కాలమునందే తిలతర్పణముచేయఁగూడదు, పరదినప్రాతఃకాలమునందుతిలతర్పణముజేయవలయును. పరదినముతిలతర్పణముజేయుటకు నిషిద్ధదినమైనను తిలతర్పణమును జేసియే తీరవలయును. శ్రాద్ధమునందలివర్గత్రయమునకే తిలతర్పణమును జేయవలయునుగాని యితరులకుతిలతర్పణమును జేయఁగూడదని తాత్పర్యము

స్మృత్యంతరే॥ శ్లో॥ నజీవపితృకః కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధాంగతిలతర్పణమ్। శ్రాద్ధమాత్రంప్రకుర్వీత తర్పణంతు పితాచరేత్॥

తా॥ జీవపితృకులు గలవారు శ్రాద్ధంబునుమాత్రఁబొనర్పవలయునుగాని శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణము జేయఁగూడదు. ఆతర్పణంబునుతండ్రి చేయవలయునని స్మృతివాక్యములు వచించెను.

ఇతితిలతర్పణ నిషేధస్సమాప్తః.

దర్శేతిలతర్పణ ఫలము.

శ్రీభారతే అనుశాసనిక పర్వణి శతోత్తర పంచవింశాధ్యాయే॥ పితర ఊచుః॥

శ్లో॥ అమావాస్యాంతు యేమర్త్యాః ప్రయచ్ఛంతి తిలోదకం। కృతం భవతి తైశ్శ్రాద్ధం సరహస్యం యథార్థవిత్ ॥ హృష్టపుష్టమనాస్తేషాం ప్రజాభవతి నిత్యశః । కులవంశస్య వృద్ధిస్తు పిండదస్య ఫలం లభేత్ । శ్రద్ధాయుతస్తు యః కుర్యాత్ పితౄణామనృణో భవేత్ ॥

తా॥ పితృదేవతులు చెప్పుచున్నారు, యేమనుజులైనా అమావాస్య దినమునందు మధుమిశ్రమగు ఔదుంబర పాత్రలో తిలోదకము పితరుల నుద్దేశ్యముగా యిచ్చునెడల వారలు యథార్థజ్ఞానము కలవారు ధర్మరహస్య మెరిగినవారుగా నుందురు వారలకు హృష్టపుష్టలుగానుండు సంతానము ముక్తిప్రదమైనదై యుండును. కులవంశము యభివృద్ధియగును. పిండదానము చేసిన ఫలములభించును. శ్రద్ధతో తిలతర్పణము చేయు వాడు పితృఋణములోనుండి ముక్తుడు కాగలడని తాత్పర్యము.

కించ॥ అనుశాసనిక పర్వణి శతోత్తర షడ్వింశదధ్యాయే ।

దేవా ఊచుః॥ శ్లో॥ బలింభిక్షాంతథార్ఘ్యంచ పిత్ర్యాణాంచ తిలోదకమ్। తామ్రపాత్రేణ దాతవ్య మన్యథాల్ప ఫలం భవేత్ । గుహ్య మేతత్సముద్దిష్టం యథాతుష్యంతి దేవతాః ॥

తా॥ దేవతలు చెప్పుచున్నారు, బలిప్రదానము, భిక్షనొసగుట, అర్ఘ్యమిచ్చుట, పితరులనుద్దేశ్యముగా తిలోదకమిచ్చుట, ఇవి యావత్తు తామ్రపాత్రలతో జరుప వలయును. లేనియెడల అల్పఫలముకలుగును, యేకార్యముచే దేవతలు సంతసింతురో ఆ రహస్యము చెప్పబడెనని తా॥

మాతాపితరుల శ్రాద్ధదినములలో బ్రహ్మయజ్ఞ నిత్యతర్పణము లను శ్రాద్ధపూర్వమునందే కొందరును శ్రాద్ధాత్పరమునందు కొంద రును ఆచరింపుచున్నారు వానిలో నమిూచీనమేదని శోధింపగా శాఖా భేదములచేత ఆచారభేదములు కలవు.

శ్లో॥ ఆద్యాన్నైమిత్తికంకుర్యాత్ పశ్చాన్నిత్యం సమాచరేత్ ॥

తా॥ అనుప్రమాణమునను సరించి ఋక్శాఖులు శ్రాద్ధానంతరమే బ్రహ్మ యజ్ఞ నిత్యతర్పణములు జరిగించుటయును యజుశ్శాఖలు శ్రాద్ధాత్పూర్వమునందే ఆచరిం పుటయునుగలదని తాత్పర్యము. ఇతిదర్శేతిలతర్పణఫలమ్సమాప్తమ్

ప్రయోగపారిజాతే॥ శ్లో॥ పక్షశ్రాద్ధే తథాదర్శే యుగమన్వంతరాదిషు । శ్రాద్ధం నిర్వర్త్య భుక్త్వా తు తాంబూలం ఖాదయేద్ద్విజః ॥ మోహాదకృత్వా యః శ్రాద్ధం తాంబూలం యది ఖాదయేత్ । శ్రాద్ధహంతా భవేత్ క్రూరో రౌరవం నరకం వ్రజేత్ ॥ వా॥ పిత్రోః ప్రత్యాబ్దికే శ్రాద్ధే దివా రాత్రౌ తాంబూలచర్వణం నిషిద్ధం ॥ అంగతిలతర్పణస్యాపరేద్యుః ప్రాతర్విహితత్వేన సాంగపితృకర్మానివృత్తేః ॥

తా॥ పక్షదర్శయుగ మన్వంతరాదులయందు శ్రాద్ధకర్మనాచరించి పిదప తాంబూలచర్వణాదికమును జేయవలయును ఒకవేళ శ్రాద్ధము నాచరింపక తాంబూలచర్వణాదికమును జేసెనేని రౌరవాదినరకములను బొందును తల్లిదండ్రులయొక్క ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధములయందు పరదినప్రాతఃకాలమునందు తిలతర్పణము జేయుటవలన తాంబూలచర్వణాదికమును జేయఁగూడదని తా॥

శ్లో॥ మృతాశౌచే తథా శ్రాద్ధే మాతాపిత్రోర్మృతేహని। ఉపవాసే చ తాంబూలం దివా రాత్రౌ విసర్జయేత్ ॥

తా॥ మృతాశౌచమునందును, శ్రాద్ధదివసమునందును తల్లిదండ్రులయొక్క ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధమునందును ఉపవాసవ్రతదినములయందును తాంబూలచర్వణంబును జేయఁగూడదని తాత్పర్యము.

శ్రాద్ధదర్పణే। శ్లో। భక్ష్యంచ పిండనైవేద్యం వికిరాన్నంచ స్పర్శనమ్। తాంబూలచర్వణం కృత్వా పునః శ్రాద్ధం సమాచరేత్ ॥

తా॥ మానముతో వండిన భక్ష్యమును పిండనైవేద్యము జేసినను వికిరాన్నము భోజనపాత్రను స్పృశతగిలినను కర్త తాంబూలము భక్షించినను, తిరిగి శ్రాద్ధము చేయవలయునని శ్రాద్ధదర్పణము ఘోషింపుచుండెను-

ఇతి తాంబూలచర్వణమ్ సమాప్తమ్.

మాతుర్దశాహమధ్యంబున పితృమృతి.

స్మృత్యంతరే॥ శ్లో॥ మాతుర్దశాహమధ్యే తు పితా యస్య ప్రమీయతే। పైతృకం తు యథాకాలం పితుస్సర్వం సమాపయేత్ । తతో మాతుస్త్రిపక్షాజ్ఞా శేషం కర్మ సమాపయేత్ ॥

తక్కినవిషయములు ధర్మశాస్త్రగ్రంధములయందు జూడదగును.

తా॥ తల్లిమృతినొందిన దశాహమధ్యతండ్రి మృతిబొందినయెడల తండ్రికి శ్రాద్ధము సంపూర్తిగా జేసి, పిమ్మట 3 వ పక్షములో అగియుండుటలనగా ౧౦ దినములకు పిమ్మట

౧౧ దినములలో తల్లికి లోగడ చేసిన క్రియలు గాకతక్కినశ్రాద్ధ మంతయు సమాప్తిజేయవల యునని తా॥

మాతుర్దశాహమధ్యేతు మృతశ్చేద్యది వైపితా। పితుర్మరణ మారభ్య దశాహంసూతకంభ వేత్॥

తా॥ తల్లిదశాహమధ్యమందు తండ్రిమృతిబొందినయెడల తండ్రి మృతిబొందినది మొదలు ౧౦ దినములుసూతకమని తా॥

ధర్మప్రవృత్తౌ॥ శ్లో॥ మాతాపిత్రోర్యథాశౌచం దశాహంవిహితం బుధైః పైతృకాదూర్ధ్వమేవస్యాన్మాత్రాశౌచంతుపక్షిణి॥

తా॥ తల్లిదండ్రి మొదలగువారి మృతులయందు ౧౦ దినములు అశౌచము తండ్రి యొక్కశ్రాద్ధముచేయుచుండగా ఊర్ధ్వభాగమునందుతల్లిచనిపోయినయెడలమాత్రా శౌచము ఒకటిన్నర దినమని తాత్పర్యము

శ్లో॥ ఆద్యశ్రాద్ధమశుద్ధోపి కుర్యాచ్చైకాదశేహని। కర్తుస్తాత్కాలికాశుద్ధి రశుద్ధిఃపునరేవసః॥

తా॥ ఆద్యశ్రాద్ధంబును అపరిశుద్ధుడైజేయవలెను ఈశ్రాద్ధముజేయుటవలన కర్తకుతత్కాలంబునందు పరిశుద్ధికలుగునని తాత్పర్యము

శ్లో॥ పితురాశౌచమధ్యేచేన్మాతుశ్శ్రాద్ధంపతేద్యది। రుద్రాహేషోడశాత్పశ్చాన్మాతుశ్శ్రాద్ధంవిధీయతే। మాతురాశౌచమధ్యేచేత్పితుశ్శ్రాద్ధంపతేద్యది।రుద్రాహేషోడశాదర్వాక్తచ్ఛ్రాద్ధంతువిధీయతే॥ ఇతి అశౌచఖండే శాతాతపః॥

అన్యార్థః॥ ఏకాదశాహేపితుః షోడశాదిశ్రాద్ధం కృత్వా తతః మాతుః ప్రత్యాబ్దికంకర్తవ్యం ఏకాదశాహేఆద్యశ్రాద్ధంనిర్వర్త్యపితుః మృతాహశ్రాద్ధంకృత్వా అథఆద్యాదిషోడశశ్రాద్ధానికారయేదిత్యర్థః॥

ఇతిమాతృదశాహమధ్యే పితృమృతిస్సమాప్తః.

అధికమాసప్రకరణము.

అధికమాసములో మృతిబొందినవానికి తిరిగిఆమాసముయెప్పుడైనా అధిమాసము వచ్చినయెడల ఆమాసమునందే ప్రత్యాబ్దికము. శుద్ధమాసములో జేయనక్కరలేదు. శుద్ధమాసమునందు మృతులయిన వారికైతే అధికమాసమునందు అవసరములేదు మాసికములు మాత్రి

ముఅధికమాసమందుకూడా శ్రాద్ధముచేయువలెను. అధికమాసములో మృతులైనవానికి శుద్ధమాసములో మృతదినమునకు లోగడదినమందు అన్వాద్య శ్రాద్ధముచేసి మృతతిథియందు ఊనమాసికము పెట్టవలెను. అక్కడనుంచి ౨౮ దినమందు నెలమాసికముపెట్టిముప్పదివదినమందు ద్వితీయమాసికముపెట్టి అక్కడనుంచి ౧౫ దినములలోగా మధ్యమం చకమునందు త్రైపక్షికశ్రాద్ధము చేసి క్రమముగా సంవత్సరాంతము జరిగించవలెను. సంవత్సరమధ్య అధికమాసము సంభవించే యెడల శుద్ధాధికములకు ఒకటేసంకల్పముచేసి అధికమాసికముపెట్టవలయును. సంవత్సరాంతమందు అధికమువచ్చే పక్షమునకు ఊనాబ్దికమును సంవత్సరవిమోకమును ఆబ్దికమును 3 ను అధికమాసములోనే పెట్టవలసినదిగాని శుద్ధమాసంబున నాచరింపగూడదు. మధ్యాధికమువచ్చిన ప్రథమాబ్దికానికి లోగడమాసానికే 3౬౦ దినములగునుగనుక లోగడ మాసములో ఊనాబ్ది[illegible]మోకములు జరిగించవలెననే మాట యుక్తముగాదు, ఆరెండుమాసములు 3౦ దినములసంజ్ఞే కనుక ప్రథమాబ్దికముతో కూడానే జరిగించవలయును. శుద్ధమాసమునందు మృతులయినవారికి ప్రథమాబ్దికము మలమాసమువచ్చినచో నప్పుడే చేయువలయును. ద్వితీయాబ్దికాదులు మాత్రముశుద్ధమాసమునందేజరుపవలెను.

తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువునందు జూడవలెను.

కించ॥ గర్గః॥ శ్లో॥ అగ్న్యాధానప్రతిష్ఠాంచ యజ్ఞదానవ్రతానిచ। దేవవ్రతవృషోత్సర్గ చూడాకరణమేఖలాః। గమనందేవతీర్థానాం వివాహమభిషేచనమ్। యానంచగృహకర్మాణి మలమాసేవివర్జయేత్॥

తా॥ అగ్న్యాధానం- ప్రతిష్ఠ- యజ్ఞదానవ్రతములు-దేవవ్రతములు - కామ్యవృషోత్సర్గము- చూడాకరణము-మేఖల- దేవక్షేత్రతీర్థాటనము- వివాహము-అభిషేచనము- యానమును- గృహకర్మలు - అనువానిని మలమాసమునందు- విడువవలయునుఅని గర్గుఁడుచెప్పె-

శ్లో॥ అవశ్యకర్మమాసాఖ్యం మలమాసమృతాబ్దికం। తీర్థేభచ్ఛాయయోశ్శ్రాద్ధ మఖకర్మపితృక్రియాః॥కుర్యాన్మలిమ్లుచేవర్షమధ్యే

చేత్స్నాతదాధకం। తత్రసాన్యాసికం మృత్యు మాసాత్సన్యావదశోయది ప్రేతక్రియాసమాప్యాత్ర కుర్యాత్ అభ్యుదయంతథా। శ్యామాకాగ్రయణంకృచ్ఛ్రాణియువర్జమతోన్యథా॥

తా॥ మలమాసమునందు ఆవశ్యముగా చేయుచుండిన మాసికాదికర్మములను అబ్దికములను - తీర్థశ్రాద్ధములను - యజ్ఞకర్మములను - పితృక్రియలను, చేయవచ్చునని యోగ్యులగువారలయందును, మఱియును. వర్షమధ్యమందు మలమాసము వచ్చెనేని అప్పుడధికమాసములు గ్రహింపవలయును మరణమాసము మొదలుకొని పదిరెండవమాసము మలమాసమయ్యెనేని దానియందు ప్రేతకర్మములను సమాప్తినిబొందించి పిమ్మట అభ్యుదయకర్మములను చేయవలయునని మార్కండేయమను గ్రంథమునందు చెప్పఁబడియె.

కించ॥ శ్లో॥ కామ్యారంభంవృషోత్సర్గం పర్వోత్సవముపాకృతిమ్ మేఖలాచౌలమాంగల్యాఽగ్న్యాధానోద్యాపనక్రియా। వేదవ్రతిమహాదానాఽభిషేకాన్వర్జమాసికమ్। ఇష్టంపూర్తంతథాయస్య విద్యలోపో న్యథాకృతా। తత్సర్వముక్తకాదన్య దధమాసేవివర్జయేత్ । సూతకేపిచ కర్తవ్యం స్నానాద్యంరాహుదర్శనే॥

తా॥ కామ్యారంభము వృషోత్సర్గము, పర్వోత్సవము, ఉపాకర్మము, మేఖలము, చౌలము, మాంగల్యము, అగ్న్యాధానము ఉద్యాపనక్రియ, వేదవ్రతము మహాదానము, అభిషేకము అనువానిని అధికమాసమునందు, విడువవలయును, గ్రహణకాలమందు జననమరణాశౌచములుగలిగియున్నప్పటికిని గ్రహణప్రయుక్తస్నానాదికములను జేయవలయును, అనియును మార్కండేయమను గ్రంథమునందు చెప్పఁబడియె మఱియును॥

శ్లో॥ గర్భవార్ధుషికేభృత్యే ప్రేతకర్మణిమాసికే। సపిండీకరణేనిత్యే నాధమాసంతువర్జయేత్ ।

తా॥ గర్భమునందును, వర్ధిషమందును, భృత్యునియందును, ప్రేతకర్మమునందును, మాసికమునందును, సపిండీకరణమునందును, అధికమాసమునువిడువవలనుపడదని పరాశర స్మృతియందుఁ జెప్పఁబడియె.

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ మాసద్వయేబ్దమధ్యేచ సంక్రమో నభవేద్యదా। ప్రాకృతస్తత్రపూర్వస్స్యాదుత్తరస్తుమలిమ్లుచః॥

తా॥ సంవత్సర మధ్యమందు రెండధికమాసములు తటస్థించెనేని మొదటిమాసము ప్రాకృతమాసమునుగాను రెండవమాసమును అధికమాసముగాను గ్రహింపవలయునని గ్రంథాంతరమందు చెప్పఁబడియె. ఇతి అధికమాసప్రకరణం సమాప్తమ్

అత్రానుగమనస్యైవ విధానాన్నాగ్రే పార్శ్వయోర్వా గంతవ్యం

శ్లో॥ ప్రేతస్య పార్శ్వయోరగ్రే న గచ్ఛేయుః కదాచన। తస్మాదగ్రే తు గంతౄణా మాయుః క్షీణం పదేపదే ॥ మృతస్య పశ్చాద్గమనే ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే। కిల్బిషాదగ్రగమనే నిష్కృతిర్నోపపద్యతే॥ ఇతి దోషశ్రవణాత్ స్మృత్యంతరేవిశేషః ॥

శ్లో॥ సంస్కారోపక్రమాత్పూర్వం స్నానం స్నాత్వా విశుధ్యతి। ప్రారబ్ధేపి హి సంస్కారే సమాప్తే స్నానమాచరేత్ ॥ ఏతదస్య విషయం। ఆరంభాత్ప్రాక్పర స్నాయాత్తస్య శుద్ధిర్భవిష్యతి॥

తా॥ ప్రేతమునకు పార్శ్వములయందుగాని పశ్చాద్భాగంబునందుగాని పోవలయును, అట్లుగాక ప్రేతమునకు ముందుభాగమునందు నడిచినయెడల ఆయువు క్షీణించిపోవునని యభిప్రాయము పార్శ్వపశ్చాద్భాగంబులయందు నడచినవానికి ప్రాయశ్చిత్తముగలదు అగ్రభాగమునందు నడిచినవానికి ప్రాయశ్చిత్తములేదు కావున నగ్రభాగమందు బోగూడదని యభిప్రాయము దహనసంస్కారంబుల నుపక్రమించుటకు మునుపు స్నానంబు చేసినయెడల పరిశుద్ధి గలుగును దహనసంస్కారంబుల నుపక్రమించినపిమ్మట దహనమగునను స్నానంబు చేసినయెడల శుద్ధిగలుగదు కావున సగోత్రులు సంస్కారంబును నుపక్రమించుటకు పూర్వంబునందు స్నానంబును జేయవలయునని స్మృత్యంతరవచనాభిప్రాయము.

ఇతి శవానుగమనే నియమస్సమాప్తః

— శ్మశానమునకు తీసికొనిపోబడిన శవము జీవించుట. —

శ్మశానంబునకు ప్రేతమును తీసికొనిపోయిన పిమ్మట నాశవమునకు ప్రాణంబులు వచ్చినయెడల మఱల వామనుజుండు గృహమునకు వచ్చెనేని యాగృహంబునకుం గీడువాటిల్లును. కావున నాకీడు తొలంగిపోవుటకొఱకు క్షీరమిశ్రిత సమిధశ్శతమును ఆజ్యంబును హోమమును జేయవలెను. బ్రాహ్మణులకు గోదానాది మహాదానములు జేసి సావిత్రీసూక్తంబులచేత క్షీరంబులతో శాంతిని జేయవలయును. కపిలధేనువును, తిలలను, సువర్ణమును, వస్త్రమును ఆయుర్వృద్ధికొఱకు కర్త దానము జేసి బ్రాహ్మణాశీర్వాదము గ్రహించవలయును. ఇది యముని మతమని నారదమునివరుండు వచించె. కొందఱు ఇతరజంతువును ఇతని

మీాద దిగతుడిచి ఆగ్రామము తూరయు దిప్పి పారవేయుదురు. తక్కినవిష
యములు స్మృతి సంగ్రహమందు జూడవలయును.

ఇతిస్మశానాసీత శవజీవన విచారస్సమాప్తః.

నిత్యకర్మయందు శిలానష్టము.

దశాహములోగా జరుపు నిత్యకర్మప్రారంభించిన పిమ్మట దశాహములో వల్ల ప్రమాదంబువలనశిలనష్టమైనయెడలఅన్యశిలనుంచిపూర్వము వలె ఆవాహనముజేసి మరల తొలుతయిచ్చిన మృత్తికాస్నాన వాసోదకతిలోదకాలు పిండప్రదానంబులు మొదటిరోజునుంచి యథాక్రమముగాజరపవలెను. నష్టమయిన శిల మరలలభించిన యెడల విధ్యుక్తముగ వాసోదకాదుల నీయనక్కర లేదు. స్థలభ్రంశమునందును, శిలాపాత్ర కర్తృద్రవ్యంబులు నశించినను ప్రాజాపత్యత్రయంబునుచేసి పిండోదక దానంబులనుమరలయథావిధిగా జేయువలయునని స్మృత్యంతరమందు జెప్పఁబడియె. తక్కినవిషయములునిర్ణయసింధువు నందుజూడవలయును.

ఇతిశిలానష్ట విషయ స్సమాప్తః

సంవత్సర విమోకమందు తిథిద్వయ శ్రాద్ధనిర్ణయము.

గౌతమః శ్లో॥ తిథిద్వయేపిసంప్రాప్తే విమోకం ప్రథమాబ్దికమ్ ।
తస్మిన్నేవక్రమాత్కుర్యాత్ పూర్వాహ్ణేచాపరాహ్ణకే ॥

తా. సంవత్సరవిమోకదినమందు తిథిద్వయముతటస్థించినేని సంవత్సరవిమోకప్రథమాబ్దికములురెండును-అదినమందే యాచరింపవలెనుఎట్లనిన పూర్వాహ్ణమందుసంవత్సరవిమోకశ్రాద్ధంబును-అపరాహ్ణమందుఅబ్దికశ్రాద్ధంబు నాచరించవలెనని గౌతములవారి యభిప్రాయము.

కించ॥ పరాశరాదిబుషిభిః రత్నావళ్యాంవిష్ణుస్మృతౌ ।

శ్లో॥ విమోకాదిద్వయంకుర్యాద్ ద్విజశ్రేష్ఠ స్తిథిద్వయే । విమోకంపూర్వతఃకృత్వా ఆబ్దికంతదనంతరం। తిథిద్వయేతథాకార్యం అన్యథా దోషభాగ్భవేత్ ॥

తా॥ తిథిద్వయమువచ్చినదినమునందు విమోకము ప్రథమాబ్దికమువచ్చినయెడల పూర్వాహ్ణమునందువిమోకముజరిపి అపరాహ్ణమందు ప్రథమాబ్దికముచేయవలెను అట్లాచేయనియెడల దోషము చేసినవాడగునని తా॥

కించ॥ శ్లో॥ సంవత్సరవిమోకాఖ్యం శ్రాద్ధం కుర్యాద్విచక్షణః। తథాబ్దికం వినా పూర్వం ఊనాబ్దికమథాపి వా। ఊనత్రైపక్షికం చైవ నకుర్యాన్మాసికం వినా। ఊనాంత్యమాసికం త్యక్త్వా విమోకం నైవ కారయేత్॥

తా॥ కర్మనిష్ఠగలవాఁడు సంవత్సరవిమోకమును చేయవలసినది, ఊనాబ్దికమును చేయకుండ ప్రత్యాబ్దికమును చేయఁగూడదు. త్రైపక్షికమును విడిచి మాసికమును పెట్టకూడదు. ఊనమైన తరువాత మాసికమును విడిచి సంవత్సరవిమోకమును చేయఁగూడదని తా॥

ఇతి సంవత్సరవిమోకే తిథిద్వయశ్రాద్ధనిర్ణయస్సమాప్తః.

మృతతిథినిర్ణయము.

సిద్ధాంతసారసంగ్రహే॥ శ్లో॥ సాయంతనవ్యతరత్ర చేన్మృతతిథిస్స్యాద్వాబ్దికే మాసికే। సా గ్రాహ్యా ద్వ్యపరాహ్ణయోర్యది తదా యత్రాధికా సా మతా। తుల్యా చేదుభయోరపరాహ్ణసమయే పూర్వా న చేత్తద్వయోః। పూర్వైవ త్రిముహూర్తగాస్తసమయే నో చేత్పరైవోచితా॥

తా॥ అహఃప్రమాణ ఘటికలను అయిదుపాళ్ళు చేయునది. వానిలో మొదటిభాగము ప్రాతఃకాలము, 2వ భాగము సంగవకాలము, 3వది మధ్యాహ్నము, 4వది అపరాహ్ణము, 5వది సాయాహ్నము. ఈ అయిదు కాలములలో 4వ అపరాహ్ణకాలమున నేతిథిఘటికలు వ్యాపించియుండునో ఆతిథి శ్రాద్ధాది పైతృకము మొదలగు సత్కర్మలకు ముఖ్యము. ఒక తిథికి రెండుదినములలో వ్యాప్తిగల్గియుంటే ఏదినమున అధికముగానుండునో దానిని నాచరింపవలయును రెండు దినములలో అపరాహ్ణవ్యాప్తి సమముగానుండిన పూర్వమనఁగా మొదటిదినమే ముఖ్యము రెండు అపరాహ్ణములలోను వ్యాపింపకపోయిన పూర్వదినమున సాయాహ్నవ్యాప్తి చక్కగానుండిననాఁడే ముఖ్యము. రెండు అపరాహ్ణములలోను సమముగానుండినప్పుడు తిథివృద్ధిపక్షమున రెండవనాఁడును క్షయపక్షమున మొదటినాఁడును కర్తవ్యము. దీని నెఱిఁగి శిష్టులందఱును ఆచరించుచున్నారు. ఇఁక సంకల్పస్నానదానవ్రతదేవపూజాదులలో విశేషవిధులు గల్గునవి తప్ప తక్కిన అన్ని సత్కర్మలకును సూర్యోదయకాలమున నేతిథిగల్గియుండునో ఆతిథియే సంకల్పమునకు ముఖ్యము.

కించ॥ శ్లో॥ యాం తిథిం సమనుప్రాప్య ఉదయం యాతి భాస్కరః। సా తిథిస్సకలా జ్ఞేయా స్నానదానవ్రతాదిషు॥

తా॥ సూర్యుఁడు ఏతిథినందుదయించునో ఆతిథి స్నానదానవ్రతములు మొదలుగాగల సకలకార్యములకు ప్రాముఖ్యము.

ఇతి మృతతిథినిర్ణయస్సమాప్తః

శ్రాద్ధ సమయమందు త్యాజ్యవిషయము.

జ్యోతిస్సంగ్రహే॥ శ్లో॥ స్నానే దానే జపే హోమే వైశ్వదేవే సురార్చనే।
ప్రాయశ్చిత్తే తథా శ్రాద్ధే ప్రశస్తా విషనాడికా॥

తా॥ స్నానకాలమునందు, దానకాలమందు, జపకాలమందు, హోమకాలమందు, వైశ్వదేవకాలమందు, దేవతార్చనమందు, ప్రాయశ్చిత్తాదులయందు, శ్రాద్ధకాలమందు, త్యాజ్యము వచ్చినప్పటికిని పై కార్యములు చేయవచ్చునని తా,

కించ॥ ప్రాచీనగ్రంథే ॥శ్లో॥ ఆసనే శయనే భోజ్యే మలమూత్రోత్సృజేత థా।
ఉగ్రకర్మణ్యస్త్రవధా ప్రశస్తా విషనాడికా॥

తా॥ కూర్చుండుటయందు, నిద్రించుటయందు, భోజనకాలమందు, మలమూత్రములు విడుచుటయందు, చెడుపనివిషయమైన అస్త్రప్రయోగాదులయందును, విషఘడియలు నింద్యములుగావని తా.

ఇతి శ్రాద్ధసమయే త్యాజ్యవిషయస్సమాప్తః.

దానాదిఫల నిరూపణము.

అయ్యా ౮౪ లక్షలజీవరాసులలో ఈమనుష్యజన్మములభించుట బహుదుర్లభము ఇట్టిజన్మములభించియు దానధర్మాదులు చేయకయుండు మనుష్యుడు మఱుజన్మమునందు దరిద్రుడై పుట్టునని స్మృతులు ఘోషించుచుండె లోకమందు మనము చూచుచుంటిమి. మనుష్యజన్మమునందు దరిద్రుడై పుట్టి పాపకార్యములు చేయుచు అందువలన నరకము జెంది సమస్తబాధల కోర్వలేక దుఃఖించుచు మఱల దరిద్రుడుగా పుట్టును. తత్ప్రమాణము

శ్లో॥ అదానదోషేణభవేద్దరిద్రో దారిద్ర్యదోషేణ కరోతి పాపం। పాపాదవశ్యం నరకం ప్రయాతి పునర్దరిద్రః పునరేవ పాపీ॥ అన్నట్లు దానము చేయనిదోషమువల్ల నేవాడు దరిద్రుడుగాబుట్టుచు మఱలగిట్టుచు ఈప్రకారము సంసారసాగరమునందగిలి అల్లాడుచుండునుగాని ఒకప్పుడైనను ముక్తి పొందజాలడు.

శ్లో॥ దరిద్రాయ కృతం దానం శూన్యలింగస్య పూజనం । అనాథప్రేతసంస్కార మశ్వమేధసమం విదుః॥ దరిద్రునకొఱకు చేయబడినదాన

మును పూజలేనిగుళ్లకు పూజగలుగఁజేయుటయు, దిక్కులేనిపీనుఁగనెత్తి కాల్చుటయు, ఈమూడును అశ్వమేధయాగము చేయుటవలన గలుగుఫలమునకు సమానమగు ఫలమునిచ్చునని బహుగ్రంథములు చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ అనిత్యానిశరీరాణి విభవో నైవ శాశ్వతః॥ నిత్యంసన్నిహితో మృత్యుః కర్తవ్యో ధర్మసంగ్రహః॥ ఈశరీరము నిత్యముకానిది, సంపదలునిలుకడ లేనివి, మృత్యుదేవత దగ్గర నేకాచియున్నది కాఁబట్టిమనము. పితృమాతృకర్మలందైనా తనశక్తికొలది దానధర్మములు చేయుటచే ఈజన్మను వచ్చినందున తనపితృలు సంతోషించడమేగాక తనకును రాఁబోవుజన్మమందుమహాభాగ్యసంతుడై జ్ఞానముగలవాఁడై ధనముగల గృహాదులందు జన్మించును యిదియునుగాక.

శ్లో॥ చలాలక్ష్మీశ్చలాః ప్రాణాశ్చలో దేహోపి యౌవనం। చలంచలశ్చ సంసారః కీర్తిర్ధర్మశ్చ నిశ్చలౌ॥ తా॥ సంపదలు-ప్రాణము-దేహము-యౌవనము-సంసారము-ఇవి యన్నియును నీటిబుగ్గలరీతిగా అస్థిరములైనవి. అయితే సత్యముగా కీర్తియు ధర్మమును ఈరెండుమాత్రమే సుస్థిరముగానుండును.

శ్లో॥ అర్థాః పారదచంచలాః గిరినదీవేగోపమం జీవితం। ధర్మం యోనకరోతినిశ్చలమతిః స్వర్గార్గళోద్ఘాటనం। పశ్చాత్తాపయుతో జరాపరిణతశ్శోకాగ్నినా దహ్యతే॥ తస్మాన్మాతృపితృక్రియాదిసమయే దానం ప్రశస్తంస్మృతం॥ తా॥ సంపదలు పాదరసమువలె నిలుకడగానివి, కొండమీదనుడికిందికి ప్రవహించునదులు యెంతశీఘ్రముగా ప్రవహించునో అంతశీఘ్రముగా జీవితము పారిపోవును. సముద్రమునందలి అలలయందుబుట్టిన నీటితుంపరలు యెట్లునిలుకడ లేకపోవునో అట్లుమానవజన్మము నిలుకడలేనిదౌను. సముద్రమునందలి నురుగురీతిగాను మనజీవితకాలము అస్థిరమైనదికాఁబట్టి స్వర్గద్వారమునకు అడ్డముగామూసియుండెడు తలుపునుదెఱచిమానలనుస్వర్గమున జేర్చు సకలసౌఖ్యములను బొందునట్లుజేసెడుధర్మము నెవ్వడు చేయఁడో వాఁడుమరణకాలమున శోకాగ్ని చే తపించును. కాఁబట్టి

తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధాదిదినములయందైనను దానము జేయుట ప్రశస్తమైనది గా జెప్పఁబడియె. శ్లో॥ ధర్మః శర్మభుజంగ పుంగవపురీ సారం విధాతుం క్షమో। ధర్మః ప్రాపితమర్త్యలోకవిపుల ప్రీతి స్తథాశంసినాం। ధర్మస్స్వర్గనగరీనిరంతరసుధా స్వాదోదయస్యాస్పదం। ధర్మః కిం నకరోతి ముక్తివనితా సంభోగభాగ్యంతరమ్॥ తా॥ ధర్మము నాగేంద్రపట్టణమునందలి స్థిరమైన సుఖము ననుభవించునట్లు చేయును భూలోకమున ధర్మము జేయు వానికే మంచికీర్తియు జనులవలన ప్రీతియు కలుగును. మఱియు ధర్మము స్వర్గలోకము నందలి దేవామృతము పానము చేసి చావుపుట్టుకలు లేక సదా దేవేంద్రభోగముల ననుభవించునట్లు చేయును, ధర్మమువలన సకల సుఖములు కలుగును. ధర్మము ముక్తికాంతతో భోగించునట్లు చేయును.

శ్లో॥ ఏవం త్యాగగుణః శ్లాఘ్యః సర్వేషుగుణరాశిషు। త్యాగాజ్జగతిపూజ్యంతే పశుపాషాణపాదపాః॥ తా॥ దానము చేయునట్టి గుణమే సకలగుణములలోపల సద్గుణము- దానము చేయువాఁడే గుణవంతుఁడు పశువులలో కామధేనువును- వృక్షములలో కల్పవృక్షమును శిలలలో చింతామణియనుశిలయును నెవరెవరు యేదియడిగినను లేదనక నిచ్చునట్టిగుణమును కలిగియుండుటవల్లనేకదా అవి దేవతలు మనుష్యులు మొదలైనవారిచేత సదా పూజింపఁబడుచున్నవి. ఇంతియేగాదు॥ దానమాహాత్మ్యమందు॥

శ్లో॥ సాలగ్రామశిలాం పృథ్వీం కన్యాం విద్యాంచ వైదికీం।
యోదత్తే యస్సృగృహ్ణాతి తావుభౌ స్వర్గగామినౌ॥ అని చెప్పఁబడినది.

ఆదిత్యపురాణమందు॥ శ్లో॥ జ్ఞానదానాదధికం కించిద్గృహ్యతే భువనత్రయే॥ దానేన ప్రాప్యతే స్వర్గః॥ అని చెప్పఁబడినది- యస్యవిత్తం నధర్మాయనోపభోగాయ తస్య విత్తం నిరర్థకం॥

గరుడపురాణమందు॥ శ్లో॥ పితుశ్శతగుణం దానం సహస్రం మాతురుచ్యతే। భగిన్యాం దశసాహస్రం సోదరే దత్తమక్షయమ్॥ మఱియు॥

దానాదులవలన స్వర్గసుఖపుత్రపౌత్రాదులును కీర్తియు కలుగుచున్నవి.

అందువలన దానముకన్న నధికమైన దెక్కడను మూడు లోకములయందేదియును లేదు, యెవ్వనియొక్క ద్రవ్యము ధర్మముకొఱకైనను తాను అనుభవించుట కొఱకైనను ఉపయోగించునో అతని ద్రవ్యము సార్థకము లేకున్నచో నిరర్థకము.

కించమనుస్మృతౌ॥ శ్లో॥ వారిదస్తృప్తిమాప్నోతి సుఖమక్షయమన్నదః। తిలప్రదః ప్రజామిష్టాం దీపదశ్చక్షురుత్తమమ్ ।

తా॥ జలమునిచ్చినవాఁడు క్షుత్పిపాసలులేని తృప్తినిబొందును. అన్నదాతయక్షయసుఖమునొందును తిలలునిచ్చువాఁడు తనకిష్టమగు సంతానముగలవాఁడగును దేవబ్రాహ్మణాదులకుపయోగముగ దీపమిడినవాఁడుత్తమములగు చక్షుస్సులనొందును.

శ్లో॥ భూమిదో భూమిమాప్నోతి దీర్ఘమాయుర్హిరణ్యదః । గృహదోఽగ్ర్యాణి వేశ్మాని రూప్యదో రూపముత్తమమ్॥

తా॥ భూదాత భూపతియగును సువర్ణము దానమునిచ్చువాఁడు దీర్ఘాయుష్యమునొందును గృహప్రదుఁడు సుందరగృహములుగలవాఁడగును. వెండినిచ్చినవాఁడు సుందరుఁడు సౌందర్యము గలవాఁడగును.

శ్లో॥ వాసోదశ్చంద్రసాలోక్య మశ్విసాలోక్యమశ్వదః । అనడుచ్ఛ్రియం పుష్టాం గోదో బ్రధ్నస్య విష్టపమ్ ॥

తా॥ వస్త్రదాత చంద్రలోకమును గుఱ్ఱము నిచ్చినవాఁడశ్వినిదేవతల లోకమును ఎద్దునిచ్చినేని సంపూర్ణమగుసంపత్తిని గోవునిచ్చినవాఁడు సూర్యలోకమును బొందును.

శ్లో॥ యానశయ్యాప్రదో భార్యా మైశ్వర్యమభయప్రదః। ధాన్యదశ్శాశ్వతం సౌఖ్యం బ్రహ్మదో బ్రహ్మసాష్టితామ్ ।

తా॥ రథాదియానములు శయ్యలు నొసగినవానికి భార్యాలాభమగును, ప్రాణుల కభయమిచ్చునతఁడు ప్రాణిహింసచేయనివాఁడు గొప్పయైశ్వర్యమును బొందును ధాన్యము ననగా శాలిగోధూమాదులనిచ్చువాఁడు శాశ్వతసుఖము నొందును వేదమును జెప్పినను తదర్థమును దెలిపినను బ్రహ్మలోకమువనగా ముక్తుఁడగును.

శ్లో॥ సర్వేషామేవ దానానాం బ్రహ్మదానం విశిష్యతే। వార్యన్నగోమహీవాస స్తిలకాంచనసర్పిషామ్ ॥

తా॥ అన్నోదకగోమహీ తిలకాంచనాది దానములేవిగలవో వీటినన్నింటిలోను వేదవేదాంగములను బ్రాహ్మణునికి చెప్పుట యుత్కృష్టఫలప్రదమగును.

శ్లో॥ యేన యేనతు భావేన యద్యద్దానం ప్రయచ్ఛతి। తత్తత్తేనైవ భావేన ప్రాప్నోతి ప్రతిపూజితః ॥

తా. ఎవరుయేయే అభిప్రాయముచే స్వర్గాద్యపేక్షచేగాని ముముక్షువై తేనిష్కామముచే గానియేయే దానము చేయుదురో ఆయా భావముచే నాయా దానముల ఫలముగా జన్మాంతరమందు పూజితులై దాని దాని ఫలమును బొందుదురు.

శ్లో॥ ధర్మం శనైస్సంచినుయాద్వల్మీకమివ పుత్తికాః॥
పరలోకసహాయార్థం సర్వభూతాన్యపీడయన్।

తా. భూతపీడలేకుండ పరలోకసహాయార్థమై ధర్మమును చెదలపురుగులు పుట్టబెట్టినట్లు మెల్లమెల్లగా వృద్ధినొందింపవలెను.

శ్లో॥ నాముత్ర హి సహాయార్థం పితా మాతా చ తిష్ఠతః॥ న పుత్రదారా న జ్ఞాతిర్ధర్మస్తిష్ఠతి కేవలః॥

తా. పరలోకమందు సహాయులు తల్లి-తండ్రి-భార్య- పుత్రుడు-జ్ఞాతి వీరెవ్వరును గారు-ధర్మమొకటియే పరలోకసహాయమైయుండును.

సకలచుట్టములు తనతోఁగూడ వచ్చువారుగారు. వాఁడు చేసిన పాపముగాని పుణ్యముగాని వాని వానివెంటఁ బోవును. ఒకమనుష్యుఁడు యెంతధనవంతుఁడైనను దానమూలముగా యిచ్చినదితప్ప-లెక్కలేని ద్రవ్యము మాతియు తనకు చెందునదిగాదు. పూర్వజన్మమందు విశేషముగ ద్రవ్యమార్జించి దానిసత్కర్మములయందును. దానాదిక్రియలయందును-ఉపయోగించినవాఁడే యీజన్మమున మహాభాగ్యవంతుఁడగును. అట్టివాఁడీజన్మమున విశేషభక్తిశ్రద్ధలతోఁడ సత్కర్మములఁ జేసెనేని-ఇంకొకజన్మమున మిగులభాగ్యవంతుఁడై ధర్మార్థకామ్యమోక్షములకర్హుఁడగును. భక్తిశ్రద్ధలు లేక ధర్మము చేసినను ఆధనము వ్యర్థము. భక్తిశ్రద్ధలతో నొనర్చిన ధర్మము కొంచెమైనను కొండంతయగును. ఎట్టికార్యమునకుగాని మనస్సు నిర్మలముగానుండవలయును. మనోనిశ్చయము లేక చేసిన తపముగాని-దానముగాని-ధర్మముగాని నిరర్థకంబులగును. ప్రతిమానవుఁడును తనకు రోగము వచ్చుననియు- వృద్ధత్వము వచ్చుననియు- కాలము దగ్గునని యు చక్కఁగా దెలిసికొని అంత్యకాలమందు సద్గతినొందుటకు బాల్యమునుండి వివేకము తెలిసినది

మొదలుసత్కార్యములు చేయుచురావలెనుసత్కర్మములను రేపుజేయుదముతర్వాత జేయుదమను తలపుకూడదు. ఏలననగా దేహమనిత్యముకనుక సాధ్యమైన మట్టుకు తలచినపని తలచినట్లుచేయవలయును. ప్రపంచమునందు పుణ్యాత్ములుచేసిన స్థిరమగుయేర్పాటులు యెన్నిజీవరాసులుబ్రతుకుచున్నవో చూడుడు. మనము యెన్నాళ్లుబ్రతికినను మరణముస్థిరమని తలంచువారు బహు అరుదుగా నుండెదరు. లోకమందు నొకవంశములో నొకపుణ్యాత్ముండు-సత్రము, వనము-తటాకము - ధననిక్షేపము-శివాలయము-కూపము-గ్రంథము- మొదలగు ఇట్టిమహోపకారములలో నొకదానిని ప్రతిష్ఠించినందున అశేషజనులు అట్టివారిని నిత్యముస్మరింపుదురు. అట్టివారు మృతిబొందినను బ్రతికియున్న వారితో సమానులేను. వారికిస్వర్గమేనిశ్చయము. మనజీవితకాలమువిచారింపగా రేపోమాపో అన్నట్లుండెను ఇంతలో త్రోవదోచుట, తప్పుపత్రములు జేయుట- హత్యజేయుట - మొదలగుతప్పుకార్యములంజేసి సంపాదించి దారాపుత్రులు మొదలగుబంధువులకుంబెట్టును. అందువలన ఈజీవునకుఫలముకలదా? లేదు. దానివలనగలిగెడి పాపమును దారాపుత్రులు యనుభవింతురా? లేదు. ఎవ్వడైతేపాపకార్యములనుజేయునో వాడుమాత్రమే దానిఫలమును ననుభవింపవలెను. అనగా నరకకూపమందుబడి చాలాకాలము నాశాధకోర్వలేక యేడ్చుచుండును. తిరిగి అట్టిమహాపాపనివృత్తికొఱకుమరుజన్మంబున తానుచేసినపాపమునకేఅట్టిదుష్కృతశేషము అనుభవించుటకు నీచజన్మమందు మహారోగవంతుడై పుట్టుచూగిట్టుచుండును. గాని ఒకప్పుడైనను భగవద్భక్తియు, దేవబ్రాహ్మణగురుపూజయు విద్యాన్నదానాది మహాదానములు మొదలగు మహోపకారములను తానుచేయుటకు శక్తిలేకపోయినను చేయువారికైనా తాను సహాయభూతుడై అధర్మములను వృద్ధిచేసినట్లాయెనా ఇతనికి కూడఫలముగలదు. గానిదానప్రదాతకుమాత్రము ఇహలోకపరలోకములయందు బహుకీర్తియు ప్రతిష్ఠయు అందువలనస్వర్గము నిశ్చయ

ముగా కలుగునని గ్రంథములు ఘోషించుచున్నవి. గనుక అటువంటివాని జన్మము సార్థకము లేకున్నచో నిరర్థకము వట్టిమాటలతో నేమి ప్రయోజనము. తనశక్తికొలది తానుజీవించియుండగానే గోదానాదిమహాదానములు తత్క్షణమే జర్పవలయును. దేహమనిత్యము గనుక పుణ్యకార్యముల విషయమై తలచినపని తలచినట్లు చేయుట ప్రథమకర్తవ్యము.

కారుణ్య విషయము.

శ్లో॥ ఆద్యాపితా తథా మాతా సాపత్నీ జననీ తథా। మాతామహస్సపత్నీకా ఆత్మపత్నీ హ్యనంతరమ్। సుత భ్రాతృపితృవ్యాశ్చ మాతులాస్సహభార్యకాః॥ దుహితా భగినీ చైవ దౌహిత్రో భాగినేయకః॥ పితృష్వసా మాతృష్వసా జామాతా భావుకస్స్నుషా। శ్వశురస్స్యాలకశ్చైవ స్వామినో గురురర్థినః॥ కించ॥ (జనకపితృమాతౄణాంతర్పణం విశేషః)

తా॥ ముందు తల్లిదండ్రులు, పిదప సవతితల్లి అటుపిమ్మట మాతామహమాతుః పితామహమాతుః ప్రపితామహులు, మాతామహీమాతుః పితామహీమాతుః ప్రపితామహీలు, తనభార్య. కుమారుడు, అన్నదమ్ములు, పినతండ్రి పెదతండ్రి, మేనమామ, మేనమామభార్య, కుమార్తె, తోడబుట్టువు, మనుమడు, మేనల్లుడు, మేనత్తలు, పినతల్లి పెదతల్లులు, అల్లుడు, తోడబుట్టువులభర్త, కోడలు, భార్యయొక్క తండ్రి, భార్యయొక్క సోదరుడు, గురువు యాచకులు, వీరలు క్రమముగ కారుణ్యములోని వారని తెలియవలయును,

అక్క (జ్యేష్ఠభగిని)	కూతురు (దుహిత)
అత్త (శ్వశ్రువు)	కొడుకుకూతురు (పౌత్రి)
అన్న (జ్యేష్ఠభ్రాత)	చెల్లెలు (కనిష్ఠభగిని)
అన్నకూతురు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్రి)	చెల్లెలికూతురు (కనిష్ఠభగినీపుత్రి)
అన్నకొడుకు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్రః	చెల్లెలికొడుకు (కనిష్ఠభగినీపుత్రుడు
అక్కకూతురు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్రి)	చెల్లెలిమగడు (భావుకుడు
అక్కకొడుకు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్రుడు)	తండ్రి (పిత)
అక్కమగడు (భావుకుడు)	తండ్రితండ్రి (పితామహుడు)
అమ్మమ్మ (మాతామహి)	తమ్ముడు (కనిష్ఠభ్రాత)
అల్లుడు (జామాత)	తమ్మునికూతురు (కనిష్ఠభ్రాతృపుత్రి)

తమ్ముని కొడుకు (కనిష్ఠభ్రాతృపుత్రుడు)
తల్లి చెల్లెలు (కనిష్ఠమాతృభగిని)
తల్లియక్క (జ్యేష్ఠమాతృభగిని)
తల్లియక్కకూతురు (జ్యేష్ఠమాతృభగినీపుత్రిక)
తల్లియక్కకొడుకు (జ్యేష్ఠమాతృభగినీపుత్రుడు)
నాయనమ్మ (పితామహి)
పినతండ్రి (కనిష్ఠపితృవ్యుడు)
పినతండ్రికూతురు (కనిష్ఠపితృవ్యపుత్రి)
పినతండ్రికొడుకు [కనిష్ఠపితృవ్యపుత్రుడు
పినతండ్రిభార్యా [కనిష్ఠపితృవ్యపత్ని
పినతల్లికూతురు [కనిష్ఠమాతృభగినీపుత్రి
పినతల్లికొడుకు [కనిష్ఠమాతృభగినీపుత్రుడు]
పెదతండ్రి [జ్యేష్ఠపితృవ్యుడు]
పెదతండ్రికూతురు [జ్యేష్ఠపితృవ్యపుత్రి]
పెదతండ్రికొడుకు [జ్యేష్ఠపితృవ్యపుత్రుడు]
పెదతండ్రిభార్య [జ్యేష్ఠపితృవ్యపత్ని
భార్యసోదరుడు [శ్యాలకుడు]
మగనితమ్మునికూతురు [భర్తృకనిష్ఠభ్రాతృపుత్రి
మనమరాలు [దౌహిత్రి]
మేనత్త [పితృభగిని]
మేనత్తకూతురు [పితృభగినీపుత్రి]
మేనత్తకొడుకు [పితృభగినీపుత్రుడు]

కాత్యాయనః॥ శ్లో॥ సంకల్పాసనయోశ్చాపి ద్వితీయా వాహనేతథా।
అన్నదానేచతుర్థీస్యాచ్ఛేషాస్సంబుద్ధయ స్స్మృతాః॥

పారస్కరః॥ శ్లో॥ అర్ఘ్యదానేచసంకల్పేపి దదానే తథాతృతే।
గోత్రసంబంధనామాని తథా తత్ప్రతిపాదయేత్॥

ఇతి కారుణ్యవిధి స్సమాప్తః.

కారుణ్య శబ్దములు.

ఋకారాన్తః - పుంలిఙ్గః - పితృశబ్దః - తండ్రి.

విభక్తిః.	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	పితా	పితరౌ	పితరః
సం	హేపితః	హేపితరౌ	హేపితరః
ద్వి	పితరం	పితరౌ	పితౄన్
తృ	పిత్రా	పితృభ్యాం	పితృభిః
చ	పిత్రే	పితృభ్యాం	పితృభ్యః
పం	పితుః	పితృభ్యాం	పితృభ్యః
ష	పితుః	పిత్రోః	పితౄణాం
స	పితరి	పిత్రోః	పితృషు

ఏవం భ్రాతా - జామాతా - ఇత్యాదయః.

ఋకారాన్త స్త్రీలింగో మాతృశబ్దః - తల్లి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్ర	మాతా	మాతరౌ	మాతరః
సం	హేమాతః	హేమాతరౌ	హేమాతరః
ద్వి	మాతరం	మాతరౌ	మాతౄః
తృ	మాత్రా	మాతృభ్యాం	మాతృభిః
చ	మాత్రే	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
పం	మాతుః	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
ష	మాతుః	మాత్రోః	మాతౄణాం
స	మాతరి	మాత్రోః	మాతృషు

ఏవందుహితా - ఇత్యాదయః.

ఈకారాన్త స్త్రీలింగో జననీశబ్దః జనకతల్లి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	జననీ	జనన్యౌ	జనన్యః

సం	హేజనని	హేజనన్యౌ	హేజనన్యః
ద్వి	జననీం	జనన్యౌ	జననీః
తృ	జనన్యా	జననీభ్యాం	జననీభిః
చ	జనన్యై	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
పం	జనన్యాః	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
ష	జనన్యాః	జనన్యోః	జననీనాం
స	జనన్యాం	జనన్యోః	జననీషు

ఏవం భగినీ- పితృభగినీ- మాతృభగినీ- దేవీదాసీ- ఇత్యాదయః.

అకారాన్తః పుంలింగో మాతామహ శబ్దః- తల్లిదండ్రి.

	ఏకవచనమ	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతామహః	మాతామహౌ	మాతామహాః
సం	హేమాతామహ	హేమాతామహౌ	హేమాతామహాః
ద్వి	మాతామహం	మాతామహౌ	మాతామహాన్
తృ	మాతామహేన	మాతామహాభ్యాం	మాతామహైః
చ	మాతామహాయ	మాతామహాభ్యాం	మాతామహేభ్యః
పం	మాతామహాత్	మాతామహాభ్యాం	మాతామహేభ్యః
ష	మాతామహస్య	మాతామహయోః	మాతామహానాం
స	మాతామహే	మాతామహయోః	మాతామహేషు

ఏవం దౌహిత్రః- భాగినేయః- భావుకః- ఇత్యాదయః.

ఈకారాంత స్త్రీలింగో మాతామహీశబ్దః- తల్లితల్లి

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతామహీ	మాతామహ్యౌ	మాతామహ్యః
సం	హేమాతామహి	హేమాతామహ్యౌ	హేమాతామహ్యః
ద్వి	మాతామహీం	మాతామహ్యౌ	మాతామహీః
తృ	మాతామహ్యా	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభిః
చ	మాతామహ్యై	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః

పం	మాతామహ్యాః	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః
ష	మాతామహ్యాః	మాతామహ్యోః	మాతామహీనాం.
స	మాతామహ్యాం	మాతామహ్యోః	మాతామహీషు.

ఈకారాన్త స్త్రీలింగో పత్నీశబ్దః- భార్య.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	పత్నీ	పత్న్యౌ	పత్న్యః
సం	హేపత్ని	హేపత్న్యౌ	హేపత్న్యః
ద్వి	పత్నీం	పత్న్యౌ	పత్నీః
తృ	పత్న్యా	పత్నీభ్యాం	పత్నీభిః
చ	పత్న్యై	పత్నీభ్యాం	పత్నీభ్యః
పం	పత్న్యాః	పత్నీభ్యాం	పత్నీభ్యః
ష	పత్న్యాః	పత్న్యోః	పత్నీనాం
స	పత్న్యాం	పత్న్యోః	పత్నీషు

ఏవం దేవీ- దాసీ ఇత్యాదయః.

అకారాన్తః పుంలింగో సుతశబ్దః- పుత్త్రుఁడు.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	సుతః	సుతౌ	సుతాః
సం	హేసుత	హేసుతౌ	హేసుతాః
ద్వి	సుతం	సుతౌ	సుతాన్
తృ	సుతేన	సుతాభ్యాం	సుతైః
చ	సుతాయ	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
పం	సుతాత్	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
ష	సుతస్య	సుతయోః	సుతానాం
స	సుతే	సుతయోః	సుతేషు

ఏవం మాతులః- భావుకః- శ్వసురః- స్యాలకః.
గుప్తః- దాసః- ప్రేతః- ఇత్యాదయః.

ఆకారాన్త స్త్రీలింగో స్నుషాశబ్దః కోడలు

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	స్నుషా	స్నుషే	స్నుషాః
సం	హే స్నుషే	హే స్నుషే	హే స్నుషాః
ద్వి	స్నుషాం	స్నుషే	స్నుషాః
తృ	స్నుషయా	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభిః
చ	స్నుషాయై	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభ్యః
పం	స్నుషాయాః	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభ్యః
ష	స్నుషాయాః	స్నుషయోః	స్నుషాణాం
స	స్నుషాయాం	స్నుషయోః	స్నుషాసు

ఏవం గుప్తా- ప్రేతా- ఇత్యాదయః.

ఊకారాన్త స్త్రీలింగో శ్వశ్రూశబ్దః - అత్త.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్.
ప్ర	శ్వశ్రూః	శ్వశ్ర్వౌ	శ్వశ్ర్వః
సం	హే శ్వశ్రు	హే శ్వశ్ర్వౌ	హే శ్వశ్ర్వః
ద్వి	శ్వశ్రూం	శ్వశ్ర్వౌ	శ్వశ్రూః
తృ	శ్వశ్ర్వా	శ్వశ్రూభ్యాం	శ్వశ్రూభిః
చ	శ్వశ్ర్వై	శ్వశ్రూభ్యాం	శ్వశ్రూభ్యః
పం	శ్వశ్ర్వాః	శ్వశ్రూభ్యాం	శ్వశ్రూభ్యః
ష	శ్వశ్ర్వాః	శ్వశ్ర్వోః	శ్వశ్రూణాం
స	శ్వశ్ర్వాం	శ్వశ్ర్వోః	శ్వశ్రూషు

ఉకారాన్తః పుంలింగో గురుశబ్దః- గురువు.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్ర	గురుః	గురూ	గురవః
సం	హే గురో	హే గురూ	హే గురవః
ద్వి	గురుం	గురూ	గురూన్

తృ	గురుణా	గురుభ్యాం	గురుభిః
చ	గురవే	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
పం	గురోః	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
ష	గురోః	గుర్వోః	గురూణాం
స	గురౌ	గుర్వోః	గురుషు

నకారాన్తః పుంలింగో స్వామిశబ్దః- స్వామి.

	ఏకవచనమ్	ద్వివచనమ్	బహువచనమ్
ప్ర	స్వామీ	స్వామినౌ	స్వామినః
సం	హేస్వామిన్	హేస్వామినౌ	హేస్వామినః
ద్వి	స్వామినం	స్వామినౌ	స్వామినః
తృ	స్వామినా	స్వామిభ్యాం	స్వామిభిః
చ	స్వామినే	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
పం	స్వామినః	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
ష	స్వామినః	స్వామినోః	స్వామినాం
స	స్వామిని	స్వామినోః	స్వామిషు.

ఏవం- శర్మా- వర్మా- ఇత్యాదయః.

గ్రంథవిస్తర భయమువలన కొన్నిశబ్దములు ఈగ్రంథమందు చేర్పనైతి.

శ్రాద్ధాదులవలన పితృదేవతలు సంతోషించుట.

అయ్యా! ఈకలికాలమహిమవలన కొందఱుపుత్రులు మాతాపితరులను సదా దూషింపుచు వారుమృతులై వెనుక వారికి స్వకాలములయందు శ్రాద్ధములఁజేయక మాతిల్లిద ద్రులు తినవచ్చువారా పురోహితబ్రాహ్మణులకొఱకు ఈశ్రాద్ధము లేర్పడినవనే అభిప్రాయః॥ గలవారలగుచున్నారు.

శ్లో॥ పున్నామ్నోనరకాద్యస్మాత్పితరం త్రాయతేసుతః॥ తస్మాత్పుత్రఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవస్వయం భువా॥ అనఁగాపుత్రుఁడుపుట్టుటచేత తండ్రికి సద్గతి నిచ్చుచున్నాడుగదా. వీఁడు పుట్టుటచేత తండ్రియొక్క

దుఃఖము నివర్తించును. ధర్మప్రజాసంతతికరంపరనుతనతో పోనియ్యక పెంచినదగుటచే తండ్రికి దుఃఖనివృత్తి.

శ్లో॥ జీవతోవాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్దం భూరిభోజనాత్। గయాయాంపిండదానాచ్చ త్రిభిఃపుత్రస్యపుత్రతా॥ నాస్తిమాతృసమం దైవం నాస్తిపితృసమోగురుః॥ తయోర్నిత్యంప్రియః కుర్యాత్కర్మణామనసాగిరా॥ అనగా తల్లితో సమానమైన దైవమును తండ్రితో సమానమైన గురువునులేరు. ఎల్లప్పుడు మనోవాక్కాయములనెడు త్రికరణశుద్ధిగా వారికి ప్రియముగా నడుచుకొనుచు వారిని సేవించుచుండుటయే పుత్రలక్షణము.

శ్లో॥ భూప్రదక్షిణషట్కేన కాశీయాత్రాయుతేనచ। సేతుస్నానశతైర్యచ్చ తత్ఫలంమాతృవందనే॥ తా॥ భూమండలమంతయుఆరుమారులుతిరుగుటచేతను పదివేలమార్లు కాశీక్షేత్రమునకుపోవుటచేతను నూరుపర్యాయములు సేతుస్నానము చేయుటచేతను. ఎంతపుణ్యముగలుగునో అంతపుణ్యము సూక్ష్మముగాకలుగును ఎట్లనగా తన తల్లిగారికి యొక్క మూరిప్రదక్షిణము జేసి భక్తితో నమస్కరించిన అఫలము తప్పకకలుగునని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ అపుత్రస్య గతిర్నాస్తిస్వర్గో నైవచ నైవచ। తస్మాత్పుత్రముఖందృష్ట్వాథ పశ్చాద్భవతి తాపసః॥ పుత్రసంతానము లేనివానికిస్వర్గాది భోగములు లేవు కనుక పుత్రసంతానము కలిగినవెనుకనే తండ్రిసన్యసించి తపస్సు చేయవలెను. ఈవిషయమై అనేక ప్రమాణములుగలవు. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతిని. పుత్రుడైనవాడు తల్లిదండ్రులనొద్దనుండి సమస్తమైన ఉపచారములు జేయుచు పిదపవారు గతించినచో వారికి స్వకాలములయందు దహనాదికర్మలు మొదలగునవి జరిపి తనశక్తికొలది దానధర్మములు జేయుచురావలెను. పిదప ప్రతిమాసమందును జరుపుమాసికాదిశ్రాద్ధములోనబ్దిసంవత్సరవిమోకశ్రాద్ధము, అబ్దికశ్రాద్ధమువలెను వారివారి కులాచార ప్రకారముగా జరుపుచురావలెన్ను

పితృస్థానంబునకిచ్చిన ఆమముగాని అన్నముగాని పితాదులు దేవరూపులైయుండిరేని మంత్రబలముచేత వారికి చెందుచున్నవని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. అట్లుగాక వారుగంధర్వులై జన్మించియుండే భోగ్యరూపమై చెందును పశువులైజన్మించితే తృణరూపమై చెందును. సర్పజన్మమెత్తితే వాయురూపమైయాహారమగును రాక్షసాదిజన్మమెత్తితే అదిమాంసరూపమగును లేక ప్రేతరూపులైతే రక్తమై తృప్తిగలుగును. లేకమనుష్యజన్మము సంభవించితే యన్నాదిరూపముచే ఆజీవుడుసంతోషించును. ఆకారణముచేతనే పూర్వులుబంధువులను జ్ఞాతులనుబిలిచి వారికందరికి భోజనములుపెట్టుటకలదు. యిప్పటికీ ఈయాచారము లోకమందుజరుగుచునేయున్నది. ఈవిషయమైయనేకప్రమాణములుగలవు వానినన్నిటిని ఈగ్రంథమందుచేర్పనైతిని. శ్రాద్ధదర్పణమనుగ్రంథంబున.

శ్లో॥ తస్యతేపితరః శ్రుత్వా శ్రాద్ధకాలముపస్థితం। అన్యోన్యం మనసా ధ్యాత్వా సంపతంతి మనోజవాః॥ తైర్బ్రాహ్మణైస్సహాశ్నంతి పితరో వాయురూపిణః॥ తా॥ పితృదేవతలు శ్రాద్ధకాలము రాగానే మనస్సుచే నన్యోన్యము ధ్యానించియుండఱు వాయురూపముచే మనోవేగమునవచ్చి యాహ్వానముచేసిన బ్రాహ్మణులతో శ్రాద్ధములుభుజింతురనిశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవిగనుకనే. శ్రీరామచంద్రుడు శ్రాద్ధముజేయునపుడు సీతాదేవి బ్రాహ్మణులయందు దశరథాదులనుజూచెనని కథ వినబడుచున్నది. మఱియు.

శ్లో॥ ప్రావృష్యం తేయమః ప్రేతాన్ పితౄంశ్చాపియమాలయాత్। విసర్జయతిభూలోకం కృత్వాశూన్యంస్వకంపురం॥ తేపుత్రాదేః ప్రకాంక్షంతి పాయసంమధుసంయుతం। కన్యాగతేసవితరి పితరోయాంతివైసుతాన్॥ అమావాస్యాదినేప్రాప్తే గృహద్వారంసమాశ్రితాః। శ్రాద్ధాభావేస్వభవనం శాపందత్వావ్రజంతితే॥ అతోమూలైఃఫలైర్వాపి తథాప్యుదకతర్పణైః। పితృతృప్తింప్రకుర్వీత నైవశ్రాద్ధంవిసర్జయేత్॥

తా॥ కన్యాకాలము మొదలుకొని ప్రేతలను పితృదేవతలను ధనధాన్యములనుండి భూలోకమునకు బాపురు అప్పుడు వారు పుత్రాదులిచ్చు పాయసము నపుల్ల గోలి సూర్యుడు కన్యాయందు ప్రవేశించినది మొదలు వృశ్చికమం దాగుము నాశ్రయించి అమావాస్యలోగా శ్రాద్ధము జరుగనిచో శపించి వెళ్లిపోదురుగనుక తనశక్తికొలది మూలములు ఫలములు మొదలగువానిచేనైనను జలతర్పణములచేనైనను వారికి దృప్తిచేయవలెననియున్నది. అంతియే కాదు బ్రాహ్మణులు తృణముపర్యంతం భూతములకు దృప్తియగునని చెప్పఁబడుచున్నది. ఎట్లనిన పిశాచాదిస్వరూపులకు వికిరాన్నముచేతను తృప్తి, వృక్షాదిరూపులకు స్నానవస్త్రాదకాదులచేతను, మఱికొందరికి, ఉచ్ఛిష్టపిండాదికముచేతను, పితృలుతృప్తులగుచున్నారు.

ప్రాచీనగ్రంథే ॥ శ్లో॥ అగ్నిహోత్రేణ దేవస్థాః స్వర్గస్థా విప్రభోజనే। యమస్థాః పిండదానేన వికిరం నరకం తథా। దక్షిణా మర్త్యలోకేషు అసురా భూరిభోజనాత్॥

తా॥ పితృదేవతలు దేవలోకమునందుండునప్పుడు అగ్నిహోత్రముచేతను అట్లుగాక పితృదేవతలు స్వర్గమునందుండునప్పుడు బ్రాహ్మణభోజనము పెట్టుటచేతను పితృలు యమలోకమందుండునప్పుడు పిండప్రదానముచేతను-నరకమందుండునప్పుడు వికిరముచేతను మర్త్యలోకమందు దక్షిణచేతను- రాక్షసజన్మమందు భూరిభోజనము పెట్టుటచేతను పితృదేవతలు సంతోషింపుచున్నారు వారుసంతోషించుటచే కర్తయొక్క వంశము క్రియయుగా వృద్ధిబొందును.

శ్లో॥ మృతాహంతు పరిత్యజ్య చండాలః కోటిజన్మసు॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల మృతితిథులు పరిత్యజించినవానికి కోటిజన్మములెత్తినప్పటికిని వానికి చండాలత్వముపోదని శాస్త్రములు ఘోషింపుచున్నవి- విష్ణుపురాణమందు పితృకర్మలను జేయుటకు సమ్మతింపక దురాత్ములైయుండెనేని యనేకజన్మంబులయందు మాలవాండ్రై పుట్టునని విష్ణుపురాణము జెప్పుచున్నది.

ఇతి పితృదేవతాతృప్తివిచార స్సమాప్తః.

పంచగవ్య ప్రాశనము.

పరాశరః॥ శ్లో॥ గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధి సర్పిః కుశోదకమ్। నిర్దిష్టం పంచగవ్యం తు పవిత్రం పాపశోధనమ్॥ గోమూత్రం కృష్ణవర్ణాయాః శ్వేతాయాశ్చైవ గోమయమ్। పయశ్చ తామ్రవర్ణాయా రక్తాయా గృహ్యతే దధి। కపిలాయా ఘృతం గ్రాహ్యం సర్వం కాపిలమేవ వా। మూత్రమేకపలం దద్యాదంగుష్ఠార్ధం తు గోమయం॥ క్షీరం సప్తపలం దద్యాద్ దధి త్రిపలముచ్యతే। ఘృతమేకపలం దద్యాత్ పలమేకం కుశోదకమ్।

వృద్ధపరాశరః॥ శ్లో॥ గోమూత్రంమాషకాన్యష్టౌగోమయస్యతుషోడశ। క్షీరస్యద్వాదశప్రోక్తా దధ్నస్తుదశకీర్తితాః। గోమూత్రవద్ఘృతస్యాష్టౌ తదర్ధంతుకుశోదకమ్॥ ఏతదశక్తబాలాదివిషయంద్రష్టవ్యం॥ మాషప్రమాణంపూర్వముక్తమ్॥ పంచగవ్యమృదాపాత్రే స్థాపయేద్ద్విజసన్నిధౌ। గోమూత్రంస్థాపయేత్పూర్వే గోమయందక్షిణేన్యసేత్। క్షీరంతు పశ్చిమేస్థాప్యం దధిచైవోత్తరేణతు॥ ఘృతపాత్రంతథాగ్నేయ్యాం మైశాన్యాంతుకుశోదకమ్। స్థాప్యపశ్చాదేకపాత్రేతన్మంత్రైస్తుయోజయేత్॥

బ్రహ్మకూర్చదహేత్సర్వం ప్రదీప్తాగ్నిరివేంధనమ్। పవిత్రంత్రిషులోకేషు దేవతాభిరధిష్ఠితమ్॥ ప్రయోగః॥ ఏవం + ర్థం మమసమస్తపాపక్షయార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం పంచగవ్యప్రాశనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః + పుణ్యాహవాచనంకరిష్యేనమః। అదౌగణాధిపతిపూజాం కరిష్యేనమః॥ అథగణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచకృత్వా। నారాయణేతిమంత్రేణపంచగవ్యం నిధాయ। గోమూత్రం గోమయంక్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకం। అత్రనారాయణేతి మంత్రేణ షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య॥ కూర్చంకృత్వా। ఏకస్మిన్పాత్రేపంచగవ్యమేళనంకృత్వా॥ అథప్రాశనం కరిష్యామీతిసంకల్ప్య। శ్లో॥ యత్త్వగస్థిగతంపాపం దేహేతిష్ఠతిమామకే। ప్రాశనంపంచగవ్యస్య దహత్యగ్నిరివేంధనమ్॥ ఆచమ్య। సూర్యావలోకనంకుర్యాత్। తతఃగోదానభూదానాది బ్రాహ్మణేభ్యోదద్యాత్। పంచగవ్యప్రాశనంవిప్రద్వారాకార్యం॥ స్వయంతూష్ణీంపిబేత్। విశేషోహేమాద్రౌద్రష్టవ్యం॥

ఇతిపంచగవ్యప్రాశన విధిస్సమాప్తః.

ఆశౌచనిర్ణయము.

రజస్వలాశౌచము వ్రాయుచున్నాను.

1 స్త్రీలకు రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౪ వర్ణములవారికి మూడుదినములు ఆశౌచము, నాలుగవదినమునందు స్నానము జేసి అయిదవదినమున గృహకృత్యములు చేయుట కుపయోగమగును.

రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౧౭ దినములలోగా తిరిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని స్నానము, ౧౮ వ దినమునందైతే ౧ దినము, ౧౯వ దినమునందైతే ౨ దినములు ఆపైన తిరిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని 3దినములు.

ద్రావిడాచారమెట్లనిన ఆమదానికి రజోదర్శనమైనదినము మొదలు 3 దినములు ఆశౌచము- రజోదర్శనమయినది మొదలు ౧౨ దినములలో తిరిగి రజోదర్శనమయ్యేనేని మూత్రమునందువలెనే శౌచమునశుద్ధియగును ౧౮ దినములవరకు స్నానము ఆపైనిఆశౌచము 3దినములు.

జాతాశౌచప్రకరణము.

2 జాతాశౌచము- స్రావము-పాతము- ప్రసూతి అనిమూడుభేదములు స్రావమనఁగా గర్భధారణమయినది మొదలు ౪ మాసములలోగా గర్భములోనిది చెడి పైకినీరుగా కారుట.

స్రావము—మృదుస్రావము- కఠినస్రావమునని రెండువిధములు పాతమనగా ౫ వ నెలలోను ఆరవనెలలోను గర్భము నిపిండము చెడిపోవుట ౭వ నెలమొదలు ప్రసూతిఅనఁగా ప్రసవము.

మృదుస్రావాశౌచము.

తండ్రికి స్నానము జ్ఞాతులకు స్నానమైన నక్కరలేదు. తల్లికి మూడు మాసములలోగా 3 దినములు నాలుగవమాసమున ౪ దినములు.

కఠినస్రావా శౌచము.

తండ్రికిఆశౌచము 3 దినములు సోదరులకు స్నానము, జ్ఞాతులకు స్నానము.

పాతాశౌచము.

తండ్రికి ఆశౌచము 3దినములు జ్ఞాతులకు 3దినములు తల్లికి ఐదవ మాసమున ౫ దినములు ఆఱవమాసమున ౬ దినములు. ప్రాచీనమ డకోశాలో మృదుస్రావమునకును కఠినస్రావమునకును వివేచనము లేక తండ్రికిని జ్ఞాతులకును మూడుదినములు పురుడు చెప్పఁబడినది.

ప్రసవా శౌచము.

మాతామహుని యింటిలో పిల్లపుట్టినయెడల మాతామహి మాతామహులకు దినములుపురుడు. తల్లిసోదరుల కొక్క దినము భర్త యింటపిల్లపుట్టినయెడల మాతామహులకు పురుడులేదు ఒక్కమగపిల్లయైనను ఒక్కమాఱిద్దఱు మగపిల్లలైనను పుట్టినయెడల తల్లికి ౨౦ దినములుపురుడు ఒక్కమాఱుపుట్టిన యిద్దఱనఁగా కవలవారు (సంస్కృ) యమళులు॥ ......[పిల్లచనిపోయిపుట్టినను - బొడ్డుకోయబడినతరువాత పదిదినములలో పుట్టిచనిపోయినను తలిదండ్రులకును జ్ఞాతులకును ౧౦ దినములు పురుడుచెప్పుదు, మైలలేదు. బొడ్డుకోయకమునుపు పిల్లచనిపోయినను తల్లికి ౧౦ దినములు, తండ్రికిని జ్ఞాతులకును మూడుదినములు పురుడు, మైలలేదు. (ఆంధ్రాచారము) బొడ్డుకోయకమునుపు శిశువు చనిపోయినయెడల తల్లితోపాటు తండ్రిమొదలగుజ్ఞాతులు౧౦దినములు పురుడు పట్టుదురు. సమానోదకులకు స్త్రీపురుషులవఱకు 3 దినములు జ్ఞాతులనగా కూటస్థుడు మొదలు ౭ పురుషులవఱకునుండువారు-సమానోదకులనఁగా ౮వ పురుషుడు మొదలు ౧౪వ పురుషుడు వఱకునుండువారు. ద్రావిడాచారము. కాశ్యపః॥ శ్లో॥ రాత్రింభాగత్రయంకృత్వా ద్వాభాగౌపూర్వవాసరే। ఉత్తరార్ధంపరదినే ప్రసూతౌతుమృతిసూతయోః॥

తా॥ రాత్రియందు ప్రసవము, జాతము, మృతము సంభవించినయెడల ఆరాత్రికాలమును 3 భాగములుచేయవలెను- మొదటి రెండుభాగముల లోపల [illegible]

మృతాశౌచము.

శే పదిదినములు వెళ్లినపిమ్మట నామకరణము చేయకమునుపు శిశువు మరణించెనేని సపిండులు స్నానముచేత నే శుద్ధులగుదురు. తల్లిదండ్రులకు 3 రాత్రులాశౌచము-కన్యకయైతే ఒక్కదినము. నామకరణమునకు ముందు ఖననమే కాని ఉదకదానాదికము లేదు. - నామకరణము చేసిన పిమ్మట సంవత్సరమువఱకు దాహఖననములలో నేదైనచేయవచ్చును.

నామకరణానంతరం దంతోత్పత్తికి ముందు మృతిమరణము కలిగితే దహనము చేసినను సపిండులకొకదినమాశౌచము-ఖననపక్షమునందు స్నానముచేతనే శుద్ధి- తల్లిదండ్రులకు దహనఖననముల రెంటియందును మూడుదినములు- కన్యామరణమునందు త్రిపురుష సపిండులకు దహనఖననముల రెంటియందును స్నానముచేతనే శుద్ధికలుగును- తల్లిదండ్రులకు ఒకదినమాశౌచము.. దంతోత్పత్త్యనంతరం పుత్రునకు మరణముకలిగెనేని దహనఖననములయందు సపిండులకొకదినమాశౌచము- తల్లిదండ్రులకు మూడురాత్రులు- కన్యకయైతే త్రిపురుష సపిండులకు స్నానముచేతనే శుద్ధి- తల్లిదండ్రులకుమూడుదినములు. మొదటి సం॥ సంపూర్తియైనమూడడగు పుత్రుడు మరణించెనేని పిత్రాదిసపిండులకు మూడుదినములు- దాహమునియతము మూడుసంవత్సరములు. వెళ్లినపిమ్మట చూడాకర్మయైనను కాకున్నను ఉపనయనమునకుముందు మరణముకలిగెనేని పిత్రాది సపిండులకు మూడుదినములాశౌచము. దాహమునియతముగ చేయవలయును. ఉదకదానాదికము మంత్రరహితముగ చేయవలెను. చూడాకర్మయైన వానికి మంత్రరహితముగ పిండదానము చేయవలయును.

కన్యకకుమూడుసంవత్సరములైనపిమ్మట వాగ్దానమగుటకుముందు మరణముకలిగెనేని త్రిపురుష సపిండుల కొకదినము. తల్లిదండ్రులకు మూడుదినములు దాహోదకదానాదులు మంత్రరహితముగ చేయవలెను. ...... వాగ్దానానంతరమందు వివాహమగుటకుముందు కన్యకలు మరణించిరి యేని భర్తృకుల పితృకులములయందలి సప్తపురుష సపిండుల

కును పిత్రాదులకును అరవటికిని మూడుదినములు దాహోదకదానాది కములు మంత్రరహితముగ జేయవలయును పిమ్మట పూర్ణాశౌచ మెట్లనిన

ఉపనయనమైనపిమ్మట మరణించినపురుషునకు బ్రాహ్మణులలో పదిదినములాశౌచము క్షత్రియులకును ౧౨ దినములాశౌచము వైశ్యులకును పదునైదుదినములు శూద్రులకుఉపనయనము లేదు। స్త్రీశూద్రయో స్తువివాహస్యోపనయనస్థానాపన్నత్వేన వివాహోత్తరమేవాశౌచాధికారః॥ స్త్రీశూద్రులకు వివాహము ఉపనయనస్థానమునందు చెప్పబడినది. కనుక వివాహానంతరమే పూర్ణాశౌచము. యీపూర్ణాశౌచము రెండువిధములు శూద్రాణాంమాసం - సచ్ఛూద్రాణాంమాసార్ధం. [అనగా శూద్రులకు ౩౦ దినములు- సచ్ఛూద్రులకు ౧౫ దినములు] సోదకులకుమూడుదినములు- గోత్రజులకు స్నానమువలనశుద్ధికలుగును.

పితృగృహమునందు కన్యామృతి.

వివాహానంతరమందు కన్యకపితృగృహమునందు మృతినొందిన మొదల తల్లిదండ్రులకు సోదరభ్రాతలకును ౩ దినములు పినతండ్రిమొదలగువారికొక్కదినము. అట్లుగాక భర్తృగృహమునందు మరణము సంభవించినప్పటికి తల్లిదండ్రులకు మూడుదినములుఆశౌచముతప్పదు.

మాతాపితృమృతి.

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణమునందు వివాహితలగుపుత్రికలకు పదిదినములవఱకును మూడుదినములాశౌచము దశాహానంతరమందు సంవత్సరమునఱకును పక్షిణ్యాశౌచము॥ "అత్రైవ అతికాంతాశౌచంబ్రాహ్మణవచనాద్భవతినాన్యథా" అనగాఇక్కడనే అతిక్రాంతశౌచము బ్రాహ్మణవచనమువలన కలుగుచున్నది కాని మఱియొకస్థలమునందు లేదని యెఱుగవలయును.

భ్రాతృభగినీలమృతి.

భ్రాతృభగినీలయొక్క పరస్పర గృహములయందు మరణము కలుగుచుండఁగా పరస్పరమును మూడుదినములు, గృహాంతరమందు మరణము కలుగుచుండఁగానే పరస్పరమును పక్షిణ్యాశౌచము

మేనమామ మృతి

మేనమామయొక్క మరణమునందు భగినీపుత్రునకు పక్షిణ్యాశౌచము. ఉపకారియగు మేనమామయొక్క మరణమునందు మూడు దినములాశౌచము.

మేనమామభార్యామృతి.

మేనమామ భార్యయొక్క మరణమందు భర్తృభగినీయొక్క పుత్రులకు పక్షిణ్యాశౌచము.

ఉపనయనమయిన మేనల్లుడిమృతి.

ఉపనయనమయినభాగినేయునియొక్క మరణమందు మేనమామకును. మాతులభగినికిని మూడుదినములు, అనుపనీతుడగు మేనమామ మరణమునందు మేనల్లునికి మాతులభగినికిని పక్షిణ్యాశౌచము.

మాతామహునియొక్కమరణము.

మాతామహునియొక్క మరణమునందు పుత్రికా పుత్రునకు మూడుదినములాశౌచము.

అనుపనీతుడగు దౌహిత్రుని మరణము.

అనుపనీతుడగు దౌహిత్రుని మరణమునందు మాతామహునకును మాతామహికిని పక్షిణ్యాశౌచము ఉపనీతదౌహిత్రమరణమునందు మూడుదినములని కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

మాతామహియొక్క మరణము.

మాతామహియొక్క మరణమునందు దౌహిత్రునకు పక్షిణ్యాశౌచము

భార్యయొక్క తల్లిదండ్రుల మరణము.

భార్యయొక్క తల్లిదండ్రులయొక్క మరణమునందు జామాత సన్నిధియందున్నయెడల మూడుదినములు. అసన్నిధియందు పక్షిణ్యాశౌచము. గ్రామాంతరమందైనయెడల యొకరాత్రియాశౌచము.

అల్లునిమృతి.

అల్లుఁడు మృతుఁడైన అత్తమామలకు స్నానమువలన శుద్ధికలుగును ఒక్కదినమాశౌచమని కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

స్యాలకుని మృతి.

స్యాలకుఁడు మరణమునుబొందెనేని భగినీభర్తకు నొక్కదినము స్యాలకసుత మరణమునందు స్నానమువలన శుద్ధికలుగును.

పితృభగినీల మృతి.

తండ్రితోఁబుట్టువగునాఁడుది మరణమును పొందినదగుచు నందఱ భ్రాతృపుత్యమునకు పక్షిణీకాలమాశౌచము.

మాతృభగినీలమృతి.

తల్లితోఁబుట్టువగు నాఁడుది మరణమునుబొందెనేని ఆమెచెల్లెలి సంతానమునకు పక్షిణీకాలమాశౌచము.

పితృమాతృ బాంధవ్యము.

ఆత్మనః పితృష్వసృ మాతృష్వసృ మాతులపుత్రాః ఆత్మబాంధవాః । పితుః పితృష్వసృ మాతృష్వసృ మాతులపుత్రాః పితృబాంధవాః। మాతుః మాతృష్వసృ పితృష్వసృ మాతులపుత్రాః మాతృబాంధవాః । ఏతే త్రివిధా బాంధవాః । బంధుత్రయే యే తేషు మృతేషు పక్షిణీ। పితృష్వస్రాదికన్యానా మూఢానాం మరణే ఏకాహః । దత్తకమృతౌ తు పూర్వాపరపిత్రో స్త్రిరాత్రం । సపిండానామేకాహః ।

తా॥ పితృష్వసృమాతృష్వసృమాతులపుత్త్రులు ఆత్మబంధువులు- తండ్రియొక్క పితృష్వసృమాతృష్వసృమాతులపుత్రులు పితృబంధువులు తల్లియొక్క మాతృష్వసృపితృష్వసృమాతులపుత్రులు మాతృబంధువులు యీమూఁడువిధములగు బంధువులు మరణమును పొందినప్పుడు పక్షిణ్యాశౌచము పితృష్వస్రాదులయొక్క కన్యకలు వివాహమైనపిమ్మట మరణమును బొందిరేని యొకదినమాశౌచము దత్తునిమరణమునందు పూర్వాపరులగు తల్లిదండ్రులకు మూఁడుదినములాశౌచము సపిండులకొక్కదినము.

జనక తల్లిదండ్రుల మరణము.

పూర్వాపరులగు తల్లిదండ్రులయొక్క మరణమునందు దత్తకు

నకు మూఁడు దినములాశౌచము, దత్తకునియొక్క పుత్రపౌత్రాదుల మరణమునందును జననమునందును సపిండులకొకదినము.

దత్తకుడిమృతి.

దత్తతజరిగినతరువాత మరణముపొందెనేని దత్తతవంశమునందు సపిండులకు వారివారివర్ణాచారప్రకారము పూర్ణాశౌచము.

ఆచార్యమరణము,

ఆచార్యమరణమునందు శిష్యునకుమూఁడుదినములు తత్పుత్రపత్నులయొక్క మృతియందొకదినము. ఉపనయనమును చేసి వేదమునుచెప్పినవాఁడుఆచార్యుడనఁబడును- వేదమునందు కొంతభాగమును చెప్పినవాఁడు ఉపాధ్యాయుడనఁబడును. అట్టియుపాధ్యాయుని మరణమునందు శిష్యునకొకదినమాశౌచము. ఉపనీతుఁడైన శిష్యునియొక్క మరణమునందుగురువునకుమూడుదినములాశౌచము, పరులచేతనుపనీతుఁడగు శిష్యునియొక్క మరణమునందొక దినమాశౌచము.ఏకగ్రామవాసులునుఅనూచానశ్రోత్రియులును అయిన సహాధ్యాయులయొక్క మృతియందొకదినము సాంగవేదాధ్యాయి అనూచానుఁడనబడును. వేదమాత్రాధ్యాయి శ్రోత్రియుండనఁబడును. అధ్యయనమనఁగాఅర్థజ్ఞానసహితముగ వేదమునుజదువుటయని గ్రహింపవలయును.

వానప్రస్థలుయతులు మరణమునుపొందిరేని సపిండులకుస్నానము మాత్రము.

అతిక్రాంతాశౌచము,

అతిక్రాంతాశౌచము- జననము అతిక్రాంతమయ్యెనేని అతిక్రాంతాశౌచము లేదు తండ్రికిస్నానముమాత్రము మరణాశౌచమునందైతే అనుపనీతమరణాది నిమిత్తకత్రిరాత్రాదులయందును భగినీమాతులాదిమరణనిమిత్తక త్రిరాత్రాదులయందును అతిక్రాంతాశౌచము లేదు మఱియేమనిన అతిక్రాంతాశౌచము దశాహాదిమృతాశౌచ విషయమెయని గ్రహింపవలయును,

దశాహమధ్య.

జననమరణములు పదిదినములలోపలఁ దెలిసినేని పుత్రాదులకందఱకును మిగిలినదినముల చేతనే శుద్ధికలుగును. సంస్కారమునుకూడ మిగిలిన దినముల చేతనే సమాప్తియగును. అస్థిపర్ణశర సంస్కారముకూడ మిగిలిన దినముల చేతనే సమాప్తియగును.

మూడుదినములలోపల.

మొదటిమూడుదినములలోపల సమానోదక మరణము తెలియబడెనేని సమానోదకులకు మిగిలినదినముల చేతనే శుద్ధికలుగును. త్రిరాత్రములు అతిక్రమించి పదిదినములలోపల తెలియఁబడినప్పటికిని ఆశౌచము లేదనియును. మఱియేమనిన స్నానమాత్రముచేతనే శుద్ధికలుగును ఈనియమమే సూతులాది త్రిరాత్రులయందుఁగూడ తెలియవలయును.

మాతాపితృ మరణము.

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణము దూరదేశమునం దైనప్పటికిని సంవత్సరకాలముకూడ అతిక్రమించినప్పటికిని విన్నది మొదలు పుత్రులకు పది దినములు. ఇది బ్రాహ్మణవిషయము తక్కినవారు వారివారి వర్ణాచారము ననుసరించి పూర్ణాశౌచము పట్టవలయును స్త్రీపురుషులయొక్క పరస్పరమునందు పరస్పరమును దేశాంతరమందు సంవత్సరాంతమయినను పూర్ణముగ పదిదినము లాశౌచము—సవతులకు పరస్పర మరణమునందు పరస్పరమును దేశకాలములను అపేక్షింపకయే పదిదినములాశౌచము పూర్ణముగనుండును. సాపత్న్యమాతృ మరణమునందు సంవత్సరానంతరమందుఁగూడ దేశాంతరమైనప్పటికిని మూడుదినములు.

ఔరస పుత్రమరణము.

ఔరసపుత్రుని మరణము సంవత్సరానంతరమందుఁ దెలిసినను తల్లిదండ్రులకు మూడుదినము లాశౌచము.

పదిదినములు గడచినపిమ్మట.

పదిదినములుగడచినపిమ్మట పదునొకండవదినము మొదలుకొని మూడు

మాసములవఱకును దశరాత్రాశౌచము కం వారిమరణమునందు మూడు దినములు. ఆఱుమాసములవఱకును పక్షిణ్యాశౌచము. తొమ్మిదిమాసములవఱకును ఒకదినమాశౌచము. అటుపిమ్మట స్నానమాత్రమని వృద్ధవసిష్ఠుఁడు చెప్పె. మూడుపక్షములవఱకును మూడుదినములనియును- ఆఱుమాసములు వఱకును పక్షిణియనియును- సంవత్సరమువరకొక దినమనియును అనంతరమందు స్నానమాత్రమనియును పరాశరమాధవీయమను గ్రంథమందు దేవలుఁడు వచించె. ఇక్కడ నిది యాపద్విషయము నుగాఁదలఁచి వ్యవస్థను దెలిసికొనవలయును.

జ్ఞాతిమరణము.

పదిదినములు గడచినపిమ్మట దేశాంతరమందలి జ్ఞాతిమరణము తెలియఁబడినదగుచునుండఁగా మూడుపక్షములవఱకును మూడుదినములు అది మొదలుకొని యాఱుమాసములవఱకును యొకదినము అది మొదలుకొని సంవత్సరమువఱకును పగలు మృతవార్త వినఁబడెనేని ఆపగలంతయును ఆరాత్రి వినఁబడెనేని రాత్రియంతయును ఆశౌచమని యెఱుఁగవలయును. సంవత్సరానంతరమందు స్నానమువలన శుద్ధి కలుగును. ఈ అతిక్రాంతాశౌచములన్నియును సర్వవర్ణసాధారణమని యెఱుఁగవలయును ఈవిషయములో దేశాంతరమందలి జ్ఞాతిమరణము తెలియఁబడినదగుచునుండఁగా స్నానమువలననే శుద్ధియని కొందఱు చెప్పుచున్నారు. ఆమాధవోదాహృత విష్ణుస్మృతి తెలియకపోయిన దోషముచేత ఇట్లు చెప్పఁబడెనని యెఱుఁగవలయును. బ్రాహ్మణునకు దేశాంతరము ౨౦ యోజనముల అంతరము కలదనియును. క్షత్రియునకు ఇరువదినాలుగు యోజనముల అంతరము కలదనియును. వైశ్యశూద్రులకు ముప్పది యోజనముల యంతరము కలదనియును సచ్ఛూద్రునకు అరువది యోజనముల యంతరము కలదనియును తెలియవలయును. పక్షాంతరములు ఇప్పుడు చెప్పఁబడిన పక్షములననుసరించి తెలిసికొనవలయును. ఇక్కడనీవిధముగా నిర్ణయమును చేసికొనవలయును.—ఎట్లనిన

ఏవచనములు ఏకగోత్రవిషయక జననమరణాద్యతిక్రాంతాశౌచ విష యములో వానిని భార్యాభర్తలను నిరువురుచేతను సమానముగా అను ష్ఠింపఁదగినవని యెఱుఁగవలయును- ఏవచనములు భగినీమాతులాదిభిన్న గోత్రాశౌచవిషయములో ఆవచనములయందు భార్యాభర్తల మధ్య యందు ఏసంబంధముకలదో ఆసంబంధముచేతనే అనుష్ఠింపవలసినదని యును. పూర్వసంబంధముచేతను కావనియును తెలియవలయును.

ఆశౌచసంపాతము.

ఆశౌచసంపాతము కలుగుచునుండగా చేయఁదగిన విషయము తెలుపఁబడుచున్నది- ఎట్లనిన- దశాహాశౌచమధ్యమందు పదిదినములు ఆచరింపఁదగిన యాశౌచముగాని అంతకుతక్కువదినములచేత ఆచరిం పఁదగిన యాశౌచముగాని సంప్రాప్తమయ్యెనేని మొదటియాశౌచము చేతనే పరిశుద్ధి. తక్కినయాశౌచముల నవలంబింప నక్కరలేదనియును తెలియవలయును- పదిదినములపురుడు వచ్చియుండఁగా పదిదినముల పురుడుగాని దానికి తక్కువపురుడుగాని వచ్చెనేని మొదటిపురుడుచేతనే శుద్ధియగును- పురుడువచ్చియుండగా పదిదినములకు తక్కువ మృతా శౌచముగాని దశాహమృతాశౌచముగాని వచ్చెనేని మృతాశౌచము నేలవలంబింపవలయును - ఆవిషయములో సూతకముఅనఁగా పురుడు మిగిలియున్నను మృతాశౌచముచేతనే పరిసమాప్తియగునని యెఱుఁగ వలయును. మూఁడుదినములచేత పరిసమాప్తిఁబొందఁ దగిన మృతా శౌచమైనను జననాశౌచమైనను వచ్చియుండఁగా పదిదినములచేత పరి సమాప్తిని పొందఁదగిన మృతాశౌచమైనను జననాశౌచమైనను సంప్రా ప్తమయ్యెనేని పూర్వాశౌచముచేత పరిశుద్ధికానేరదని యెఱుఁగవల యును...... మృతాశౌచమునందు సమన్యూనమగు జననాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పూర్వాశౌచముచేతనే పరిశుద్ధికలుగునని యెఱుఁ గవలయును.

పుత్రుడు అధికమైనను మృతాశౌచముచేతనే శుద్ధియని శుద్ధివివేక
కారుఁడు చెప్పెనని యెఱుఁగవలయును. పూర్వాశౌచమధ్యమందు పుట్టి
నప్పటికి పూర్వాశౌచానంతరమందు తెలియఁబడెనేని యుత్తరకాలపు
దానినే యాచరింపవలయును. పదిదినములాచరింపఁదగిన యాశౌచ
మును అవలంబించియుండఁగా పదియవ దినముయొక్క రాత్రియందు
పదిదినములాచరింపఁదగిన యాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని తొలుతటి
పదిదినములు గాక రెండు దినములు ఆశౌచమును అవలంబింపవలయును.
ఆరాత్రియును పరదినమును అని యెఱుఁగవలయును.

పదియవదినముయొక్క రాత్రియందలి నాల్గవ యామమందు పది
దినములుగల యాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని అప్పుడు అది మొదలు
కొని మూఁడుదినములు ఆశౌచముగలవాఁడగును. మూఁడు దినములు
(అట్లుగాక) ఒకటి రెండు దినములు అవలంబింపఁదగిన యాశౌచము
లోపలనట్టియాశౌచమే సంప్రాప్తమయినప్పుడు రాత్రిమాత్రము మిగిలి
యుండెనేని పూర్వాశౌచముచేతనే పరిశుద్ధియగు ననియును. ద్వ్యహా
ద్యాశౌచమును అవలంబింప నక్కఱలేదనియును తెలియవలయును.
రెండు మూఁడు దినములు అవలంబింపఁదగిన యాశౌచమధ్యమందు ఆశౌ
చాంతరము తటస్థించెనేని అధికాశౌచమునకు పూర్వాశౌచముచేత శుద్ధి
లేదని యెఱుఁగవలయును. సమన్యూనములయందు పూర్వాశౌచముచేత
నే శుద్ధియని యెఱుఁగవలయును. సపిండాశౌచముచేత మాతృపితృభ్రా
తృలకు ఆశౌచము తొలఁగిపోదని యెఱుఁగవలయును. మాత్రాశౌచ
మధ్యమందు పిత్రాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పూర్వాశౌచము
చేతనే శుద్ధియని యెఱుఁగవలయును. తండ్రికి (లేక) తండ్రియొక్క
యాశౌచముచేతనే శుద్ధియనికొనఁదగదు. వానియొక్క శేషపదము
నకు పూర్ణపరత్వము లాక్షణికార్థమని యెఱుఁగవలయును పిత్రా
శౌచమధ్యమందు మాతృమరణము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పిత్రాశౌచము
నసమాప్తిపొందించి పక్షిణీకాలమధికముగనాశౌచము నవలంబింపవల

సినదని యెఱుఁగవలయును. ఇదికదిదినములపిమ్మట నాచరింపఁదగిన దనియెఱుఁగవలయును. పదియవరాత్రియందలి నాల్గవ యామమునందు మాతృమరణము సంప్రాప్తమయ్యేనేని రెండుదినములయినను మూడు దినములయినను ఆశౌచమును అవలంబింపవలయునే కాని పక్షిణీకాలము కాదని యెఱుఁగవలయును. తల్లికి దండ్రికిఁ గూడ అన్వారోహణము కలిగి యెడల పక్షిణీకాలముకూడ అధికముగ నాశౌచము లేదనియును పూర్వాశౌచము చేతనే శుద్ధియనియును తెలియవలెను.

సూతకమునందు.

సూతకమునందు మృతాశౌచము సంప్రాప్తమగుచుండగా పిండదానమునందు ప్రతిబంధము లేదనియెఱుఁగవలయును. మృతాశౌచమునందు పుత్రుడు సంప్రాప్తమయ్యేనేని జాతకర్మాదికమును అప్పుడైనను ఆశౌచాంతమందైనను చేయవలసినదని తెలియవలయును. తల్లికి ఆచరింపఁదగిన యథాశౌచములో కల తండ్రిని పదునొకండవ దినమునందు చేయవలసిన వృషోత్సర్జనాది శ్రాద్ధమును ఆద్యాదిషోడశశ్రాద్ధములను చేసి తీరవలెను.

శవస్పర్శము.

శవస్పర్శము కలుగ అయ్యేనేని నక్షత్రదర్శనమైనపిమ్మట శుద్ధియనియును రాత్రియందయ్యేనేని సూర్యదర్శనమైన పిమ్మట శుద్ధియనియును తెలియవలయును ఆశౌచాన్నభక్షణమును ఆశౌచగృహవాసము నెంతకాలము కలిగియుండునో అంతవఱకును ఆశౌచము కలిగియుండునని తెలియవలయును.

ధర్మార్థముగ.

ధర్మార్థముగ అనాథసవర్ణశవమును వహించినను అపరక్రియలు చేసినను అగ్నిదానము చేసినను అనంతఫలము కలుగుననియును ప్రాణాయామాగ్నిస్పర్శములచేత శుద్ధికలుగుననియును తెలియవలెను.

ఈవిషయమునందు మూలవచనములు నిర్ణయసింధువుధర్మసింధుమితాక్షరాది నిబంధన గ్రంథముల యందున్నవి. ఆవచనము లన్నియును గ్రంథవిస్తరభయముచే వ్రాయనైతిని. సమాప్తము.

పైతృమేధికకారికలు.

అథ శ్రాద్ధకాలే కార్యాకార్యాణి.

శ్రాద్ధదినే గృహాలంకార నిషేధః

యల్లాజీయే। శ్లో॥ గోమయేనోపలేపశ్చ సర్వశ్రాద్ధే ప్రకీర్తితమ్। గృహాలంకరణం నాస్తి ఇతి శాతాతపోఽబ్రవీత్ ॥౧॥

తా॥ సమస్త శ్రాద్ధదినంబులయందును గోమయంచే భూమి నలుకవలెను గాని ముగ్గులు మొదలగునవి పెట్టగూడదని శాతాతపుఁడు చెప్పెను.

అథ ఉష్ణవారి నిషేధః

శ్లో॥ మృతే జన్మని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధే జన్మదినే తథా। అస్పృశ్యస్పర్శనే చైవ న స్నాయాదుష్ణవారిణా। స గోహత్యాకృతం పాపం ప్రాప్నోత్యేవ న సంశయః॥ ॥౨॥

తా॥ మరణాశౌచమునందును, జాతాశౌచమునందును, సంక్రమణదినమందును, శ్రాద్ధదినమందును, జన్మదినమందును, తాకగూడనివస్తువును తాకినప్పుడును, వేడినీళ్లతో స్నానము చేయగూడదు, అట్లుచేసినవాడు గోహత్యచేసినంతపాపమును బొందుచున్నాఁడు. సందేహములేదు.

అథ దేవతార్చన నిషేధః

శ్లో॥ దానాధ్యయనదేవార్చా ఉపహోమ వ్రతాదికమ్। న కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధదివసే ప్రాగ్విప్రాణాం విసర్జనాత్ ॥౩॥

తా॥ శ్రాద్ధదినమందు భోక్తలు భుజింపక పూర్వము, దానము, అధ్యయనము, దేవతాపూజ ఉపహోమము, వ్రతము, మొదలగునవి చేయగూడదని తా॥

అథ ఆచమన కాలాః

శ్లో॥ ఆసానంతే చ పాద్యే చ పిష్టే చ విశేషతః। ఉచ్ఛిష్టే పిండదానే చ షట్సు చాచమనం స్మృతమ్ ॥౪॥

తా॥ ప్రారంభమందును, అంతమందును, పాదప్రక్షాళనమందును, ఆపసనమిచ్చినప్పుడును, ఉచ్ఛిష్టాన్న విసర్జనమందును, పిండప్రదానమందును, యీ ఆరు సమయములందును, ఆచమనము చేయవలయును.

ఆశ్వలాయనానాం గోత్రాద్యుచ్చారణ క్రమః.

శ్లో॥ సపిండీకరణాత్పూర్వ మాశ్వలాయనశాఖినాం । గోత్రం బ్రూయాత్ప్రథమతః పశ్చాన్నామాదికం వదేత్ ॥౫॥

తా॥ ఆశ్వలాయనశాఖవారు సపిండీకరణము చేయకపూర్వము ముందుగాగోత్రమును జెప్పి పిమ్మట పేరుచెప్పవలయును.

అథ విష్ణ్వర్చనవిధిః.

దక్షః॥ శ్లో॥ యత్కించిత్పార్వణాంశ్రాద్ధం తత్రసర్వత్రచద్విజే । పూజయేద్విష్ణుమిత్యేవ మితిప్రాహపితామహః ॥౬॥

తా॥ పార్వణయుక్తమైన యేశ్రాద్ధముజేసినను బ్రాహ్మణునియందు విష్ణుమూర్తినావాహనముజేసి పూజింపవలయునని బ్రహ్మచెప్పెను.

భారతే॥ శ్లో॥ యచ్ఛ్రాద్ధంపార్వణాంప్రోక్తం తచ్ఛ్రాద్ధంవైష్ణవంవినా। కృతంనశ్యతికాంతేయ పతితేన్ద్రియోగంయథా। ౭॥

తా॥ ఏశ్రాద్ధముపార్వణసహితముగా నాచరింపబడునో అట్టిశ్రాద్ధము విష్ణుదైవత్యములేకుండచేసినయెడల పతితుడ్రిష్టించే జూడబడినశ్రాద్ధమువలెనే చెడిపోవునని భారతమునందు జెప్పబడెను.

శ్లో॥ దర్శేమహాలయేతీర్థే సపిండీకరణేతథా । వ్యర్థంభవతితచ్ఛ్రాద్ధం వాసుదేవంవినాకృతమ్॥ ౮॥

తా॥ దర్శశ్రాద్ధము, మహాలయము, తీర్థశ్రాద్ధము, సపిండీకరణము, ఈశ్రాద్ధములను విష్ణుస్థానములేకుండాచేసినయెడల ఆశ్రాద్ధములు వ్యర్థమగును.

(పాదప్రక్షాళనేకర్తృః పశ్చిమాభిముఖత్వేనియమః)

వ్యాసః॥ శ్లో॥ ప్రాతఃకాలేచమధ్యాహ్నే సాయాహ్నేనిశిసంధ్యయోః॥ పశ్చిమాభిముఖశ్రాద్ధేవిప్రపాదాభిషేచనమ్॥ ౯॥

తా॥ శ్రాద్ధదినమందుప్రాతఃకాలమునందుగాని మధ్యాహ్నమునందుగానిసాయంకాలమునందుగాని రాత్రియందుగాని సంధ్యాకాలమునందుగాని బ్రాహ్మణులకు పాదప్రక్షాళనము పశ్చిమాభిముఖముగా గూర్చుండిచేయవలయును. అనివ్యాసుడుచెప్పెను.

(ప్రాదప్రక్షాళనేకర్తృభోక్తృణాం వేశనవిధిః)

యల్లాజీయ్యే॥ శ్లో॥ విప్రక్షాళనకాలేతుదాతా భోక్తాద్విజోత్తమః॥ సుఖాసీనోథవేచ్ఛ్రాద్ధే త్వన్యథానరకం వ్రజేత్ ॥౧౦॥

తా॥ శ్రాద్ధంబునందు పాదప్రక్షాళనము చేయునప్పుడు కర్తయును భోక్తయును మాఱ్పందవలయును. లేనియెడలవగకమునాబోదును.

(భోక్తురాశౌచమ్)

వా॥ భోక్తుస్తృతీయనిమంత్రణ ప్రభృత్యాశౌచాభావః॥ తత్పూర్వమాగతంచేత్ అశౌచమస్త్యేవ॥౧౧॥

తా॥ భోక్తకు మూడవపర్యాయము నిమంత్రణమైనది మొదలు ఆశౌచము లేదు. అంతకుపూర్వమువచ్చినయెడల ఆశౌచముండును,

(కర్తురాశౌచం)

వా॥ కర్తుస్తుప్రారంభానంతర మాశౌచాభావః॥ తత్పూర్వంచేదాశౌచమస్త్యేవ॥౧౨॥

తా॥ కర్తకుప్రారంభము మొదలు ఆశౌచము లేదు ప్రారంభించకపూర్వము వచ్చినయెడల ఆశౌచముకలదు.

ప్రారంభవివరణమ్.

వా॥ పాకసమాప్తిః ప్రారంభ ఇత్యేకః పక్షః । సంకల్పః ప్రారంభ ఇత్యేకః పక్షః । పాకాదిప్రోక్షణమారంభ ఇత్యేకః పక్షః॥ తృతీయనిమంత్రణ ఇత్యేకః పక్షః॥ ఏతేషు పాకపరిసమాప్తిపక్షః ఆపద్విషయః । ఇతరేషు పక్షేషు తత్తద్దేశశిష్టాచారోను వర్తనీయః ॥ ఏతేషు చతుర్షు పక్షేషు ఆశౌచసంప్రాప్తికాలే సద్యస్స్నాత్వా స్వయమేవ శ్రాద్ధం కుర్యాత్ ॥ పక్వాన్నమన్యేన ఆశౌచరహితేన పరివేషయేత్ । భోజనపాత్రస్థమన్నం భోక్తా ప్రోక్షేత్ । కర్తా తద్భోజనపాత్రమస్పృశన్నేవ అన్నత్యాగం కుర్యాత్ ॥ ౧౩॥

తా॥ వంటచేయుట పూర్తియగుట ప్రారంభమని యొకపక్షము, సంకల్పముచేయుట ప్రారంభమనియొకపక్షము, వంటపదార్థముమీద ప్రోక్షించుట ఆరంభమనియొకపక్షము, మూడవపర్యాయము నిమంత్రణముచేయుట ప్రారంభమని యొకపక్షము, ఈ నాలుగువిధములలో వంటచేయుట పూర్తియగుటయే ప్రారంభమనునది యాపత్సంబంధించినప్పుడును శక్తిలేనప్పుడుచెప్పబడినది. మిగిలినవిధములలో ఆయాదేశములలో శిష్టులయాచారప్రకారముగా నాచరింపవలయును ఈ నాలుగు పక్షములయందును ఆశౌచము నానాకర్తకాలముండె స్నానముచేసి తానేశ్రాద్ధము పెట్టవలయును అప్పుడు ఆశౌచములేని మరియొకనిచే పదార్థమును వడ్డించునట్లు చేయవలయును, పిమ్మట భోక్తయే పాత్ర

మును ప్రోక్షించవలయును కర్తభోక్తయొక్క భోజనపాత్రమును స్పృశింపకుండా శ్రాద్ధమునంతయు చేయవలయును.

జానునిక్షేపవిధిః.

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ నిక్షిప్యదక్షిణంజాను దేవాన్ పరిచరేద్బుధః। భూమౌతథాపరంజాను పిత్ర్యాన్ పరిచరేత్సదా॥ ౧౪॥

తా॥ తెలిసినట్టు వాడు దేవతాపూజచేయునప్పుడు కుడిమోకాలును పితృపూజ చేయునప్పుడు యెడమమోకాలును భూమియందు ఆనించవలయును.

ఘృతపాత్రనిధానమ్.

శ్లో॥ నూపేవా పరమాన్నేవా ఘృతపాత్రంనని క్షిపేత్। తద్భోజ్య మాసురంప్రాహు ర్నదాతుఃపారలౌకికమ్ ॥

తా॥ నేతిదొన్నె సుపప్పుయందును పరమాన్నమునందునుంచకూడదు. అట్లుచేసిన యెడల అభోజనము రాక్షసభోజనమనియు శ్రాద్ధకర్తకు సుకృతము లేదనియు చెప్పిరి.

(చిత్రగుప్తబలినిషేధః)

శ్లో॥ దత్తేవాక్యధవాదత్తే భూమౌయోనిక్షిపేద్బలిమ్। తదన్నం విఫలంయాంతినిరాశాఃపితరోగతాః ॥

తా॥ త్యాగము చెప్పకపూర్వమునందుగాని చెప్పినపిమ్మటగాని భూమియందుచిత్రగుప్తబలినుంచిన యెడల ఆయన్నము వ్యర్థముగు మున్నది పితృదేవతలు ఆశను వదలుకొని తిరిగిపోవుచున్నారు, అనగా శ్రాద్ధమునందు చిత్రగుప్తబలిని విడువవలయును.

సువాసినీభోజనవిధిః.

యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ సువాసిన్యాంమృతాయాంతు బ్రాహ్మణైస్సహభోజనే। సువాసినీంతతఃపశ్చా దన్యాంతత్ర సమర్చయేత్ ॥

తా॥ ముత్తైదువ మృతినొందినయెడల బ్రాహ్మణులతో కూడ ముత్తైదువకు భోజనము పెట్టవలయును మంత్రముద్యుక్తముగా ముత్తైదువను పూజించనక్కరలేదు.

అధిశ్రవణవిధిః.

శ్లో॥ అధిశ్రవణహీనంతు శ్రాద్ధంకుర్వీతమూఢధీః। తదన్నం మాంసతుల్యంచ తద్ఘృతంసురయాసమమ్ ॥

తా॥ ఏమూఢుడైనను అధిశ్రవణములేకుండా శ్రాద్ధము నాచరించినయెడల ఆయన్నము మాంసముతో సమానమనియు నెయ్యికల్లుతో సమానమనియు చెప్పబడెను.

(పితృసూక్తనిషేధః)

శ్లో॥ షోడశేమాసికేచైవ తీర్థేచైవసపిండనే। నిత్యశ్రాద్ధోదకుంభేచపితృసూక్తానివర్జయేత్ ॥

తా॥ షోడశమునందును, మాసికమునందును, తీర్థశ్రాద్ధమునందును, సపిండీకరణమునందును నిత్యశ్రాద్ధములందును, ఉదకుంభ శ్రాద్ధమునందును,పితృసూక్తములనువిడువవలయును,

(పిండదూషణె.)

యల్లాజీయె॥ శ్లో॥ మార్జాలమూషికస్పర్శే పిండేచద్విదళీకృతే। పునశ్శ్రాద్ధం విధాతవ్యం తేనపాకేనతత్క్షణాత్ (వాక్యం)పునశ్శ్రాద్ధం నామపునః పిండదానమిత్యర్థః॥

తా॥ పిండములను పిల్లి యెలుక మొదలగునవి ముట్టుకొన్నను పిండముపడిపోయినను తిరిగి శ్రాద్ధము జేయువలయును. అనగా తిరిగిపిండములను జేయవలయును.

(కర్తృశ్రాద్ధశేషాన్నభోజనవిధిః.)

శ్లో॥ ప్రదక్షిణమనువ్రజ్య భుంజీతపితృసేవితం॥మాధవీయే॥శ్రాద్ధం కృత్వాతుయోవిప్రో నభుంక్తేతుకదాచన। దేవాహవ్యంనగృహ్ణంతికవ్యంతుపితరస్తథా॥

తా॥ బ్రాహ్మణులకు ప్రదక్షిణము జేసి వారిని పంపించి శ్రాద్ధశేషాన్నమును కర్తభుజింపవలయును. ఏబ్రాహ్మణుడైనను శ్రాద్ధమునాచరించి పితృశేషమును భుజింపకుండా విడిచేసిన దేవతలు హవ్యమునుగ్రహింపరు, పితృదేవతలు కవ్యమునుగ్రహింపరు అని మాధవీయమునందు చెప్పఁబడెను.

ఉపవాసి శ్రాద్ధశేషాన్నభోజననిషేధః.

నిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ ఉపవాసోయదానిత్యః శ్రాద్ధం నైమిత్తికంభవేత్। ఉపవాసంతదాకుర్యాత్ ఆఘ్రాయపితృసేవితమ్॥

తా॥ నియతముగా తానుపవాసముచేయుదినమందు శ్రాద్ధముసంభవించి యెడల శ్రాద్ధమాచరించి శేషము నాఘ్రాణించి పిమ్మట నుపవాసముచేయవలయును అని నిర్ణయసింధువునందు చెప్పఁబడెను.

(భిన్నగోత్రాణాంపితృశేషాన్నభోజననిషేధః)

శ్లో॥ పిత్రాదీనాంతథాన్యేషాం శ్రాద్ధశేషాన్నభోజనం। వ్రతినాంవి

ధవానాంచయతీనాంచనిగర్హితమ్। అన్యైర్భిన్నగోత్రైః వ్రతినోబ్రహ్మచారిణః॥ సగోత్రాణాం పితృశేషభోజనానుమతిః॥

తా॥ ఇతరగోత్రీకులశ్రాద్ధశేషాన్నమును భుజించుట బ్రహ్మచారులకు విధవలకు యతీశ్వరులకునిందితమైనది.

శ్లో॥ శ్రాద్ధావశిష్టభోక్తారస్తే సైనిరయగామినః। సగోత్రాణాంసకుల్యానాం జ్ఞాతీనాంచనదోషకృత్ ॥ అన్యగోత్రాణాం క్వచిత్పితృశేష భోజనానుమతిః॥

తా॥ శ్రాద్ధశేషాన్నమును భుజించినవారు నరకమునుబొందుదురు. సగోత్రులకు సకుల్యులకు జ్ఞాతులకుమాత్రము నిషేధములేదు.

శ్లో॥ శ్వశురస్యగురోర్వాపి మాతులస్యమహాత్మనః। జ్యేష్ఠభ్రాతుశ్చ పుత్రస్యబ్రహ్మనిష్ఠస్యయోగినః। ఏతేషాంశ్రాద్ధశేషాన్నం భుక్త్వా దోషోనవిద్యతే॥

తా॥ మామ, గురువు, మేనమామ, జ్యేష్ఠుడు, అన్న, కుమారుడు, బ్రహ్మజ్ఞాని యోగీశ్వరుడు, యీ మొదలగువారియొక్క పితృశేషమును భుజించినను దోషములేదు.

(శూద్రస్యపితృ శేషాన్నదాననిషేధః)

యల్లాజీయె। శ్లో॥ నశూద్రంభోజయేత్తస్మిన్ గృహేయత్నేనతద్దినే। శ్రాద్ధశేషంనశూద్రాయదదాతిచబలేష్వపి। శూద్రంతుభోజయిత్వా మోహాదజ్ఞానాద్వాశ్రాద్ధేషుమానవః। శ్రాద్ధనిష్ఫలితాయాంతి శ్రాద్ధందేవా చతత్క్షణాత్॥

తా॥ శ్రాద్ధదినమందు శ్రాద్ధమాచరింపబోవు గృహమునందు శూద్రునకు భోజనము పెట్టగూడదు పితృశేషమును శూద్రునకు పెట్టగూడదు, మతియొచ్చోటనైనను తానుమూఢుగా శూద్రునకు భోజనముపెట్టగూడదు ఇందుకుభిన్నముగా నాచరించినయెడల శ్రాద్ధము భంగమైనదానిగానెంచి శ్రాద్ధదేవతలుతత్క్షణమునందే వెళ్లిపోవుదురు.

(అశౌచమధ్యప్రాప్తప్రత్యాబ్దికస్యతదనంతరంశూన్యతిథావిధిః)

వసిష్ఠః॥ శ్లో॥ అశౌచమధ్యేపిత్రోశ్చ భవేన్మృతతిథిస్తదా। అతీతింవర్జయిత్వాంతె ప్రత్యబ్దంకారయెత్సుధీః॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల మృతదినములు అశౌచాక్రాంతములైనప్పుడు శూన్యతిథియందు శుద్ధి గాని యీదినమువిడిచి మరునాడుపెట్టవలయునుఅని వసిష్ఠుడుచెప్పెను.

దక్ష॥ శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యే పిత్రోశ్చ యథా మృతతిథిర్భవేత్ ।ఆశౌచాంతే శూన్యతిథౌ సకుర్యాత్తత్తిథిం బుధాః॥

తా॥ ఆశౌచమందు తల్లిదండ్రుల మృతదినంబులు సంభవించినయెడల శుద్ధిదినము శూన్యతిథియగు నేని యాదినంబున శ్రాద్ధము తెలిసినవారు విసర్జింతురని దక్షుడు చెప్పెను.

శూన్యతిథ్యనంతరదినే కర్తవ్యత్వవిధిః.

శ్లో॥ శూన్యతిథ్యాముపోష్యైవ శ్రాద్ధం కుర్యాత్పరేహని।కృత్వా సమ్యగ్విధానేన బంధుభిస్సహ భోజయేత్ ।

తా॥ ఆశౌచశుద్ధిదినము శూన్యతిథియగునేని యాదినంబున నుపవాసముండి మరునాటిదినంబున యథావిధిగా శ్రాద్ధము నాచరించి బంధువులతోకూడ భుజింపదగును.

సూతకాంతరిత శ్రాద్ధనిర్ణయః.

శ్లో॥ శుచిభూతేన దాతవ్యా యా తిథిః ప్రతిపద్యతే। సా తిథిస్తస్య కర్తవ్యా న చాన్యా వై కదాచన॥ ఇతి ఋశ్యశృంగః॥

తా॥ జాతాశౌచమృతాశౌచదినములలో నాబ్దికము సంభవించినయెడల శుద్ధిదినమునందు ఆబ్దికము పెట్టవలయును గాని మఱియొక దినమునందు పెట్టగూడదు అని ఋష్యశృంగుడు చెప్పెను.

(సంవత్సరవిమోక శ్రాద్ధవిధిః)

శ్లో॥ వత్సరాంతే విమోకాఖ్యం శ్రాద్ధం పార్వణవద్భవేత్। మృతస్య తృప్తయే కార్యం యద్యాశౌచదినేపివా । ఆశౌచదినం వా శూన్యతిథిః.

తా॥ మృతినొందినవాని తృప్తినిమిత్తమై సంవత్సరాంతమునందు శూన్యతిథియైనప్పటికిని సంవత్సరవిమోకమును పార్వణసహితముగా యథావిధిగా నాచరింపవలయును.

శ్లో॥ అబ్దపూర్త్యాం విమోకాఖ్యం శ్రాద్ధం ప్రథమవత్సరే। కుర్యాత్పార్వణవచ్చైవ శ్రాద్ధహీనతిథౌ యది। శ్రాద్ధహీనతిథిశ్శూన్యతిథిః॥

తా॥ సంవత్సరాంతమునందు సంవత్సరవిమోకమను శ్రాద్ధమును మొదటివత్సరాంతమునందు ప్రథమాబ్దికమును శూన్యతిథి సంభవించినప్పటికిని పార్వణసహితముగా శ్రాద్ధమును యథావిధిగా నాచరింపవలయును.

శ్లో॥ మృతస్య వత్సరాంతే తు యది శూన్యతిథిర్భవేత్ । తస్మిన్దినే విమోకాఖ్యం కర్తవ్యమవిచారతః । సంవత్సరవిమోకాఖ్యమకృత్వా ప్రథమాబ్దికం। యచ్ఛ్రాద్ధం కురుతే మోహాత్ తత్కృతం కర్మ నిష్ఫలం।

తా॥ సంవత్సరాంతమందు శూన్యతిథి సంభవించినప్పటికిని యాదినమందు మృతినొందినవానియొక్క తృప్తికొఱకు సంవత్సరవిమోకమును శ్రాద్ధమును చేయవలయును ఏమియు నాలోచింపనక్కఱలేదు.

స్మృతిదీపికాయాం॥ శ్లో॥ ఆశౌచాదినిమిత్తైశ్చ విమోకాఖ్యమతిక్రమేత్। తదాయదివిమోకాఖ్యం నకర్తవ్యమితీరితం॥

తా॥ సంవత్సరవిమోకమను శ్రాద్ధము నాచరింపక అజ్ఞానముచే ప్రథమాబ్దికమును పెట్టినయెడల ఆచేసినకర్మమంతయు నిష్ఫలమగును.

దేశాంతగతభ్రాతౄణాం ప్రత్యాబ్దికాను మాసికామావాస్యాది విధిః॥

శ్లో॥ విభక్తోవావిభక్తోవా దేశాంతరగతస్సుతః। పృథక్శ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత మాతాపిత్రోర్మృతేహని। అవిభక్తావిభక్తావా దేశాంతరగతాయది। కర్తవ్యంతైరమావాస్యా ప్రత్యబ్దమనుమాసికం॥ గ్రంథాంతరే॥ అవిభక్తస్సుతాఃకుర్యాదేకః పిత్రోర్మృతాహికం। స్థానాంతరే పృథక్కుర్యాద్దర్శశ్రాద్ధానుమాసికే॥

తా॥ కుమారుడు విభక్తుడైనను విభక్తుడుకాకున్నను దేశాంతరము వెళ్లినప్పుడు తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధదినంబులు సంభవించెనేని యాదినంబున తాను శ్రాద్ధము తప్పక నాచరింపవలయును. తనయులు విభజించుకొన్నను విభజించుకొనకపోయినను దేశాంతరము వెళ్లినప్పుడు ప్రత్యాబ్దికము దర్శశ్రాద్ధము అను మాసికము వేరుగా నచ్చట నాచరింపవలయును, అన్నదమ్ములు వేరుపడకపోయినను వారిలోనొకడు దేశాంతరము వెళ్లినప్పుడు తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధములను అనుమాసికమును దర్శశ్రాద్ధమును తాను ప్రత్యేకముగానైనను చేయవలయునని మఱియొక గ్రంథమునందుఁగూడ చెప్పఁబడెను.

శ్రాద్ధనిమంత్రితన్య గాయత్రీజపసంఖ్యా.

శ్లో॥ ప్రత్యబ్దేత్రిశతంచైవ మాసికేశతపంచకం। ద్విసహస్రం సపిండేచఅయుతంప్రేతభోజనే।

తా॥ ప్రత్యాబ్దికమునందు మూడువందలును మాసికమునందు అయిదువందలును సపిండీకరణమునందు రెండువేలును ప్రేతభోజనకాలమునందు పదివేలున్ను గాయత్రీమంత్రజపమును చేయవలయును.

ఉపనయనవివాహానంతరేవ న్యాసపర్యంతం శ్రాద్ధకర్తవ్యత్వవిధిః.

శ్లో॥ మౌంజీబద్ధ్వావివాహేచ్ఛన్యాసంవత్సరమేవచ। నకుర్యాత్పిండనిర్వాపం నదద్యాత్తుతిలోదకం॥ పుత్రీపుత్రవివాహేయోశ్చపరత ష

ణ్మాసతోఽభ్యంతరే, పిత్రోరాబ్దికపైతృకేషువిధివత్ దూర్వాతు తైరర్చయేత్ । దధ్యన్నంబదరీఫలైశ్చసహితం పిండాన్ వికీర్యాదికపసవ్యంతిలతర్పణం చహింసాదర్భాన్ తిలాన్ వర్జయేత్ ॥

తా॥ ఉపనయనమైనపిమ్మటను వివాహమైనపిమ్మటను ఆఱుమాసములకఱకుగాని సంవత్సరమువఱకుగాని పిండప్రదానము తిలతర్పణముచేయగూడదు. కుమార్తెకు కుమారుల వివాహములు జరిగినపిమ్మట ఆఱుమాసములలోపల తల్లిదండ్రుల ఆబ్దికములు సంభవించినయెడల గరికెలు అక్షతులతో శ్రాద్ధమునందు అర్చనచేయవలయును పిండములను పెరుగు రేగుపండ్లు మొదలగువానితో మిశ్రితముచేయవలయును వికిరాన్నము, అపసవ్యము, తిలతర్పణము, తిలలు, దర్భలు, మొదలగునవి విడువవలెను

అనేకశ్రాద్ధసన్నిపాతే.

శ్లో॥ మాతాపిత్రోః క్షయే ప్రాప్తే యదిదర్శసమాగతే । పితృశ్రాద్ధంతుపూర్వంస్యాన్మాతృశ్రాద్ధమతఃపరం॥ దర్శశ్రాద్ధంతతఃపశ్చాత్పార్వణస్తుమహాలయే । దర్శసంక్రమణేప్రాప్తే తచ్ఛ్రాద్ధంతుకథంభవేత్ ॥ అమాశ్రాద్ధంనకర్తవ్యం కర్తవ్యంసంక్రమోదితః । సంక్రమేగ్రహణేదర్శే తచ్ఛ్రాద్ధంతుకథంభవేత్ । ఉపరాగాశ్రయయుక్తంతుసమకాలేసమాచరేత్ । దర్శేతుమాసికేప్రాప్తేమాసికంపూర్వమాచరేత్ । దర్శేఽప్యాబ్దికేప్రాప్తే ఆబ్దికంపూర్వమాచరేత్ । నిత్యనైమిత్తికేప్రాప్తే నిత్యంనపరిలంఘయేత్ । నైమిత్తికం పురాకుర్యాత్తతోనిత్యంసమాచరేత్ ।

తా॥ ఒక్కదినంబున తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధంబులు దర్శశ్రాద్ధము మొదలగునవి శ్రాద్ధములు సంభవించినప్పుడు ముందుగ తండ్రితిథియు పిమ్మట మాతృశ్రాద్ధమును అనంతరము దర్శశ్రాద్ధమును పిమ్మట మహాలయశ్రాద్ధము నాచరింపవలయును ఒక్కదినంబున దర్శసంక్రమణ శ్రాద్ధంబులు సంభవించినయెడల సంక్రమణశ్రాద్ధము నాచరింపవలయును దర్శశ్రాద్ధము చేయనక్కఱలేదు సంక్రమణగ్రహణ దర్శశ్రాద్ధంబులొక్కదినంబునసంభవించినయెడలగ్రహణసంక్రమణశ్రాద్ధంబులొక్కపర్యాయము నాచరింపవలయును దర్శశ్రాద్ధము మాసికము ఒక్కదినంబున సంభవించినయెడల ముందు మాసికముపెట్టి పిమ్మట దర్శశ్రాద్ధము నాచరింపవలయును దర్శశ్రాద్ధము ఆబ్దికము ఒక్కదినంబున సంభవించినయెడల ముందుగా నాబ్దికము పెట్టవలయును నిత్యనైమిత్తికములు సంభవించినప్పుడు, నిత్యకర్మను ఎప్పుడును విడువఁగూడదు ముందుగా నైమిత్తికకర్మను చేసిపిమ్మట నిత్యకర్మను చేయవలయును

—గ్రహణేఆశౌచవస్నానతాభావః—

శ్లో॥ చంద్రసూర్యగ్రహేస్నాయా త్సూతకేమృతకేతథా। అస్నాయీమృత్యుమాప్నోతిస్నాయీమృత్యుంనవిందతి॥ సూతకేమృతకేచైవ నదోషోరాహుదర్శనే। తావదేవభవేచ్ఛుద్ధిర్యావన్ముక్తిర్నదృశ్యతే॥

తా॥ సూర్యచంద్రగ్రహణములయందును జాతాశౌచ మృతాశౌచములయందును స్నానముచేయవలయును, అట్లుస్నానముచేయనియెడల మృత్యువునుబొందును, స్నానము చేసినయెడల మృత్యుభయముకలుగదు జాతాశౌచమృతాశౌచదినములలో గ్రహణము సంభవించినయెడల గ్రహణవిముక్తిపర్యంతమాశౌచములేదుశుద్ధికలవాని గా నెరుంగవలెను

జీవత్పితృకస్య తర్పణనిషేధః

శ్లో॥ జీవమానఃపితాయస్య మాతాయదివిపద్యతే। మాతృశ్రాద్ధం సుతః కుర్యాన్నకుర్యాత్తిలతర్పణం॥

తా॥ తండ్రిజీవించియుండగతల్లిమృతినొందినయెడల తల్లికిశ్రాద్ధకృత్యమునంతయు చేయవలయును తిలతర్పణముమాత్రము చేయనక్కరలేదు

బోధాయనామావాస్యనిర్ణయః

భూతేహ్న్యమాయుతేయుగ్మా పరాదేస్సాయమేతిచేత్। బోధాయనానాంభూతేమా శ్రాద్ధంకుహ్వామితోన్యథా॥

సౌరమాసేతిథినిర్ణయః.

శ్లో॥ జన్మర్క్షతిథిఋక్షమృతాన్యహాని ఇత్యేకమాసేచపునర్భవాని। పునర్భవేష్వేవహికర్మకుర్యాత్తేష్వేవసంక్రాంతియుతేషునైవ। మాసస్యైకస్మిన్ద్వేతిథీచేత్పరా స్యాత్పూర్వాస్తస్మిన్ త్పూర్వసంక్రాంతియుక్తా। ద్వావప్యేతౌసంక్రమౌచెత్పరస్యాత్సర్వం చైవంచంద్రసూర్యోర్వరాగే। వృశ్చికాదిత్రిమాసేషుమృతాహానభవేద్యది। పూర్వమాసేతు కర్తవ్యమితిశాతాతపోబ్రవీత్। ఊర్ధ్వంవ్యంముహూర్తంకుతపాత్సంక్రాంతిర్యదిదృశ్యతే। పూర్వమాసేనకర్తవ్యం కుర్యాత్ప్రాక్కులపావని॥

శ్రాద్ధవిఘ్నేఆమశ్రాద్ధవిధిః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధవిఘ్నేద్విజాతీనా మామశ్రాద్ధంప్రకీర్తితం। అమావాస్యాదినియతం మాససాంవత్సరాదృతే॥ ఇతిహారీతః॥

తా॥ శ్రాద్ధమునకు విఘ్నముసంభవించినప్పుడు దర్శశ్రాద్ధము మాసికము ఆబ్దికము మొదలగునవి ఆమద్రవ్యములచేతనే బ్రాహ్మణులు చేయదగినవని హారీతుఁడు చెప్పెను. ఆమద్రవ్యమనగా భోజనసామాగ్రి

మరీచిః॥ శ్లో॥ అనగ్నికః ప్రవాసీచ యస్య భార్యారజస్వలా। ఆమశ్రాద్ధం
ద్విజఃకుర్యాన్న తుకుర్యాన్మృతేహని॥

తా॥ అహితాగ్ని కానివాడును ప్రవాసుఁడైనవాడును బహిష్టైనదాని పెనిమిటియు మృతదినమునందు ఆమశ్రాద్ధము చేయవలయును.

లోగాక్షిరపి॥ శ్లో॥ పుత్రవత్స్వపిదారేషు విదేశస్థోప్యనగ్నికః। అన్నేనైవా
బ్దికంకుర్యాద్ధేమ్నా వా మేన వాక్వచిత్॥

తా॥ భార్యబహిష్టుగాలైనను పరదేశము నందుండినను భార్యాగ్ని కానివాడైనను అన్నశ్రాద్ధమునే చేయవలయును అదిసంభవము కానిపక్షమునందు హిరణ్యశ్రాద్ధమును చేయవలయును అదిసంభవము కానిపక్షమున ఆమశ్రాద్ధమైనను చేయవలయును అని లోగాక్షిమతము.

అపుత్రాయాః రజస్వలాయాః భర్తృశ్రాద్ధవిధిః.

శ్లో॥ అపుత్రాతు యదా భార్యా సంప్రాప్తే భర్తురాబ్దికే। రజస్వలా భవేత్సాతు కుర్యాత్తత్పంచమేహని॥

తా॥ సంతానములేనట్టి స్త్రీ బహిష్టై యుండగా అట్టిసమయమున పెనిమిటియాబ్దికము సంభవించినయెడల అయిదవస్నానదినంబున ఆబ్దికము పెట్టవలయును.

ప్రభాసఖండే॥ శ్లో॥ విశుద్ధా స్యాచ్చతుర్థేహ్ని స్నానాన్నారీరజస్వలా।
దైవేకర్మణిపిత్ర్యేచ పంచమేహని శుద్ధ్యతి॥

తా॥ బహిష్టైనస్త్రీ నాలవదినమున స్నానముచేసినశుద్ధియగును గాని దేవపితృకార్యములవిషయమై అయిదవదినమందు శుద్ధికలదియగునని ప్రభాసఖండమునందు చెప్పఁబడెను

పాదప్రక్షాళన విధిః.

శ్లో॥ మండలాత్పశ్చిమే భాగే బహిరేవస్థితో ద్విజః। తత్రైవనిస్పృజేత్పాద్యం క్షాళనం మండలోపరి॥ ఉదఙ్ముఖోపవిష్టానాం పాదానాం క్షాళనం భవేత్। అన్యథాక్షాళనే శ్రాద్ధే నిరాశాః పితరోగతాః॥

తా॥ మండలమునకు పడమటిభాగమున పాదములనుంచి పాద్యమును విడువవలయును. పాదప్రక్షాళనము పాదములను మండలముమీద నుంచిన పిమ్మట చేయవలయును బ్రాహ్మణులను ఉత్తరముఖముగ కూర్చుండబెట్టి పాదప్రక్షాళనము చేయవలయును లేనియెడల పితృదేవతలు ఆశారహితులై వెళ్లుదురు.

శ్లో॥ పాదమూలేపితృస్థానం పాదమధ్యేపితామహాః। ప్రపితామహాస్తుపాదాగ్రే పాదప్రక్షాళయేత్క్రమాత్ ॥

తా॥ పాదముల మొదట పితృలును పాదములమధ్యమున పితామహులును పాదముల చివరను ప్రపితామహులునుందురు కాబట్టి క్రమముగా పాదములను ప్రక్షాళన జేయవలయును.

పాదప్రక్షాళనోదకమార్జనవిధిః.

శ్లో॥ దేవపాదోదకంస్నానంస్పర్శనంపితృమండలే। ఉభయోస్స్నానమాప్నోతి పునఃకర్తావిధీయతే। పితృబ్రాహ్మణపాదాంబు నధారంశిరసిక్వచిత్ ॥

తా॥ విశ్వేదేవులయొక్క పాదోదకమును పైనమార్జనము జేసికొనుటయు పితృస్థానముయొక్క మండలమును స్పృశించుటయును గంగాస్నానముతో సమానమైనవి. కాబట్టి పితృస్థానమందు నిమంత్రితుండైనబ్రాహ్మణుని పాదోదకమును శిరస్సునధరించకూడదు మండలమునుమాత్రము స్పృశింపవలయును.

ఆచమనప్రకారః.

శ్లో॥ మండలాత్పూర్వతో దేవాః పితృవిప్రాస్తథోత్తరే। కర్తాచైవతదీశాన్యే అన్యత్రరుధిరోపమం॥

తా॥ మండలమునకు తూర్పుగా విశ్వేదేవుండును ఉత్తరమున పితృబ్రాహ్మణుండును కర్తయీశాన్యభాగమందును గూర్చుండి యాచమనముజేయవలయును. దీనికిన్యతిరేకస్థలములయందుండి యాచమనముజేసిన యెడల రక్తపానముతో సమానమగును.

శ్లో॥ కర్తురాచమనాత్పూర్వం భోక్తురాచమనంయది। శునోమూత్రసమంతోయ మిత్యేవంమనురబ్రవీత్ ॥

తా॥ కర్తయాచమనము చేయుటకంటే భోక్తయాచమనముజేసినయెడల శునకమూత్రపానముతో సమానమని మనువుచెప్పెను.

గంధధారణమ్.

శ్లో॥ చందనంపితృకార్యేషు ఫాలమధ్యేవినిక్షిపేత్ । కంఠేకక్షే తథాపృష్ఠే నిరాశాఃపితరోగతాః॥

తా॥ పితృకార్యములయందు ముఖమునందే మంచిగంధమును ధరించవలయును. గాని కంఠమునందును భుజములయందును వీపునందును ధరించినయెడల పితృదేవతలు ఆశాహీనులై వెళ్లిపోవుదురు.

పరివేషణవిధిః.

శ్లో॥ మధ్యేఅన్నంపరిత్స్థాప్య దక్షిణేఘృతపాయసె। శాకాది పురతశ్చైవ అంతేసూప స్తథైవచ ॥

తా॥ అన్నమును మధ్యప్రదేశమందును దక్షిణభాగమునందు నేతిదొన్నెయును పాయసముదొన్నెయు కూరలు మొదలగునవి ముందరను పప్పుచివరనుంచవలయును.

భోక్తురన్నస్పర్శనిషేధః.

శ్లో॥ అత్యక్తమన్నంవి(ప్రస్తు పాణినాతునసంస్పృశేత్। స్పృశతె యదిమూఢాత్మారౌరవంనరకంవ్రజేత్ ॥

తా॥ అన్నమును త్యక్తముచేయక పూర్వము భోక్తముట్టుకొనగూడదు, అజ్ఞానముచేముట్టుకొనినయెడల రౌరవమను నరకమును బొందును.

పరివేషణపాత్రాణి.

శ్లో॥ హస్తదత్తాసుయెస్నేహాః లవణంవ్యంజనానిచ। దాతారం నోపతిష్ఠం భోక్తాభుంజీతకిల్బిషం ॥ సౌవర్ణరజితాభ్యాంచ ఖడ్గేనౌదుంబరేణచ। దత్తమక్షయ్యతాంయాతి ఫల్గుపాత్రాణి వాప్యథా ॥ పాకంసర్వంసమానీయ నివేద్యచపృథక్ పృథక్। విధినాదైవపూర్వంతు పరివేషణమాచరేత్ ॥

తా॥ లవణము కూరలు మొదలగునవి చేతితో వడ్డింపగూడదు అట్లుంచబడినపదార్థములు కలిదు ఫలమునియ్యవు. వానిని భుజించినయెడల భోక్తపాపమును భుజించినట్లేయగును కాబట్టి బంగారము వెండి మొదలగు పాత్రములతోను మేడికొయ్యమొదలగువానితో చేయబడినపాత్రములతోను వడ్డించినపదార్థము విశేషమైనఫలమునొసగును కాబట్టి యిటువండబడిన సమస్తపదార్థములను వేరువేరుగా మొదట విశ్వేదేవస్థానమందును పిమ్మట పితృస్థానమునందునుంచవలయును.

మధుదానవిధిః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధేహోమమధుమంత్రేణ మధుదేయంప్రయత్నతః। మధ్వలాభేజపేన్మంత్రం సుధాపానసమంభవేత్ ॥ మధ్వలాభేయదిగుడం మోదద్యాత్సర్వకర్మసు। వ్యర్థంభవతితచ్ఛ్రాద్ధ మితిశాతాతపోబ్రవీత్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధమునందు (మధువాతా) అనుమంత్రమును స్మరించితేనెనుంచవలయును అదిసంభవించకుండినయెడల మంత్రమును జపించినచాలును అమృతపానముజేసిన ఫలము

కలుగును మఱియు తేనెదొరకనియెడల బెల్లమునుంచినేని యాశ్రాద్ధముసర్వార్థము గునని శాతాతపుఁడుచెప్పెను.

అథవికిరవిధిః.

శ్లో॥ భుంజానేషుచవిప్రేషు పిండదానంవిధీయతే। వికిరంతుతతః పశ్చాత్తతఉచ్ఛిష్టపిండకం ॥

తా॥ బ్రాహ్మణులు భుజించివారైయుండఁగా పిండప్రదానముచేయవలయును అటుపిమ్మట వికిరాన్నమునుంచవలయును అనంతరము ఉచ్ఛిష్టపిండము నుంచవలయును

శ్లో॥ సర్వవర్ణికమన్నాద్యం సన్నియాప్లావ్యవారిణి। సముత్సృజేద్భుక్తవతా మగ్రతోవికిరంభువి ॥

తా॥ ఆవికిరాన్నమును జలములోబాగాముంచి యాభోక్తలయొక్క ముందరను భూమియందువిడువవలయును

వికిరానంతరం ఆచమనాభావేదోషః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధేషువికిరందత్వా యోనాచామేన్మతిభ్రమాత్। పితరస్తస్యషణ్మాసం భవంతి త్యుచ్ఛిష్టభోజనాః ॥

తా॥ శ్రాద్ధములయందువికిరాన్నముంచి పిమ్మట అజ్ఞానముచే నాచమనముచేయకుండినయెడల వానిపితృదేవతలాఱు మాసములపర్యంత ముచ్ఛిష్టమునుభుజించుచుందురు

పిండప్రదానవిధిః.

శ్లో॥ సర్వమన్నముపాదాయ సతిలందక్షిణాముఖః। ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌపిండాన్ ప్రదద్యాత్పితృయజ్ఞవత్ ॥

తా॥ పాత్రమునందుంచబడిన యన్నమునంతయును నువ్వులతోకలిపి పిండములను చేసివానినిపిండపితృయజ్ఞపరికారముగా దక్షిణాభిముఖుడై పిండప్రదానము చేయవలయును

ఉచ్ఛిష్టసన్నిధస్వరూపమ్.

శ్లో॥ పితౄణామాసనస్థానాత్ అగ్రతస్త్రిష్వరత్నిషు। ఉచ్ఛిష్టసన్నిధానాంతంనోచ్ఛిష్టాసనసన్నిధౌ। అరత్నిమాత్రముత్సృజ్య పిండంస్తత్ర ప్రదాపయేత్ ॥

తా॥ పితృబ్రాహ్మణుఁడు కూర్చుండినప్రదేశముమొదలు ముందుమూడుపిడికెత్తి దూరముండవలయును ఉచ్ఛిష్టపాత్రమునకుపిడికెత్తిదూరప్రమాణమువిడిచి అక్కడపిండప్రదానము చేయవలయును

శ్లో॥ యత్రోపస్పృశతోవాపి ప్రాసవంతిసబిందవః। మధుసర్పి

స్తిలయుతాంశ్చపిండాన్నిర్వపేత్సుతః । జానుకృత్వాతథాసవ్యం భూమౌ పితృపరాయణః ॥

తా॥ నీళ్లుపోసిందెప్పటికిని కలియకుండనో అట్టిప్రదేశమునందు జేయవలయును తేనెనెయ్యినువ్వులు పెరుగుతోగలిపిమూడుపిండములనుజేసి యెడమమోకాలును భూమియందుంచి పితృదేవతలయందుభక్తిగలవాడై భూమియందు పిండప్రదానముజేయవలెను

ఉచ్ఛిష్టపరిత్యాగః.

శ్లో॥ ఉచ్ఛిష్టాన్నంపరిత్యాజ్యం దేవానాంసర్వభాగతః । పిత్రాణాంపశ్చిమేభాగే విప్రోచ్ఛిష్టంప్రదాపయేత్ ॥ అసంస్కృతేభ్యోదాసేభ్య స్త్యజేదుచ్ఛిష్టసన్నిధౌ । నత్యజేత్తృప్తిపాత్రాభ్యా మన్యథానరకంవ్రజేత్ । అసంస్కృతప్రమీతానాం త్యాగినాంకులయోషితాం। ఉచ్ఛిష్టభాగధేయంస్యా ద్దర్భేషువికిరశ్చయః ॥

తా॥ ఉచ్ఛిష్టాన్నమును పితృదేవతల పాత్రమునకు పశ్చిమభాగమున విడువవలయును సంస్కారములేనట్టివారును తమరినిఆశ్రయించుకొని మృతినొందినట్టివారికి ఉచ్ఛిష్టసన్నిధానమందుఉచ్ఛిష్టమును విడువవలయును తానుతృప్తినొంది విడువవలయును గాని తానుఆకలితోనుండి విడువగూడదు అట్లువిడిచినయెడల నరకమునుపొందును-సంస్కారములేకుండా మృతినొందినట్టివారికిని విడనబడిన కులస్త్రీలకును జెందునట్లుఉచ్ఛిష్టభాగమును దర్భలయందు విడువవలయును

భోజనపాత్రచాలనమ్.

శ్లో॥ ఉచ్ఛిష్టపిత్రుపాత్రేషు భస్మమిశ్రంకరోతియః । తత్పితౄనరకంయాతి యావచ్చంద్రదివాకరౌ॥ అత్యజేషుచపాత్రేషు స్వస్తికుర్వంతియేద్విజాః॥ నిరాశాఃపితరస్తస్య శాపందత్వాసుదారుణం । పాత్రాణిచాలయేచ్ఛ్రాద్ధే స్వయంశిష్యోథవాసుతః నస్త్రీభిర్నచబాలేన నాసజాత్యేకథంచన। శ్రాద్ధేతూచ్ఛిష్టపాత్రాణి ఖపత్రైవతునిక్షిపేత్। పునరుచ్ఛ్వాసయేచ్ఛ్వాదియథానస్పృశేత్తథా ।

తా॥ భోక్తలయొక్క యుచ్ఛిష్టపాత్రములయందు బూడిదచల్లినయెడల వానియొక్క తండ్రిసూర్యచంద్రు లుండునంతకాలమును నరకమును బొందును పాత్రలనుతీసివేయకముందుబ్రాహ్మణులు స్వస్తిచెప్పినయెడల వానిపితృదేవతలు కఠినమైనశాపమునిచ్చి యాశారహితులై వెళ్లిపోవుదురు-కాబట్టితాను గానితనశిష్యుడు గాని తనకుమారుడు గాని

భోక్తృభోజనపాత్రములను తీసివేయవలయును- స్త్రీలుగాని పిల్లలుగాని విజాతీయులుగాని తీయఁగూడదు- శ్రాద్ధములయందు భోక్తలయొక్క యుచ్ఛిష్ట ప్రాంతములను ... లు మొదలగునవి వెల్లగించవలెను అంతలోతుగొయ్యిత్రవ్వి దానిలోవేసి పూడ్చవలయును

శ్రాద్ధశేషాన్నభోజనవిధిః.

శ్లో॥ తతశ్చవైశ్వదేవాంతే సభృత్యస్సుతబాంధవః। భుంజీతాతిథిసంయుక్తస్సర్వంపితృనిషేవితం ॥ శ్రాద్ధముస్న మనుజ్ఞాతం భుంజీత తదనంతరం ॥ఇష్టైస్సార్ధంతు వద్బుద్ధిమాంత్తుస్సమాహితః॥ పృథక్పాకేన వైశ్వదేవకరణేపి శ్రాద్ధశేషాన్న భోజనంకర్తవ్యం ॥

తా॥ అటుపిమ్మట వైశ్వదేవము జేసికొనిపితృదేవతులుచేననుజ్ఞపొందబడినపితృశేషమునంతయుతాను భృత్యులుతనయులు బంధువులుఅతిథులు మొదలగువారితోటి ఇష్టులుమొదలగువారితోను గూడిసావధానమనస్సుగలవారలై యథేష్టముగా భుజింపవలయును వేరుపాకములందు వైశ్వదేవముజేసి శ్రాద్ధశేషాన్నమునుకర్త భుజించవలయును

శ్లో॥ ప్రదక్షిణమనువ్రజ్య భుంజీతపితృసేవితం ॥ శ్రాద్ధదినేపితృశేషాభావేపి పాకాంతరంకృత్వా అవశ్యంభోజనం కర్తవ్యం ॥ అభోజనే దోషః ॥

తా॥ భోక్తలకుప్రదక్షిణముజేసి వారినికొంతదూరముపంపించి పితృశేషమును భుజింపవలయును పితృశేషములేకపోయినను వేరువంటచేసియాదినమునభుజింపవలయునుగాని యుపోష్యముచేయరాదు-

శ్లో॥ శ్రాద్ధకృచ్ఛ్రాద్ధభుక్తు యోఽపి సభుక్తైకదాచన । దేవాహవ్యంనగృహ్ణంతి కవ్యంచపితరస్తథా॥ పృథక్పాకేన వైశ్వదేవకరణేపి శ్రాద్ధశేషాదేనభోజనంకర్తవ్యం ॥

తా॥ ఏబ్రాహ్మణుండైనను శ్రాద్ధముజేసిభుజింపకుండునో ఆశ్రాద్ధమునందు దేవతలుహవ్యమునుగ్రహింపరు పితృదేవతలుకవ్యమును గ్రహింపరు- భిన్నపాకముచేవైశ్వదేవముజేసినను శ్రాద్ధశేషమునే భుజింపవలయును-

శ్లో॥ దంతధావనమభ్యంగం నఖకేశనికృంతనం । కర్తాకుర్వీత పూర్వేద్యుర్నోభ్యాంచైవపరేహని ॥

ఏకాదశ్యుపవాసాదినియమే.

శ్లో॥ ఉపవాసేయదాసిత్యే శ్రాద్ధంనైమిత్తికంభవేత్ । ఉపవాసంతదాకుర్యాదాఘ్రాయపితృసేవితమ్ ।

తా॥ నిత్యము గాజరుపుచుండెడి యుపవాసదినమునందు . శ్రాద్ధము సంభవించిన యెడల శ్రాద్ధమును బెట్టిపిత్రుశేషము నాఘ్రాణించియుపవాసము జేయవలయును.

వైశ్వదేవవిధిః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధంనిర్వర్త్య విధివ ద్వైశ్వదేవాదికంతతః । కుర్యాద్భిక్షాంతతోదద్యా ద్ధంతకారాదికంతతః ॥

తా॥ యథాశాస్త్రముగా శ్రాద్ధమును సమాప్తినొందించి అనంతరము వైశ్వదేవము మొదలగువానిని జేసిబంధువులు మొదలగువారితోగూడ భుజింపవలయును.

శ్రాద్ధాంగతర్పణవిధిః.

శ్లో॥ తతఃపరేహ్నికుర్వీత తర్పణంపురుషస్సుధీః । తచ్ఛేషైస్తిల దర్భైస్తుప్రాత స్స్నాత్వామృతైర్జలైః ॥ శ్రాద్ధేయానంతఉద్దిష్టా ప్రాత స్స్నానేవతర్పయేత్ । తర్పణంత్వమృతంప్రాత ర్ద్వితీయేప్రహరేపయః॥ తృతీయేజలమిత్యాహుః చతుర్థేరుధిరంభవేత్ ॥ తస్మాచ్ఛ్రాద్ధంతు పూర్వేద్యుః కృత్వాస్నాత్వాపరేహని । ప్రాతఃపితౄంశ్చ సంతర్ప్య పశ్చాత్సంధ్యాదికారయేత్ ॥ పరేహన్యుషసిస్నాత్వాకృత్వా శ్రాద్ధాంగతర్పణం। పునస్స్నాత్వైవకుర్వీతప్రాతస్సంధ్యాసమాహితః । ఉదితేతు రవౌస్నాత్వా సంధ్యాంకృత్వైవతర్పయేత్ । యస్తుతర్పయతిప్రాతః కృత్వాశ్రాద్ధంపరేహని । పితరస్తృప్తిమాయాంతి నకుర్యంతిచవైధృవం॥ పరేద్యుశ్శ్రాద్ధకృత్స్నాత్వా యోనతర్పయతేపితౄన్। అతృప్తాఃపితర స్తస్య శాపందత్వావ్రజంతితే॥ తీర్థే శ్రాద్ధేగయాశ్రాద్ధే శ్రాద్ధేపిత్ర్యేబ్దికేపిచ। పరేహనిద్విజఃకుర్యా త్తర్పణంతిలసంయుతం ॥

తా॥ అటుపిమ్మట విద్వాంసుడైనపురుషుడు శ్రాద్ధమునందు మిగిలినతిలలుదర్భల చేతనుమరునాడుదయమున స్నానముజేసిపరిశుద్ధముగు జలముచే పూర్వదినమందు శ్రాద్ధమునందుద్దేశించబడినపిత్రువర్గమునుగుఱించి తిలతర్పణజేయవలయును-ఆచేయఁబడినతర్పణ సంబంధముగుజలమును ప్రాతఃకాలమునందుజేసియెడలఅమృతముతోసమానమనియు రెండవ జాములో జేసియెడలపాలుతోసమానమనియు మూడవజాములోజేసినయెడల జలముతోసమానమనియు నాల్గవజామునజేసినయెడల రక్తముతో సమానమనియుచెప్పబడినది కాబట్టి పూర్వదినమునందు శ్రాద్ధముపెట్టినమరునాడుదయమునస్నానముజేసి పితృదేవతలగురించి తర్పణముజేసిపిమ్మట సంధ్యావందనాది నిత్యకృత్యములనుజేసికొనవలయును-మరునాడు దయమునస్నానము జేసి తిరిగిస్నానముజేసినపిమ్మటప్రాతస్సంధ్యావందనాది నిత్యకృత్య

ములను జేయవలయును-సూర్యోదయమగుచుండగ సంధ్యావందనము జేసుకయే శ్రాద్ధాంగ తర్పణమును జేయవలయును-ఎవ్వడు శ్రాద్ధము పెట్టి మరునాడుదయము శ్రాద్ధాంగతర్పణము ను జేయుచున్నాడో వానిపితృదేవతలుతృప్తినొందుచున్నారు-కోపమును పొందరు-నిశ్చయము శ్రాద్ధమును పెట్టినపురుషుడు మరునాడు శ్రాద్ధాంగతర్పణమును జేయకుండినయెడల వానిపితృదేవతలు తృప్తిలేనివారలై శాపమిచ్చివెళ్లిపోవుచున్నారు-తీర్థశ్రాద్ధమునందు గయాశ్రాద్ధమునందు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధమునందు పరేహనితర్పణము తిలసహితముగ జేయ వలయును

మహాలయతర్పణం.

శ్లో॥ శ్రాద్ధాంతే ప్రత్యహం దద్యాత్పక్షశ్రాద్ధాంగతర్పణమ్। సకృన్మహాలయే శ్రాద్ధే సతిలంతు పరేహని ॥

తా॥ పక్షశ్రాద్ధాంగతర్పణము శ్రాద్ధానంతరమునందే జేయవలయును,మహాలయ శ్రాద్ధమునందు మరునాడుతిలతర్పణము జేయవలయును

పితృవ్యాదికారుణ్యశ్రాద్ధే తర్పణవిధిః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధాంగతర్పణంకుర్యాత్సతిలంతు పరేహని। పిత్రోర్ద్వయ ఏవస్యాన్నచాన్యవిషయే భవేత్ ॥

తా॥ మరునాడుతిలసహితముగ తర్పణము జేయుట తల్లిదండ్రుల విషయముకాని యితరులవిషయము కాదు

సపిండీకరణాను మాసికాదిషు తర్పణవిధిః.

శ్లో॥ పక్షశ్రాద్ధే హిరణ్యేచ పశ్చాద్దద్యాత్తిలోదకం। తథాచైవాష్టకాశ్రాద్ధే శ్రాద్ధేచైవానుమాసికే ॥ వృద్ధిశ్రాద్ధే సపిండేచ ప్రేతశ్రాద్ధానుమాసికే। పరేహనివిమోకేచ నకుర్యాత్తిలతర్పణం॥ కృత్వానుమాసికంశ్రాద్ధం సపిండీకరణాత్పరం। వైశ్వదేవంతతఃకుర్యాత్తర్పణంతిలసంయుతం। సపిండీకరణశ్రాద్ధే ప్రేతశ్రాద్ధానుమాసికే। సంవత్సరవిమోకేచ నకుర్యాత్తిలతర్పణం ॥ ఇదంవచనంపరేహని తర్పణనిషేధపరం ॥ అన్యథాబహుస్మృతివిరోధస్స్యాత్ ॥

తా॥ పక్షశ్రాద్ధమునందు హిరణ్యశ్రాద్ధమునందు శ్రాద్ధానంతరమే తిలతర్పణము జేయవలయును అష్టకాశ్రాద్ధమునను అనుమాసిక శ్రాద్ధమునందును వృద్ధిశ్రాద్ధమునందునుసపిండీకరణశ్రాద్ధమునందును ప్రేతశ్రాద్ధమందును పరేహనితిలతర్పణము జేయనక్కరలేదు,

సపిండీకరణముజేసి మాసికముపెట్టి పిమ్మట వైశ్వదేవముజేసి అనంతరము తిలతర్పణము
జేసికొనవలయును. సపిండీకరణమునందును ప్రేతశ్రాద్ధమునందునుమాసికమునందును సంవ
త్సరవిమోకమునందును తిలతర్పణము జేయగూడదనెడుమాట పరేహానితర్పణవిషయము
గాని నిత్యతర్పణవిషయముగాదు. ఇంతకంటె వ్యతిరేకముగ జెప్పినయెడల ననేకస్మృతు
లకు విరోధముగానుండును.

సువాసినీశ్రాద్ధే సువాసినీభోజనవిధిః.

నిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ మాతృశ్రాద్ధేతుసంప్రాప్తే బ్రాహ్మణైస్సహభోజనం। సువాసిన్యైప్రదాతవ్య మితిశాతాతపోబ్రవీత్॥ భర్తురగ్రేమృతా నారీ సహదాహేనవామృతౌ। తస్యాస్థానేషుభుంజీత విప్రైస్సహసువాసినీం॥

తా॥ తల్లిసువాసినిగనుండి మృతినొందినయెడల అట్టితల్లి యాబ్దికమునందు బ్రాహ్మణులతోగూడ యొకముత్తైదువకు భోజనముపెట్టవలయునని శాతాతపుడుచెప్పెను. పెనిమిటికంటె ముందుమరణించినను పెనిమిటితో సహగమనముజేసినను యామె శ్రాద్ధమునందు భోక్తలతోగూడ ముత్తైదువను భుజింపజేయవలయును.

ఆశౌచదినేశ్రాద్ధవిఘ్నే.

శ్లో॥ దేయేపితౄణాంశ్రాద్ధంతు ఆశౌచంజాయతేతథా। ఆశౌచేతు వ్యతిక్రాంతే తేభ్యశ్రాద్ధంప్రదీయతే॥

తా॥ జాతాశౌచమృతాశౌచదినములలో శ్రాద్ధముసంభవించినయెడల ఆశౌచము నివృత్తియగుదినంబున శ్రాద్ధమును పెట్టవలయును.

రజస్వలాకర్తృకభర్తృశ్రాద్ధవిధిః.

శ్లో॥ అపుత్రాతుయదాభార్యా సంప్రాప్తేభర్తురాబ్దికే। రజస్వలా భవేత్సాతు కుర్యాత్తత్పంచమేహని। అశుద్ధాస్యాత్పంచ మేహ్నిస్నాత్వానారీరజస్వలా। దైవేకర్మణిపిత్ర్యేచ పంచమేహనిశుద్ధ్యతి॥

తా॥ సంతానములేనట్టిస్త్రీ బహిష్టయైయుండగ యామెభర్తయొక్క శ్రాద్ధము సంభవించెనేని అయిదవదినమందు స్నానముజేసినపిమ్మట పెట్టవలయును. బహిష్టయైనస్త్రీ అయిదవదినమందు స్నానముజేసినయెడల దేవపిత్ర్యకార్యములకు నర్హురాలుగానుండును.

అమశ్రాద్ధంగృహీత్వాతు శ్రాద్ధాంతరభోజనేదోషః.

శ్లో॥ అమశ్రాద్ధంగృహీత్వాతు యోన్యచ్ఛ్రాద్ధంతుభుంజతే। పతంతిపితరస్తేషాం ఘోరవేనరకేధ్రువం॥

తా॥ ఎవఁడైనను అమశ్రాద్ధమునందు పదార్థముసుతీసికొని తిరిగి అన్యశ్రాద్ధమునందు భోక్తముగానుండెనేని వానిపితృదేవతులు ఘోరమగునరకమునుబొందుచున్నారు. నిశ్చయము.

ఆచమనవిధిః.

శ్లో॥ ఆదావంతేచపాద్యేచ పిష్టరేచవిశేషతః। వికిరేపిండదానేచ షట్సుతాచమనంస్మృతమ్॥

తా॥ మొదటను చివరను పాద్యసమయమందును విష్టరమిచ్చినప్పుడును వికిరసమయమందును పిండప్రదానకాలమందును ఈయాఱుసమయములయందును ఆచమనము చేయవలెను.

శ్రాద్ధేతత్రదాననిషేధః.

శ్లో॥ పైతృకేషుచవిప్రేభ్యో దద్యాత్త్రకంతుమూఢధీః। తత్త్రకంరక్తమిత్యాహుః కాశ్యపిగార్గ్యగౌతమాః॥

తా॥ పితృకార్యములయందు భోక్తలకుమజ్జిగనిచ్చినయెడల యామజ్జిగరక్తముతో సమానమని కాశ్యపిగార్గ్యుఁడు గౌతముఁడు మొదలగువారలుచెప్పిరి.

పాదప్రక్షాళనం.

శ్లో॥ మండలాత్పశ్చిమేభాగే స్వాగతంతువిధియ్యతే। పాద్యందద్యాచ్ఛతత్రైవ క్షాళనంమండలోపరి॥

తా॥ మండలమునకు పశ్చిమభాగమునందు పాదములనుంచి స్వాగతమనుపాద్యమును చెప్పవలయును, మండలముమీదపాదములనుంచినపిమ్మటప్రక్షాళనము చేయవలయును.

రజస్వలాపత్యోశ్శ్రాద్ధనిమంత్రణనిషేధః.

శ్లో॥ రజస్వలాయాభర్తారం సూతికాయాశ్చనైవహిం। భాండస్పర్శనపర్యంతం శ్రాద్ధేతుననియోజయేత్॥

తా॥ తనభార్యబహిష్ఠయైయుండఁగగాని ప్రసూతయైయుండఁగగాని వానిని శ్రాద్ధములయందు నిమంత్రణఁజేయఁగూడదు. వానిభార్యకు కుండలుమొదలగువానిని ముట్టుకొనుటకు యోగ్యతకలిగినప్పుడు వానికిఅర్హతకలుగును.

పితృపుత్రయోరేకకాలక్షౌరవిధిః.

శ్లో॥ పుత్రపిత్రోస్సకృత్కాలే క్షౌరకర్మ ప్రవర్తతే। పుత్రస్యాదౌ తస్యాంతస్య పితుస్తు తదనంతరం। యస్తు క్షౌరదినే మోహాత్ మృత్తికాస్నానమాచరేత్। ఆశౌచం త్రిదినం తస్య పునః క్షౌరేణ శుద్ధ్యతి॥

తా॥ తండ్రికుమారులిద్దరు ఒక్కదినంబున క్షౌరము జేయించుకొనవలసినప్పుడు ముందు కుమారుఁడు చేయించుకొని పిమ్మట తండ్రి చేయించుకొనవలయును. ఎవఁడైనను క్షౌరము జేయించుకొనిన దినమునందు మృత్తికస్నానము తెలియక చేసినయెడల వానికి మూఁడుదినములపర్యంతము ఆశౌచముండును. పిమ్మట తిరిగి క్షౌరకర్మను జేయించుకొనవలయును

వామభాగేజలపాత్రనిషేధః.

శ్లో॥ యథా భోజనకాలేతు వామభాగే స్థితం జలమ్। శ్వానమూత్రసమం తోయం పీత్వా చాంద్రాయణం చరేత్॥ స్కంధే కవాటే పాషాణే ఆర్ద్రవస్త్రం న నిక్షిపేత్। నిక్షిపేద్యది మూఢాత్మా సచేలస్నానమాచరేత్॥

తా॥ భోజనము జేయునప్పుడు జలపాత్రమును ఎడమభాగమందుంచుకొని జలపానము జేసినయెడల శునకమూత్రమును పానము జేసినట్టగును. అట్లు జేసినయెడల చాంద్రాయణము నాచరింపవలయును. భుజముమీఁదను తలుపుమీఁదను రాతిమీఁదను తడివస్త్రము నుంచగూడదు. తెలియక నుంచినవాఁడు ఆకట్టువస్త్రముతోనే స్నానము జేయవలయును.

రజస్వలాసూతికాపత్న్యోరశుద్ధతా.

శ్లో॥ రజస్వలా చ యా నారీ ప్రసూతా యా చ పాతకే। దైవే కర్మణి పిత్ర్యే చ తాసాం భర్తురశుద్ధతా॥

తా॥ బహిష్ఠయైనదాని పెనిమిటియు ప్రసవమైనదాని పెనిమిటియు దేవపితృకార్యములనిమిత్తమై అర్హులు గారు.

వ్యుత్క్రమమృతానాం శ్రాద్ధవిధిః.

వా॥ వ్యుత్క్రమేణ మృతానాం జీవంతమతిక్రమ్య తదూర్ధ్వగతాభ్యాం ద్వాభ్యాం సహ వర్గత్రయం సంపాద్య శ్రాద్ధం కుర్యాత్ జీవతి కాలాంతరే విలయే సతి తత్సాపిండ్యాత్పరం పునః క్రమశః పిండ్యం కృత్వా క్రమేణ వర్గత్రయముద్దిశ్య శ్రాద్ధం కుర్యాత్॥

తా॥ తండ్రి జీవించియుండఁగ కుమారుఁడు మృతినొందినయెడల వర్గత్రయముదిత యమై జీవించియున్నవానియొక్క తండ్రితాతలగ్గమును జెప్పి శ్రాద్ధకర్మమునుచేయవల

యును కొంతకాలమునకు తండ్రికూడ మృతినొందినయెడల సపిండీకరణమైనపిమ్మట క్రమముగా ముగ్గురియొక్క నామములను జెప్పవలయును.

వా॥ ఏవమేవ మాసికాన్యపి వర్గత్రయోద్దేశేన ప్రతిమాసమనుమాసికసంజ్ఞయా పార్వణవిధానేన కుర్యాత్ । శ్రాద్ధాంగతర్పణం సద్య ఏవ కుర్యాత్ ॥ ప్రతిమాసికే కర్తవ్యే మాసికస్యాంతరాయే తన్మాసిక ముత్తరమాసికేన సహ సమానతంత్రేణ కుర్యాత్ ॥ మాసికద్వయ మేళనే॥ అర్ఘ్యపాత్రషట్కం పిండషట్కం కుర్యాత్ । బహుమాసికమేళనే॥ త్రీణ్యేవార్ఘ్యపాత్రాణి త్రయ్యోపి పిండాః॥

తా॥ ఈప్రకారముగానే వర్గత్రయముతో ప్రతిమాసమునందు పెట్టునట్టు మాసికములను పార్వణవిధానముగా చేయవలయును. శ్రాద్ధాంగతర్పణము తత్కాలమునందే చేయవలయును. ఈమాసికములలో నేదైన నొకటివిఘ్నము సంభవించి యాగినయెడల ముందుమాసికముతో కూడకలిపి సమానముగా జేయవలయును. అప్పుడు ఆఱు అర్ఘ్యపాత్రలును ఆఱుపిండములనుంచవలయును. అనేకమాసికములను బెట్టకలసివచ్చినప్పుడుమూడు దొన్నెలును మూడుపిండములనుమాత్రము నుంచవలయును.

ఏకోద్దిష్టవిధిః.

వా॥ కనిష్ఠభ్రాతృభగినీపుత్రాదిమాతులాదీనాం। ఏకోద్దిష్టవిధానేన పార్వణైకవత్కుర్యాత్ ।తత్ర విశ్వేదేవోపి ఏక ఏవ॥ రుద్రసంజ్ఞకోపి విశ్వేదేవః॥

తా॥ తమ్ముడు తోబుట్టువుకుమారుడు మేనమామ మొదలగువారియొక్క ఏకోద్దిష్టవిధానముగ ఏకపార్వణముగాచేయవలయును అప్పుడు రుద్రసంజ్ఞితుండైన విశ్వేదేవుడొక్కడు.

విశ్వేదేవాస్త్రయోదశ.

తద్యథా॥ శ్లో॥ దక్షస్య దుహితా సాధ్వీ విశ్వానామప్రకీర్తితా। తస్యాః పుత్రా మహావీర్యా విశ్వేదేవాస్త్రయోదశ॥

తా॥ దక్షప్రజాపతియొక్క కుమార్తెయు పతివ్రతయునగు విశ్వ అను పేరుగలయొక స్త్రీగలదు. ఆమెయొక్క తనయులును మిక్కిలిపరాక్రమవంతులునగు పదముగ్గురు విశ్వేదేవతలని చెప్పబడుచున్నారు.

తత్తన్నియమాః.

శ్లో॥ ఇష్టిశ్రాద్ధే దక్షక్రతూ సంకీర్త్యా వైశ్వదేవకౌ। నాందీముఖే సత్యవసూ సాపిండ్యే కాలకామకౌ। పురూరవార్ద్రవౌ చైతౌ పార్వణే సముదా

హృతౌ। హేమశ్రాద్ధేదనురుచీ తీర్థేధూరివిలోచనౌ। ఏకోద్దిష్టేరుద్రసంజ్ఞౌవిశ్వేదేవాస్త్రయోదశ॥

తా॥ ఇష్టిశ్రాద్ధమునందు దక్షక్రతువులనువారు నాందీశ్రాద్ధమునందు సత్యవసువులనువారు సపిండీకరణమునందు కాలకాములనువారు ప్రత్యాబ్దికమునందు పురూరవార్ద్రవులనువారు హిరణ్యశ్రాద్ధమునందు ధనరుచులనువారు తీర్థశ్రాద్ధమునందు ధూరివిలోచనులనువారు ఏకోద్దిష్టమునందు రుద్రుఁడొకరుండును మొత్తముపదముగ్గురు విశ్వేదేవతలు.

ఉపవీతినాకర్తవ్యస్థానాన్యాహ.

శ్లో॥ ప్రాణాయామేనమస్కారే స్నానేచైవప్రదక్షిణే। పైతృకేప్రీతకృత్యేపి ఉపవీతంవిధీయతే॥

వ॥ స్వాగతేస్వస్తివచనే స్నపరివేషణేఘృతదానేభివాదనే గోత్రవృద్ధాదక్షిణాదానే విసర్జనేచోపవీతమేవ.

తా॥ ప్రాణాయామమునందును నమస్కారమందును స్నానమునందును ప్రదక్షిణమందును పితృకార్యసంబంధమైనప్పటికిని పైనచెప్పినవాటియందు ఉపవీతముగానేచేయవలయును. స్వాగతముస్వస్తివచనములు అన్నమునొడ్డించుట అభిఘారమిచ్చుట నమస్కారముచేయుట గోత్రవృద్ధిచెప్పుట దక్షిణనిచ్చుట విసర్జనచేయుట ఈకార్యములయందుఉపవీతముగానే చేయవలయును.

అథ సోదకుంభశ్రాద్ధవిధిః.

వా॥ సోదకుంభబ్రాహ్మణభోజనమాసికశ్రాద్ధానంతరం పాకాంతరేణత్రిపురుషోద్దేశేన సంకల్పవిధానేనకుర్యాత్॥ సంకల్పశ్రాద్ధే॥ ఆవాహనార్ఘ్యపిండప్రదాన స్వధావాచనాదికంవర్జయిత్వా భోజనానంతరంహస్తశుద్ధిమాత్రంకృత్వా తాంబూలదక్షిణాదీనిదత్వా ప్రదక్షిణప్రణామాన్ కృత్వావిసర్జయేత్॥

శ్లో॥ అర్ఘ్యావాహనపిండాశ్చ వికిరోచ్ఛిష్టపిండకాః। స్వధోచ్యతాగ్నౌకరణం సంకల్పేసప్తవర్జయేత్॥

సోదకుంభశ్రాద్ధేవిశ్వేదేవవరణంనాస్తి, ఏవమేవమహాలయశ్రాద్ధం బహుదేవతోద్దేశేన పార్వణవిధానేనవాకుర్యాత్॥ పరేద్యుఃప్రాతఃకాలేమేవశ్రాద్ధాంగతర్పణంకుర్యాత్॥ ఇతిపైతృమేధికకారికాస్సమాప్తాః.

గ్రంథశ్చాయంసమాప్తః.

యాజుషస్మార్తమంత్రపాఠము.

ప్రథమభాగము సస్వరము, సద్గ్రంథము

ప్రతి 1 కి రు 2—8—0 పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము, వెంటనే వ్రాసి తెప్పించుకొనవలెను. అయ్యా!

భగవదనుగ్రహముచే చతుర్థముద్రణము తీరెను ఇది ముద్రింపించుచుండగా మహాజనులు పదేపదే పంపుమని జాబులు వ్రాసిరి. అప్పట్లో పైగ్రంథమును పంపలేకపోతిమి "శ్రేయాంసి బహువిఘ్నాని" అనునట్లు ముద్రింపించుచుండ కాగితములు, కాటుక, బైండు సామానులు మొదలగునవి ఒకటికి పదిరెట్లు హెచ్చి కొన్ని సమయములలో దొరకకుండుటవలన కలిగిన యాలస్యమును గూర్చి చదువరులే గ్రహింతురు గాక— గ్రంథస్థవిషయము లెవ్వియనిన, నమకము, చమకము, పురుషసూక్తము, శ్రీసూక్తము భూసూక్తము, అరుణము, సౌరము. త్రిచ, వివాహమంత్రప్రశ్న, ఉపనయనమంత్రప్రశ్న, వత్సశ్రేష్ఠి, ఉపనిషత్తులు అనగా— బత్తి, శిక్ష, ఆనందవల్లి, భృగువల్లి, నారాయణము, పితృమేధము, అధిశ్రవణము, మన్యుసూక్తము, రుద్రసూక్తము, స్వప్నసూక్తము, దేవీసూక్తము, రాత్రిసూక్తము, హిరణ్యసూక్తము, నీళాసూక్తము, సరస్వతీసూక్తము, లక్ష్మీసూక్తము, నాసదీసూక్తము, అన్నసూక్తము, న్యాసషట్కము, మహాన్యాసము, దశాంగరౌద్రీకరణము, షోడశాంగరౌద్రీకరణము, ఆత్మరక్షా, శివసంకల్పములు, దశశాంతులు, సామ్రాజ్యపట్టాభిషేకము, బిల్వాష్టోత్తరశతనామపూజా ఇన్ద్రాక్షీస్తోత్రము, రుద్రకవచము, నవగ్రహమంత్రములు మొదలగుస్మార్తమంత్రజపము లన్నియును గలవు ఇది స్మార్తగృహస్థులకును విద్యార్థులకును, నాజ్ఞశ్రోతులకును, యాజ్ఞికులకును, స్వస్తివాచకులకును, శివాలయవిష్ణ్వాలయార్చకులకును, ఋగ్వేదులకును అత్యవసరముగ నుండదగినది గురువునద్ద 1. 2 సార్లు పాఠము చెప్పుకొనిన, స్వయముగా గ్రంథసహాయ్యముచే పఠింపదగును, మఱియు నీగ్రంథమునం దీటీలవ రుద్రాభిషేకము, నవగ్రహశాంతులు, నవగ్రహజపము, మొదలగునవియును, వివాహోపనయనాదిషోడశకర్మలు మొదలగు స్మార్తకర్మలన్నియు పూర్తిగా చేయించుటకు సమర్థులగుదురు ఈగ్రంథము గలవారు వారు వెంటనే వ్రాసి తెప్పించుకొనగలరు ప్రతి 1 కి రు 2—8—0 కొనువారు మాకు జాబు వ్రాయునప్పుడు తమగ్రామం, పోస్టు, జిల్లా, తాలూకా, మొదలగునవి విస్పష్టముగా తెనుగుభాషలోగాని ఇంగ్లీషుభాషలోగాని వ్రాయవలెను సందేహములుండకూడదు వి.పి.లు ఒకేఊరివారు వ్రాయునప్పుడు తమకు చేరువనున్న రైల్వేస్టేషను పేరు తెలియపర్చవలెను. రైల్వేపార్సెలు ద్వారా తెప్పించుకొనునప్పుడు మీకు ఖర్చులు చాలాతగ్గును మాకేట్లాగులు గ్రంథములతో పంపుదుము.

యాజుష శ్రౌత స్మార్తానుక్రమణిక

ఈచతుర్థముద్రణమునందు, ఇందుగృహ్యసూత్రధర్మశాస్త్ర-సస్వర - సప్రయోగ శ్రౌత సహితము గా నుండెను. ఈఅపూర్వమైనసద్గ్రంథమునుజదివినంతనే సకలవైదికప్రాచీనసాంప్రదాయములు విస్పష్టముగాఁదెలియును. ఇట్టియుత్తమగ్రంథమిదివఱ కెవ్వరునుబయలు వెడలలేదు. ఎంతధనమువెచ్చించిననుసరే ఇన్ని విషయములను బోధించువారు దొరకరనియీపుస్తకమునుజదివిన గొప్పవారందఱును తెలియపఱుచుచున్నారు. ఇదివరకుమూడుమారులుముద్రించిన ప్రతులన్నియువిక్రయమైనవి. మఱియుయజుర్వేదులాచరించు సకలస్మార్త విషయములును చేరినపుస్తకములలోనిదిప్రాముఖ్యమైనది. ఇందుంగలవిషయములు విఘ్నేశ్వర విష్వక్సేనపూజలు స్వస్తివాచనకర్మణః పుణ్యాహవాచనములు, తత్ప్రమాణములును-పిమ్మట-అగ్నిముఖమునుఅందుపాత్రాసాధనములునుజయాది పూర్ణాహుతిహోమములును,అంకురారోపణాదిదేవతాహ్వానములును పంచదశకర్మలకును ప్రాముఖ్యమైన గృహ్యసూత్రమును నిత్యముజరుగవలసిన ఔపాసనాదివిషయములును, గర్భాధాన-పుంసవన-సీమంత, జాతకర్మ, నామకరణ,అన్నప్రాశన, చౌలోపనయనాదిసద్విషయములును వేదవ్రతములును స్నాతకవ్రతమును పిమ్మట సూత్రీయ వివాహమును భట్టీయవివాహ ప్రయోగమును వివాహదీక్షయందు 5దినములు జరుగవలసిన హోమాదిప్రయోగములును పిమ్మట, గృహ

ష్ఠులు నిత్యముజనుపవలసిన స్నానాదికృత్యములును దేవతార్చనవిధానములును ఇందుఆధానపంచకమును మాసశ్రాద్ధాదిసప్రయోగములును పుత్రస్వీకారదత్తహోమ పరికరణములును కదళీవివాహాదివిషయములును ద్విజులయొక్క జన్మోత్సవాదులును అందుఆయుస్సూక్తమంత్రములును- అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుడైన శ్రీరాములవారియొక్క కళ్యాణోత్సవములును పితృమాతృలయొక్క ప్రత్యాబ్దికములును మరికొన్ని ధర్మశాస్త్రవిషయములును మహాలయాదిశ్రాద్ధప్రకరణములును రథసప్తమీస్నాన మాఘస్నాననిర్ణయములును ఇత్యాదిఅనేక సద్విషయములుగలిగిన గొప్పగ్రంథము ఇది బ్రాహ్మణమాతృల కందరికిని ప్రతిగృహమునందు 1 పుస్తకముతప్పనుండదగినది. ఈగ్రంథమువలన ప్రయోజనమును తమ గే ముందుచెప్పగలరు. గురుసహాయము కోరనక్కరలేను అతిసులభముగా ప్రయోగమునుజర్పింపగల సామర్థ్యమిచ్చును వెంటనేవ్రాసి తెప్పించుకొనదగును. ప్రతి 1__కి రు. 4__0__0

పురాణోక్త వైశ్యాఆచరము, ఇందుజ్యోతిషధర్మశాస్త్ర, సప్రయోగసహితముగానుండెను. తాత్పర్య సహితము యాజ్ఞికులకుమహాధనము ప్రతి 1 కి రు 1__4__0

పోస్టుఖర్చులుప్రత్యేకము.

☞ ఆర్యానంద ముద్రాక్షరశాల, మచిలీపట్టణము.

10651